

Diagnosi de gènere i igualtat d'oportunitats

Ajuntament de Castellar del Vallès

Diputació de Barcelona conjuntament amb
Espais per a la Igualtat

Diputació Barcelona
xarxa de municipis

PRESENTACIÓ

Aquest document que presentem constitueix un punt de partida i un marc de referència per l'Ajuntament de Castellar del Vallès, a l'hora de decidir i definir el **desenvolupament d'actuacions municipals integrades** de gènere i per a la igualtat d'oportunitats entre les dones i els homes.

Aporta elements d'**anàlisi i diagnòstic** des de tres perspectives:

- La població
- L'organització del consistori
- El context municipal: territori, societat i usos del temps

El document forma part dels serveis oferts pel Servei de Promoció de Polítiques d'Igualtat Dona-Home de la Diputació de Barcelona, amb la finalitat d'incentivar polítiques de gènere i d'igualtat d'oportunitats, segons l'estratègia del **mainstreaming**, que consisteix en impregnar tots els àmbits de l'actuació municipal de propostes que afavoreixin i promoguin l'avenç de les dones per tal d'aconseguir una societat on dones i homes tinguin una participació equilibrada entre els àmbits públics i domèstics i en la qual es puguin desenvolupar millor les potencialitats de totes les persones.

Immaculada Moraleda i Pérez

Diputada delegada per a la promoció de polítiques d'igualtat dona-home

-
- Elaboració de l'estudi: Ramon Solé Ginel (Agent d'Igualtat d'Oportunitats)
  - Suport tècnic i logística: Equip d'Espais per a la Igualtat
  - Coordinació tècnica del projecte: Servei de Promoció de Polítiques d'Igualtat Dona-Home de la Diputació de Barcelona.
  - Ajuntament de Castellar del Vallès

Castellar del Vallès, 2006

ÍNDEX

Contingut	Pàgina
INTRODUCCIÓ	7
1. Marc històric de les polítiques de gènere i d'igualtat d'oportunitats	7
2. Una proposta de canvi	8
3. L'anàlisi diagnòstic	9
1. TERRITORI	11
1.1. Contextualització	13
1.2. Anàlisi de la realitat	15
1.3. Respostes aportades	35
1.4. Tendències de gènere. Punts forts i punts a millorar	39
2. ORGANITZACIÓ MUNICIPAL	43
2.1. Contextualització	45
2.2. Anàlisi de la realitat municipal	47
2.3. Tendències de gènere detectades	73
3. SOCIODEMOGRAFIA	75
3.1. Contextualització	77
3.2. Anàlisi de la realitat municipal	81
3.3. Respostes aportades	107
3.4. Tendències de gènere. Punts forts i punts a millorar	111
4. EDUCACIÓ	117
4.1. Contextualització	119
4.2. Anàlisi de la realitat	121
4.3. Respostes aportades	137
4.4. Tendències de gènere. Punts forts i punts a millorar	139
5. ACTIVITATS ECONÒMIQUES I USOS DEL TEMPS	143
5.1. Treball reproductiu i productiu	145
5.1.1. Contextualització	145
5.1.2. Anàlisi de la realitat	147
5.1.3. Respostes aportades	167
5.1.4. Tendències de gènere en l'activitat econòmica i el mercat de treball. Punts forts i punts a millorar	171
5.2. Altres usos del temps	175
5.2.1. Contextualització	175
5.2.2. Anàlisi de la realitat	177
5.2.3. Respostes aportades	191
5.2.4. Tendències de gènere. Punts forts i punts a millorar	195

6. SALUT	199
6.1. Contextualització	201
6.2. Anàlisi de la realitat	203
6.3. Respostes aportades	223
6.4. Tendències de gènere. Punts forts i punts a millorar	227
FONTS D'INFORMACIÓ	233
Ajuntament de Castellar del Vallès	233
Altres fonts d'informació escrita	235
Entrevistes realitzades	239

INTRODUCCIÓ

1. MARC HISTÒRIC DE LES POLÍTIQUES DE GÈNERE I D'IGUALTAT D'OPORTUNITATS

A Catalunya el feminisme emergent posterior a la dictadura assoleix el seu punt àlgid en els anys de transició per afirmar-se en les històriques 'Primeres Jornades Catalanes de la Dona', realitzades el 1976 a Barcelona. En aquesta trobada conflueixen grups de debat i de dones de diverses tendències, però, amb un objectiu comú: engegar un debat entorn l'eliminació de la divisió sexual del treball que implicava la reducció de les dones a l'àmbit privat, el patriarcat com un ordre de relacions jeràrquiques i la repartició del treball familiar domèstic. D'aquesta manera, el feminisme català i espanyol es situava en la línia seguida pel feminisme dels països propers. A partir de llavors, la seva participació en les lluites ciutadanes ha enriquit el context sociopolític de les últimes dècades. En aquest context, el moviment feminista s'ha desenvolupat conjuntament amb el procés de democratització, del qual sorgiren una sèrie de mesures que han transformat gradualment el panorama polític, cultural i social.

En aquest mateix període, la Igualtat d'Oportunitats com a dispositiu sociopolític en les societats democràtiques i especialment en aquest país, té un desenvolupament progressiu marcat pels esdeveniments històrics posteriors a la dictadura. Per exemple, és en la Constitució de **1978** quan es configura aquest principi encara que no és fins l'any **1987** que s'estableix el primer Pla d'Igualtat d'Oportunitats al qual s'adscriuen la majoria de les autonomies.

Es pot dir que el procés cap a una distribució equitativa de les oportunitats entre homes i dones portat a terme per les institucions nacionals i internacionals ha tingut com a referent les reivindicacions que han germinat del feminisme. Un exemple d'això són les Conferències Mundials organitzades per l'ONU (Organització de les Nacions Unides) que han reprès algunes de les propostes sorgides dels moviments socials com l'ecologisme, el pacifisme, el moviment per la pau i el moviment antinuclear aportant noves perspectives de desenvolupament mundial.

Per tant, s'ha d'afegir que algunes de les premisses d'aquests moviments, tal com la participació ciutadana en la presa de decisions, el desenvolupament sostenible, la salut en consonància amb el medi ambient (salut integral), s'han constituït com a **conceptes i valors democràtics** que enriqueixen la subjectivitat col·lectiva però que, a més a més, han incidit en la transformació de l'agenda de debat dels Estats del Benestar i per tant en les polítiques públiques.

Al mateix temps, aquests fets successius es van concretar en mesures especials que en els anys 80 es van manifestar en accions positives centrades en afavorir especialment a les dones (discriminació positiva). Però, tot i els avenços obtinguts, aquestes estratègies han mostrat les seves limitacions a l'hora d'eradicar a nivell global la tendència discriminatòria, perfilant-se la necessitat (anys 90) d'ampliar la reivindicació d'igualtat des de tots els nivells: **laboral, sanitari, cultural i educatiu** i, d'aquesta manera, situar-la com una necessitat de caràcter transversal, ja que en tots els espais la desigualtat de gènere hi és present. Aquesta tendència s'expressa en la conferència de Beijing, el 1995, on es plantegen conceptes com **l'empoderament de les dones i el mainstreaming**. El primer significa el dret que tenen les dones a participar en els governs dels seus països i en la presa de decisions a tots els nivells de la societat. El segon significa la integració de les polítiques d'igualtat d'oportunitats i de gènere de manera transversal, és a dir, a tots els nivells (planificació i acció) i en tots els àmbits.

Ara bé, s'ha d'assenyalar que en l'àmbit feminista també s'han produït canvis i evolucions de perspectiva com és el cas del gènere. En els estudis de dones amb perspectiva

feminista fets als anys 70 es comença a utilitzar la **categoria de gènere** com una eina d'anàlisi, amb la finalitat d'evidenciar l'origen de la desigualtat. Per altra banda, la seva incorporació a les polítiques públiques (**com a categoria política**) no s'ha donat de manera automàtica degut a què aquestes havien estat elaborades en un context social on predominaven els homes. Per exemple, a Espanya la seva adaptació en el panorama administratiu està en procés d'integració i comença a ésser considerat un factor important en la mesura que les dones accedeixen a llocs polítics i de gestió administrativa.

La seva rellevància com a categoria *analítica i política* és possible perquè el gènere té una llarga història, ja que com a principi d'organització ha estat present en les societats de tots els temps. La base del seu sistema té les seves arrels en les diferències constitutives (biològiques/anatòmiques) de les persones. I en base a tal diferència s'han configurat una sèrie de conceptes i símbols interioritzats en el sistema sociocultural. D'aquesta manera s'estableix que: *la representació del sexe biològic és la base sobre la qual es constitueixen les visions mítiques del món que alimenten imatges i conceptes d'allò femení i masculí, és a dir que, sobre la biologia de les persones s'elabora una construcció social biològitzada que és el sistema de gènere.*

En el marc europeu, el IV Pla d'Actuació del període 1996-2000 va tenir com objectiu introduir la igualtat d'oportunitats des de la perspectiva de gènere en totes les polítiques, mobilitzant als protagonistes de la vida econòmica i social. A més a més, també es va abordar la necessitat d'implantar una política de *conciliació de la vida familiar i laboral de dones i homes*.

La perspectiva de gènere implica tenir present en l'elaboració i aplicació de les polítiques, les necessitats particulars de dones i homes mitjançant un desenvolupament transversal (*mainstreaming*) per donar així una resposta des de totes les àrees d'actuació municipal.

2. UNA PROPOSTA DE CANVI

El desenvolupament de les polítiques d'igualtat d'oportunitats des de la perspectiva de gènere en els àmbits d'actuació municipal és un dels esdeveniments que s'inscriuen en el context històric abans esmentat. En aquesta línia, la Diputació de Barcelona, a través del Servei de Promoció de les Polítiques d'Igualtat Dona-Home, desenvolupa un servei conjuntament amb l'entitat Espais per a la Igualtat en diversos municipis de la província de Barcelona, amb l'objectiu d'introduir i reforçar en les polítiques municipals la perspectiva de gènere i de potenciar la transversalitat de les actuacions municipals per aconseguir una més efectiva igualtat d'oportunitats entre dones i homes.

Per això, la seva proposta de canvi vol establir una interrelació de les polítiques d'igualtat d'oportunitats des de la perspectiva de gènere i la transversalitat com una estratègia que no només pretén optimitzar els recursos materials i humans, sinó també assegurar un treball coordinat per resoldre amb eficàcia la problemàtica generada per la desigualtat i que afecta amb major intensitat a les dones.

Les polítiques d'igualtat d'oportunitats, com s'ha vist, s'han desenvolupat conjuntament amb els moviments polítics culturals emergents en els anys seixanta. Cal dir, però, que en aquest desenvolupament s'han efectuat alguns canvis de perspectiva. Per exemple, en una primera etapa de la seva aplicació, es portaven a terme estratègies com l'*acció positiva* dirigida a grups desfavorits de dones. L'acció es dirigia a les dones com un col·lectiu que requeria una atenció especial i/o específica.

Però, si bé la patent desigualtat de les dones en relació als homes justificava un tractament especial/específic, per altra banda no es tractava d'una forma global aquesta

desigualtat. Per això, es fa necessari un canvi d'orientació en les polítiques públiques que faci front a les desigualtats encara existents. Ja que, l'existència d'una igualtat jurídica (igualtat formal) subscripta per un sistema democràtic no ha garantit una igualtat plena, la qual cosa queda patent en l'alt nivell d'atur femení, l'escassa repartició del treball domèstic, la segregació en l'àmbit laboral i els reduïts percentatges de dones en càrrecs polítics.

En qualsevol cas, l'evolució de *les polítiques d'igualtat a les polítiques de gènere* implica un canvi orientat a transcendir les assignatures pendents, ja que posa l'accent en els mecanismes que activen la seva reproducció i que són els factors socioculturals que fomenten la desigualtat basada en la diferència sexual i que transiten a través de les relacions socials en tots els espais de socialització (família, escola, treball, mitjans de comunicació...).

En consonància amb aquest propòsit, la *Llei reguladora de les bases del règim local* en l'article 28 preveu que les administracions locals poden portar a terme accions per la igualtat de forma compartida amb altres administracions. Malgrat que, les polítiques locals a favor de les dones tenen una història recent, s'ha treballat prou perquè es vagin generant noves alternatives d'implementació. Així doncs, l'administració local és un marc d'actuació idoni per desenvolupar el dret de ciutadania que significa, en aquest cas, eradicar les discriminacions que encara es detecten entre dones i homes. Crear les condicions per assolir aquesta Igualtat d'Oportunitats real entre dones i homes és un objectiu prioritari de l'Ajuntament de Castellar del Vallès, en tant que municipi adscrit al servei de la Diputació de Barcelona.

3. L'ANÀLISI DIAGNÒSTIC

Portar a terme una anàlisi diagnòstic té com objectiu realitzar una valoració transversal dels diversos àmbits que influeixen i condicionen la vida quotidiana de la població. Així doncs, el protocol d'anàlisi diagnòstic es divideix en sis grans capítols: territori, organització municipal, sociodemografia (anàlisi de població), educació, activitats econòmiques i usos dels temps i salut.

Cada capítol¹ es compon de quatre apartats: comencen amb una *contextualització*, després es fa un *anàlisi de la realitat* per tal de fer visibles les desigualtats de gènere. El següent punt correspon a les *respostes aportades*, que inclou els plans, programes i actuacions municipals que tenen o poden incorporar la perspectiva de gènere. Finalment, veiem les *tendències de gènere*, els *punts forts* i els *punts a millorar* des de la perspectiva de gènere i d'igualtat d'oportunitats.

Així doncs, a manera de conclusió s'ha d'assenyalar que aquesta anàlisi diagnòstic s'ha fet amb l'objectiu fonamental de servir de base i punt de partida per dur a terme línies d'actuació en tots els àmbits d'actuació municipal. Per tant, el **Pla d'Igualtat** és una eina clau per introduir la perspectiva de gènere en tots els àmbits i consolidar les polítiques d'igualtat d'oportunitats des de la perspectiva de gènere de forma transversal.

Aquesta tasca per la seva transcendència requereix per a ésser portada a terme d'una voluntat política clara i compromesa per a desenvolupar aquestes polítiques que signifiquen introduir una nova perspectiva dins de les polítiques locals com ho és la igualtat entre dones i homes i que avui i en un futur immediat, es perfilen com indispensables en el nostre escenari polític i social actual.

---

¹ El capítol que fa referència a l'organització municipal no té la mateixa estructura que els altres capítols, només consta de contextualització, anàlisi de la realitat i conclusions.

1. TERRITORI

“Sols en un espai equitatiu pot plantejar-se una societat igualitària on no existeixin desequilibris en funció del sexe”¹.

---

¹ Román Rivas, Marta. *La reconstrucción del espacio cotidiano*. Article extret de la pàgina web del Colectivo de Mujeres Urbanistas: www.nodo50.org/mujeresurbanistas

1.1. CONTEXTUALITZACIÓ

L'organització urbanística i territorial dels nostres pobles i ciutats s'ha realitzat i se segueix realitzant en funció de l'organització del treball productiu. Malgrat la seva pretesa neutralitat, aquest model d'organització urbana, té un marcat caire androcèntric, que desvetlla que les necessitats de totes aquelles persones que no realitzen activitats productives, han estat relegades a un segon pla. Es tracta d'un model que no posa límits al creixement i a la dependència del transport motoritzat alhora que fragmenta l'espai, superespecialitzant i aïllant les distintes àrees o zones. Aquest procés de fragmentació, que s'accentua en l'era de la globalització, ha tingut conseqüències decisives en la vida de les dones.

Tal vegada el canvi més visible en els darrers anys sigui la reducció i la **desaparició d'espais comuns i la conseqüent pèrdua de teixit veïnal i social**. Aquesta transformació de l'espai ha ocasionat canvis importants pel que fa a la percepció del carrer i doncs, de la ciutat. Si abans es tractava d'un lloc de trobada i relació social, ara es un "lloc de ningú", sols per transitar de pressa. La percepció del carrer com a lloc aliè i de trànsit augmenta la sensació d'inseguretat, que en el cas concret de les dones té un pes especial². Donat que elles són les qui amb major freqüència pateixen situacions de violència, aquest tret suposa un element més de discriminació en tant que restringeix la llibertat de moviments d'aquestes i limita, per tant, les seves possibilitats d'ús i gaudi dels béns i serveis urbans condicionant la seva participació en la vida urbana (tant en el seu disseny com en el seu gaudi).

Per altra banda, la pèrdua de relacions socials i veïnals comporta també una sobrecàrrega del **treball reproductiu, que encara ara recau principalment sobre les dones**. Si abans l'entramat social permetia la socialització d'una part important d'aquest treball (la cura de les filles i els fills per exemple), l'organització de l'espai que aboca a l'aïllament, dificulta molt aquestes xarxes de cooperació veïnal. Per altra banda, la pèrdua d'autonomia i mobilitat de les nenes i els nens i de la gent gran, ha generat un increment de la dependència d'aquests cap a les persones que els cuiden, i per tant una sobrecàrrega en el treball reproductiu.

L'accés de les dones al treball remunerat, i la no implicació dels homes en les tasques reproductives i/o familiars no ha generat canvis a nivell de planificació i organització urbanística. Juntament amb la doble jornada i la doble presència, es podria parlar també de "desplaçaments dobles" ja que no s'ha produït una aproximació entre els diferents espais. **Les dones hauran d'acostumar-se i aprendre a moure's en una ciutat dispersa per tal de fer front a les tasques/responsabilitats productives i reproductives**.

La creixent dependència dels vehicles motoritzats privats, la manca de sistemes de transport alternatius, l'augment de la pol·lució, el soroll, i el deteriorament de les condicions mediambientals, són també problemes a tenir en compte a l'hora de plantejar una reestructuració de l'espai urbà integrant els plantejaments del desenvolupament sostenible. **Per una bona gestió ambiental (manteniment, sostenibilitat i bon ús dels recursos naturals), i tal com es va recalcar des de Nacions Unides a la Conferència Mundial de Beijing, és necessària la participació de les dones**.

Aquesta participació, no obstant, només es pot dur a terme si n'hi ha un canvi real en la qualitat de vida de les dones, concretament en una major disponibilitat

---

² Tot i que la majoria de les agressions sexuals es produeixen en contextos familiars i en l'àmbit de la llar.

de temps per poder participar en el procés de presa de decisions que afecten a tota la comunitat. La gestió ambiental és un espai clau per integrar l'experiència i el saber de les dones, i actuar així des d'una posició que permeti proposar alternatives als models de comportament humà i al sistema de valors que prenen com a referència les anàlisis fetes exclusivament des de perspectives abstractes i uniformitzadores. **Els valors i les actituds assignades a la feminitat dibuixen models per a la gestió del medi aptes per enfrontar la incertesa i la complexitat ambiental: actituds flexibles, pacients i perseverants, multiespecificitat del coneixement; valor intrínsec i potencial innovador de l'experiència quotidiana, actuacions polivalents atentes als processos i no només a les finalitats...**

La incorporació de la perspectiva de gènere en el disseny, desenvolupament i execució de les polítiques mediambientals i urbanístiques és, per tant, fonamental. Per tal de guiar aquesta tasca de reestructuració i integració de l'espai urbà serà necessari guiar-se per determinats criteris:

- **Accessibilitat.**
- **Autonomia.**
- **Sociabilitat.**
- **Habitabilitat.**

L'aplicació d'aquests criteris suposa un canvi fonamental en la construcció de l'espai comú. Un espai on primen els interessos socials sobre els econòmics.

Des d'una perspectiva general podríem assenyalar que algunes de les línies generals que hauran de guiar aquesta reestructuració de l'espai urbà serien:

- posar límits a l'extensió i el creixement de les ciutats.
- afavorir la proximitat front a la dispersió i la llunyania.
- fomentar la rehabilitació i la regeneració de la ciutat front a la creació de nou sòl urbà de creixement.
- afavorir la mobilitat de les persones vianants i reduir les necessitats de transport a motor.
- fomentar l'ús del transport públic i del vehicle compartit front al vehicle privat.
- eliminar les barreres arquitectòniques.
- recuperar el carrer com espai de trobada i de relacions socials.

La clau rau, doncs, en pensar la ciutat amb els diferents ulls de les persones que la viuen: dones i homes de diferents edats, orígens, condicions, modes de vida...

1.2. ANÀLISI DE LA REALITAT

APROXIMACIÓ AL MUNICIPI DE CASTELLAR DEL VALLÈS I CONTEXTUALITZACIÓ EN EL MARC DE CATALUNYA

El municipi de Castellar del Vallès està ubicat en el marc català de la Regió Metropolitana, que es caracteritza per l'aglutinament d'activitat industrial gràcies a l'oferta de sòl i a unes excel·lents vies de comunicació.

La Regió Metropolitana concentra 4.264.422 habitants en 162 municipis i 7 comarques, és a dir, més del 70% de la població catalana. A més de presentar una molt alta concentració industrial, s'ha de destacar que més de la meitat de la població ocupada en aquesta àrea central de Catalunya ho està al sector serveis.

Taula 1.1. Població per sexe. Castellar del Vallès. Sèrie temporal.

Any	Sexe		Total
	Homes	Dones	
2005	10196	10241	20437
2004	9743	9732	19475
2003	9482	9452	18934
2002	9350	9294	18644
2001	9092	9044	18136
2000	8714	8730	17444

Font: web de l'Institut Estadístic de Catalunya, IDESCAT.

La comarca del Vallès Occidental

Administrativament, Castellar del Vallès està adscrit a la **comarca del Vallès Occidental**. Geogràficament podem situar-lo a 331 m sobre el nivell del mar, a la Serralada Pre-Litoral en la vall alta del riu Ripoll. La seva proximitat a l'àrea d'influència de Barcelona i especialment a les principals ciutats de la comarca: Sabadell i Terrassa (de les quals dista 7 i 8 Km respectivament), ha marcat el seu desenvolupament històric, cultural, econòmic...

Aquesta comarca ocupa una extensió de 583'2 km² i aplega un total de 23 municipis amb característiques molt diverses, sent les seves capitals Sabadell (193.338 habitants) i Terrassa (189.212 habitants)³. El Vallès Occidental té una gran importància dins el context català degut al seu pes demogràfic, el desenvolupament urbanístic, la gran activitat socio-econòmica, etc.

Els límits del Vallès queden definits pels seus termes municipals fronterers més que per accidents naturals. Com explica el seu nom, es tracta d'una gran vall situada entre les serralades del pre-litoral i el litoral. Aquest territori va ser desdoblament administrativament en dos sectors - l'oriental i l'occidental- conformant dues comarques diferents.

Avui dia, el Vallès és una comarca bàsicament urbana, forjada per la importància del seu sector industrial i pel gran creixement demogràfic fruit de la immigració. Tot i no ser un indret turístic en el sentit tradicional del terme, al Vallès Occidental es poden trobar paratges d'interès com són els parcs naturals de Collserola i Sant Llorenç, jaciments arqueològics, etc.

³ Dades de la comarca extretes de la pàgina web de l'Institut Català d'Estadística –2004- i dades del municipi extretes del padró municipal d'habitants de l'Ajuntament –2005-.

El Vallès Occidental és també cruïlla de comunicacions entre les comarques de l'interior de Catalunya i entre el nord i el sud de la conurbació barcelonina. Es pot constatar una gran mobilitat amb Barcelona per motius de feina, d'estudis, de lleure, etc. És la segona comarca més poblada (1.355'4 hab./km²) i la que més absorbeix la saturació del Barcelonès (14.631 habitants/Km² el 2001) i del Baix Llobregat (1.424 habitants/Km²), encara que no té tanta densitat de població com aquestes altres comarques.

Amb l'**11% de la població de Catalunya**, 790.432 habitants l'any 2004, la comarca del Vallès Occidental abasta **menys del 2% del territori català**, 583, 2 km². Amb tot, és centre d'una dinàmica econòmica i social molt important. En aquest darrers anys pateix les tensions que li suposa una taxa d'atur una mica superior a la mitjana de Catalunya tot i tenir també un índex de noves inversions superior. Tot això fa que el Vallès Occidental sigui, a hores d'ara, una de les comarques amb una personalitat més marcada de les situades a l'entorn de la gran metròpolis barcelonina⁴.

Castellar del Vallès

La població de **Castellar del Vallès** l'any 2005 segons dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya, era de **20.437 habitants**, el que suposa el 2,58% de la població total de la seva comarca. Amb una **superfície municipal de 44,9 Km²**, la qualificació del sòl segons el Pla General d'Ordenació Urbana aprovat l'any 1999 i revisat el 2004 distribuïa el territori municipal en:

- Sòl urbà industrial: **4%**
- Sòl urbà residencial **13%**
- Sòl no urbanitzable **83%**

Els usos del sòl no urbanitzable quedaven distribuïts de la següent manera:

- **12%** d'horts i conreus
- **67%** forestal
- **2%** d'erms
- **4%** activitats extractives

El fet que tan sols un 13% del territori del municipi s'hagi definit com a sòl urbà residencial ens permet fer un càlcul de la densitat de població més acurat i realista: d'aquesta manera tenim que el 13% de 44,9Km² representen 5,837Km², aleshores la densitat real de població en el que podem anomenar nucli urbà seria de 3.501 hab/Km². Aquesta dada podem contraposar-la als 433,6 hab/Km² que sortirien del càlcul que té en compte tot el territori.

Prenent com a referència la població de fa 10 anys, trobem que l'any 1986 a Castellar hi havia 11.518⁵ persones, una mica més de la meitat de la població actual. En deu anys doncs, gairebé s'ha duplicat la població, per tant també la densitat de població, i això ha generat un fort impacte sobre el territori (així com també per a l'organització municipal, la demanda i necessitat de serveis per a les persones...). Aquests canvis, han suposat també una sèrie de transformacions i conseqüències en les relacions personals i la relació entre aquestes i l'espai, tal com anirem veient al llarg del capítol.

---

⁴ Pàgina web del Consell Comarcal del Vallès Occidental (www.ccvoc.org)

⁵ elaboració pròpia a partir de dades d'Idescat.

Breu història del municipi

L'estudi de les troballes arqueològiques de la zona, corroboren la **ocupació humana de la conca alta del riu Ripoll del Neolític Antic** en forma d'assentaments a les terrasses fluvials amb un alt potencial agrícola.

Durant el període romà, està marcat per la influència de la **proximitat de nuclis tan importants com La Salut (Arraona), Egara i Aquacalidae (Sabadell, Terrassa i Caldes de Montbui) i la existència d'alguns poblats ibèrics ben identificats com la Torre Roja.**

El període de cristianització, estava basat en la constitució d'una xarxa de parròquies (la de Sant Esteve de Castellar i la de Sant Feliu del racó) i l'inici d'una fiscalització del producte de l'agricultura i la ramaderia. En els **segles X i XIII el territori inscrit en el castrum dit Castellar és objecte de compra, venda i cessió entre famílies nobiliàries, la casa Comtal de Barcelona, i els monestirs de Sant Cugat del Vallès i de Sant Llorenç del Munt.** A principis del **s.XV Guerau I de Clasquerí comprà la "jurisdicció civil i criminal"** consolidant d'aquesta manera un feudalisme a mans d'una família. La evolució històrica a partir d'aquest moment representa la proliferació de la indústria llanera i del cotó en el riu Ripoll aprofitant la infraestructura de molins existent des de la època medieval i l'arribada de la **família Tolrà** al poble.

Al s.XIX el poble viu les **primeres transformacions urbanístiques** i neixen les primeres entitats socials en l'ambient dels cafès. Entre el segle XIX i principis del **sXX** Castellar deixa de ser un poble principalment agrícola per convertir-se en un **poble industrial**, immers sobretot en la indústria tèxtil, però també amb l'aparició de petites fàbriques i tallers i amb el desenvolupament del comerç. Els edificis d'aquell moment, d'estil modernista, indiquen un creixement del poble amb la urbanització de nous carrers. Així es continua fins als anys 30 del s XX.

Després del trasbals de la guerra civil i la postguerra, l'economia es va revifant, i en els anys 60 comença un període econòmicament bo, que coincideix amb l'increment de la immigració cap a terres catalanes, i també a Castellar del Vallès.

Finalment, durant els anys 70 del segle passat, es desenvolupa l'eixample nou, que el va conformant població provinent de Sabadell. L'augment demogràfic va accelerant-se fins als nostres dies, les segones residències de dècades anteriors es converteixen en primeres residències, la mobilitat tan en termes de migracions com en termes quotidians, esdevé una de les constants i dels reptes per a la gestió del territori castellarenc...

Activitat econòmica i estructura industrial

Les explotacions agrícoles que actualment existeixen a Castellar són molt poques, i la majoria de terres de cultiu s'han transformat en nucli urbà o en zona industrial com el cas del Pla de la Bruguera. En altres casos aquestes terres han estat abandonades i s'han convertit en bosc.

El desenvolupament econòmic de Castellar ha estat des de sempre molt vinculat al riu: primer, pel seu paper de fertilitzador de les terres agrícoles i després per ser l'eix de tota una infraestructura de molins instal·lats a les seves ribes aprofitant la força de l'aigua, que des del S.XIX es convertiren en el motor del procés d'industrialització tèxtil. A principis del segle XIX es parla d'una primera fase d'industrialització. Castellar, Sant Esteve en aquell moment, es converteix en un dels principals motors del desenvolupament tèxtil de la llana i després del cotó.

El 1847 funcionaven al municipi de manera simultània sis fàbriques (de draps, cotó, farina, filferro, filats de llana i teixits de lli) i a Sant Feliu dues fàbriques més (de paper i de cotó) i un molí fariner.

Menció especial mereix en Josep Tolrà i Abellà: El 1895 la seva fàbrica feia tot el procés de la fabricació del teixit de cotó. Des de llavors i fins al seu tancament, el 1995, l'empresa Tolrà es va convertir en un punt clau per al desenvolupament socioeconòmic de Castellar del Vallès. No tan sols pel nombre de treballadors, sinó també per les obres de mecenatge promogudes per la família enriquida i ennoblida gràcies a Castellar.

En l'actualitat, en els polígons industrials del municipi hi treballen unes 5.000 persones, el 50% d'aquestes són castellarenques. Dins d'aquest marc de predominància del sector industrial per sobre dels altres sectors productius, cal destacar les empreses del sector del metall i de la fusta, que hi tenen un pes específic, tot i ser un sector diversificat. El caràcter d'aquestes empreses és de tipus familiar-petit o mitjà.

Un sector de molta importància en l'actual Castellar és el de la construcció, tot i el seu creixement, el sector està supeditat a la disponibilitat de sòl edificable. Finalment, tot i el creixement del sector comerç, aquest no és equiparable al creixement que estan tenint altres municipis de la comarca.

Podem trobar petit comerç tradicional, bàsicament dedicat a l'alimentació. Els hàbits de compra de la població són alguns factors que expliquen aquesta tendència. A més, tot i que el sector comercial es concentra a l'entorn de la Plaça Major, ho fa de forma bastant dispersa, cosa que es converteix en un repte per la seva viabilitat. Amb tot es treballa des de diferents àmbits per dinamitzar i millorar el sector comercial de Castellar, i s'espera que la propera remodelació urbanística de la Plaça Major hi contribueixi.⁶

ESTRUCTURA URBANA DE CASTELLAR DEL VALLÈS

Configuració urbana del municipi

Castellar del Vallès limita al nord amb les masses forestals de la carena prelitoral i el parc de Sant Llorenç del Munt. Al sud el límit el posa el riu Ripoll, i als costats est i oest hi ha importants masses forestals, trencades per valls fluvials que bé poden servir per delimitar clarament les potencialitats de creixement del municipi preservant així les importants masses forestals adjacents.

Pel que fa a les **vies de comunicació** del municipi, n'hi ha una de principal, la B-124 que representa la principal connexió de Castellar amb la xarxa de vies de comunicació del Vallès i l'àrea metropolitana de Barcelona, i una més secundària: la C-1415, en direcció a Sentmenat i en direcció a Terrassa. La gran mobilitat que pateix actualment Castellar planteja problemes de comunicació de difícil resposta si el que es vol és trobar una solució sostenible i respectuosa amb el medi ambient.

Pel que fa a les zones urbanitzades del municipi podem distingir principalment entre el **nucli urbà**, les **urbanitzacions** i les **zones industrials**:

⁶ Font: web municipal, www.castellarvallès.org

- El **nucli urbà** queda distribuït bàsicament **en tres zones** de construcció temporalment consecutives, aquestes serien el **nucli antic**, **l'eixample vell** i **l'eixample nou**.

El **nucli antic** es va desenvolupar a partir de la situació de certs camins de base agrícola, que conformen la base més important de desenvolupament del nucli històric. En aquesta àrea es troba l'ajuntament municipal, però pel que fa a serveis per al dia a dia, només hi ha alguns comerços al carrer Major.

La carretera de Sentmenat, que fa de frontera entre el casc antic i l'eixample vell, aglutina el principal eix comercial de la vila, tot i que és minso i no cobreix totes les necessitats, és la zona més ben dotada del municipi i la que sempre s'ha intentat potenciar i mantenir des de l'administració. La modernització del mercat municipal (situat també al costat de la carretera de Sentmenat) és l'actual símbol de la defensa i dinamització del comerç local.⁷ Aquest esforç del consistori per a mantenir el comerç al poble és important per vàries raons, però centrant-nos en el tema que ens ocupa, pot repercutir molt favorablement en la conciliació de la vida familiar i la ocupacional⁸. Si les necessitats diàries estan cobertes dins d'un espai físic assequible a peu, es facilita la realització del treball reproductiu⁹, però alhora es possibilita la combinació d'aquest amb altres activitats, oferint més temps per a la persona per al temps lliure, formació, recerca activa de feina...

En el posterior creixement del nucli urbà apareix la quadrícula típica **dels eixamples**, i es poden delimitar dues etapes molt diferenciades. La primera arriba a la dècada dels seixanta, i la segona parteix del plànol de 1970 i inclou tot el creixement més recent, tot i que continua el procés d'ampliació basat en malles d'eixample però adaptades a les noves tipologies d'edificació, amb illes més amples. L'eixample nou conté alguns serveis com el CAP, les escoles... i a la part més pròxima a la zona industrial es concentren les grans superfícies comercials.

- Seguint amb la quadrícula de l'eixample i emplaçant-se als laterals de la carretera de Sabadell B-124, s'han dissenyat les **àrees industrials** del municipi.

- Les **urbanitzacions** :

- **Sant Feliu del Racó**: és l'únic nucli perifèric amb una història rellevant. Situat a uns 2 quilòmetres del nucli urbà de Castellar, la seva estructura queda definida per un eix central del qual depèn un conjunt de carrers, molts dels quals acaben en "cul de sac". L'origen d'aquest nucli és l'església de Sant Feliu del Racó, la zona desenvolupada entorn de l'església representa la entitat amb més caràcter de poble. Tot i que no tenim dades quantitatives per corroborar-ho, la informació qualitativa recollida indica que a Sant Feliu hi viuen dones grans soles que pateixen els problemes del relatiu aïllament d'aquest nucli.

Als anys setanta es produeixen els primers creixements del nucli i cap a l'àrea de muntanya en forma d'urbanització. Sant Feliu compta també amb dos blocs de pisos on viuen algunes famílies novingudes, la resta

---

⁷ En aquest capítol tan sols fem un incís sobre el mercat municipal, en el capítol d'activitats econòmiques tornarem a parlar-ne des d'altres punts de vista.

⁸ Utilitzem el terme *ocupacional* en lloc de *laboral* (conciliació de la vida familiar i laboral) donat que les repercussions de la dinamització comercial del municipi té efectes positius tan per a la persona que combina treball productiu i reproductiu com per a la persona que no realitza treball productiu però sí reproductiu.

⁹ També es potencia la mobilitat sostenible, trencant les dependències amb el vehicle privat tan arrelades en la nostra societat.

d'habitatges són primeres i segones residències en procés de convertir-se en primeres. En els últims anys es comencen a fer algunes promocions petites.

Degut a les seves característiques esdevé un nucli dormitori, amb dependència de vehicle privat o transport públic per a cobrir les necessitats diàries, de fet la majoria de famílies tenen més d'un vehicle. Tot i que hi ha una línia d'autobús que comunica Sant Feliu amb la resta d'urbanitzacions, amb el nucli de Castellar i amb altres municipis propers, per a cobrir les necessitats no cobertes, s'autoorganitzen per baixar al mercat, es fan portar menjar. Per altra banda, l'ús principal d'aquest transport públic el fan les treballadores de la llar dels habitatges de la zona (principalment dones immigrades amb possible situació d'il·legalitat¹⁰) i treballadors de la construcció (que també es poden trobar en situacions similars). El servei d'autobús funciona entre setmana, igual que el bus escolar que també té parada en aquest nucli.

En el Centre Feliuenc podem trobar un bar restaurant i una botiga on es pot trobar pa i el diari, però on no hi ha ni carn ni peix. També hi ha una oficina municipal oberta els dissabtes de 10 a 14h que ofereix certs serveis municipals per no haver de desplaçar-se fins a Castellar, però mica en mica, amb la implementació de nous projectes de gestió com el CAT 365, la obertura a la tarda del SAC, Internet...l'ús d'aquest servei ha anat minvant. La persona encarregada d'aquest servei ens informa de què les principals usuàries són les dones grans del poble, i entre les demandes més comunes destaca la del servei de teleassistència. Un altre equipament municipal és el Casal d'entitats, utilitzat pels grups de pessebristes, el d'apicultors, la comissió de festes...

- **Airesol:** Un conjunt d'urbanitzacions recolzades en la carretera, amb molt pocs punts de connexió. Ocupen antigues plataformes agrícoles situades entre rieres molt escarpades.
- **Can Font i Ca n'Avellaneda:** Conjunt de dues urbanitzacions, amb un sol punt de connexió a la malla de carreteres. Com en el cas anterior, ocupen plataformes situades entre torrents i rieres de relleu escarpat, que trenquen la unitat del conjunt. Aquests nuclis viuen de cara a Sabadell i Terrassa i la única demanda de la junta de propietaris era un ambulatori (demanda no viable). Tot i la dependència de transport, la mateixa junta va valorar que no necessitaven transport públic, amb tot el servei d'autobús arriba a Can Font.
- **El Balcó de Sant Llorenç:** La urbanització més marginal del terme formada per un conjunt de línies d'edificació que superen molt difícilment el relleu. La línia d'autobús dona servei a aquest nucli.
- **Els Fruiters:** Urbanització molt petita recolzada en el camí del cementiri i la carretera de Sentmenat.
- **Les Arenes:** nucli de 15 cases modernistes.
- Finalment cal mencionar la existència de diverses **masies** aïllades en el terme municipal de Castellar.

La següent taula ens mostra la distribució de la població per nuclis del municipi.

---

¹⁰ La utilització d'aquest terme en detriment del terme irregularitat és una elecció per a visualitzar la dificultat, precarietat i riscos per a la persona, que provoca el no reconeixement dels drets de les persones.

D'aquesta manera ens podem fer una idea de la incidència sobre les persones de la situació particular de cada nucli i de les possibilitats i limitacions de l'administració respecte la creació o desenvolupament de serveis a cada zona:

Taula 1.2. Població de Castellar del Vallès per nuclis territorials

Divisió territorial	Homes	Dones	Totals	% Files
	Nº	Nº	Nº	
Nucli Urbà	8585	8716	17301	84,07%
Urbanitzacions				
Airesol	426	384	810	3,94%
Les Arenes	1	0	1	0%
Ca n'Avellaneda- Can Font	414	400	814	3,96%
La Virreina – Els fruiters	184	170	354	1,72%
Agregat de Sant Feliu del Racó i El Racó	425	400	825	4,01%
El Balcó	228	215	443	2,15%
Polígons industrials	18	13	31	0,15%
TOTALS	10281	10298	20579	100%

Font: Padró municipal a 01/01/05¹¹

Podem observar com les urbanitzacions aglutinen gairebé el 16% de la població, i tan sols tres d'elles arriben a concentrar-ne un 4%. La lectura amb perspectiva de gènere respecte les necessitats reproductives en les urbanitzacions passa per valorar les comunicacions, necessitats diàries cobertes... Donades les característiques demogràfiques d'aquests nuclis és difícil pensar en el desenvolupament de grans infraestructures o serveis per a aquest sector de població, però tot i això, cal tenir en compte que la situació de les persones que desenvolupen les tasques reproductives en aquestes zones (principalment dones), presenten dificultats afegides de difícil solució. Les iniciatives basades en la xarxa de suport familiar o veïnal, sorgides per exemple a Sant Feliu, són camins sobre els que l'administració local pot donar suport.

Habitatge

Una de les principals problemàtiques amb les que les autoritats locals es troben en aquest segle XXI és l'habitatge. Degut a l'especulació immobiliària, a la manca de polítiques públiques eficients d'habitatge i a un augment en la demanda, els preus dels habitatges a Catalunya han pujat considerablement en els darrers anys. Com a conseqüència, l'accés a un habitatge digne és un dret difícil d'assolir en moltes ocasions per la ciutadania, que veu el seu nivell de benestar econòmic deteriorat quan ha de pagar-lo.

Un dels objectius d'aquesta anàlisi és veure quina és la intervenció pública municipal en matèria d'habitatge i les diferents situacions i necessitats que tenen els diferents col·lectius de població en aquest àmbit.

L'accés a un habitatge digne a un preu assequible és **un dret fonamental** de la ciutadania i tanmateix, és un dels problemes més greus de l'actualitat ja que, el que s'ha de destinar a pagar un habitatge (de compra o de lloguer) sol ser un tant per cent molt elevat. Per tal de garantir aquest accés, la Llei 10/2004, del 24 de

¹¹ La dada de la població total d'aquesta taula no coincideix amb la de la taula 1.1 perquè les fonts d'informació són diferents. Ha estat impossible trobar la informació per igualar les dades. De totes maneres la diferència és molt petita i pot ser deguda a la data específica a la qual es refereixi la dada.

Desembre del 2004, d'Urbanisme¹² insta les administracions públiques a vetllar per la qualitat dels habitatges i per les condicions en les quals s'hi accedeix, dedicant una atenció especial a l'accés de les famílies econòmicament menys dotades.

Dins aquesta problemàtica, hi ha **col·lectius més vulnerables**, com les famílies monomarentals, el jovent, les persones en situació de risc d'exclusió social, la població immigrada i la gent gran. Com s'anirà veient al llarg de la diagnosi, les dones d'aquests col·lectius es troben en una situació doblement precària: en tant que formen part del col·lectiu vulnerable i en tant que dones en una societat patriarcal que les discrimina.

La taula següent mostra la situació respecte a l'habitatge en termes de règim de tinença. Tanmateix, en aquesta primera part no podem fer una lectura de gènere perquè no tenim dades sobre la propietat de la vivenda ni del lloguer i per tant, no podem establir cap relació entre la situació donada i un possible biaix de gènere.

Taula 1.3. Habitatges principals segons règim de tinença. Castellar del Vallès 2001

RÈGIM DE TINENÇA	Nº absolut	%
De Propietat	5485	88,9%
Gratuita o a Baix preu	76	1,2%
De Lloguer	438	7,1%
Altres formes	172	2,8%
TOTAL	6171	100,0%

Font: Web de l'Institut d'Estadística de Catalunya, IDESCAT. Elaboració pròpia

Pel que fa al **règim de tinença dels habitatges**, cal destacar que la majoria, un **88,9%**, ho són **de propietat**. El percentatge de vivendes a baix preu, en canvi, és gairebé inexistent, amb un 1,2%.

Per altra banda, sols hi ha un 7,1% de sòl de lloguer, fet que pot suposar una gran dificultat per a col·lectius diversos de la localitat com les mares soles, el jovent... que probablement hauran de buscar casa en els municipis pròxims. A través de les entrevistes i informacions qualitatives hem pogut saber que la zona de l'eixample nou, sobretot, pateix molt moviment migratori centrat en parelles joves amb o sense criatures, sovint amb dos cotxes per família i amb la feina fora de Castellar. Aquest model és una mica precari degut a la incomoditat que provoca l'alt nivell de mobilitat per raons de feina, per a comprar... i provoca que aquesta zona sigui també la que té un mercat de vivenda més dinàmic.

El **tipus d'habitatge** que predomina al nucli urbà és variat, en tant que al casc antic podem trobar cases de poble i a les zones de darrera edificació trobem tan pisos com cases unifamiliars i plurifamiliars. L'alçada mitja del municipi és de baixos més dos pisos o tres en alguns casos, tot i que als eixamples podem trobar baixos més quatre o algun edifici de baixos més cinc a la Plaça Major.

¹² Llei publicada al DOGC núm. 4291, de 30-12-2004, p. 26612.

Accés a l'habitatge

Les primeres promocions públiques d'habitatge es van fer al voltant dels anys 60, durant els períodes de força immigració nacional, principalment de persones provinents d'Andalusia. Aquestes promocions les podem trobar a la plaça Europa, un dels punts de més densitat del municipi.

Les últimes promocions realitzades al municipi daten de 2004:

- Un bloc situat entre la ronda de Tolosa i el carrer Finlàndia. Aquesta promoció pública, es va construir en terrenys de l'Institut Català del Sòl, i constava de 20 habitatges adjudicats en règim de compra. El preu per a pisos d'entre 57 i 90 metres quadrats amb dues o quatre habitacions i una plaça d'aparcament, va oscil·lar entre els 65.967 i els 99.762 euros. El consistori de Castellar del Vallès va cedir terrenys municipals per a la seva construcció.
- Dos blocs amb 60 pisos d'un dormitori i 20 amb dos dormitoris destinats a gent jove i a persones grans soles. Aquests 80 habitatges eren de lloguer.
- D'entre aquestes promocions es van reservar tres pisos per a ser utilitzats com a llars tutelades per a persones amb disminucions psíquiques.

L'Ajuntament de Castellar del Vallès és membre recent de la Xarxa de Mediació per al Lloguer Social d'Habitatges, una iniciativa impulsada per la Generalitat amb l'objectiu d'incrementar l'oferta de lloguer a preus moderats, atenent a què un dels principals problemes d'avui en dia és la dificultat d'un ampli sector de la societat amb ingressos baixos d'accedir al seu primer habitatge.

Actualment, a Castellar hi ha 8.584 habitatges, dels quals a 1.367 no hi consta ningú empadronat. D'aquests últims, alguns són segones residències i d'altres, poden ser habitatges buits, que es volen incorporar en aquesta borsa per facilitar l'accés als **menors de 35 anys**, als **majors de 65** i a les persones amb **rendes baixes**. Per això, es donaran subvencions als propietaris que incloguin els seus habitatges buits en aquesta borsa de lloguer, per un període mínim de 6 anys.

Aquesta borsa serà gestionada per l'Oficina Local d'Habitatge. Aquest nou servei, que es posarà en marxa en els propers mesos, també facilitarà els tràmits per obtenir ajuts públics, oferirà informació sobre els procediments legals en matèria d'habitatge i assessorarà sobre temes de lloguer, compra i hipoteques. A més, realitzarà tallers sobre habitatge i consum i programes formatius sobre la matèria.

Tot i les possibles dificultats per a l'administració per a trobar espais, promotors, etc. per a crear vivenda protegida, les polítiques d'habitatge s'han de mantenir i anar millorant, pel que fa tant a l'oferta i la seva qualitat com a la quantitat ja que continua representant un percentatge molt reduït. Per altra banda els criteris d'adjudicació, han de tenir en compte les diferents realitats del municipi. Entre els col·lectius amb més dificultats d'accés a la vivenda trobem:

UNITATS MONOMARENTALS

Aquestes poden ser un col·lectiu en risc d'exclusió social en tant que tenen un sol sou per mantenir la família, o en els casos que aquesta llar monomarental és conseqüència d'una separació o un divorci, l'ajut de l'anterior parella.

En algunes ocasions, aquestes unitats tenen majors dificultats per accedir a habitatges que responguin a una realitat com la seva –tant pel que fa a la vessant econòmica com a l'espai que podrien necessitar, per exemple- i per tant, poden tenir problemes a l'hora de comprar-lo, llogar-lo i/o mantenir-lo.

JOVENT

El jovent és un dels col·lectius que es troben en una situació més precària en el mercat de treball, on la inestabilitat laboral comporta una inestabilitat econòmica contínua i una precarietat en tots els àmbits de la vida. Quan el jovent vol emancipar-se, el lloguer sol ser l'opció més escollida però, a Castellar, l'oferta de pisos de lloguer a preus assequibles per a la gent jove és gairebé inexistent, la qual cosa duu al jovent a emancipar-se a altres municipi amb més oferta assequible com Sabadell, Terrassa, o altres ciutats properes.

A Castellar el jovent (població entre 15 i 29 anys) suposa un **20,05%** de la població segons dades del padró municipal a 1 de gener de 2005. Dins el Pla Local de Joventut de Castellar del Vallès, es contempla l'accés a l'habitatge com a línia d'actuació, però encara no hi ha accions definides, tot i això l'ajuntament ha expressat la seva intenció de seguir fent les reserves oportunes de sòl per tal de cedir nous terrenys on construir pisos protegits, en règim de lloguer i/o compra.

ATUR I PRECARIETAT LABORAL

A Castellar del Vallès, tot i que l'atur no és elevat, s'ha de remarcar que, com a tot arreu, l'atur femení és superior al masculí. El desembre de 2005 van haver 326 homes registrats en situació d'atur i 545 dones¹³. El total, 871, representa un 4,23% de la població.

Com a conseqüència, la situació d'atur sol traduir-se en un poder adquisitiu més baix, el qual impedeix i/o dificulta l'accés a l'habitatge. Aquest efecte, doncs, és més punyent entre les dones en la mesura que tenen una situació més precària en el mercat de treball (La taxa d'atur de llarga durada és majoritàriament femenina, l'atur femení acostuma a estar al voltant del doble del masculí).

GENT GRAN

La gent gran de 65 anys representa el **12,16%** del total de la població del municipi i, en la mesura que l'edat augmenta, es presenta el fenomen de la feminització de la vellesa, ja que entre las persones de 80 anys i més, les dones representen el **65,25%** vers el **34,75%** d'homes. D' aquesta manera l'augment de l'esperança de vida afavoreix en principi al col·lectiu femení. Malgrat això, la qualitat de vida amb freqüència es deteriora greument.

---

¹³ Font de les dades: Departament de Treball de la Generalitat

En conseqüència, la principal necessitat detectada respecte a l'habitatge, no ve determinada només pel preu de compra o lloguer, sinó també per l'adaptabilitat de l'habitatge a les seves necessitats actuals.

IMMIGRACIÓ

Pel que fa a la immigració, sobretot la extra comunitària, és un col·lectiu que pot tenir seriosos problemes a l'hora d'aconseguir un habitatge digne. En aquest col·lectiu coincideix la precarietat laboral i la resistència que a vegades mostren els llogaters i la comunitat veïnal per admetre la convivència amb persones procedents de països extra comunitaris.

Al municipi de Castellar la població estrangera representa al voltant del **5%** del total de la població i els col·lectius més significatius són els procedents d'Amèrica del Sud i Central, seguits pels països de la resta d'Europa, Àfrica i Àsia.

MOBILITAT INTERNA I EXTERNA AL MUNICIPI

La mobilitat de les persones és una qüestió fonamental ja que condiona de manera molt clara multitud d'aspectes de les seves vides: l'ús del temps, l'accés a l'educació, al treball, als espais d'oci i relacionals.

En aquesta part del capítol volem analitzar, en la mesura que ens és possible, la mobilitat de les persones en el sentit més ampli de la paraula. Així doncs, entenem com a mobilitat no només aquella que fa referència als mitjans de transport utilitzats i les maneres de moure's pel municipi sinó també la que té a veure amb l'accessibilitat als edificis, recursos i serveis de la ciutat.

Comunicacions a Castellar

Els accessos al municipi en **transports públics** d'autobús són els següents:

- **La línia C1** de Sarbus: comunica Castellar amb Terrassa i Sabadell. Teòricament és un servei amb una bona freqüència que hauria d'acostar realment Castellar a la Xarxa de Transport públic de l'àrea Metropolitana, ja que comunica Castellar directament amb la línia C-4 de RENFE (Barcelona–Manresa - Lleida), i a una distància de cinc minuts a peu fins als Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya de Sabadell. La freqüència teòrica del servei és d'un autobús cada vint minuts, però a la pràctica la línia va acumulant retrassos que acaben per provocar que sigui difícil confiar en el seu horari. Des de l'Ajuntament és un tema conegut sobre el qual s'estudien propostes com partir el recorregut (Terrassa – Sabadell – Castellar) de manera que no s'acumuli tan retràs. La connexió més senzilla és arribar a Sabadell amb RENFE, a l'estació de Sabadell centre, donat que està situada a la mateixa plaça Antoni Llonch, on hi ha l'estació d'autobusos, o bé fent enllaços amb diferents línies d'autobús, donat que els intercanvis es fan al mateix lloc.
- **La línia C3** de Sarbus: Comunica Sabadell – Castellar i Sant Llorenç Savall.
- **La línia C4** de Sarbus: És un desdoblament de la línia C3, anteriorment anava a Sant Feliu i a Sant Llorenç, actualment s'ha convertit en la línia urbana que uneix Castellar amb la urbanització Airesol, la de Sant Feliu i el poble de Sant Feliu. La freqüència és d'un autobús per hora de dilluns a dissabte.
- **La línia C6** de Sarbus: uneix Castellar amb Can Font. S'aprofita la línia per comunicar el polígon industrial amb el poble de Castellar.

- **N-65:** Autobús nocturn que uneix Castellar amb Sabadell i Barcelona. Porta gent al polígon industrial a primeres hores de la matinada i gent jove que torna de discoteques, etc.
- **Castellar – Sentmenat:** És un servei de nova creació promogut per la Generalitat per amb la intenció de facilitar la comunicació als polígons industrials. El polígon de Sentmenat ha crescut molt i hi treballa gent de Castellar al mateix temps que es dona la situació inversa: gent de Sentmenat treballa al polígon de Castellar.

Al llarg de la recollida d'informació s'han anat visualitzant diferents **usos del transport públic al municipi**. Pel que fa a la línia que uneix Castellar amb Sabadell (C-3) hi ha un gran ús de gent jove que estudia fora del municipi i també de treballadores de la llar (amb una gran proporció de dones provinents d'altres països). Aquelles línies que comuniquen les urbanitzacions tenen un ús principal de les treballadores de la llar, dones (la majoria nouvingudes) que realitzen feines domèstiques i de cura de persones dependents, així com també l'utilitzen alguns treballadors de la construcció (molts d'ells també provinents d'altres països), etc. La gent que viu a les urbanitzacions en general fa ús del cotxe privat.

Més endavant ens centrarem en la mobilitat del municipi, però l'ús del transport públic ja ens dona una idea de la mobilitat obligada per raons d'estudi i de feina que té el municipi.

Desplaçaments

Donada l'organització de la vida entorn el món econòmic i productiu, totes les dades de mobilitat obligada que es contemplen a continuació són les que tenen a veure amb els estudis o amb el treball remunerat.

Degut a la manca d'informació, no podem treballar dades que incloguin els motius relacionats amb les tasques derivades del treball familiar-domèstic, les quals suposen una part molt important de la mobilitat obligada en qualsevol municipi. Per tant ens haurem de limitar a analitzar unes dades incompletes que invisibilitzen aquest treball no remunerat que, generalment, fan les dones.

Considerarem la mobilitat obligada tenint en compte els desplaçaments que es fan des de Castellar i cap a Castellar, així com els desplaçaments interns, tenint en compte el mitjà de transport utilitzat i els motius pels quals es fan aquests desplaçaments (per estudis o per treball productiu).

Les dades de les que disposem són de l'any 2001 i **no reflecteixen els desplaçament pel municipi a peu i per motius no remunerats o reproductius, ni estan segregades per sexe –pel que fa al mitjà de transport utilitzat-**. Creiem que aquests són factors que cal tenir en compte a l'hora d'analitzar-les i que mostren una vegada més un biaix de gènere en tant que allò que compten les estadístiques reflecteix solament una part de l'activitat humana, aquella que tradicionalment ha estat protagonitzada més aviat pels homes.

Taula 1.4. Mobilitat obligada per desplaçaments residència-treball, per sexe. Castellar del Vallès. Any 2001

	Total				Mitjà de transport				TOTAL		
	DONES	% files	HOMES	% files	col·lectiu	% files	privat	% files		altres	% files
Desplaçaments dins	1566	42,7%	2103	57,3%	105	2,9%	3260	88,9%	34	0,9%	3.669
Desplaçaments a fora	1917	38,3%	3085	61,7%	308	6,2%	3888	77,7%	190	3,8%	5.002
Desplaçaments de fora	875	26,4%	2434	73,6%	259	7,8%	2982	90,1%	51	1,5%	3.309
Total generats	3483	40,2%	5188	59,8%	413	4,8%	7148	82,4%	224	2,6%	8.671
Total atrets	2441	35,0%	4537	65,0%	364	5,2%	6242	89,5%	85	1,2%	6.978
Diferència atrets/gener	-1042		-651		-49		-906		-139		-1.693

Font: Web de l'Institut d'Estadística de Catalunya, IDESCAT. Elaboració pròpia.

Sobre la taula anterior podem comentar algunes dades:

- Els **desplaçaments per motiu de treball** (productiu o remunerat) són realitzats en un 61,7% pels homes, mentre que les dones realitzen el 38,3% restant. Aquesta dada evidencia la tradicional realitat social que assigna als homes el rol del treball remunerat (*"bread winner"*) i a les dones el treball reproductiu/domèstic (i no remunerat). A més aquesta dada també pot reflectir que les dones que treballen remuneradament, ho fan majoritàriament al municipi (d'aquesta manera es possibilita la compaginació de les tasques productives amb les responsabilitats familiars-domèstiques) mentre que els homes, per aquesta assignació tradicional de rols, no tenen aquest condicionant.
- Els **desplaçaments atrets** (des de fora) són majoritàriament realitzats per homes (73,6%). Cal tenir en compte que el sector de la construcció i les indústries del polígon industrial podem absorbir nombrosos treballadors (homes), mentre que el sector serveis absorbiria les treballadores femenines (servei a la llar, cura de persones amb problemes de mobilitat, gent gran...)
- En els **desplaçaments que es donen a dins el municipi** (desplaçaments dins), les diferències entre homes i dones estan dins els marges de l'equitat, però acostant-se als límits. És a dir, la proporció de desplaçaments realitzats per homes és notablement superior als realitzats per les dones. Tot i aquesta dada, les dones es desplacen molt més per dins del municipi que els homes per raons que no queden reflectides en les estadístiques, relacionades amb les tasques reproductives i domèstiques. El treball reproductiu, imprescindible per al funcionament de la societat tot i la seva infravaloració, és majoritàriament realitzat per dones, i seria interessant poder veure també els tipus de desplaçaments que el desenvolupament quotidià del treball reproductiu implica.
- Pel que fa als **mitjans de transport** utilitzats en els desplaçaments per raons de treball productiu, les dades mostren una realitat evident, i és l'ús principal del transport privat per sobre de qualsevol altra opció. El vehicle privat s'utilitza com a mínim en gairebé un 80% dels casos, però en els desplaçaments a dins i des de fora és on el seu ús representa una major proporció. Les dades no estan segregades per sexe i caldria fer-ho per tal de poder descriure i conèixer millor les diferències de gènere en l'ús del transport privat.

Taula1. 5. Mobilitat obligada per desplaçaments residència-estudi, per sexe. Castellar del Vallès 2001.

	Total				Mitja de transport						TOTAL
	DONES	% files	HOMES	% files	col·lectiu	% files	privat	% files	altres	% files	
Desplaçaments dins	185	59,7%	125	40,3%	24	7,7%	248	80,0%	6	1,9%	310
Desplaçaments a fora	341	55,4%	274	44,6%	254	41,3%	241	39,2%	85	13,8%	615
Desplaçaments de fora	12	50,0%	12	50,0%	7	29,2%	13	54,2%	3	12,5%	24
Total generats	526	56,9%	399	43,1%	278	30,1%	489	52,9%	91	9,8%	925
Total atrets	197	59,0%	137	41,0%	31	9,3%	261	78,1%	9	2,7%	334
Diferència atrets/gener.	-329		-262		-247		-228		-82		-591

Font: Web de l'Institut d'Estadística de Catalunya, IDESCAT. Elaboració pròpia.

- En tots els tipus de desplaçament per raó d'estudi, les dones són les que més desplaçaments realitzen. (Els desplaçaments des de fora estan igualats).
- Pel que fa a l'ús de transport, el més utilitzat torna a ser el vehicle privat, sobretot per als desplaçaments dins el municipi (80%). Aquesta dada reflecteix un fenomen actual comú a aquells municipis que, tot i mantenir el seu caràcter de poble fins avui en dia, ha patit un creixement desproporcionat (en relació a l'evolució històrica de creixement) en els últims anys. La població d'aquest municipi està acostumada a un ús del vehicle privat molt relaxat, sense problemes d'aparcament, circulació, massificació ...però el ràpid creixement dels últims anys ha transformat també aquest àmbit, de manera que tot i que mica en mica hi hagi més problemes per aparcar a qualsevol lloc, etc. la gent encara fa un ús del vehicle privat tal i com han fet sempre al municipi.
- En els desplaçaments a fora, l'ús del transport públic és significatiu (41,3%), i supera, per poc, fins i tot el transport privat.

El problema de les comunicacions i la mobilitat ha estat, des de ja fa temps, a l'agenda política de l'ajuntament de Castellar. La solució no és fàcil, ja que la situació geogràfica i la xarxa viària existent no faciliten la situació. Donat l'entorn natural del municipi, un dels principals debats entorn a les possibilitats de millorar la xarxa viària del municipi han passat per les possibles repercussions al medi natural: el polèmic projecte del quart cinturó, la possibilitat d'obrir vies de comunicació més directes, sense la obligatorietat de passar per dins de Sabadell i sumar-se als problemes de circulació ja existents en aquesta ciutat... Totes aquestes aportacions han estat debatudes i estudiades, però encara no s'ha pres cap decisió definitiva.

L'Anàlisi de l'estudi de mobilitat viària de l'Ajuntament de Castellar del Vallès (maig - juny 1997) és un exemple dels debats i propostes treballades per l'administració local amb la intenció de superar un dels majors reptes del municipi en els últims anys. Aquest estudi, com és habitual en els estudis, treballs, o altres tipus de produccions relacionades amb el territori, no té perspectiva de gènere, ja que no fa una distinció dels usos de les vies de comunicació per sexes, ni se centra en els motius reproductius de desplaçament. Tot i que les dades són del 1997, hi ha certes realitats reflectides en l'anàlisi, encara vigents avui en dia:

- La carretera de Sabadell absorbeix la major part de la circulació del municipi (61,51% del total de volum de circulació).
- El volum de circulació en totes les carreteres del municipi presenta tres pics on el volum de circulació es dispara, aquests tres pics coincideixen amb els moments de desplaçament definits pel treball productiu. És a dir, l'anada a

la feina (de 8h a 9h del matí), l'hora de dinar (de 13h a 14h), i el retorn cap a casa (19h a 20h). La descripció del volum de vehicles per hores permet deduir que el principal ús de la xarxa viària és degut al treball productiu (tot i que també puguin donar-se altres usos com els estudis, treball reproductiu...).

- Per altra banda, les dades també corroboren que el cotxe privat és el tipus de vehicle més utilitzat per als desplaçaments, amb un 71,54% del total.

Cal recordar que des de la pàgina Web de l'ajuntament és possible entrar a la xarxa per a compartir vehicle. Aquesta xarxa, a la qual estan adherits un bon nombre de municipis de Catalunya, intenta fomentar entre la població un ús més racional del cotxe. El servei consisteix a facilitar la trobada de persones que estan interessades **a compartir el vehicle privat a l'hora de fer un viatge**. La idea es entrar en l'ús quotidià del vehicle privat, i s'estructura en funció del treball productiu, els estudis o altres tipus de viatge més esporàdics. (Observem que el treball reproductiu segueix invisible, i la creació de xarxes per a aquest tipus de necessitats es continuen donant doncs en l'àmbit més personal i informal).

Repercussions de la mobilitat per a la població

Tal com ja hem explicat al llarg del Capítol, un dels principals reptes per a l'administració local de Castellar del Vallès és el tema de les comunicacions i la mobilitat. Certes característiques del municipi, així com alguns aspectes de la seva evolució històrica, els serveis oferts o les limitacions de l'espai, són alguns condicionants que ajuden a mantenir la dependència a ciutats properes (principalment Sabadell).

També cal tenir molt present l'efecte de la desproporcionada escalada de preus de l'habitatge a Barcelona i l'Àrea Metropolitana, que ha transformat totalment el model de viure i treballar en un mateix indret per un nou model en el qual la gent manté el treball en el lloc d'origen però busca per a lloc on viure, un espai més natural, més bonic, o simplement més assequible. Aquest nou model repercuteix directament sobre les comunicacions i la mobilitat, amb un gran impacte per a la gestió de les xarxes viàries.

Aquesta realitat es pot veure a Castellar sobretot en la zona dels eixamples, que és la que absorbeix en major part la població nouvinguda. En aquesta zona es dona, a més, molt moviment poblacional, és a dir, és la zona més viva a nivell de gent que ve a viure o se'n va de Castellar. Les opinions del personal de l'Ajuntament respecte aquest moviment es basen en aquest canvi de model residencial. Creuen que molta gent ve a viure a Castellar creient que està realment a prop de Barcelona (que és la propaganda que es fa des del sector de la construcció) i per tant les possibilitats per a l'organització familiar haurien de ser flexibles. Hi ha molta gent que se'n va de Castellar després de poc temps, ja que les dificultats per a la mobilitat són majors de les que s'esperaven.

Tot i que avui en dia estan canviant els models d'organització familiar, el que està clar, és que la **corresponsabilitat en l'àmbit familiar** és un aspecte clau per a la consecució de la igualtat real d'oportunitats entre dones i homes. La conciliació de la vida familiar i laboral, és un altre aspecte clau en la corresponsabilitat sobre el qual recauen les problemàtiques sobre la mobilitat del municipi.

Les urbanitzacions representen un tipus de morfologia i organització urbana amb conseqüències de gènere molt concretes, per a la vida quotidiana de les persones que hi viuen. Aquest tipus d'entramat urbà suposa una manca d'autonomia i un model poc sostenible de mobilitat i de ciutat: les persones grans o

les adolescents tenen dificultats per anar d'un lloc a altre del poble si ho han de fer soles, ja que les distàncies poden ser percebudes massa llargues i incòmodes per fer-les a peu. En aquest sentit, tal i com veurem més endavant, el cotxe és el vehicle més utilitzat per a la majoria de desplaçaments.

Aquesta situació té un **impacte específic en la vida de les dones**, en tant que habitualment són les curadores, i s'estan convertint en les *taxistes* familiars. És el que s'anomena el **dobte desplaçament de les dones**, fruit de la doble jornada i la doble presència que també protagonitzen en la societat actual en tant que són les curadores per excel·lència, elles són les que solen fer els desplaçaments per acompanyar les persones al seu càrrec als diferents llocs on hagin d'assistir, la qual cosa resulta ser una tasca afegida a la resta d'ocupacions familiar-domèstiques i productives, i a més a més, és una mostra de la pèrdua d'autonomia que està provocant la ciutat residencial distribuïda per centres d'activitat, com és el cas de Castellar del Vallès. (Recordem que a part de la situació concreta de les urbanitzacions, Castellar té algunes dependències respecte Sabadell: a nivell de serveis mèdics, comerç...).

Les consideracions del personal municipal respecte l'ús del vehicle privat per sexes i per a la realització del treball reproductiu és unànime: generalment les parelles joves (amb fills i filles a càrrec) tenen dos cotxes i treballen els dos, i per altra banda, en els desplaçaments dins el municipi (que és on es donen moltes tasques del treball reproductiu) hi ha un gran ús del vehicle privat per a fer distàncies molt curtes (de mig quilòmetre aproximadament).

A la pàgina Web de l'ajuntament podem trobar l'estudi de mobilitat realitzat per la **Fundació RACC**, en el qual hi ha certes conclusions interessants per al tema que ens ocupa:

- Les possibilitats i la qualitat de la mobilitat dels vianants a Castellar mostren una oferta insuficient a molts carrers del municipi. L'estudi pren com a referència l'amplada dels carrers, establint els dos metres com a mesura mínima que permeti circular amb comoditat per l'acera. D'aquesta manera, tal i com contempla l'estudi, les dimensions de l'acera no repercuteixin negativament sobre els col·lectius amb necessitats especials de mobilitat: persones que es mouen amb cadira de rodes, aquelles que porten el carro de la compra o el cotxet dels infants... Així doncs, una conclusió important de l'estudi és la manca de carrers amb voreres prou amples per a permetre una circulació fluida a peu. Aquesta situació es dona principalment al casc antic (on la majoria de voreres són inferiors als dos metres), i en algunes zones de l'eixample vell i altres punts més aïllats del municipi. Tenint en compte que les dones en el seu rol de curadores així com en el seu rol com a responsables del treball reproductiu, reben directament i de forma més incisiva aquests problemes per a la mobilitat a peu en el municipi.
- Entre les diferents propostes de millora aportades, destaquem la definició de l'amplada mínima òptima de la vorera sobre els dos metres, la necessitat de fer paviment únic en els carrers de menys de set metres, i la prohibició d'aparcar en els carrers de menys de nou metres. Altres respostes plantejades són la transformació de carrers per a limitar el seu ús únicament als vianants, l'ampliació de voreres...
- Es proposa fer una millora de les voreres marcant rutes entre els equipaments municipals. Tot i que aquesta millora repercutirà de ben segur en la qualitat de vida i en la facilitació del treball reproductiu, seria interessant ampliar les rutes no tan sols a aquelles definides entre els equipaments municipals sinó també entre els comerços i serveis que

cobreixen necessitats diàries: mercat municipal, zones comercials, CAP, escoles...¹⁴

Finalment, tot i que ja hem anat parlant al llarg del capítol sobre qüestions d'accessibilitat, cal esmentar que l'ajuntament compta amb un **Pla d'accessibilitat** des d'octubre de 2003 que intenta definir els objectius i accions a realitzar per facilitar la circulació (tan a peu com dels vehicles) al municipi. Bàsicament el document es preocupa per l'eliminació de barreres arquitectòniques als carrers i places, als edificis públics, al transport públic i en la comunicació. També, incorpora criteris de qualitat, seguretat, formació i sensibilització a diversos agents socials i econòmics. Les accions més interessants des d'una perspectiva de gènere són totes aquelles que puguin facilitar el desenvolupament del treball reproductiu diari, ja que és on el biaix de gènere encara és més present i incident (tot i que la millora de la mobilitat en transport públic i privat també poden aportar efectes positius a les dones.) En aquest sentit, actualment s'estan realitzant millores d'accessos i passos de vianants als carrers principals del municipi així com en aquells que uneixen els diversos equipaments municipals, alhora que es realitzen treballs de rebaixament de guals i retirada d'obstacles que entorpeixen el pas de peatons.

MEDI AMBIENT

La forma en què la planificació urbanística i les polítiques de desenvolupament i creixement urbà han anat modificant l'organització de les nostres ciutats, ha dut a un empitjorament important de la seva qualitat ambiental: augment de la contaminació atmosfèrica i acústica, congestions de trànsit a les entrades/sortides, abús del sòl, manca de zones verdes... i tot açò repercuteix de manera important en la salut de la població.

A més a més, en tant que el barri és el nostre entorn més immediat, on duem a terme la majoria de les nostres activitats i relacions, és important tenir en compte que l'augment de l'espai viari, i la consegüent manca d'espai públic produeixen un trencament en les funcions més humanes del teixit urbà i ciutadà, provocant així un model de ciutat desigual per unes i altres i irrespectuós amb el medi ambient, que a més ens fa més vulnerables en aspectes relacionats amb la nostra pròpia salut, tant física com mental.

La satisfacció de les necessitats de dones i homes s'ha de fer en un context que faci compatible el desenvolupament social i econòmic amb el respecte al medi ambient. En aquest sentit, treballar per un desenvolupament sostenible significa afavorir l'augment de la qualitat de vida de les persones però sense comprometre la capacitat de les generacions futures per satisfer les seves pròpies necessitats, sense esgotar els recursos naturals i provocar el deteriorament dels ecosistemes.

Aquest desenvolupament sostenible, que necessita d'una nova forma d'organització socioeconòmica, també ha de suposar una manera diferent de relació amb el medi i uns nous valors i actituds socials. És aquí on les dones poden aportar els coneixements i les experiències derivades de la seva especial relació amb el medi ambient.

Les estratègies desenvolupades tradicionalment per les dones per optimitzar els recursos de l'entorn i doncs, també de la llar- esdevenen una font on trobar

---

¹⁴ Tornem a recordar que millorar l'accessibilitat a peu també té repercussions positives per a la circulació de vehicles, i possibilita i incentiva trencar la dependència amb el vehicle privat.

elements per bastir nous models de gestió de la quotidianitat que ens permetin mantenir i millorar la qualitat del medi que ens envolta i doncs, la nostra qualitat de vida. I alhora, aquest reconeixement del paper de les dones en el manteniment del medi permet la seva visualització com agents del canvi mediambiental. En aquest sentit, el departament de Medi Ambient (Oficina XXI) forma part de l'àrea de Territori i està format per quatre dones. Sembla destacable que aquest departament estigui totalment feminitzat, ja que mostra un acostament a la gestió del territori des de criteris de sostenibilitat i respecte pel medi ambient com a conceptes inseparables. La integració d'aquests criteris en la gestió del territori en els últims anys, sembla produir certes resistències generacionals en el treball diari.

Quan parlem de sostenibilitat hem de contemplar elements com la planificació territorial i urbanística, els usos del sòl, les activitats econòmiques, la mobilitat, el comportament social, els hàbits i estils de vida, l'organització i la gestió municipal, entre d'altres. I en aquest sentit, Castellar del Vallès ha anat introduint elements de sostenibilitat en la definició i gestió del territori i els recursos.

La definició dels usos del sòl a Castellar del Vallès ha dibuixat un mapa on el 67% del territori es considera forestal. Un altre 12% estaria destinat a horts i conreus, per tant quedaria tan sols una mica més del 20% de territori urbanitzable, industrial, etc. A més, dintre del sòl urbà trobem algunes zones verdes com la Plaça Colobrers, l'Espai Tolrà o la Plaça Catalunya com a zones més destacades. Cal mencionar l'esforç de l'administració per intentar mantenir i respectar la gran riquesa forestal del municipi, aquesta voluntat s'ha vist reflectida el PGOU de l'any 1998, en el qual es defineix una zona verda perimetral (susceptible de requalificació).

Tot i aquest respecte vers l'entorn natural, l'estructura urbana de Castellar té alguns elements que fan difícil el repte de la sostenibilitat: per una banda la organització en urbanitzacions, com a nuclis més o menys aïllats entre sí, mal comunicats, sense equipaments propis, etc. fan del cotxe el mitjà de transport per excel·lència, per altra banda la dependència de Sabadell i els problemes per a descongestionar la principal entrada i sortida del municipi..

L'ajuntament va realitzar una auditoria ambiental l'any 1999, que, finalment, va suposar la redacció d'una declaració ambiental. Més endavant, aquesta aproximació a la realitat ambiental del municipi va servir per a crear el **Pla d'Acció Ambiental 2004-2007**, el qual hauria de definir la **política mediambiental** de Castellar. Aquest pla està organitzat en 10 eixos temàtics amb objectius i accions concretes per a cadascun:

- **Aigua:** Aquest eix contempla des de la recerca d'alternatives a l'explotació de l'aqüífer utilitzat pel municipi, fins a la potenciació de l'estalvi d'aigua i el control dels abocaments a la xarxa de clavegueram.
- **Espais Fluvials:** S'ha realitzat un Pla director del riu Ripoll en el qual es pretén millorar la qualitat de l'aigua i l'entorn natural del riu, desenvolupar la integració paisatgística del Ripoll, promoure l'ús social del riu, regular les zones d'horta...
- **Salut i riscos ambientals:** informar i prevenir sobre la qualitat de l'aigua en les fonts naturals.
- **Transport i mobilitat:** fomentar el transport públic i millorar la mobilitat i accessibilitat.
- **L'energia:** Fomentar la reducció del consum energètic i promoure l'ús d'energies renovables.
- **Residus:** Millorar la seva gestió i també millorar l'entorn a l'espai urbà i rural.
- **Contaminació acústica:** Reduir els nivells

- **Contaminació atmosfèrica:** millorar la qualitat atmosfèrica
- **Natura i biodiversitat:** col·laborar en la gestió dels espais naturals.
- **Administració sostenible:** potenciar l'ambientalització de l'administració, impulsant la formació ambiental del personal de l'administració i aconseguint un funcionament exemplar per a la població.
- **Manteniment dels espais públics:** fomentar la riquesa paisatgística del municipi
- **Educació i sensibilització:** Portar a terme campanyes de sensibilització i educació ambiental

Dels eixos anteriors destaquem algunes accions realitzades en els últims temps:

- S'han doblat les àrees de recollida selectiva completa, passant de 36 a 63 punts en tot el municipi. L'Agència Catalana de residus recomana una ratio d'una àrea de recollida selectiva per a cada 500 habitants, i amb aquesta nova ampliació es superen de llarg les ratios recomanades. (Aquesta mesura incideix directament en una millora de la qualitat de vida d'aquelles persones que realitzen el treball reproductiu, en termes generals són encara les dones qui realitza aquestes activitats).
- Ja que cada any augmenten les despeses per la recollida i tractament dels residus, el consistori s'ha plantejat poder retornar el cànon de residus si s'aconsegueix una participació ciutadana exitosa que suposi un autèntic reciclatge o màxim aprofitament dels residus.
- L'educació ambiental al municipi no està sent molt exitosa, ja que les exposicions que es realitzen no tenen molt èxit d'assistència. Tot i això es continua fent la Setmana Verda a les escoles i el projecte dels rius, en el qual les escoles del municipi es fan responsables d'un tram de riu sobre el qual analitzen i controlen la qualitat de l'aigua.
- Fòrum ambiental: fòrum no vinculant, obert a tota la població i amb reunions cada mes i mig.
- Obligatorietat de dotar d'energies renovables les noves construccions (plaques solars per a l'aigua calenta...) i subvencions per a les reformes de construccions no obligades a la implementació d'energies renovables.

El **Pla Sociosanitari** també inclou accions de salut ambiental en els eixos de control i qualitat de l'aigua, antenes de telefonia mòbil... i s'està treballant per elaborar una ordenança municipal que reguli les activitats i el soroll a fi de millorar la qualitat ambiental del municipi.

1.3. RESPOSTES APORTADES

AJUNTAMENT DE CASTELLAR DEL VALLÈS		
PLANS/PROGRAMES/PROJECTES	OBJECTIUS	ACCIONS/LÍNIES D'ACTUACIÓ
PLA GENERAL D'ORDENACIÓ <ul style="list-style-type: none"> Ajuntament de Castellar del Vallès TORRES CAPELL I ASSOCIATS arquitectes. 	<ul style="list-style-type: none"> Endreçar i definir les zones urbanes Definir i mantenir les zones agrícoles i forestals Definir i desenvolupar les zones industrials 	<ul style="list-style-type: none"> Nombroses revisions del PGOU de 1978, la última el 1998 que afecten diversos àmbits d'actuació, ja siguin referits a vivenda, medi natural, entorn urbà, serveis, vies de comunicació...
PLA D' ACCESSIBILITAT <ul style="list-style-type: none"> Ajuntament Fundació ONCE CIRD 	<ul style="list-style-type: none"> Aconseguir un municipi més accessible per tota la població, gràcies a l'eliminació de barreres arquitectòniques als carrers i places, als edificis públics, als mitjans de transport i en la comunicació 	<ul style="list-style-type: none"> Eliminació de barreres arquitectòniques als carrers i places, als edificis públics, al transport públic i en la comunicació. També, incorporació de criteris de qualitat i seguretat i formació i sensibilització a diversos agents socials i econòmics.
AUDITORIA AMBIENTAL MUNICIPAL (03/1999) <ul style="list-style-type: none"> Diputació de Barcelona Catalunya Enginyeria i Gestió S.L. 	<ul style="list-style-type: none"> Avançar cap a la integració en les Agendes 21 Locals i, per tant, cap a la sostenibilitat. 	<ul style="list-style-type: none"> Diverses accions en tots els eixos de treball definits en l'auditoria. Creació d'un Pla d'acció ambiental
ESTUDI DE MOBILITAT DEL NUCLI ANTIC <ul style="list-style-type: none"> Fundació RACC 	<ul style="list-style-type: none"> Recull la voluntat d'ordenar la circulació de vehicles i vianants a la zona del nucli antic de Castellar 	<ul style="list-style-type: none"> Millora de carrers, voreres, accessos...
PLA D'ACCIÓ AMBIENTAL 2004-2007	<ul style="list-style-type: none"> Dotze eixos temàtics amb objectius propis des del control de la qualitat de l'aigua fins a la recollida selectiva, passant per diversos eixos temàtics. 	<ul style="list-style-type: none"> Accions molt concretes per a cada eix temàtic que van des del control, seguiment, sensibilització...
FORUM AMBIENTAL	<ul style="list-style-type: none"> Òrgan consultiu de participació ciutadana obert a 	<ul style="list-style-type: none"> Es va crear el juny de l'any 2000, amb

	tots els vilatans i a les entitats que treballen temes ambientals.	la vocació de debatre i prioritzar tots els temes derivats del Pla d'Acció Ambiental. Té un periodicitat mitjana d'un mes i mig i es celebra a la Sala de Plens
Xarxa de Mediació per al Lloguer Social d'Habitatges <ul style="list-style-type: none"> Generalitat de Catalunya, Departament de Medi Ambient i Habitatge Oficina Local d'Habitatge 	<ul style="list-style-type: none"> Incrementar l'oferta de lloguer a preus moderats, atenent a què un dels principals problemes d'avui en dia és la dificultat d'un ampli sector de la societat amb ingressos baixos d'accedir al seu primer habitatge. 	<ul style="list-style-type: none"> Aquesta borsa serà gestionada per l'Oficina Local d'Habitatge: facilitarà els tràmits per obtenir ajuts públics, oferirà informació sobre els procediments legals en matèria d'habitatge i assessorarà sobre temes de lloguer, compra i hipoteques. A més, realitzarà tallers sobre habitatge i consum i programes formatius sobre la matèria.
Promocions Públiques d'habitatge	<ul style="list-style-type: none"> Oferir habitatge a preu reduït 	<ul style="list-style-type: none"> 20 habitatges de compra a la Ronda de Tolosa i carrer Finlàndia (2004)
PLA SOCIOSANITARI Treball transversal entre diferents departaments de l'ajuntament en projectes multidisciplinars.	<ul style="list-style-type: none"> Desenvolupar i mantenir el nivell més òptim possible de qualitat de vida dels vilatans de Castellar del Vallès. Detectar i conèixer les necessitats socio sanitàries del municipi. Donar resposta a necessitats que requereixen actuacions globals, evitant respostes parcials, i mobilitzant el conjunt de recursos adequats. Consolidar la coordinació de recursos sanitaris i socials públics i privats de la vila. Garantir la continuïtat en les actuacions que es portin a terme. 	Accions en diferents àmbits com educació vial, medi ambient saludable... <ul style="list-style-type: none"> Educació vial, foment de la recollida selectiva de deixalles "deixa-ho bé", "Les fonts naturals, fonts sanes?", problemes de la manipulació de pesticides "ús i abús dels fitosanitaris", Millorem el nostre riu, Espècies en l'arbrat viari generadores d'al·lèrgies i altres molèsties, problemàtica de l'accés dels vehicles al medi natural, contaminació electromagnètica, gestió de residus sanitaris, propietaris de gossos i població general, recollida d'animals domèstics de

		la via pública...
PLA MUNICIPAL D'ATENCIÓ A LES PERSONES AMB DISMINUCIÓ <ul style="list-style-type: none"> • Programa municipal Sociosanitari • Pla integral d'atenció a la persona 	<ul style="list-style-type: none"> • Dissenyar les prioritats de les polítiques municipals adreçades a les persones amb disminució, així com els models d'actuació social més adequats. • Promoure accions que permetin a les persones amb disminució fomentar la seva autonomia • ... 	Accions en diversos eixos temàtics: <ul style="list-style-type: none"> • Accessibilitat i eliminació de barreres arquitectòniques • Educació • Habitatge • Treball • Lleure i participació ciutadana • Salut

EQUIPAMENTS MUNICIPALS

	EQUIPAMENTS
Oficines	Ajuntament Palau Tolrà Ateneu Castellarenc 1 Esports Radio Castellar Centre Informació Municipal Arxiu d'Història Arxiu d'Història 2 Botafoc Centre de Serveis Pla de la Bruguera
Centres cívics i socials	Biblioteca 1 Ludoteca Casal d'avis Casal de joves 1 Escola d'oficis Casal d'entitats Auditori Municipal Escola d'adults i sindicats Nau nº 9 (Grup il·lusió)
Escoles	Escola Sant Esteve Escola E.C.Tolrà 1 Escola Bonavista I Torre Balada Safareigs- Aules Escola Taller. Escola Mestre Pla Escola Taller Can Carner Guarderia El Coral
Esports	Pavelló Pedrosa Pavelló Polisportiu Blume Camp de futbol U.E.C. Pavelló de bàsquet Puigverd Pistes d'Atletisme Club d'escacs, bàsquet i atletisme

FONT: Ajuntament de Castellar del Vallès.

1.4. TENDÈNCIES DE GÈNERE. PUNTS FORTS I PUNTS A MILLORAR

1. La participació femenina en l'organització territorial del municipi

Els àmbits relacionats amb l'organització territorial com l'urbanisme, la via pública, l'habitatge o la seguretat ciutadana, són espais on s'ha detectat que habitualment en els òrgans de decisió i càrrecs públics hi ha més presència d'homes que de dones.

En l'àmbit de l'organització territorial es reproduïx la divisió sexual del treball que ha fonamentat al llarg de la història la dedicació de les dones vers activitats relacionades amb la cura de la llar i de les persones i als homes cap a professions i activitats científiques i tècniques.

Punts forts

- Dins de l'Àrea de Territori, el departament de Medi Ambient (que incorpora criteris de sostenibilitat i respecte pel medi ambient en la gestió del territori) està totalment feminitzat.
- Existència del Fòrum Ambiental, de caràcter no vinculant, obert a la població i amb reunions periòdiques cada mes i mig.

Punts a millorar

- Manca de perspectiva de gènere en la gestió del territori.

2. La relació entre el gènere, l'organització territorial i l'espai urbà

Els àmbits relacionats amb l'organització territorial es consideren habitualment, i Castellar del Vallès no és una excepció, temes que no tenen cap vinculació ni relació amb les polítiques de gènere i d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes. Degut a aquesta consideració, en aquests àmbits no hi ha informació que ens permeti veure les desigualtats econòmiques, socials i altres aspectes que afecten de manera diferent a homes i dones.

L'organització territorial generalment ha prioritzat el món productiu com a motor de desenvolupament, mentre que les necessitats i activitats de l'àmbit familiar-domèstic han quedat en un segon lloc, moltes vegades supeditades a les necessitats i activitats econòmiques i comercials. Aquesta estructuració té repercussions en l'àmbit familiar-domèstic i, indirectament, en les persones que tradicionalment s'han fet càrrec de les tasques reproductives, que són les dones.

Les dones, pels rols i activitats que desenvolupen habitualment, fan un ús de l'espai urbà més intens i diferenciat del masculí: majors desplaçaments dins el municipi, major ús dels diferents recursos i serveis de la ciutat, mobilitat amb càrregues com els cotxets dels infants o els carrets de la compra, així com problemes per a una mobilitat més lliure per qüestions de seguretat.

Punts forts

- Existència d'un Pla d'Accessibilitat amb accions en marxa per eliminar barreres arquitectòniques als espais públics, edificis públics, transport públic i en la comunicació.
- Doblament dels punts de recollida selectiva sobrepassant la ratio recomanada per l'Agència Catalana de Residus.
- Ordenança Municipal per la inclusió d'energies renovables a les noves construccions i ajudes per a la implementació en reformes.
- Modernització del Mercat municipal i manteniment i dinamització del comerç a la vila.

Punts a millorar

- A Castellar del Vallès viuen dones grans soles amb problemes de relatiu aïllament i de mobilitat.
- Manca de carrers amb voreres prou amples que permetin una circulació fluida a peu. Les dones són un dels col·lectius més desafavorits per aquesta realitat, ja que en el seu ús diari de l'espai públic per al desenvolupament de les tasques reproductives utilitzen carro de la compra, el cotxet dels infants, acompanyament de persones amb mobilitat reduïda (gent gran, discapacitats...)
- Manca d'estadístiques desagregades per sexe o bé d'estudis relacionats amb l'ús de l'espai urbà i les necessitats de les persones segons el seu sexe/gènere, edat i activitat.

3. La mobilitat: eix central en la vida de les dones

Ja hem vist com l'organització territorial s'ha desenvolupat habitualment en funció de les necessitats del treball productiu i ha deixat de banda les activitats reproductives. Els aspectes relacionats amb la mobilitat i les comunicacions també han estat marcats moltes vegades per aquesta tendència.

La manca o la presència de bones comunicacions condiciona la mobilitat de les persones, homes i dones, en la seva vida quotidiana. Les dones, a conseqüència de les tasques reproductives que desenvolupen, acostumen a fer un nombre més elevat de desplaçaments. A més, el vehicle privat acostuma a ser més utilitzat per homes que per dones. Per tant, els problemes de congestió en les principals vies de comunicació a Castellar poden afectar més i de manera diferent a les dones.

Les barreres arquitectòniques obstaculitzen o impedeixen la mobilitat de les persones en l'espai urbà, especialment la de les dones discapacitades, i també la de les dones grans, de les dones que porten un cotxet de nadons, carret de la compra, les dones curadores, etc. en definitiva, la d'aquelles persones que més es mouen per la ciutat i que més ús fan dels serveis públics.

Punts forts

- Les dones grans de Sant Feliu s'autoorganitzen per a cobrir necessitats diàries com baixar a mercat, a ca el metge...
- Generalment les parelles joves amb fills i filles a càrrec tenen dos cotxes i treballen ambdós.
- Des de la pàgina web de l'ajuntament es pot accedir a la xarxa per a compartir cotxe.

Punts a millorar

- Manca d'indicadors per al treball reproductiu en els estudis de mobilitat.
- En els desplaçaments per treball productiu el cotxe privat és el vehicle més utilitzat (80% dels casos). El volum de circulació en les principals vies de comunicació del municipi mostren pics de màxima circulació en les franges horàries relacionades amb el treball productiu: anada a la feina, hora de dinar i retorn a casa.
- Les urbanitzacions del municipi esdevenen nuclis dormitoris amb dependència del transport privat, augmentant el parc automobilístic del municipi.
- L'ús principal del transport públic de les urbanitzacions el fan les treballadores de la llar i alguns treballadors de la construcció.
- Doble desplaçament de les dones per la dependència de les urbanitzacions i Castellar respecte municipis amb més serveis i comerços.
- Ús elevat del transport privat per a distàncies curtes dins el municipi.
- Les necessitats del treball reproductiu no es contemplen en els motius de mobilitat presentats per la xarxa per a compartir vehicle.
- Les persones que realitzen les tasques reproductives en les urbanitzacions (principalment dones) pateixen dificultats afegides com la dependència a un mitjà de transport privat per accedir als serveis i comerços.
- **Doble desplaçament de les dones:** fruit de la doble jornada i la doble presència que també protagonitzen en la societat actual en tant que són les curadores per excel·lència, elles són les que solen fer els desplaçaments per acompanyar les persones al seu càrrec als diferents llocs on hagin d'assistir.

4. L'accés i l'adequació de l'habitatge

La problemàtica de l'accés a l'habitatge no afecta per igual a tots els col·lectius de població. La possibilitat d'accedir a una vivenda depèn de factors socioeconòmics i hi ha determinades persones que es troben en clara situació de dificultat: persones que viuen soles, llars monomarentals, persones aturades, el jovent o les persones migrades. Gairebé en tots aquests col·lectius hi ha moltes més dones que homes. Per tant, les dones es troben en una situació més desfavorable en aquest sentit.

Per altra banda, les dones assumeixen la responsabilitat de l'àmbit privat i la configuració dels habitatges (distribució, espais, etc.) té unes repercussions importants en la seva vida diària.

Punts forts

- El **88,9%** dels habitatges són de propietat.
- L'ajuntament és membre recent de la Xarxa de Mediació per al Lloguer Social d'Habitatges.

Punts a millorar

- Només un **1,2%** de les vivendes són de baix preu.
- Només hi ha un **7,1%** de sòl de lloguer. La poca oferta de pisos de lloguer a preus assequibles duu el jovent i altres col·lectius amb situacions econòmiques precàries a emancipar-se o buscar solucions d'habitatge a altres ciutats properes amb millors preus.

2. ORGANITZACIÓ MUNICIPAL

2.1. CONTEXTUALITZACIÓ

Tractar de definir què és la política no és un tasca fàcil. La diversitat de definicions i matisos que els i les politòlogues han donat al respecte confirma aquesta dificultat inicial. El que sí que podem afirmar és que allò polític no s'exhaureix en l'àmbit institucional, sinó que fa referència a la acció, gestió i organització de la "*cosa pública*". En aquest sentit, les institucions tenen un paper fonamental, tot i que molts altres agents socials intervenen des d'àmbits diferents en el que s'anomena l'espai polític.

En aquest capítol la nostra intenció és dur a terme una anàlisi de gènere de l'administració local de Castellar del Vallès tant a nivell tècnic com polític. La importància d'aquesta anàlisi radica en el paper fonamental que té l'administració com a promotora i impulsora de les polítiques d'igualtat; importància que, en el cas de les administracions locals, es concreta en una major proximitat amb la ciutadania. Així doncs, és important que tant les actuacions dels ajuntaments com la seva organització interna estiguin d'acord amb les polítiques municipals d'igualtat d'oportunitats.

És fonamental assenyalar que les polítiques d'igualtat d'oportunitats parteixen d'una situació de desigualtat real i simbòlica entre les persones. La desigualtat social entre dones i homes genera una distribució de les persones en els diferents espais segons el seu sexe. L'àmbit públic és un espai dominat encara pel sexe masculí, mentre que l'espai privat és un espai associat i gestionat per les dones. La intenció serà doncs, la consecució d'una nova organització social en la que homes i dones actuïn en igualtat i complementarietat en tots els àmbits de la vida (públic i privat), enriquint-se amb les diferències. Però aquesta transformació no pot entendre's com mera assimilació al model masculí dominant, sinó com a transfiguració real que desvetlli un canvi efectiu en l'estat de coses.

En aquest sentit, la participació de les dones en la presa de decisions comunitàries des de l'àmbit institucional ha de ser alhora símptoma i element impulsor d'aquest canvi. Així doncs, tal i com afirma Elena Simón¹, la paritat té continguts semàntics molt més rics que la mera reducció a un tractament estadístic. No és tracta únicament d'una qüestió de xifres o percentatges, sinó que ha de funcionar com un element que alhora que visibilitza el canvi, el potencia.

Les dones no han tingut fàcil l'accés al poder polític i aquest fet ha quedat reflectit a la realitat de la societat actual. Durant el SXX i principis del SXXI els canvis en aquest sentit han estat significatius. Tanmateix, tal i com s'ha posat de manifest en diverses conferències internacionals, com ara la de Pequín (1995), no n'hi ha prou amb la creació d'un patró d'assimilació, sinó que cal desvetllar l'androcentrisme de la política institucional. El món de la política funciona amb esquemes força masculins que es posen en evidència en el llenguatge, les prioritats en allò que és important o secundari, la forma de relacionar-se i prendre decisions o la manera d'organitzar-se i gestionar. Encara ara, els models tradicionals de molts partits i les estructures governamentals continuen essent barreres per a la participació de les dones.

La incorporació de la perspectiva de gènere a les polítiques municipals representa la possibilitat de treballar des de les diferents àrees i serveis municipals la igualtat d'oportunitats en els seus plans, programes, projectes... També significa

---

¹ Elena Simón, *Democracia Vital: mujeres y hombres hacia la plena ciudadanía*, 1999 Anagrama.

implementar en l'espai intern dels ajuntaments mesures que fomentin la igualtat entre les treballadores i els treballadors.

La realització de polítiques de gènere i igualtat d'oportunitats no requereix necessàriament de grans recursos i infraestructures però sí d'algun tipus d'assessorament, suport i coordinació per assegurar i reforçar la introducció de la perspectiva de gènere transversalment en totes les àrees.

2.2. ANÀLISI DE LA REALITAT MUNICIPAL

PRESENCIA DE DONES I HOMES A L'AJUNTAMENT

L'anàlisi de l'organigrama de l'Ajuntament té com a objectiu proporcionar una visió global de la distribució del personal en les diferents àrees i serveis per tal de fer visibles les tendències de gènere que hi són presents, i contribuir a la superació d'obstacles que impedeixen una distribució de dones i homes més equitativa en els llocs d'influència i presa de decisions. D'altra banda, es vol contribuir a trencar la tendència que hi ha a reproduir la feminització d'algunes professions i alhora fomentar l'accés de les dones a altres espais de treball tradicionalment masculins, així com dels homes a espais de treball tradicionalment femenins.

Càrrecs electes

Un dels camps on es considera més difícil la participació pública de les dones és en l'activitat política, ja que és un àmbit que requereix de condicions especials per desenvolupar-se: disponibilitat i flexibilitat horària, de vegades il·limitada, fet que dificulta o fa incompatible aquesta activitat amb d'altres camps vitals com la cria de les filles i fills o la jornada laboral. Aquesta situació s'agreuja en aquells casos en què regidors i regidores no tenen càrrecs professionals sinó que compaginen la seva activitat política amb una altra ocupació. La organització de les tasques productives i reproductives esdevindrà doncs, la clau que possibiliti l'accés i permanència de les dones en la política.

També les reunions de grup i els horaris de les activitats polítiques s'organitzen entorn als ritmes marcats pel treball productiu (els plens a última hora del vespre...), sense tenir en compte les necessitats reproductives de totes les persones. Aquest és un tret comú en l'àmbit associatiu i de participació política, que pot obstaculitzar la presència d'algunes dones en aquests espais, i que reflecteix un cop més l'androcentrisme que impregna les activitats quotidianes en l'àmbit de l'organització social i la política, provocant desequilibris i exclusions.

Els àmbits de representació política al llarg de la història han estat gairebé exclusivament masculins, i es troben impregnats de maneres de fer i valors atribuïts a la masculinitat. En un intent d'amagar la lluita de moltes dones que han reivindicat la seva presència als espais de poder (com les sufragistes angleses, els moviments francesos...) generalment se'ns presenta la política com un espai exclusivament masculí tot i que, al llarg de la història, sobre tot del segle XX, han estat moltes les dones que han format part d'equips de govern, tot i que habitualment no han ocupat càrrecs de poder o de gran capacitat decisòria, almenys de cara al públic. Encara avui en dia hi ha resistències per a que una dona esdevingui una figura pública representativa i de referència.

Els horaris només són un exemple de l'exclusió de la perspectiva femenina en la política. La diferent socialització de dones i homes fa que moltes dones se sentin incòmodes per desenvolupar-se en aquests espais: expressar-se en públic, capacitat executiva i assertiva... Fins que no es produeixi un canvi de valors i de les construccions socials al voltant de la feminitat i la masculinitat en aquests espais, la presència de les dones es veurà dificultada i consistirà, en moltes ocasions, en l'adaptació a les maneres de fer establertes pel model capitalista patriarcal (com podria ser l'exemple de Margaret Thatcher, que va governar a Gran Bretanya

durant els anys 80). Per altra banda, no serà fins que els homes assumeixin com a pròpies les tasques reproductives i les realitzin, que es tindran en compte les necessitats i conseqüències que aquestes generen en els diferents àmbits personals, associatius, productius, polítics...

Les dades extretes i analitzades sobre els resultats electorals del maig de 2003, donen un marc de referència català per a entendre la situació de les dones en els governs locals catalans ²:

- Només un de cada deu dels municipis catalans està governat per una dona, dada que suposa un increment del 30% respecte les eleccions de 1999. Tot i això els percentatges relatius es troben 1,5 punts per sota de la mitjana de l'Estat espanyol al llarg d'aquests 25 anys de democràcia local.
- En les comarques més densament poblades (Baix Llobregat, Barcelonès i Vallès Occidental) s'observen els percentatges més alts de dones a càrrec dels executius locals catalans.
- La comarca del Vallès Occidental té un 17'4% d'alcalduesses, situant-se molt per sobre de la mitjana de tot Catalunya, que se situa al 10%.
- La majoria de les 95 alcaldesses catalanes ho són de municipis petits o mitjans, i només quatre (Badalona, Sant Boi, Girona i Rubí) governen en municipis superiors als 50.000 habitants.
- En 25 anys el nombre d'homes regidors ha passat del 96% al 76,8%.
- Només al 7,2% dels governs locals hi ha paritat entre dones i homes.
- Del total de persones que conformen els 946 ajuntaments catalans, un 76,8% són homes i un 23,2% són dones (dades respecte les regidories).
- Es produeix una segregació horitzontal associada al sexe de les regidores, ja que el 65% de dones regidores es troba en àrees de *Serveis a les Persones*.

---

² "Les dones en els governs locals catalans"

Les dones en els equips de govern del consistori castellarenc (1979-2003)

La participació de les dones en la política local a Castellar del Vallès té el seu primer referent en l'últim govern de la dictadura (segons dades aparegudes en el recull històric del municipi editat per l'ajuntament³). Segons aquesta font, M .Dolors Moré Pratdesaba formà part de l'equip de Governació en el Departament de Parcs i Jardins entre els anys 1975 i 1979.

El quadre següent mostra la participació femenina en els diferents equips de govern que s'han anat succeint des de les primeres eleccions locals democràtiques:

Taula 2.1. Equips de govern del consistori municipal 1979-2006

	Dones	% de dones	Homes	% d'homes	Total
1979 - 1983	1	5,88%	16	94,12%	17
1983 - 1987	1	5,88%	16	94,12%	17
1987 - 1991	0*	0%	17*	100%	17*
1991 - 1995	1	5,88%	16	94,12%	17
1995 - 1999	5	11,76%	12	88,24%	17
1999 - 2003	5	26,31%	14	73,69%	19
2003 - 2007	8	44,45%	10	55,55%	18
TOTAL	22	17,89%	101	82,11%	123

Font: Castellar del Vallès, Recull històric (1995).

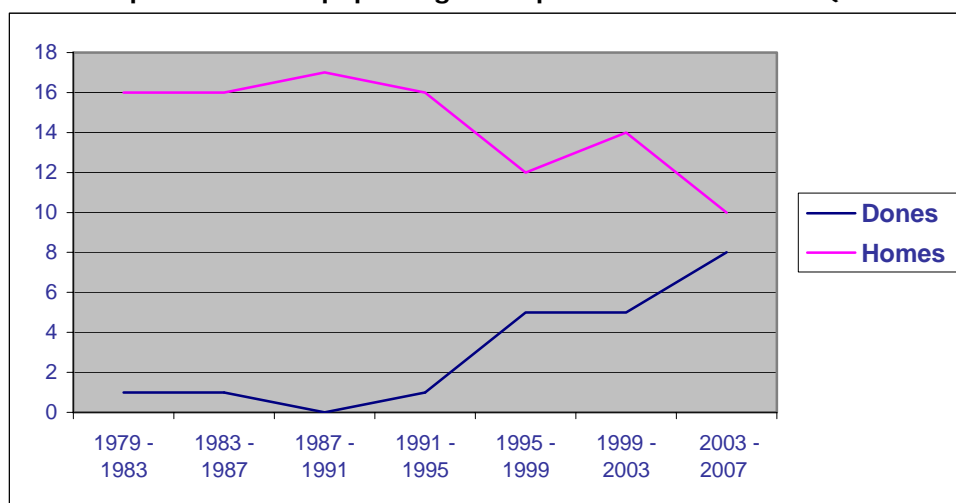
* En aquesta legislatura van haver canvis en el personal que van suposar que entrés una dona al consistori

Un cop d'ull a les dades ens permet observar com el nombre de dones en els equips de govern castellarencs ha anat augmentant progressivament fins a arribar en l'equip de govern actual a una proporció quantitativa equilibrada⁴. És interessant notar, però, que del total de persones que han anat formant equip de govern en tots aquests anys, tan sols un 17,89% de persones eren dones. Aquesta dada reflexa una vegada més la dificultat històrica que han tingut les dones per a participar en la vida política. En el gràfic següent podem observar els importants canvis succeïts en els últims anys:

³ "Recull històric" Castellar del Vallès, ed. Ajuntament de Castellar del Vallès.

⁴ Es considera que una distribució és equilibrada quan els percentatges de dones i homes es reparteix dins els límits del 40% i el 60% del total.

Gràfic 2.1. Composició dels equips de govern per sexes a Castellar (1979 – 2006)

Font: Castellar del Vallès, Recull històric (1995).

Les dades de la gràfica mostren una evolució molt positiva per a la igualtat de gènere. Observem un punt de partida amb una participació femenina mínima, que arriba al seu pitjor moment en la legislatura 1987 – 1991, en la qual no apareix cap dona en l'equip de govern (tot i que en posteriors canvis de personal dins la mateixa legislatura va acabar essent una dona la persona que ocupà el lloc a substituir). Tot i aquest entrebanc per a l'equitat, a partir de la següent legislatura comença una tendència a la igualtat que segueix incrementant legislatura a legislatura i que arriba al grau màxim d'equilibri en les últimes eleccions: 44,45% de dones i 55,55% d'homes.

Legislatura actual

La dificultat que suposa per a les dones accedir a posicions destacades en el món de la política queda clarament reflectida en les llistes electorals presentades pels partits polítics en els comicis. A continuació observem les llistes de les últimes eleccions municipals a Castellar del Vallès:

Taula 2.2. Presència de dones i homes en les llistes electorals municipals, 2003

Partits polítics	Candidatura			
	Homes	%homes	Dones*	%dones
PSC-PM	10	50%	10	50%
ICV-EA-EPM	10	50%	10	50%
PP	16	80%	4	20%
ERC-AM	18	81'81%	4	18'18%
CiU	14	70%	6	30%
TOTAL	68	66'66	34	33'33

Font: Web de l'Ajuntament de Castellar. Elaboració pròpia

*posició de la primera candidata femenina per a cada partit: PSC-PM 1era, ICV-EA-EPM 5ena, PP 1era, ERC-AM 7a , CIU 3era.

Tan sols dos partits aconseguen la paritat en les seves llistes (PSC i ICV-EA-EPM). Convergència i Unió, tot i ser el partit que ha aportat totes les dones a l'equip de govern (4 dones que suposen el 40% de personal de l'equip de govern), no arriba a la paritat numèrica en les seves llistes. Finalment, PP i ERC són les

forces polítiques on la disparitat a favor del homes és més elevada. El resultat que té en compte totes les forces polítiques mostra una proporció que s'acosta molt a la paritat: més del 33% de dones en les llistes electorals del 2003.

Aquestes dades analitzades de forma aïllada no permeten aprofundir en l'estudi, necessitem altres mecanismes per tal de poder fer una lectura més acurada del seu significat. Amb aquesta finalitat farem, un acostament a les dades des de dos camins diferents:

- Contextualització de les dades en la realitat de les dones polítiques a Catalunya. Les dades de l'estudi "Les dones en els governs locals catalans"⁵ mostren que: "...en tots els partits que es van presentar a les eleccions municipals de 2003 predominen les llistes que no assoleixen la paritat, i són CiU i ERC⁶ els que presenten uns valors més elevats en aquesta categoria. Pel que fa a les llistes que assoleixen la paritat, ICV i PSC són els que ofereixen percentatges més alts per a tota la comunitat autònoma, i és destacable que a la comarca del Vallès Occidental tots els partits tendeixen a superar la mitjana catalana (el PSC la duplica), exceptuant CiU, tres vegades per sota la mateixa.."

Per altra banda l'estudi conclou que: "... una major presència de dones a les llistes dels partits polítics no garanteix l'accés als llocs als quals es postulen, i que els consistoris dels municipis més grans són els que presenten menys grau de paritat en la seva composició. Això, conclou l'estudi, és el resultat d'ubicacions en les llistes electorals poc prometedores per a les dones com més gran és el nombre de persones candidates presentades...". Aquesta última sentència ens obre el camí per a l'altra anàlisi:

- Comparació de les posicions de les dones en les llistes de cada partit amb els resultats obtinguts en les eleccions de 1999. D'aquesta manera ens podem fer una idea sobre les expectatives de vot que podia tenir cada partit, referència útil per a valorar la possibilitat d'entrar a formar part de l'equip de govern com a regidor/a. La següent taula mostra la repartició de regidories (amb cartera o sense) fruit de les anteriors eleccions municipals contraposades a les posicions de les dones en les llistes de cada partit:

Taula 2.3. Perspectives de vot per a les eleccions 2003

Resultats eleccions 1999	Posicions de les dones en les llistes electorals 2003
CiU: 9 regidories	6 dones en les posicions: 3a, 4a, 7a, 8a, 13a (suplent en la posició 19)
PSC: 4 regidories	10 dones en les posicions: 1a, 2a, 6a, 8a, 9a, 15a, 17a, suplents en la posició18a, 19a, 20a
ERC: 2 regidories	4 dones en les posicions: 7a, 11a. (suplents en la posició 21 i 22)
IC-V: 1 regidoria	10 dones en les posicions: 5a, 7a, 8a, 10a, 11a, 16a, 17a, 18, 19, 20
PP: 1 regidoria	4 dones en les posicions: 1a, 10a, 14a, 16a

Font: Web Ajuntament de Castellar del Vallès i llistes electorals 2003, elaboració pròpia.

Els resultats de les eleccions van acabar donant un govern format per CiU i ERC, mentre que PSC va treure cinc regidors i PP i IC-EA-EPM un. D'aquesta manera, CiU ha aportat quatre regidores (el 50% dels seus regidors), PSC dues

⁵ "Les dones en els governs locals catalans"⁵

⁶ En el cas de Castellar ERC no compleix aquesta generalitat

(el 40%) i PP una (100%). ERC i IC-V no han aportat cap dona al ple. Així doncs, del total de 17 regidors del ple de l'ajuntament de Castellar, deu són homes, i set dones, suposant el 58,8% i el 41,2% respectivament.

Després d'observar la taula veiem com la possibilitat d'aconseguir una cartera per a les dones des de cada partit no és proporcional al nombre de dones que apareixen a les llistes. D'aquesta manera es relativitzen les oportunitats:

- PP i ERC presenten 4 dones a les llistes, però PP té moltes probabilitats d'aconseguir la representativitat femenina en el consistori, mentre que ERC seria gairebé impossible que ho aconseguís.
- De les 6 dones que es presenten en les llistes de CiU, 4 d'elles entrarien en el govern si els resultats de les eleccions es repetissin.
- Finalment, PSC i IC-V presenten 10 dones en les llistes, però IC-V no podria aportar cap dona al consistori mentre que PSC n'aconseguiria dues si els resultats fossin iguals o molt similars als de la candidatura passada.

Així doncs, podem afirmar que la ubicació de les dones en les llistes electorals i les expectatives de vot per a cada partit, determinarien les possibilitats reals per a les dones d'entrar a formar part de la política formal de forma directa i activa.

Finalment cal observar la composició final del consistori:

Taula 2.4. Presència d'homes i dones en el consistori 2003-2007.

PRESENCIA DE DONES I HOMES A L'EQUIP DE GOVERN DE CASTELLAR DEL VALLÈS.	
Alcaldia	1 dona
Tinències d'alcalde	1 dona 4 homes
Grans Àrees: - Serveis a les persones - Territori - Econòmica	1 dona 1 dona 1 home
Subàrees : Comunicació i Servei d'atenció a la ciutadania Ensenyament, Cultura i Lleure Sanitat, Benestar Social, Solidaritat i Cooperació Governació Joventut Esports Règim Intern Urbanisme, Habitatge i Pla General Via Pública, Oficina 21, Gestió de Recursos, Transport Públic Fòrum Ambiental, Parcs i Jardins Patrimoni i Paisatge Urbà Promoció econòmica o Ocupació, Comerç i Indústria, Promoció de la Vila i Turisme, Coordinació o impuls de fires, Pla estratègic, Hisenda.	Dona Dona Dona Home Home Home Dona Dona Home Home Home Home
TOTAL DONES I HOMES A LA JUNTA DE GOVERN LOCAL	
6 homes (60%) 4 dones (40%)	
PRESENCIA DE DONES I HOMES A LA OPOSICIÓ	
4 homes (57,14%) 3 dones (42,86%)	
PRESENCIA DE DONES I HOMES AL PLE	
10 Homes(58,8%) 7 Dones (41,2%)	

Font: Web de l'Ajuntament de Castellar del Vallès. Elaboració Pròpia.

ALCALDIA: Un any després de les eleccions de 2003, l'alcalde Lluís M. Corominas va deixar el seu càrrec després de dotze anys ocupant-lo. El juliol de 2004 l'actual alcaldessa de Castellar del Vallès, Montse Gatell (CiU), va prendre possessió del càrrec, i es va convertir en la primera dona que presideix l'Ajuntament del municipi.

TINÈNCIES D'ALCALDIA: Tot i que tan sols hi ha una dona (que suposa el 20% de les tinències d'alcaldia) en aquesta categoria, aquesta ocupa la primera posició, així que tot i que numèricament la representació femenina en aquest càrrec sigui minsa, la posició que ocupa connota un alt grau de confiança en la seva persona (al marge del seu sexe i les construccions socials de gènere hegemòniques) .

ÀREES DE L'AJUNTAMENT: Tal i com s'explicava en l'apartat de càrrecs electes, un dels fenòmens a tenir en compte a l'hora d'analitzar la distribució per sexes en l'atribució de regidories i responsabilitats passa per confirmar la correlació existent entre el valor associat a cada àrea o regidoria de l'ajuntament i el sexe de les persones que se'n responsabilitzen. Recordant les dades a Catalunya a partir de les eleccions de 2003, el 65% de les regidores es troben en àrees de serveis a les

persones. La explicació des d'un punt de vista de gènere seria que hi ha encara un biaix de gènere basat en l'associació de la feminitat i la cura de les persones, i de la masculinitat amb el poder, el lideratge, la gestió i explotació dels recursos, el món productiu... Aquesta distribució de les persones en disciplines, àrees o sectors, en funció del seu sexe es coneix com segregació horitzontal⁷.

La organització de l'ajuntament de Castellar del Vallès està basada en tres grans àrees dividides en subàrees més concretes:

- Serveis a les Persones; portada per l'alcaldeessa.
- Territori; portada per una regidora.
- Econòmica; portada per un home.

Veiem que tan Serveis a les Persones com l'Àrea Econòmica reproduïxen l'assignació típica de regidories per sexes. Però des d'aquest punt de vista destaca l'assignació de Territori a una dona.

Pel que fa a les subàrees i seguint l'esquema d'anàlisi plantejat, és interessant comentar que hi ha consistència en el seguiment de l'esquema plantejat en àrees associades a la cura o assistència a les persones, en Ensenyament i Cultura...àrees gestionades per dones, i també pel que fa a Governació, Esports, Via pública, Promoció econòmica... àrees gestionades per homes. Hi ha, però algunes inconsistències amb aquest esquema més tradicional, que serien la gestió de Joventut per part d'un home i les de Règim intern i Urbanisme, Habitatge i Pla General gestionades per dones.

Seguint l'esquema de la segregació horitzontal, la valoració de les àrees associades a la masculinitat estarien més valorades (tan pel que fa a la valoració de les tasques realitzades pel seu personal, com per la definició de les pròpies necessitats...), mentre que aquelles associades a la feminitat serien les de menys valor simbòlic dins l'organització municipal.

---

⁷ **Segregació horitzontal:** fa referència a la concentració de les dones en determinades ocupacions i/o famílies professionals que, generalment, es caracteritzen perquè el valor associat a elles i la seva remuneració són menors.

Parlar de segregació horitzontal és fer referència a un contracte social segons el qual el sexe de les persones marca de forma radical la seva participació i acció social. L'assignació diferenciada de rols determina el lloc i les tasques que desenvolupen homes i dones en la societat.

Treballadors i Treballadores de l'Ajuntament

Per a fer l'anàlisi del personal de l'ajuntament seguirem la estructura organitzativa de l'ajuntament, és a dir, en funció de les tres grans àrees municipals: Territori, Economia i Serveis a les persones. A més, Règim Intern funciona com a regidoria independent⁸.

➤ Àrea de Territori

Aquesta àrea engloba les regidories de Medi Ambient, Urbanisme i Via Pública.

Taula 2.5. Personal de Medi Ambient

Lloc de treball	Grup laboral	Dones	Homes	Total
Tècnica Sup. Geografia	A	1	0	1
Tècnica Sup. Física	A	1	0	1
Tècnica Sup. Ambiental	A	1	0	1
Auxiliar Adm.	D	1	0	1
Total		4	0	4

Font: Departament de Recursos Humans de l'Ajuntament. Elaboració pròpia

És destacable que en aquesta àrea tan sols hi hagi dones. Veiem que totes tenen categoria laboral A excepte l'auxiliar administrativa que realitza tasques de suport. És interessant valorar aquesta realitat fent una comparació amb el personal de l'àrea d'Urbanisme. Observem que la posició de tècnic superior enginyer és ocupada per un home, però la realitat és que hi ha poques dones amb aquesta titulació. Tot i que no podem concloure res, seria interessant reflexionar sobre la segregació horitzontal i vertical⁹ en el món acadèmic i professional.

Taula 2.6 Personal d'urbanisme

Lloc de treball	Grup laboral	Dones	Homes	Total
T.S. Arquitectura	A	1	1	2
T.S. Enginyer	A	0	1	1
Tec. Mig Arq.	B	0	1	1
T. Mig Arquitecte	B	0	1	1
T. Mig Eng. Tècnica	B	1	0	1
T. Aux. Delineant	C	1	0	1
Administrativa	C	1	0	1
Auxiliar administrativa	D	2	0	2
Total		6	4	10

Font: Departament de Recursos Humans de l'Ajuntament. Elaboració pròpia.

Aquesta és una de les àrees amb més personal i llocs de treball relacionals amb categories laborals altes. La proporció per sexes està equilibrada, tot i això podem observar certa segregació vertical. La reflexió realitzada per al departament de medi ambient serviria també per a aquest. La dona que ocupa el lloc de treball

⁸ Les dades relatives al personal de l'ajuntament fan referència a un moment concret, i les possibles variacions posteriors en la composició del personal no quedaran reflectides en aquest document.

⁹ Dificultat per accedir a llocs de direcció. La segregació vertical es pot donar des de l'etapa formativa en la segregació horitzontal que es dona en les carreres i les possibilitats laborals que pot aportar cadascuna.

de T. Aux. Delineant, representaria un exemple del que suposa la masculinització en l'àmbit acadèmic en les enginyeries superiors, etc.

Per altra banda, de les quatre figures de cap d'unitat (Planificació, Llicències, Organització i Obres Públiques) que hi ha en aquesta àrea, tan sols una és ocupada per una dona.

Taula 2.7. Personal d'Obres i Serveis

Lloc de treball	Grup laboral	Dones	Homes	Total
T.Sup. Enginyer	A	0	1	1
Tec. Mig Eng.	B	0	1	1
Tec. Mig Arq.	B	0	2	2
T.Aux. Delineant	C	1	0	1
Administració	C	1	1	2
Auxiliar Adm.	D	1	0	1
Oficial 1 ^a	D	2	15	17
Oficial 2 ^a	D	0	5	5
Peó	E	0	11	11
Neteja	E	3	0	3
Total		8	36	44

Font: Departament de Recursos Humans de l'Ajuntament. Elaboració pròpia.

Observem que en aquesta àrea hi ha una gran majoria d'homes. Aquests ocupen tots els alts càrrecs com a caps d'unitat (segregació vertical), però el gruix més important i amb diferència, el trobem en les categories oficial de primera, de segona i peons, llocs de treball masculinitzats en gairebé la seva totalitat /tan sols hi ha 2 dones com a oficials de primera). Aquest tipus de feines són les més precàries, tan per les condicions del treball en si com per la valoració que se'n fa. Dintre d'aquest grup sumariem les dones de la neteja, ja que es consideren dins la mateixa categoria i cobren igual que la resta de peons. Tot i la segregació horitzontal per sexe en peons i neteja, cap d'aquests treballs ve acompanyat de complements salarials, quan se sap que les repercussions físiques a llarg plaç i les probabilitats de lesió per a les persones que les realitzen són gairebé insalvables.

És remarcable que hi hagi dues dones com a oficial de primera, una d'elles és personal de neteja, i l'altra jardinera. Cal dir que tot i que el sector de la neteja si que està gairebé totalment feminitzat, en jardineria van apareixent cada vegada més dones, per tant, des d'una perspectiva de gènere veure com una dona aconseguix posicions reconegudes amb cert grau de presa de decisions, direcció, organització del treball... és un fet positiu.

Entre els oficials de primera tan sols dos cobren complements, un home (encarregat) i una dona (neteja). Les dues persones cobren el mateix tipus de complement: per allargament de jornada, disponibilitat, responsabilitat..., però la seva retribució és diferent. L'home cobra més, però no tenim més informació per valorar si pot haver algun biaix de gènere en la valoració del lloc de treball que ha portat a definir la quantitat a percebre.

La resta de personal femení de l'àrea es troba també en llocs de treball generalment feminitzats: administració i auxiliar d'administració.

➤ **Àrea d'economia:**

Aquesta àrea està organitzada en quatre subàrees: Hisenda, Pla estratègic, Promoció econòmica i Promoció de la vila. Segons les dades recollides, el personal propi d'aquesta àrea quedaria organitzat de la següent manera:

Taula 2.8. Personal de DPEIO

Lloc de treball	Grup laboral			Total
	Dones	Homes	Total	
T.S. Econòmiques	A	0	1	1
T. Sup. Serv. Pers.	A	1	0	1
T.S. Inserció Laboral	A	1	0	1
T. Míq Econòmiques	B	1	0	1
Tèc.Aux. Dinamització	C	1	0	1
Administrativa	C	2	0	2
Auxiliar Adm.	D	2	0	2
Recepcionista	D	0	1	1
Total		8	2	10

Font: Departament de Recursos Humans de l'Ajuntament. Elaboració pròpia

El Departament de Promoció econòmica es divideix en dues àrees independents amb poca relació entre elles: Comerç i Indústria per una banda i Ocupació i Formació per l'altra. Podem considerar que es dona una segregació horitzontal donat que la subàrea de Formació i Ocupació està totalment feminitzada, des de la figura de la coordinació de la unitat fins al personal de neteja. Per altra banda, la unitat de Comerç i indústria està dirigida per un home. Aquesta organització que podria semblar atzarosa, està intrínsecament marcada pel gènere.

A nivell discursiu, una de les principals segregacions per raó de sexe en la nostra societat i també una de les més tradicionals i persistents, és la que relaciona l'espai públic amb els homes i l'espai privat i de cura de les persones amb les dones. Aquesta divisió en sí no hauria de suposar una desigualtat tan important si no fos pel valor social associat a cada un d'aquests espais. El món públic, el masculí, és el món del poder, del prestigi, d'alguna manera de l'èxit social, en canvi, el món privat queda invisibilitzat, i les tasques allí desenvolupades queden doncs també invisibilitzades, per tant també infravalorades.

L'organització d'aquesta àrea no fa sinó reproduir aquest esquema social de valors; d'alguna manera els homes fan tasques de cara al món públic, de relació amb les empreses, presents en la presa de decisions importants, etc. mentre que les dones s'encarreguen d'aquelles tasques més educatives (recordem que en l'esquema social tradicional esmentat, les dones eren també qui s'encarregaven de la educació de fills i filles), basades en el contacte més personalitzat, i aquestes relacions es donen en un ambient menys formal (les relacions que allí s'estableixen no estan sotmeses a un protocol tan estricte, i es donen en un context més privat).

Un altre element que reforça aquesta argumentació es basa en l'assignació de complements salarials per disponibilitat i exclusivitat i allargament de jornada. Aquests complements estan considerats esbiaixats ja que la persona que assumeix les càrregues reproductives (tasques majoritàriament assumides per dones; cria dels infants i de les persones grans, de les persones malaltes... de la família, neteja de la llar, compres diàries, etc.) té poques possibilitats d'accedir a llocs de treball

amb aquests requisits. Per altra banda el biaix de gènere també s'explica perquè no hi ha complements desenvolupats per a tasques feminitzades i que de ben segur també suposen dedicacions especials susceptibles de remuneració. El resultat final d'aquesta valoració dels llocs de treball i l'assignació de complements acaba sent una gran diferència de salaris entre dones i homes que teòricament ocupen llocs de treball dins un mateix rang (recordem que les dues persones que coordinen les dues branques del departament són categoria A, però els complements poden provocar grans diferències en el sou final de cada persona).

Taula 2.9. Personal d'intervenció

Lloc de treball	Grup laboral	Dones	Homes	Total
Intervenció	A	0	1	1
Tresoreria	C	1	0	1
T. Aux. Insp. Tributs	C	1	0	1
Administració	C	1	0	1
Auxiliar administració	D	1	2	3
Total		4	3	7

Font: Departament de Recursos Humans de l'Ajuntament. Elaboració pròpia

En aquesta subàrea la proporció numèrica entre dones que homes és realment molt equilibrada. És molt remarcable que hi hagi dos homes com a auxiliars administratius, ja que aquests llocs de treball acostumen a estar gairebé totalment feminitzats, i resulta molt difícil trobar homes en aquests càrrecs ja que directament no es presenten a les ofertes de feina. També cal fixar-se en la feminització de llocs de treball en categories inferiors i el paper masculí d'un càrrec que gaudeix de cert prestigi social i reconeixement en el l'àmbit laboral: l'interventor.

➤ **Àrea de Serveis a les Persones**

L'Àrea de Serveis a les Persones engloba les regidories de Comunicació, Cultura i Lleure, Ensenyament, Esports, Governació, Joventut, Règim Intern, Sanitat i Benestar Social i Solidaritat i Cooperació.

Taula 2.10. Personal de la Biblioteca

Lloc de treball	Grup laboral	Dones	Homes	Total
Tècnic Mig Bibliotecària	B	1	0	1
Administrativa	C	1	0	1
Auxiliar Administratiu	D	0	1	1
Subaltern	E	0	1	1
Total		2	2	4

Font: Departament de Recursos Humans de l'Ajuntament. Elaboració pròpia

En aquest departament destaca la presència d'un home com a auxiliar administratiu. També és destacable que tot i haver igualtat numèrica, les dones ocupen els càrrecs i categories laborals més elevades. Tot i això la direcció de la Biblioteca acostuma a ser un càrrec feminitzat.

Taula 2.11. Personal de Comunicació

Lloc de treball	Grup laboral	Dones	Homes	Total
Tècnic Sup. Coord. Mitjans Com.	A	0	1	1
Tècnic. Sup. Ràdio	A	0	1	1
Tècnic Sup. Premsa	A	0	1	1
Tècnic Mig Disseny Gràfic	B	0	1	1
Tècnic Auxiliar	C	3	1	4
Auxiliar Tècnic	D	0	1	1
T. Mig Disseny Gràfic	B	0	1	1
Aux. Tècnic Ràdio	D	0	4	4
Total		3	11	14

Font: Departament de Recursos Humans de l'Ajuntament. Elaboració pròpia

Aquesta àrea està formada gairebé tan sols per personal masculí. Les poques dones ocupen càrrecs secundaris. Des d'una perspectiva de gènere, aquesta distribució podria plantejar un biaix basat en que el fet que no hi hagi dones¹⁰. Les conseqüències podrien suposar la manca d'un punt de vista més femení o feminitzat que equilibrés les produccions elaborades en aquesta àrea, de manera que es pogués visibilitzar i donar importància al que fan les dones, difondre temes relacionats amb el gènere, tractar la realitat des de noves perspectives fins ara no contemplades...dins el circuit de comunicació normalitzat. Més endavant (en altres capítols) entrarem a valorar en detall aquest departament.

Taula 2.12. Personal de Societat del Coneixement i Sistemes

Lloc de treball	Grup laboral	Dones	Homes	Total
T.S. GIS	A	0	1	1
T. Mig Informàtica	B	0	1	1
T. Aux. Informàtica	C	0	1	1
Total		0	3	3

Font: Departament de Recursos Humans de l'Ajuntament. Elaboració pròpia

Aquesta àrea està temàticament associada a la de comunicació. Les noves tecnologies són un sector també masculinitzat, que simbòlicament, recullen el prestigi que els aporta la ciència i la gran importància dels seus avenços en el món productiu (espais tradicionalment masculins de producció de coneixement).

El valor de les noves tecnologies com a símbol de progrés, es relaciona amb la creença sobre la superioritat de *l'home*¹¹ sobre la natura. Des de diverses escoles del feminisme¹² es fa una crítica a aquesta visió dicotòmica de la realitat i a la associació que s'estableix entre home i ciència i tecnologia i entre dona i natura (associant també masculinitat amb racionalitat, intel·ligència, control de les emocions, etc. i dona amb emotivitat, sentiments, instints maternals, etc.).

¹⁰ Utilitzem els verbs en condicional per remarcar que el fet de pertànyer a un sexe o un altre no determina el grau de sexisme que aquella persona pugui tenir o manifestar-se, però al mateix temps és cert que el fet de ser dona pot acostar a les dones a la perspectiva de gènere i a la recerca de relacions més igualitàries.

¹¹ En aquest cas la utilització sexista del terme *Home* amb caràcter universal per a referir-se a totes les persones, és voluntària. La intenció és la de fer notar que, encara avui en dia, en l'àmbit científic (i en molts d'altres) l'ús d'aquest terme està totalment normalitzat.

¹² Auteurs com Celia Amorós des del feminisme de la igualtat, Vandana Shiva i Maria Mies des de l'ecofeminisme.

Taula 2.13. Personal de Cultura

Lloc de treball	Grup laboral	Dones	Homes	Total
Tècnic S. Arxiu	A	1	0	1
T. Aux. Cultura	C	2	1	3
Auxiliar Tècnic	D	0	2	2
Subaltern	E	2	2	4
Total		5	5	10

Font: Departament de Recursos Humans de l'Ajuntament. Elaboració pròpia

Aquesta taula mostra una distribució numèrica equilibrada en la qual les dones ocupen els llocs de treball amb les categories més elevades. La coordinació de la unitat corre a càrrec de les dues tècniques auxiliars (del grup C), i en aquest cas no es dona correspondència entre la coordinació de l'àrea o departament i la categoria laboral més alta¹³. També cal fer referència a les figures d'auxiliar tècnic masculines, ja que, tal com comentàvem en altres departaments, les figures auxiliars acostumen a estar feminitzades.

Per a una anàlisi més profunda caldria tenir informació més detallada dels llocs de treball i les tasques que realitzen.

Taula 2.14. Personal d'Ensenyament

Lloc de treball	Grup laboral	Dones	Homes	Total
T. Mig. Ensenyament	B	1		1
T. Mig Educ. Social	B	1		1
T. Mig Dir. Esc. Adults	B	1		1
Tècnic Auxiliar	C	1		1
T. Sup Prof. Música	A	9	4	13
T. Mig Prof. Adults	B	3		3
Aux. Tècnic Monitor	D	3		3
Subaltern	E	3	3	6
Total		22	7	29

Font: Departament de Recursos Humans de l'Ajuntament. Elaboració pròpia

La educació dels infants ha estat quelcom assignat tradicionalment a les dones, atribuint-les-hi moltes vegades una capacitat intrínseca per a desenvolupar aquestes tasques. Tan és així que encara avui en dia arrosseguem aquesta herència sexista sobre la qual es basa la feminització del sector educatiu. A més, aquesta feminització va desapareixent progressivament a mida que els infants creixen i els continguts que han d'aprendre s'especialitzen, ja que en aquests moments apareixen homes especialitzats en alguna matèria que assumeixen tasques formatives.

Bé, davant d'aquest marc general, els resultats de la taula anterior reflecteixen la feminització del sector.

¹³ No hem d'oblidar que, tal com s'ha explicat anteriorment, a nivell català es produeix una segregació horitzontal associada al sexe de les regidores, ja que el 65% de dones regidores es troba en àrees de *Serveis a les Persones*. Les regidories, departaments, àrees... de Cultura es consideren dins els serveis a les persones, i per tant, la direcció i assignació de càrrecs de responsabilitat a dones s'ha de relacionar amb el valor social dels àmbits feminitzats (com ja hem explicat, el prestigi social correlaciona amb els espais masculins, així com la invisibilitat amb les tasques reproductives i la feminització).

És també de destacar que la gran majoria d'homes professors siguin de música, camp de la educació potser amb característiques pròpies i desvinculat d'aquesta cosmovisió de la educació en la nostra cultura.

Taula 2.15. Personal d'Esports

Lloc de treball	Grup laboral	Dones	Homes	Total
T. Sup. Inef	A	0	1	1
Tècnic Auxiliar	C	0	1	1
Subaltern	E	1	5	6
Total		1	7	8

Font: Departament de Recursos Humans de l'Ajuntament. Elaboració pròpia

Si a l'apartat anterior parlàvem de la feminització tradicional del món educatiu, la taula anterior no fa més que afirmar la relació directa i tradicional entre esports i masculinitat. Al capítol d'usos del temps parlarem sobre gènere i esports detingudament.

Taula 2.16. Personal de Joventut

Lloc de treball	Grup laboral	Dones	Homes	Total
T. Aux. Joventut	C	1	0	1
T. Aux. Lleure	C	0	1	1
Aux. Tèc. Punt Informació	D	0	1	1
Total		1	2	3

Font: Departament de Recursos Humans de l'Ajuntament. Elaboració pròpia

En aquesta regidoria hi ha molt poc personal, però tot i això la distribució per sexes és bastant equilibrada.

Taula 2.17. Personal de la Policia municipal

Lloc de treball	Grup laboral	Dones	Homes	Total
Sergent Cap	C	0	1	1
Sergent	C	0	1	1
Caporal – Coord.	D	0	1	1
Caporal	D	1	3	4
Agent	D	1	23	24
Auxiliar Adm.	E	1	0	1
Vigilància Zona Blava	E	1	0	1
Total		4	29	33

Font: Departament de Recursos Humans de l'Ajuntament. Elaboració pròpia

Aquesta àrea està masculinitzada, per tant, **es reproduïx la segregació horitzontal**. Encara avui en dia l'entrada de les dones en el cos policial és molt minsa doncs cal tenir en compte que aquest és la representació última, simbòlica però, també real, del poder entès com a domini, com a força masculina: és la figura que representa -des de l'estat- l'ideal masculí, patriarcal i androcèntric per excel·lència. En contraposició a la representació social de la dona com a conciliadora, medidora, comprensiva... en la seva aproximació als conflictes... Les dades ho corroboren:

- tan sols dues dones exerceixen com a policies (cal mencionar com a fet positiu que amb només dues dones, una ocupa el càrrec de caporal)

- el càrrec amb menys connotacions relatives a l'autoritat, la força masculina, etc. (vigilant de la zona blava) està també ocupat per una dona
- finalment, la dona restant, realitza tasques administratives.

Taula 2.18. Personal de Sanitat i Serveis Socials

Lloc de treball	Grup laboral	Dones	Homes	Total
T. Mig Treb. Social	B	3	0	3
T. Mig Educ. Social	B	1	2	3
T.S. Psicòleg	A	0	1	1
Auxiliar Adm.	D	2	0	2
Aux. Tècnic Monitor	D	2	0	2
Total		8	3	11

Font: Departament de Recursos Humans de l'Ajuntament. Elaboració pròpia

Aquest departament és el que està més relacionat amb la cura de les persones, tasca tradicionalment feminitzada. La segregació horitzontal en aquest sector és una constant en les administracions locals, tot i això hi ha elements particulars a tenir en compte. Per una banda és significatiu que el cap d'unitat sigui un home, i per altra és també destacable la figura de l'educador social. Sabem que els dos educadors són un noi i una noia, i que es reparteixen les tasques en funció del grup d'edat dels col·lectius amb els quals treballen.

Taula 2.19. Personal del Servei d'atenció a la ciutadania (SAC)¹⁴

Lloc de treball	Grup laboral	Dones	Homes	Total
T. Mig Cap del SAC	B	1	0	1
T. Aux. Consum (OMIC)	C	1	0	1
Administració	C	1	0	1
Auxiliar Adm.	D	3	0	3
Subaltern	E	1	1	2
Total		7	1	8

Font: Departament de Recursos Humans de l'Ajuntament. Elaboració pròpia

El sector de serveis i atenció al públic pateixen una forta feminització, es parla que és degut altra vegada a aquesta representació social de la feminitat hegemònica que mostra la dona com a conciliadora entre les parts en el nucli familiar principalment, però, de forma extensiva, també a la resta d'espais i situacions. Les aptituds que aquesta feminitat assigna a les dones les fa propícies per a ocupar llocs de treball d'atenció al públic.

Taula 2.20. Personal de Secretaria

Lloc de treball	Grup laboral	Dones	Homes	Total
Secretari	A	0	1	1
Advocat	A	0	1	1
Administració	C	2	0	2
Notificadora	E	1	0	1
Total		3	2	5

Font: Departament de Recursos Humans de l'Ajuntament. Elaboració pròpia

¹⁴ El canvi de denominació de ciutadà a ciutadania és intencionat, per tal de fer visible l'ús d'alternatives viables al llenguatge sexista.

Les segregacions horitzontal i vertical dins aquesta àrea són òbvies. Els homes realitzen les tasques de responsabilitat més valorades mentre que les dones queden relegades a un segon pla realitzant tasques administratives.

➤ **Règim Intern**

Taula 2.21. Personal de Recursos Humans

Lloc de treball	Grup laboral	Dones	Homes	Total
Tècnica RRHH	A	1	0	1
Administració	C	2	0	2
Auxiliar Adm.	D	2	0	2
Total		5	0	5

Font: Departament de Recursos Humans de l'Ajuntament. Elaboració pròpia

La taula ens mostra una àrea totalment feminitzada. Tot i això, les feines administratives realitzades per dones reafirmen la segregació horitzontal en aquest tipus de feines, mentre que el fet que la persona que coordina l'àrea i tècnica en Recursos Humans sigui una dona és vist amb bons ulls perquè és un càrrec de responsabilitat¹⁵.

---

¹⁵ Cal mencionar que en l'anàlisi del personal de l'ajuntament, no s'han trobat indicis sobre l'anomenat **sostre de vidre**, concepte que intenta descriure el límit invisible però real amb el que es troben moltes dones en el món laboral a l'hora d'escalar posicions en la carrera professional i que dificulta molt el seu accés a càrrecs de responsabilitat i comandament.

Tendències de gènere en la distribució del personal de l'Ajuntament

Després d'haver analitzat la distribució del personal de cada àrea i regidoria de l'ajuntament en funció del seu sexe de forma individualitzada, observarem la repartició i distribució total del personal en les diferents àrees i regidories:

Taula 2.22. Distribució del personal de l'Ajuntament per Àrees i sexe

ÀREES	Regidories	DONES		HOMES		TOTAL	
		Total	% Total	Total	% Total	Total	% col.
	DPEIO	8	80,0%	2	20,0%	10	4,7%
	Intervenció	4	57,1%	3	42,9%	7	3,3%
	Recursos Humans¹⁶	5	100,0%	0	0,0%	5	2,4%
	Subtotal	17	77,3%	5	22,7%	22	10,4%
	Biblioteca	2	50,0%	2	50,0%	4	1,9%
	Comunicació	3	21,4%	11	78,6%	14	6,6%
	Cultura	5	50,0%	5	50,0%	10	4,7%
	Ensenyament	22	75,9%	7	24,1%	29	13,7%
	Esports	1	12,5%	7	87,5%	8	3,8%
	Joventut	1	33,3%	2	66,7%	3	1,4%
	Polícia Municipal	4	12,1%	29	87,9%	33	15,6%
	Sanitat i Serv. Socials	8	72,7%	3	27,3%	11	5,2%
	SAC	7	87,5%	1	12,5%	8	3,8%
	Soc. del Coneix. i Sist.	0	0,0%	3	100,0%	3	1,4%
	Secretaria	3	60,0%	2	40,0%	5	2,4%
	Subtotal	56	43,8%	72	56,2%	128	60,7%
	Medi Ambient	4	100,0%	0	0,0%	4	1,9%
	Obres i Serveis	8	18,2%	36	81,8%	44	20,9%
	Urbanisme	6	60,0%	4	40,0%	10	4,7%
	Subtotal	18	31,0%	40	69,0%	58	27,5%
		3	100,0%	0	0,0%	3	1,4%
TOTAL	TOTAL	94	44,5%	117	55,5%	211	100,0%

Font: Departament de Recursos Humans de l'Ajuntament de Castellar del Vallès.

La distribució segregada per sexe del total de persones que treballen a l'Ajuntament de Castellar, mostra una composició bastant equilibrada, formada per un **44,5% de dones i un 55,5% d'homes**.

Si observem la distribució del personal per àrees veiem que Serveis a les Persones és l'àrea que aglutina més personal (60,7%), seguida per Territori (27,5%) i finalment Economia aglutina un 10,4% del personal. Si ens fixem en la segregació per sexe en aquestes àrees veiem que la única **àrea que aconseguix un equilibri numèric entre dones i homes és Serveis a les Persones amb un 43,8% de dones i 56,2% d'homes**. Per altra banda Economia és una àrea feminitzada, amb un 77,3% de dones, i Territori és una àrea masculinitzada amb un 69% d'homes. Podem dir que en aquestes dues últimes àrees es produeix una **segregació horitzontal**.

¹⁶ Tot i que RRHH pertany a l'àrea de Règim Intern, l'hem aglutinat en aquesta taula a Economia ja que temàticament són molt properes i funcionalment ens ha estat més útil

Algunes dades destacables de la taula anterior:

- Recursos Humans i Medi Ambient són departaments totalment feminitzats, mentre que Societat del Coneixement i Sistemes està totalment masculinitzat.
- En dos dels disset departaments hi ha una proporció d'homes i dones del 50%: la Biblioteca i Cultura.
- Intervenció, Secretaria i Urbanisme mostren proporcions que mantenen cert equilibri entre sexes.
- La resta de Departaments mostren una distribució molt desequilibrada pel que fa a la segregació del personal per sexe.
- En l'Àrea de Serveis a les persones, Ensenyament i Policia Municipal aglutinen al voltant de la meitat del personal de l'Àrea. Com que Ensenyament està molt feminitzat i Policia Municipal molt masculinitzat, es contraresten les seves influències sobre la distribució total de l'àrea.
- A Territori, Obres i Serveis decanta molt la balança cap a la masculinització de l'àrea, ja que representa el 74% del personal de l'Àrea de territori.

Situació laboral del personal de l'Ajuntament

La següent taula ens mostra la distribució del personal de l'ajuntament en funció del seu sexe i la seva situació laboral:

Taula 2.23. Situació laboral del personal de l'ajuntament

Situació laboral	Dones		Homes		TOTAL	
	N	% Fila	N	% Fila	N	% Fila
Indefinit/da	39	41,94%	54	58,06%	93	44,07%
Interinatge	6	60%	4	40%	10	4,74%
Pràctiques	0	0%	1	100%	1	0,47%
Propietat	21	35%	39	65%	60	28,43%
Substitut	2	66,66	1	33,34%	3	1,42%
Temporal	25	58,14%	18	41,86%	43	20,38%
Transferida	1	100%	0	0%	1	0,47%
n.d.	1		4		5	
TOTAL	94	44,55%	117	55,45%	211	100%

Font: Departament de Recursos Humans de l'Ajuntament de Castellar del Vallès.

De la taula anterior destaquem:

- El 44% del personal està en situació d'*indefinit/da*, amb una proporció per sexes que està dintre dels límits l'equilibri (40%-60%). Tot i que dintre del que es considera una proporció equilibrada, és una situació poc equilibrada.
- El següent grup que aglutina a més gent és el de *propietat*, amb un 28,43%, en el qual els homes són el grup majoritari amb presència en un 65%.
- Entre aquests dos grups que aglutinen el 72,5% del personal de l'ajuntament, trobem menys dones que homes en la situació de contracte indefinit i en la de propietat, que són les categories amb millors condicions laborals per al personal. Proporcionalment hi ha més diferència en la categoria de funcionariat, que és la millor situació a la que s'aspira treballant per l'administració.
- El tercer gran grup és el del *personal temporal*, que suposa un 20,38% del personal total. En aquest grup la situació per sexes és la inversa que en el

grup d'indefinites/des (58,14% de dones). Si tenim en compte que en la categoria d'interinatge (que suposa el 4,74% del personal) també hi ha més dones que homes (60% de dones), podem afirmar que la precarietat (en forma d'incertesa en aquest cas) recau més sobre les treballadores que pels treballadors de l'ajuntament.

Pel que fa als sous del personal de l'ajuntament segregats per sexe, la **mitja del sou** cobrat per les **dones** de l'ajuntament és de **1.466,64 €**, i el dels **homes** de **1.637,23€**. En aquest cas els homes tornen a cobrar més que les dones, per tant podem dir que en general els homes ocupen els llocs de treball més ben remunerats¹⁷.

La següent taula mostra el sou mitjà de cada grup laboral segregat per sexe:

Taula 2.24. Sou mitjà per a cada grup laboral segregat per sexe¹⁸

GRUP	DONES		HOMES	
	Total	Sou mitjà	Total	Sou mitjà
A	19	1.895,98	18	2.413,58
B	13	1.608,58	10	1.674,16
C	23	1.415,51	8	2.026,40
D	26	1.301,01	59	1.529,16
E	13	1.055,89	22	1.058,48
n.d.	1		4	
TOTAL	94	1.455,39	117	1.740,36

Font: Departament de Recursos Humans de l'Ajuntament de Castellar del Valles. Elaboració pròpia

La dada més significativa és que en tots els grups laborals, la mitja del sou dels homes és superior al de les dones. Si analitzem les diferències en funció del grup, trobem que la màxima diferència es troba en el personal del grup C, amb 610,89€ de diferència de mitja, seguit pel grup A amb 517,6€ de diferència en la mitja, el grup D, amb 228,15€ de diferència, el grup B, on la diferència baixa fins a 65,58€, i finalment el grup que pateix menys discriminació és el grup E amb 2,59€ de diferència entre la mitja dels dos sexes.

Aquestes diferències s'expliquen bàsicament pels complements salarials aplicats a cada lloc de treball. En un moment en el qual a nivell d'igualtat i legislació laboral s'ha assentat ja la idea de remunerar amb el mateix sou una mateixa feina, les desigualtats de gènere es donen per altres circumstàncies i mecanismes.

Un dels elements d'anàlisi susceptibles de generar desigualtats de gènere són els complements salarials. Com ja hem comentat anteriorment, l'organització del món productiu s'ha anat desenvolupant sense tenir en compte les necessitats reproductives de les persones, i donat que aquestes les han anat assumint majoritàriament les dones -mentre els homes assumien el treball productiu-, no ha estat fins als nostres dies que comencen a incorporar-se elements de conciliació de

¹⁷ Alguns articles interessants sobre les diferències salarials per sexe:

- "Las mujeres ganan un 29% menos que los hombres" Madrid. Agencias 16/11/2004, según el Instituto Nacional de Estadística
- "Les treballadores catalanes cobren un 33% menys que els homes", república 5 agost 2004
- "Casa-trabajo, el binomio machista", Celeste López, La Vanguardia inclòs al butlletí de novetats nº 94 (06/05/2005)

¹⁸ La diferència del sou mitjà entre el grup B i el grup C es produeix perquè dins el grup C es troben els caps de la Policia Local que tenen salaris d'acord al seu càrrec i tipus de feina.

la vida laboral i familiar amb la intenció d'equiparar les oportunitats en el món laboral per a totes les persones independentment del seu sexe.

Alguns dels exemples més paradigmàtics en quant a discriminacions de gènere i complements salarials serien aquells que fan referència a conceptes com: disponibilitat, flexibilitat... Donat que la repartició del treball reproductiu encara no és ni molt menys equitativa, parlar d'aquest tipus de complements implica parlar de complements molt més accessibles al col·lectiu masculí. Per altra banda, una altra discriminació per als complements salarials és el fet de no remunerar característiques susceptibles de remuneració dels llocs de treball desenvolupats majoritàriament per dones. Un exemple d'aquesta situació podria ser el fet de no dotar d'un complement per toxicitat les treballadores de la neteja.

Els repertori de complements susceptibles de ser remunerats a l'ajuntament són:

- a) Grups E a C: implica fer una jornada partida, a raó de 75 € si es ve una tarda a la setmana, i de 150 si es venen 2 o més tardes. No suposa un augment de la jornada.
- b) Grups B i A: la necessitat d'allargar la jornada laboral més enllà de l'ordinària. Inclou el plus de disponibilitat i exclusivitat d'allargament de jornada. Pot ser total o parcial. Si és total, per un grup A és de 965 € i per un grup B és de 825€.
- c) Policia: implica fer una jornada de 37,50 o 40 hores i no de 35, que és l'ordinària. Els imports són diferents segons les categories i la jornada. L'allargament de jornada és voluntària.
- d) Sergents: plus de dedicació exclusiva i disponibilitat.
- e) Alguns grups C i D: plus per allargament de jornada, disponibilitat i responsabilitat, diferents en funció dels llocs de treball.
- f) Complementos de direcció i secretaria de les escoles de formació municipal.

La següent taula mostra el nombre de dones i homes que reben cada complement:

Taula 2.25. Tipus de complements per sexe

Tipus de complement	Dotació econòmica del complement	DONES	HOMES
a.	75 / 150	12	2
b.	482,85 / 764,79 / 825,47 / 965,7	2	7
c.	69,32 / 118,67 / 136,08 / 303,78 / 334,66	2	22
d.	825,47	0	2
e.	287,58 / 397,02 / 450 / 625,26	1	5
f.	246,41 / 468,98 / 594,02	4	0
TOTAL		21	38

Font: Departament de Recursos Humans de l'Ajuntament de Castellar del Vallès.

Podem observar que hi ha gairebé el doble d'homes que de dones que reben complements salarials. Per a realitzar l'anàlisi més acurat per a cada complement ampliarem la informació que surt reflectida a la taula:

- a: És el complement que més dones cobren, alhora que el reben majoritàriament dones. Només cobren els 150€ dues dones i un home (que representa la meitat dels homes que el reben). És el complement més petit que hi ha.
- b: La majoria dels beneficiaris són homes. Les dues dones que el reben cobren la variant més cara i més barata del complement respectivament.
- c: Tot i ser un complement relatiu a un allargament voluntari de la jornada, el cobren la majoria dels homes i la totalitat de les dones policies.

Tanmateix, és un complement masculinitzat perquè el cobra una àrea on es dona una gran segregació horitzontal.

- d: No hi ha cap dona sergent, per tant és un càrrec masculinitzat amb un complement afegit.
- e: La majoria de beneficiaris són homes.
- f: Només el cobren dones perquè la direcció i secretaria de les escoles de formació municipal estan feminitzades.

➤ **Relació de Caps d'Unitat; distribució per sexe, complements...**

Pel que fa a les 23 direccions tècniques de l'ajuntament, 16 són ocupades per homes (69,56%) i 7 per dones (30,44%). El repartiment de l'escala de comandament s'ha realitzat en funció de l'especialització de les tasques, de manera que no hi ha caps de grans àrees, d'aquesta manera les àrees han quedat substituïdes per unitats. Els caps d'unitat tenen un tracte directe amb els regidors i regidores corresponents.

A nivell laboral, els caps d'unitat poden cobrar **complement de dedicació (b)**, aquest es cobrarà quan hi hagi la necessitat d'allargar la jornada laboral més enllà de l'ordinària. Aquest complement inclou el plus de disponibilitat i exclusivitat i l'allargament de jornada, que pot ser total o parcial. Si és total, per un grup A és de 965 € i per un grup B és de 825 €.

En funció del grup laboral al qual pertanyen, els caps d'unitat queden repartits així:

- 16 en el grup A; 4 dones i 12 homes.
- 6 en el grup B; 3 dones i 3 homes
- 1 en el grup C, que és un home. (Aquest cobra un plus de dedicació exclusiva i disponibilitat, exclusiu per a sergents.)

Dels caps d'unitat del grup A cobren complement 5 homes i 2 dones, un home del grup B i un altre home del grup C. La distribució dels complements que poden cobrar els caps d'unitat queda repartida de manera que en gaudeixen 7 homes i 2 dones. Podem veure els efectes d'aquesta distribució en el sou mitjà dels càrrecs de cap d'unitat ocupats per homes: 2.404,46 €, i el sou mitjà dels mateixos càrrecs ocupats per dones: 2.030,83€, això significa una diferència a favor del col·lectiu masculí de 373,63€.

Tot i que els complements laborals estan en funció de la definició del lloc de treball, les responsabilitats, etc., és cert que la segregació per sexe en la seva distribució és una de les formes de discriminació de gènere més habituals en l'actualitat. En aquest sentit, les recomanacions de la UGT en relació a l'anàlisi de convenis col·lectius des d'una perspectiva de gènere, i concretament en relació als complements laborals, dona les següents pautes per a la valoració: "*...comprovar si els actuals complements van dirigits a treballs realitzats majoritàriament per homes, sense tenir en compte aquelles altres característiques susceptibles de remunerar dels llocs de treball desenvolupats majoritàriament per dones...*"¹⁹.

---

¹⁹ <http://www.ugt.es/Mujer/artemisa/herramientaanalisisconveniosartemisa.pdf>

Coordinació interna i externa

Les diverses àrees de l'ajuntament de Castellar es coordinen a nivell intern en reunions preestablertes setmanals o quinzenals, en funció de les àrees, les necessitats del moment, etc. En principi es dona una reunió setmanal entre el regidor o regidora de l'àrea i posteriorment hi ha la resta de coordinacions entre el personal de l'àrea i la direcció de l'àrea, etc. fins arribar a les coordinacions més informals i quotidianes que es donen entre el personal tècnic.

La coordinació formal i regular entre àrees diferents és pràcticament inexistent. Les àrees treballen de manera aïllada les unes de les altres, sense cap mecanisme de coordinació formalitzat. L'àrea de Promoció Econòmica ha funcionat també d'aquesta manera durant algun temps; les dues subàrees: Ocupació i Formació i Comerç i Indústria, han funcionat de forma aïllada amb diferents caps, i sense coordinar-se. Tan en aquest cas com en general en la relació entre àrees diferents, es col·labora exclusivament en accions concretes i puntuals.

Entre les àrees de l'ajuntament la relació més freqüent és la coordinació per a l'ús i cessió d'equipaments. En l'anàlisi qualitativa (basada en entrevistes a personal de l'ajuntament) s'ha recollit reiteradament la creença de què l'àrea de Serveis a les Persones és la més relacionada i coordina amb agents externs (ja siguin altres àrees de l'ajuntament com altres agents socials del municipi: ONGs, col·lectius...).

Transversalitat i cultura de treball

L'estructura organitzativa de l'Ajuntament de Castellar es distribueix en tres grans àrees (i Règim Intern) de les quals depenen les regidories més concretes. Així trobem:

1. **Serveis a les Persones:** engloba les regidories de Comunicació, Cultura i Lleure, Ensenyament, Esports, Governació, Joventut, Sanitat i Benestar Social i Solidaritat i Cooperació
2. **Econòmica:** engloba les regidories d'Hisenda, Pla Estratègic, Promoció Econòmica i Promoció de la Vila.
3. **Territori:** engloba les regidories de Medi Ambient, Urbanisme i Via Pública
4. **Règim Intern.**

Al llarg de les entrevistes hem pogut observar que a l'àrea de Serveis a les Persones (tot i representar una àrea delimitada de l'ajuntament) es donen fenòmens de transversalitat. En aquesta àrea existeix el PMSC (Pla Municipal Sociosanitari), que representa un Pla que engloba tots aquells projectes i accions de l'Ajuntament en matèria social i de salut. Aquest pla està format per multitud d'accions i projectes molt variats que, pel fet d'estar formats molts d'ells per equips interdisciplinars, necessiten d'una coordinació també interdisciplinària, és a dir, transversal. A més, aquests projectes molts cops necessiten d'espais que poden pertànyer a altres àrees, o fins i tot ser externs. En aquesta àrea es dona mensualment una reunió de coordinació i seguiment dels diversos projectes en marxa.

Des d'aquesta àrea també s'ha gestionat l'organització de les jornades de Pluràlia, que tenien un caràcter marcadament transversal, al mostrar la realitat dels temes tractats des de les diferents àrees de l'ajuntament.

L'àrea de Serveis a les Persones doncs, per les seves característiques i necessitats, és la que mostra major grau de transversalitat en la seva acció i coordinació (tot i no estar reflectida en l'organigrama de l'ajuntament). El treball en comissions realitzat en el PMSC, facilita un possible futur canvi estructural cap a la transversalitat. El treball transversal en les altres àrees es dona de forma molt més puntual.

Finalment, tenint en compte la distribució física de l'ajuntament, la ubicació de les diferents àrees i regidories en edificis separats és un element que dificulta la comunicació interna i fluida i el treball conjunt. Castellar del Vallès però, gràcies a les seves dimensions, permet un acostament ràpid i a peu entre els diversos edificis de l'ajuntament, de manera que es poden trobar fórmules per a la transversalitat o el treball en xarxa salvant les dificultats físiques amb certa facilitat..

Conciliació de la vida familiar i laboral

La tendència generalitzada a la menor participació i presència de les dones en el mercat de treball està estretament relacionada amb la dificultat de conciliar la vida familiar amb la laboral degut a la gairebé inexistent corresponsabilitat entre homes i dones en l'àmbit domèstic. La Llei de Conciliació '**6/2002, de Mesures Relatives a la Conciliació del treball amb la vida familiar del personal de les administracions públiques catalanes**' ha quedat ja obsoleta, en el sentit que el debat públic i les necessitats de les persones sobre aquest tema van molt més enllà del que fins ara oferia aquesta llei. Tot i això la nostra societat resta a la espera que s'aprovi el **projecte de llei: 200-00026/07 Projecte de llei de mesures de conciliació de la vida personal, familiar i laboral del personal al servei de les administracions públiques de Catalunya** (en tràmit de ponència, en la Comissió d'Organització i Administració de la Generalitat i Govern Local; 01.12.2005). Entre les millores proposades en el projecte de llei destaca el permís per paternitat d'un mes de durada (aquesta proposta seria no excoent, és a dir, que la mare no hauria de renunciar a part de la seva maternitat per a facilitar que el pare també ho fes, que és el model existent actualment), en un intent d'implicar els homes en les tasques de cura a la infància i a la paternitat activa.

Les mesures relatives a la Conciliació del treball i la vida familiar pretenen que l'exercici responsable de la vida laboral no impedeixi l'exercici també responsable de la vida familiar, principalment pel que fa a la cura dels fills o filles i d'altres familiars dependents. La llei preveu, entre d'altres, els següents aspectes:

- Dret de reduir un terç o la meitat de la jornada de treball per a tenir cura d'una filla o d'un fill de menys de 6 anys, o d'una persona disminuïda psíquica, física o sensorial que no fa cap activitat retribuïda, i també per als/les qui tenen a càrrec directe seu una o un familiar, amb el dret a percebre el 80% i el 60% de la retribució, respectivament.
- Dret a percebre el 100% de la retribució en el supòsit de reducció d'un terç de la jornada de treball per a tenir cura d'una o d'un menor, fins que l'infant tingui un any com a màxim.
- El permís de lactància dona la possibilitat que les funcionaries i funcionaris amb filles i fills menors de 9 mesos puguin gaudir d'un permís d'una hora diària d'absència del treball.

Cal mencionar que aquestes lleis afecten tan sols a l'administració pública, i que en la realitat de la empresa privada queda encara un llarg camí per recórrer. En aquest sentit, el conveni pactat entre personal i comitè d'empresa, fa extensiu al personal laboral de l'ajuntament tot el règim de llicències i permisos del funcionariat. També s'ha pactat que el dret a gaudir de la reducció d'un terç de la jornada, inclou l'hora d'al·letament en aquest terç de reducció, de manera que no s'acumulen sinó que un anul·la l'altre. En contrapartida a aquesta fórmula negociada, es fa extensiu a tot el personal de l'ajuntament el règim de llicències i permisos al marge de la situació laboral de cadascú i independentment de si es fa jornada sencera o partida.

Per altra banda cal analitzar també les possibilitats reals que acompanyen aquestes mesures. Ja que aquestes no són obligatòries, poden existir molts factors de pressió directa o indirecta i fins i tot personals que interfereixin en la lliure decisió a acollir-se a aquests drets. Per a realitzar aquesta anàlisi ens basarem en les dades referents als permisos concedits per l'ajuntament durant els anys 2004 i 2005:

- Dels 7 permisos per maternitat tramitades el 2004, sis d'elles van demanar la reducció d'un terç de la jornada cobrant el total del sou durant el primer any de vida del nadó. També van haver-hi sis substitucions, de manera que tan sols una mare no es va acollir a la reducció horària i tan sols una dona no va ser substituïda durant el seu permís.
- El 2005 gairebé es van doblar el nombre de permisos per maternitat, amb 13 casos. Totes es van acollir a la reducció de jornada (cobrant el 100% del sou) però es van suplir 12 dels 13 casos. Al fer el primer any de vida del nadó, 6 mares van decidir allargar l'estada a casa tenint cura dels fills i filles demanant una llicència per cura de fill/a, que en la majoria dels casos va ser d'un mes.

Tal com dèiem abans, la no obligatorietat de certes mesures de conciliació (reducció d'1/3 de la jornada laboral durant el primer any de vida del nadó sense repercussions en el sou ni la cotització, el dret a l'hora d'al·letament...) pot dificultar l'ús d'aquestes mesures, i pot condicionar directament la decisió d'acollir-s'hi o no. D'aquesta manera, el fet de substituir o no el lloc de treball, pot crear situacions conflictives i tensions en l'entorn laboral: pressió de saber que els companys i companyes assumeixen la feina que una mateixa no està realitzant, pressió per part de l'empresa per les despeses o inconvenients que els pot crear el permís. Alhora que poden també aparèixer resistències i pors personals respecte la pròpia carrera professional i les possibilitats de promoció i ascens.

Les dades anteriors són molt positives, ja que poden transmetre un grau de confiança molt fort a les possibles futures mares, al saber que totes les pressions indirectes que la llei no resol comentades anteriorment, han quedat resoltes en els precedents de l'ajuntament: la majoria de permisos han estat substituïts, la majoria de dones s'han pogut acollir a la reducció d'un terç de la jornada.

És molt freqüent detectar l'ús de llenguatge en masculí per referir-se a dones i homes dins els mitjans de comunicació i d'altres fonts escrites, orals i visuals, així com també és habitual trobar expressions o imatges que discriminin o estereotipen sobre tot les dones però, també els homes. Els mitjans de comunicació també poden visibilitzar o no certes realitats en funció de l'elecció i categorització de les notícies potencials.

L'ús del masculí com a genèric significa l'exclusió i invisibilització de la meitat de la població, les dones, i és doncs important evitar utilitzar-lo, així com també evitar l'ús d'imatges estereotipades de gènere en els cartells, fulletons...

En aquest sentit, el material i les informacions editades per l'Ajuntament de Castellar del Vallès (butlletí municipal *Casa de la Vila*, fulletons informatius, pàgina Web, etc.) inclouen expressions i termes que sí adopten una dimensió inclusiva del llenguatge, tant a nivell d'usos com de contingut. Un repàs a diversos exemplars de material editat des de l'Ajuntament ens permet observar com es donen casos amb una correcta utilització del llenguatge des d'una perspectiva de gènere, és a dir, que s'utilitza un llenguatge no excloent, amb fórmules com: nens i nenes, infància, persones estrangeres, treballadors i treballadores...

Però per altra banda, en els mateixos documents on podem trobar aquest ús del llenguatge, comparteixen pàgina expressions sexistes i androcèntriques del caire: els adults, els joves, els infants, els adolescents, els socis, alumnes, els castellarencs, els nens... Aquesta disparitat en els usos lingüístics, visibilitza la manca d'un protocol o llibre d'estil que tingui en compte l'ús del llenguatge no sexista.

Cal doncs, vetllar per l'ús no sexista del llenguatge de forma explícita amb mesures municipals. La sensibilització i la conscienciació del personal municipal (tècnic i polític) per a què utilitzi llenguatge no sexista a les seves comunicacions i escrits, és una tasca fonamental dins de les polítiques de gènere.

Més enllà de l'ús del llenguatge no sexista, les dades dels diferents estudis o informes editats pel consistori, moltes vegades no reflecteixen la població masculina i femenina com a tal sinó en general, sense segregar-la per sexes, la qual cosa ens ha dificultat l'anàlisi d'aquesta auditoria en més d'una ocasió. A més a més, s'ha de tenir en compte que aquest fet pot estar invisibilitzant tendències de gènere importants i dades significatives respecte la realitat, les necessitats diferenciades d'homes i dones, i l'impacte també diferencial de les polítiques i activitats municipals.

2.3. TENDÈNCIES DE GÈNERE DETECTADES

- El nombre de dones en els equips de govern castellarencs ha anat augmentant progressivament fins a arribar, en l'equip de govern actual, a un equilibri quantitatiu.
- L'actual alcaldessa és la primera dona que presideix l'Ajuntament del municipi.
- L'Ajuntament de Castellar mostra una composició per sexes bastant equilibrada, formada per un 44% de dones i un 56% d'homes.
- L'àrea de Serveis a les Persones aconsegueix la paritat amb un 43,75% de dones i 56,25% d'homes
- Recursos Humans i Medi Ambient són departaments totalment feminitzats, mentre que Societat del Coneixement i Sistemes està totalment masculinitzat.
- En cinc dels disset departaments hi ha una proporció d'homes i dones del 50%: Secretaria, Intervenció i la Biblioteca, Cultura i Urbanisme.
- La resta de Departaments mostren una distribució molt desequilibrada pel que fa a la segregació del personal per sexe.
- En l'Àrea de Serveis a les Persones, Ensenyament i Policia Municipal aglutinen més de la meitat del personal de l'Àrea. Ensenyament està molt feminitzat i Policia Municipal molt masculinitzat.
- A Territori, Obres i Serveis decanta molt la balança cap a la masculinització de l'àrea.
- El 44% del personal està en situació d'indefinit/da, amb una proporció per sexes que està dintre dels límits de l'equilibri: 41'94% de dones i 58'06% d'homes. Podem dir que dintre del que es considera equilibrat és la situació menys equilibrada.
- El següent grup que aglutina a més gent és el de Propietat, amb un 28,43%, en el qual els homes són el grup majoritari en presència d'un 65%.
- El tercer gran grup és el del personal temporal, que suposa un 20,38% del personal total. En aquest grup la situació per sexes és la inversa que en el grup d'indefinit/des: 58,14% de dones per un 41'86% d'homes.
- La mitja del sou cobrat per les dones de l'ajuntament és de 1.466'64 €, i el dels homes de 1.637,23 €.
- La dada més significativa és que en tots els grups laborals, la mitja del sou dels homes és superior al de les dones. Aquestes diferències s'expliquen bàsicament pels complementos salarials aplicats a cada lloc de treball
- Pel que fa a les 23 direccions tècniques de l'ajuntament, 16 són ocupades per homes (69,56%) i 7 per dones (30,44%).
- La distribució dels complementos que poden cobrar els caps d'unitat queda repartit de manera que en gaudeixen 7 homes i 2 dones. Podem veure els

efectes d'aquesta distribució en el sou mitjà dels càrrecs de cap d'unitat ocupats per homes: 2.404,46 €, i el sou mitjà dels mateixos càrrecs ocupats per dones: 2.030,83€.

- L'àrea de Serveis a les Persones, per les seves característiques i necessitats, és la que mostra major grau de transversalitat en la seva acció i coordinació

3. SOCIODEMOGRAFIA

3.1. CONTEXTUALITZACIÓ

L'objectiu central d'aquest capítol és l'anàlisi de les dades sociodemogràfiques des de la perspectiva dels cicles de vida de les persones i dels nuclis de convivència. Els eixos centrals són: **l'evolució i l'estructura de la població, la diversificació dels tipus de família o dels nuclis de convivència i la violència contra les dones.**

Si contemplem l'evolució de la població hem de fer esment a dos fenòmens interrelacionats: **la disminució de la taxa de natalitat i la major esperança de vida de les persones**, que configuren un dels majors reptes de les nostres societats, l'envelliment de la població.

Molt s'ha dit sobre la **reducció del nivell de fecunditat**, però la disminució de la taxa de natalitat és un fenomen multicausal, **relacionat amb la lluita de les dones per assolir la igualtat de drets, la incorporació al món productiu i la plena gestió de la seva vida i el seu cos.**

Però aquesta tendència respon també al principi de mercantilització de la vida, per tant qualsevol acció relacionada amb el creixement demogràfic ha de contemplar les dues vessants i crear les condicions necessàries que possibilitin la **conciliació de la vida ocupacional¹ i personal** de dones i homes.

Les polítiques de conciliació ocupació/família es componen d'un conjunt de disposicions heterogènies que tenen com a denominador comú arbitrar mesures perquè es produeixi una millor integració entre l'esfera productiva i la reproductiva, car aquestes mai poden anar separades.

Entre aquestes disposicions, trobem mesures relacionades amb l'existència de **serveis de proximitat** com les escoles bressol, els centres de dia, l'ocupació, les llicències parentals i l'adequació d'horaris comercials, escolars i de serveis públics, entre d'altres.

Per a una veritable conciliació entre ocupació i família cal posar èmfasi en la reflexió i reformulació del model hegemònic tradicional i patriarcal; això significa no tan sols crear mesures per a que les dones aconseguixin un accés real als seus drets sinó que, alhora, es doni una participació activa del col·lectiu masculí en la reformulació del seu rol tradicional, és a dir, en la transformació de totes aquelles estereotípies i rols assignats que suposen desigualtats en les oportunitats de totes les persones per accedir als drets suposadament universals. Estem parlant de la **corresponsabilitat** en els seus diferents espectres: en les tasques reproductives, en la educació, cura de les persones, etc.

Un dels inconvenients més greus d'aquest tipus de mesures i prestacions és que sovint es dirigeix més a les dones que als homes, amb la idea que serien bàsicament elles les que haurien d'adaptar-se a les noves circumstàncies ja que **continuen participant doblement del món de la producció i de la reproducció**. D'aquesta manera es dona un efecte pervers, en tant que es consolida la precarietat de l'existència de les dones tant a l'espai productiu com al

---

¹ La utilització del concepte ocupació en substitució de vida laboral, professional, etc. permet incloure totes aquelles activitats tan productives com reproductives (remunerades i no remunerades) que realitzen les persones i que són necessàries, per tant inevitables, per al funcionament quotidià tan a nivell individual com a nivell grupal.

reproductiu i personal, **la triple presència o jornada contínua**, i no avança en la corresponsabilitat en la cura de les persones.

Pel que fa a l'esperança de vida, aquesta s'ha desplaçat gairebé fins els vuitanta anys. A partir del tram d'edat dels 65 endavant, augmenta el nombre de dones sobre el d'homes. Podem dir que aquest fet s'explica principalment per l'impacte d'hàbits de vida, tant personals com laborals diferencials, els quals han comportant una **esperança de vida superior de les dones**. Tanmateix, aquesta tendència potser canvia en futures generacions en tant que les condicions de l'existència estan modificant-se i per tant, les conseqüències en la qualitat de vida i doncs, en la salut, també canviaran.

Aquest fet està generant problemàtiques importants en les ciutats, i s'està parlant de la importància de tenir present, un cop assolits aquests nivells d'esperança de vida, la qualitat i no tant la quantitat dels anys viscuts. Es parla, per tant, **d'esperança de vida lliure de discapacitat**: només el 86,6% del total del temps d'expectativa de vida serà lliure de discapacitat. En el grup de persones majors de 74 anys, el temps de vida sense discapacitat s'estima del 54,5% pels homes i del 55,7% en el cas de les dones.

Amb l'envelliment de la població es pot preveure un agreujament dels problemes derivats d'aquesta realitat. Necessàriament, si es vol mantenir i millorar el benestar de la població, és urgent la implementació d'actuacions encaminades a **l'augment dels recursos socio-sanitaris**, el suport a les dones i famílies que tenen persones grans al seu càrrec, i la compensació dels desequilibris generats per l'estructura d'edats de la població.

L'anàlisi sociodemogràfica ens permet visualitzar els canvis que han caracteritzat aquesta fi de segle: **diversificació dels tipus de famílies, flexibilització del treball remunerat, entrada progressivament legitimada de les dones al mercat laboral, etc.**

Però l'estructura social no ha incorporat aquests canvis en la seva ordenació: es continua pensant que existeix una dona que seguirà ocupant-se del treball reproductiu (ja sigui la mare, l'àvia o la dona immigrant), que allò central és el món productiu i la resta és la variable d'ajust que s'adapta als ritmes i procediments del treball productiu.

És evident, però, **que el treball productiu no podria existir sense l'altra esfera: necessita de persones lliures d'altres tasques, de persones amb plena disponibilitat laboral, gràcies a què alguna altra persona es dedica a cuidar-les**. Fins ara, si una dona vol entrar al mercat laboral, compatibilitzar les dues presències es converteix en un problema privat sense gaires suports públics. Caldria doncs, **trencar ja amb la dicotomia fictícia entre públic i privat** i revaloritzar aquesta darrera esfera en tant que imprescindible per mantenir l'altra.

Quines respostes han donat les dones per reduir aquesta tensió? **Retardar l'edat de tenir criatures, descendre la natalitat, reduir el temps dedicat a la cura de la llar i de les persones, desplaçar tasques reproductives al mercat** (escoles bressol, centres de dia, contractació d'altres dones per fer la neteja...) però la resposta ha d'anar més enllà, s'ha de treballar conjuntament per assolir la corresponsabilitat entre dones i homes per tal de conciliar les esferes productives i reproductives.

D'altra banda, la **multiculturalitat i les noves immigracions** són una característica fonamental a tenir present als municipis, ja que la creixent diversitat de procedències de les persones que venen en les onades migratòries té i ha de

tenir repercussions en els municipis. Sense una tasca de reconeixement del fet migratori i d'implementació de polítiques de sensibilització, convivència, comprensió i prevenció, els brots de xenofòbia i violència racista, o la violència de les institucions sobre aquestes persones, poden generar greus problemàtiques socials.

En aquest context, s'ha de poder donar un espai rellevant a les realitats i necessitats de les dones de grups ètnics minoritaris, pel xoc cultural major que suposa per algunes d'elles l'arribada a la nostra cultura, i perquè es dona una creixent immigració femenina independent, sense el nucli familiar d'origen.

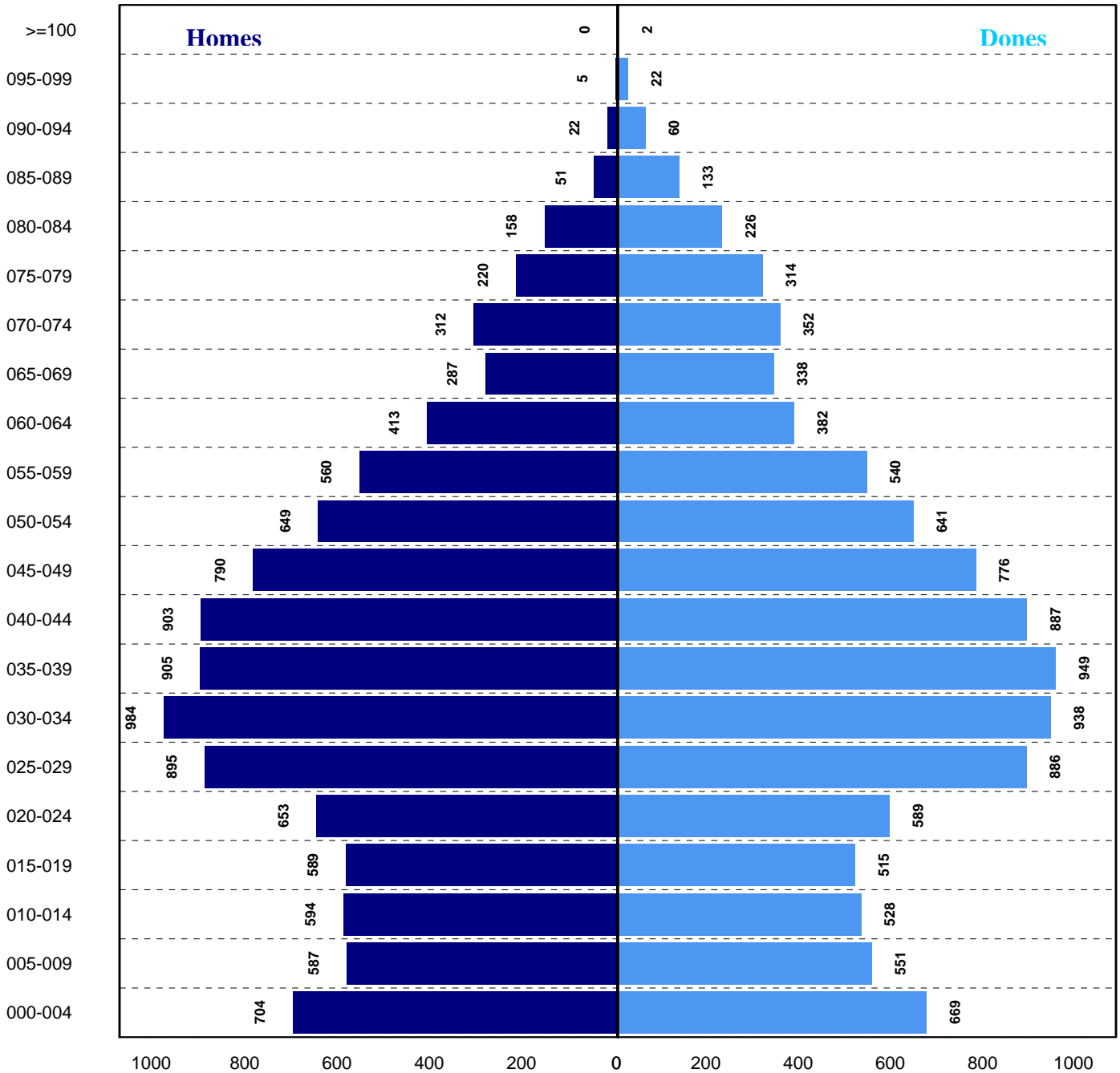

3.2. ANÀLISI DE LA REALITAT MUNICIPAL

La població a Castellar del Vallès a 1 de Gener de 2005 és de **20.579** habitants (segons dades del Padró Municipal), dels quals **10.281 són homes i 10.298 dones**, representant el **49,96% i el 50,04% del total respectivament**. La densitat de la població respecte tot el territori de Castellar, és a dir, respecte els 44,9Km² de terme municipal, és de 433,6 hab/Km², però si tan sols tenim en compte el 13% de sòl urbanitzable, la densitat passa a més de 3.500 hab/Km².

Gràfic 3.1 Piràmide de Població per edats (01/01/05).

FONT: Padró municipal de Castellar del Vallès

Si observem la gràfica podem afirmar que **la població de Castellar és més aviat entre jove i madura**, la franja majoritària de població es situa **entre els 25 i els 49 anys (43,31% de la població)**, la qual cosa explica en gran mesura, l'augment de natalitat que està donant-se en els darrers anys.

La gràfica ens mostra el lleuger **augment de la natalitat** que s'està donant en els últims anys, car el nombre de persones entre 0 i 4 anys és més elevat que les franges d'edat immediatament superiors. Tanmateix, en un futur, la població tendirà a envellir-se, ja que tota aquella gent que es troba en edat adulta actualment, envellirà i farà que el **12,16%** que ara representa la **gent major de 65 anys**, augmenti. Si ens fixem en la gràfica, a partir dels 60 anys es dona una important davallada poblacional.

Tot i que les diferències per sexe són molt petites, si desglossem la població en tres grans grups d'edat, podem observar el fenomen de la feminització de la vellesa:

Taula 3.1 Franges d'edat de la població per sexes (01/01/05).

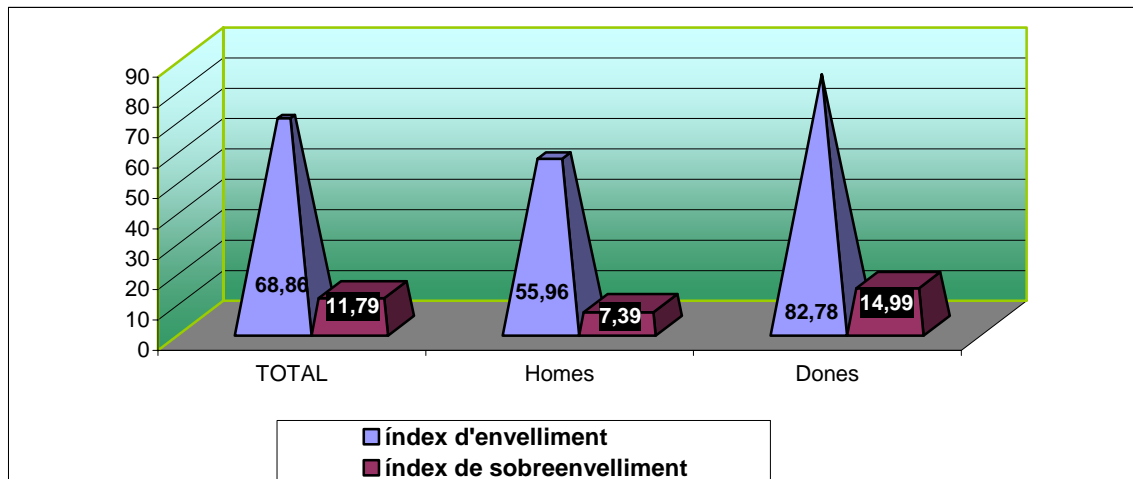
Franges d'edat	Homes	%Homes	Dones	% Dones	Total Edats
<= 14 anys	1885	51,88%	1748	48,12%	3633
15 a 64 anys	7341	50,82%	7103	49,18%	14444
>= 65 anys	1055	42,17%	1447	57,83%	2502
Total	10281	49,96%	10298	50,04%	20579

FONT: Padró municipal de Castellar del Vallès

Si bé la proporció d'homes i dones es manté molt estable i molt a prop del 50% en totes les franges d'edat, **a partir de la franja de 65 anys, comença aquest procés de feminització de la vellesa**. Els percentatges per sexe, que en totes les franges es mantenen molt pròximes al 50%, baixen pels **homes fins al 42,17%** i pugen paral·lelament per a **les dones fins el 57,83%**. Aquesta tendència diferencial augmenta percentualment amb l'edat. ja que entre les persones de **80 anys i més, les dones signifiquen el 65,25% vers el 34,75% d'homes**. D'aquesta manera es constata l'actual tendència a la **feminització de la vellesa** i l'**augment de l'esperança de vida** de la població en general i de les dones en particular. La següent gràfica mostra les diferències per sexe respecte aquest fenomen i també del sobreenvelliment, que també incideix més en el col·lectiu femení²:

² Les dades que apareixen en el gràfic estan extretes de les següents fórmules: **índex d'envelliment:**(nombre població >=65 anys/nombre població >=14 anys)x 100 i **índex de sobreenvelliment:** (nombre població >=85 anys/nombre població >=65 anys)x100

Gràfic 3.2. Índex d'envelliment i sobreenvelliment per sexes.

Font: Padró Municipal de Castellar del Vallès

Fruit de l'augment de l'esperança de vida de les persones, és fàcil preveure un augment de les **problemàtiques derivades de l'envelliment de la població**, algunes de les quals comencen a manifestar-se amb força. Encara ara, el sistema capitalista en què vivim continua funcionant en base a unes estructures androcèntriques i patriarcals segons les quals la dona s'ocupa del treball domèstic. Per molt que hagin canviat determinades realitats, el treball remunerat de les dones és vist encara com una font d'ingressos secundària ja que la realitat simbòlica i social continua assignant-li el rol de "curadora i mantenidora de la llar". **Així, l'estat continua delegant en les dones, de manera tant indirecta com directa però subtil, la tasca de tenir cura de les persones dependents.**

Davant d'aquesta situació, ens sembla encertat afirmar, en primer lloc, que òbviament **el model tradicional de dona –feminitat- ha patit transformacions importants en els últims temps**; les dones s'han incorporat de forma generalitzada al treball remunerat, per la qual cosa, **cada vegada els és més difícil conciliar espais i temps**. Aquesta situació ve donada també per **la no incorporació dels homes al treball reproductiu**. Davant d'aquesta situació, les institucions i l'estructura social han de transformar-se en la mesura en què actualment ja no és tant present la figura de la mestressa de casa que s'ocupa exclusivament del treball reproductiu. L'assumpció d'aquestes tasques per part de l'estat i potenciar la **corresponsabilitat** han de ser prioritats polítiques de primer ordre.

Per tal de mantenir el benestar de la població és necessari dur a terme actuacions que augmentin els recursos socio-sanitaris, de suport a les dones i famílies que tenen persones grans al seu càrrec i que compensin els desequilibris generats per l'estructura d'edats de la població i per la manca d'implicació dels homes en l'àmbit familiar-domèstic. Per altra banda, també són necessàries accions que impliquin i conscienciïn els homes en aquest àmbit.

Evolució i elements de creixement de la població

Taula 3.2. Evolució de la població a Castellar del Vallès (1920-2005)

Any	Població		
	Homes	Dones	Total
1920	1728	1879	3607
1925			3846
1930	1825	1950	3775
1935			4076
1940	1856	2148	3775
1945			4076
1950	1856	2037	4004
1955			4323
1960	2278	2497	4775
1965			5840
1970	3725	3958	7683
1975			9711
1980			11018
1985			11940
1990	6821	6844	13665
1995	7893	7901	15794
1996			16000
1998	8106	8118	16224
1999	8429	8434	16863
2000	8714	8730	17444
2001	9092	9044	18136
2002	9350	9294	18644
2003	9482	9452	18934
2004	9743	9732	19475
2005	10281	10298	20579

Font: PGOU i Padró municipal d'habitants .Xifres oficials, elaboració pròpia.

Tal com s'observa en la taula, el primer canvi significatiu a nivell de ritme de creixement demogràfic a Castellar, el trobem a partir de la dècada dels seixanta, on els processos migratoris interns van portar mà d'obra a les indústries de la vila accelerant-ne el ritme de creixement (en quinze anys es duplica la població del municipi). Cal dir que entre les dècades de 1940 i 1950, van arribar moltes persones provinents de diverses poblacions d'Andalusia, però molt especialment provinents de La Puebla de Don Fadrique i de La Higuera (Jaén)

Més endavant es dona un altre període de fort creixement entre 1985 i 1995 (amb un creixement que s'aproxima a les quatre mil persones). En el quinquenni 1990-1995 puja una mica l'índex de creixement (2129 persones), però en l'últim quinquenni es produeix l'augment de població més important que ha patit el municipi (gairebé tres mil persones entre 2000 i 2005).

La següent taula ens mostra les taxes de creixement dels últims cinc anys segregades per sexe:

Taula 3.3. Creixement segregat per sexe (2001-2005)

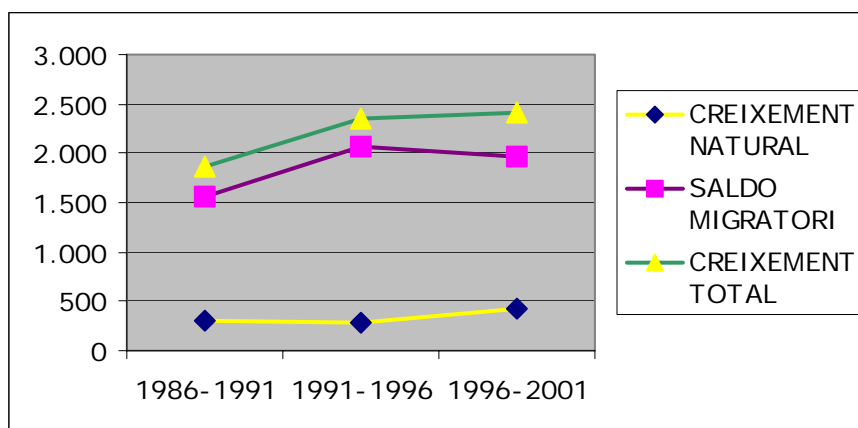
Any	Creixement			Taxes creixement (%)		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
2005	453	509	962	4,6	5,2	4,9
2004	261	280	541	2,8	3,0	2,9
2003	132	158	290	1,4	1,7	1,6
2002	258	250	508	2,8	2,8	2,8
2001	378	314	692	4,3	3,6	4,0

Font: Web de l'Institut Estadístic de Catalunya, IDESCAT i Padró Municipal (Octubre 2003)

El creixement que mostra la taula indica que l'any 2001 hi va haver un creixement major dels homes, però després el creixement femení ha estat sempre una mica per sobre del masculí. Tot i que el creixement ha estat major de les dones: 1482 homes per 1511 dones en els últims cinc anys, podem parlar d'un **creixement per sexes bastant igualat**.

Si desglossem el creixement de la població en creixement natural i saldo migratori, podrem observar com **el creixement de la població no està relacionat tant amb el creixement natural com amb la migració** ja que Castellar ha estat una localitat d'acollida d'un nombre important de persones i famílies arribades sobretot de Sabadell i de l'àrea metropolitana de Barcelona, però també d'altres països i continents:

Gràfic 3.3. Factors de creixement

Font: pàgina web de l'Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia

Tal i com podem observar en la següent gràfica, a banda **del creixement migratori** cal tenir també en compte l'**augment de la taxa de natalitat**. Aquest fenomen és degut sobretot a la mateixa migració de la qual parlàvem, que va en busca d'un tipus de vida i d'habitatge determinats i que a més a més, es troba en edat madura i *socialment* fèrtil³.

³ Ens referim aquí al fet que les parelles van retardant el moment de tindre canalla perquè esperen a trobar-se en una situació econòmicament estable per plantejar-s'ho.

Taula 3.4. Taxes de natalitat i creixement migratori

Any	Taxa bruta natalitat	Taxa de creixement migratori
	%	%
1999	11,23	26,6
2000	12,86	31,05
2001	11,31	31,05
2002	12,04	31,05
2003	12,32	31,05
2004	13,46	38,92
% acumulat	73,22	161,3

Font: Padró municipal de Castellar del Vallès.

Segons la informació qualitativa, **la gent arribada** s'ha instal·lat en les zones dels eixamples principalment, tot i que la seva repartició en el territori ha estat molt distribuïda⁴. Són en gran part **famílies joves**, algunes amb fills i filles a càrrec, que **han trencat bastant amb el model tradicional de família**: majoritàriament treballen els dos i també tenen dos cotxes per poder anar a treballar. Les migracions internes dels darrers anys estan tenint la particularitat de ser **migracions de residència, però no de feina**, de tal manera que la dependència del vehicle privat o el transport públic també ha anat creixent.

Les característiques de les noves migracions tenen conseqüències per la integració en el lloc de destí, conferint al municipi un nou **tarannà de poble més aviat residencial, on a la ciutadania li costa participar** de les activitats en tant que treballa majoritàriament fora i no estableix vincles relacionals a la mateixa població. **La integració es dona però és més lenta**. Una de les vies d'integració en la vida del municipi d'aquestes noves famílies és a través de la canalla, ja sigui per la relació amb les altres famílies a l'escola, a les activitats lúdiques i culturals per als infants, etc.

Per altra banda, cal dir que aquest **creixement de la població dels darrers anys, s'està acompanyant de noves inversions en serveis municipals**: en els últims anys s'han construït **noves escoles** però la previsió demogràfica indica que no n'hi haurà prou, també s'ha anat **ampliant el repertori de serveis del CAP**, s'està duent a terme la **remodelació del Mercat Municipal i la plaça Major**, amb nous edificis municipals i aparcament, **s'amplia l'àrea del Servei d'Atenció al Ciutadà** al conjunt de la planta baixa del Palau Tolrà.

EL FENOMEN MIGRATORI

Tal com acabem de veure en l'apartat anterior, el creixement demogràfic dels últims anys ha estat degut principalment a fenòmens relacionats amb la migració. Ara bé, els processos migratoris poden ser variats i cal fixar-se en ells amb les particularitats pròpies de cada fenomen. Fent una mirada a les dades del padró (01-01-2005) referents al lloc de naixement de la població de Castellar veiem la següent composició:

⁴ Les dades relatives a la distribució de la població estrangera en el territori la podem trobar en l'informe sobre ciutadania i migració realitzat l'any 2005 per Servei de Polítiques de Diversitat i Ciutadania de l'Àrea d'Igualtat i Ciutadania de la Diputació de Barcelona.

Taula 3.5. Lloc de naixement de la població de Castellar (01/01/05)

Lloc de Naixement	Nombre de persones	% població
Castellar del Vallès	4947	24,00%
Sabadell	6043	29,36%
Resta de la província de Barcelona	3790	18,46%
Resta de Catalunya	476	2,31%
Andalusia	2899	14,10%
Resta de l'Estat Espanyol	1287	6,27%
Altres Països	1137	5,5%
Total	20579	100,00%

Font: Padró municipal de Castellar (elaboració pròpia)

Tal i com podem apreciar a la taula, el lloc on ha nascut més part de la població castellarenca és Sabadell (29,36%) seguit de Castellar (24%) i la resta de la província de Barcelona (18,46%). El fet que Sabadell superi Castellar en nombre de persones que hi han nascut, és explicable per la proximitat⁵ i pel fet que l'Hospital més proper a Castellar és el Taulí de Sabadell. Tot i que no tenim dades per saber quanta gent ha viscut sempre a Castellar tot i haver nascut a Sabadell (com a fet circumstancial), de ben segur que el percentatge pot ser significatiu. A banda d'aquestes possibles situacions, les característiques de les migracions internes dels últims anys fan pensar en què força gent de Sabadell ha decidit anar a viure a Castellar en busca d'una millor qualitat de vida donat l'entorn natural del municipi. No només ha estat gent de Sabadell la que s'ha desplaçat cap a Castellar, sinó que tal com veiem a la taula, hi ha un percentatge considerable de persones vingudes de la resta de la província de Barcelona (18,46%).

Es pot observar també, que les persones d'origen andalús són també força nombroses a Castellar, tot i que la major part d'aquestes va venir en els processos migratoris dels anys cinquanta i seixanta del segle passat.

Finalment, pel que fa a les persones procedents d'altres països, aquest col·lectiu suposa tan sols un 5,5% de la població actual a Castellar.

Segons aquestes dades podem afirmar que un **76% de la població ha nascut fora de Castellar del Vallès, gairebé tres quartes parts de la població de Castellar és nascuda a Catalunya** (la gran major part a la província de Barcelona), **pràcticament un 95% de la població ha nascut en alguna ciutat de l'estat espanyol** i, finalment, només **poc més d'un 5 % de la població ha nascut a l'estranger**.

Tot i que la població estrangera a Castellar del Vallès es troba al voltant del 5%, anem a fer un cop d'ull a la seva composició en funció del lloc de procedència:

⁵ Castellar ha suposat durant molt de temps el municipi on s'han establert les segones residències de persones de Sabadell. En els últims anys s'està donant un procés de reconversió de segona a primera residència.

Taula 3.6. Nacionalitat de la població de Castellar

Continent d'origen	Dones	% fila	Homes	% fila	Total	%
Estat Espanyol	9717	49,97%	9725	50,03%	19442	94,47%
Resta d'Europa	154	51,85%	143	48,15%	297	1,44%
Àfrica	36	36%	64	64%	100	0,49%
Àsia	28	51,85%	26	48,15%	54	0,26%
Oceania	0	0%	1	100%	1	0,01%
Amèrica del sud i central	357	52,97	317	47,03%	674	3,28%
Amèrica del nord	6	54,54%	5	45,46%	11	0,05%
TOTAL	10.298		10.281		20579	100,00%

Font: Padró municipal de Castellar (elaboració pròpia)

Segons les dades del padró, **el col·lectiu llatinoamericà** (Amèrica del sud i central) **aglutina la major part de la població nouvinguda a Castellar amb un 3,28% de la població**, seguit per Europa amb un 1,44%. La resta d'origens de procedència no arriben ni al 0,05%. **Aquestes dades són bastants particulars de Castellar**, ja que a la resta de Catalunya i l'Estat Espanyol, la població nouvinguda està formada per una gran proporció provinent d'Àfrica, en canvi a Castellar aquest col·lectiu tot i ser dels que porten més temps⁶ al municipi, és molt poc nombrós.

Si ens fixem en l'aportació respecte el total de població estrangera les proporcions serien les següents:

- Europa: 26,12%
- Àfrica: 8,79%
- Àsia: 4,74%
- Oceania: 0.09% (amb tan sols una persona)
- Amèrica del nord: 0,97%
- Amèrica central i del Sud: 59,27%

Queda clar que el col·lectiu majoritari està format per persones vingudes d'Amèrica llatina, seguit de persones provinents d'Europa i finalment el col·lectiu africà. Tot i aquests percentatges, els nombres absoluts referents a les persones nouvingudes són bastant petits, tal i com hem pogut observar en les dades relatives al total de la població.

Al llarg de la recollida d'informació, **el personal tècnic de totes les àrees ha mostrat el seu coneixement respecte el fenomen migratori estranger**. En general, el personal tècnic té molt clar que les persones nouvingudes no representen una proporció important en el municipi, i que des del seu servei no s'ha notat el fenomen migratori. També tenen molt clar que aquest col·lectiu està principalment format per persones de països sud i centreamericans i que la seva llengua materna és l'espanyol. Tot i mostrar un coneixement molt acceptable sobre la realitat migratòria al municipi, hi ha certs riscos en la percepció sobre el factor del llenguatge del personal de l'ajuntament. La creença de que la facilitat de conèixer la llengua i els avantatges de conèixer la població nouvinguda són factors que faciliten la integració d'aquestes persones, **pot crear l'efecte** de que les necessitats d'aquest col·lectiu ja estan cobertes, i que, per tant, si no s'apropen és perquè no ho necessiten.

⁶ Segons fonts qualitatives de l'estudi "Ciutadania i Migració", el col·lectiu magrebí va ser dels primers en arribar al poble, de manera que podem parlar d'un col·lectiu força assentat.

La següent taula ens mostra les persones nouvingudes segons el seu país de procedència:

Taula 3.7. Població nouvinguda segons el seu país de procedència. Castellar (2005)

PAÍS NAIXEMENT	Dona	Home	Total	% respecte la població estrangera
BELGICA	5	5	10	0,88%
BULGARIA	7	7	14	1,23%
CUBA	19	15	34	2,99%
FRANÇA	33	37	70	6,15%
ITALIA	4	12	16	1,40%
PAISOS BAIXOS	6	5	11	0,96%
POLONIA	2	8	10	0,88%
PORTUGAL	12	6	18	1,58%
REGNE UNIT	9	7	16	1,40%
ALEMANYA	17	17	34	2,99%
ROMANIA	29	17	46	4,04%
SUISSA	7	5	12	1,05%
UCRAINA	7	3	10	0,88%
MARROC	35	55	90	7,91%
XINA	19	15	34	2,99%
RUSIA	13	8	21	1,84%
REPUBLICA DOMINICANA	17	5	22	1,93%
ARGENTINA	61	66	127	11,16%
BOLIVIA	76	56	132	11,60%
BRASIL	7	4	11	0,96%
COLOMBIA	78	84	162	14,24%
XILE	8	4	12	1,05%
EQUADOR	42	38	80	7,03%
PERU	29	26	55	4,83%
URUGUAI	9	10	19	1,67%
VENEÇUELA	4	6	10	0,88%
Altres països	26	35	61	5,36%
TOTAL	581	556	1.137	100,00%

Font: Padró municipal a 01/01/05. Elaboració pròpia

Tal com ja hem esmentat, el col·lectiu de persones nouvingudes provinents d'altres països representa una petita proporció de la població total del municipi (al voltant del 5%). Observant la taula referent a la composició d'aquest 5% de població estrangera, podem apreciar que no hi ha cap país de procedència que destaquí exageradament sobre els altres⁷, de manera que sempre estarem parlant de col·lectius relativament petits de la població. Tot i això, si agrupem el conjunt de països que formen el col·lectiu llatinoamericà, trobem que representen al voltant del 60% de la població d'origen estranger.

⁷ Recordem que, tal i com podem apreciar a la taula 3.6, el col·lectiu provinent d'Amèrica central i Amèrica del Sud (amb un **3,28% respecte el total** de la població), sí que representa el més gran amb diferència dels altres orígens de procedència.

La taula ens mostra com el principal país de procedència és Colòmbia, amb un 14,24% de la població, seguit d'Argentina i Bolívia amb una mica més de l'11% cadascun. Els segueixen de lluny Marroc (7,91%), Equador (7,03%) i França (6,15%).

Si fem una ullada a la **població nouvinguda per sexes**, podem observar com el fenomen migratori en general aporta dones i homes en la mateixa proporció: **51,1% de dones per 48,9% d'homes**. Per països ens trobem amb el problema de la representativitat de la mostra, ja que, els percentatges es refereixen a poques persones, i per tant no és possible diferenciar estadísticament el que és una característica individual del que poden ser tendències d'un grup més nombrós. Tot i això destaquem que hi ha un gran nombre de països amb percentatges equitatius (distribucions repartides entre el 60% i el 40%). Argentina i Bolívia, que representen el tercer i segon país amb major nombre de persones, mostren proporcions pròximes al 50%. Colòmbia, que és el país que més persones aporta, mostra un percentatge de 42,4% de dones, percentatge que s'acosta als extrems de la equitat.

Els països amb percentatges més desproporcionats en quant a la seva aportació de dones i homes serien República Dominicana, amb una aportació de 81% d'homes (aquest país representa un 1,93% de la població estrangera), seguit de Portugal amb un 67% de dones (una representativitat de l'1,58% respecte la població estrangera), i Marroc, amb un 61% d'homes i una aportació del 7,91% respecte la resta de països estrangers.

Donat el problema de la representativitat, podem utilitzar les dades de la taula 3.6 per fer una valoració més global del repartiment de població estrangera per sexes. Segons aquesta taula tots els continents mostren aportacions equitatives excepte Oceania, que tan sols aporta una persona i per tant no tindrem en compte el percentatge en funció del sexe, i **Àfrica, on el 64% de les persones nouvingudes són homes**. Tot i que aquest percentatge no es considera equitatiu, no s'allunya molt de la equitat (a més el nombre de persones africanes a Castellar és de 100, per tant estem parlant d'una diferència de tan sols 14 persones).

Finalment, ens remetrem a l'**Informe sobre Ciutadania i Migració** realitzat l'any 2005 pel Servei de Polítiques de Diversitat i Ciutadania de l'Àrea d'Igualtat i Ciutadania de la Diputació de Barcelona⁸, on podem trobar les dades respecte l'edat i nivell d'estudis de la població estrangera. Donada l'extensió de l'informe, tan sols citarem les conclusions més importants al respecte:

- **Quatre de cada cinc nous residents es troben en l'interval d'entre els 16 i els 65 anys (edat activa)**, concentrant-se sobre tot entre la franja d'edat que va dels 30 als 50 anys. En un futur pròxim, són esperables nombrosos processos de reagrupació familiar i procreació entre la població nouvinguda, de manera que la proporció d'infants i adolescents augmentarà.
- Sobre el nivell d'estudis de la població estrangera podem destacar:
  - **Sense estudis:** Destaca Marroc amb un 40% de la població nouvinguda, seguit d'Equador amb un 30%, Argentina i Xina amb un 25%. També destaca Perú amb menys del 10%.
  - **Estudis Primaris:** Destaca Romania amb un 65% seguida d'Argentina i Marroc amb poc més del 40% i Equador aproximant-se al 40%.
  - **Estudis secundaris:** Destaquen Bolívia i Colòmbia (recordem que són els dos països amb més aportació de persones nouvingudes al municipi) amb un

---

⁸ Les dades de l'estudi són extretes del padró municipal a data 31 de desembre de 2004.

percentatge al voltant del 45%, Xina i Perú amb percentatges del 40%, i Equador amb gairebé el 30%, Argentina el segueix de prop.

- **Estudis Superiors:** Finalment destaquen pel seu percentatge de persones amb formació superior Perú, que s'acosta al 30%, Colòmbia, acostant-se al 20%, i Bolívia, Xina, Argentina i Equador al voltant del 10%. Destaca Romania perquè no aporta cap persona amb estudis superiors.

Les respostes de l'Ajuntament de Castellar a la població nouvinguda comencen el **juny de 2001 amb la constitució d'una comissió interdepartamental** formada per personal polític i tècnic que d'alguna manera tenia contacte directe amb les persones nouvingudes que s'adreçaven a l'ajuntament. La seva funció era la de recollir la informació sobre la nova realitat social i demogràfica per valorar si calia establir línies d'actuació des de l'administració per atendre tota la població castellarenca en igualtat de condicions, davant de la tendència a l'increment de persones nouvingudes al municipi. Paral·lelament es va realitzar un **curs de formació per a personal tècnic per al treball amb l'àmbit de la immigració**, realitzat per la Fundació Pere Tarrés i sota el nom de Municipis i Immigració, en aquest curs es tractaven aspectes legals, un marc conceptual respecte migració, integració i polítiques públiques, i finalment, mediació i resolució de conflictes.

El resultat de la comissió fou un informe que va servir com a avantprojecte per a l'elaboració del **Pla d'Immigració**. Des de la perspectiva de gènere la valoració de l'informe és molt positiva, ja que **en tot moment es troben les dades segregades per sexe**, i és precisament la manca d'aquesta diferenciació en les fonts d'informació el que moltes vegades no permet tenir prou informació per a analitzar i poder actuar respecte les diferències per raó de sexe en la nostra societat.

L'objectiu del Pla (encara en procés de creació) es basa en la recopilació d'informació dels diversos serveis existents a nivell municipal per tal de conèixer la realitat de la població estrangera que viu a Castellar del Vallès i fer una proposta de treball per dissenyar les **línies d'actuació anticipativa** per a la gestió, adaptació, adequació, reconceptualització i creació de serveis que puguin oferir a tota la ciutadania per aconseguir una societat basada en el respecte i la convivència. Tan l'informe sobre ciutadania i migració com el propi Pla, contenen informació detallada sobre els serveis més usats per aquest col·lectiu i les possibles necessitats o adaptacions a tenir en compte.

Els cinc eixos estratègics definits en el projecte del Pla de migració de 2004 són: Recepció (que inclou informació i cobertura social i ajuda a la instal·lació), Acollida, Normalització de Serveis (adaptacions, increments, anàlisis...) Canvi Cultural (realitzant un treball de base amb totes les entitats i creant amb elles una comissió), i Gestió política (lideratge, transversalitat, formació,...)

Dins del procés de treball de l'administració local en aquest tema, es contempla la formació del **Consell de Participació**: òrgan consultiu format per representació política i tècnica de l'Ajuntament, entitats i associacions del municipi, centres escolars, AMPAs, les pròpies persones immigrades i la ciutadania interessada. Aquest grup es reuneix periòdicament per rebre informació sobre l'evolució dels projectes del Pla. Els membres del grup actuen com a agents difusors de les activitats que es porten a terme sobre aquest tema.

Al municipi, a més, hi ha un **gran moviment d'entitats relacionades amb la immigració** tenint en compte les dimensions relativament petites d'aquest col·lectiu. Així, en els darrers anys aquestes entitats han estat organitzant activitats relacionades amb la interculturalitat, la informació sobre aquest col·lectiu, la seva normalització al municipi...:

- **ADESCI** (Ass. De Desenv. Sociocultural dels Immigrants): suport i organització d'activitats de difusió, actualment la seva activitat està latent.
- **Castellar solidari**: activitats d'informació, formació i sensibilització d'acord amb les línies d'actuació generals de la Lliga pels Drets i les Cultures.
- **Col·lectiu per la Pau i la Solidaritat**., organitzen des de 2000 (juntament amb altres entitats) la Setmana pels Drets i les Cultures.
- **Via Solidària**: grup de Càritas parroquial.

La majoria d'aquestes entitats i els representants dels centres escolars participen conjuntament al **Consell Municipal de Solidaritat i Cooperació** que s'encarrega de la gestió del 0.7% del pressupost municipal en projectes d'aquest àmbit.

DONES I FET MIGRATORI

Un dels canvis més notables en els actuals moviments migratoris és la creixent presència femenina. Si qualsevol fet migratori pot comportar una certa precarietat, en el cas de la migració femenina aquesta situació desfavorable s'intensifica. Les dones són subjectes actius de les migracions, tant si emigren soles com si són els seus companys els que ho fan en primer lloc. Hi ha quatre escenaris principals possibles en el procés de migració de les dones: dones que emigren i deixen la seva família al país d'origen, dones que es queden soles al país d'origen amb la família perquè és el seu company qui emigra, el reagrupament familiar, i dones que emigren soles.

- Les dones migrades tenen major dificultat per **participar en la vida comunitària** del país d'acollida: s'encarreguen de la cura de la llar i de la família, estan adscrites a l'àmbit privat o han de conciliar la vida productiva, reproductiva i personal. Això impedeix la interrelació amb la comunitat d'acollida, l'aprenentatge de l'idioma i el coneixement dels costums. Homes i criatures, per exemple, tenen canals directes d'accés a la societat d'acollida que les dones no tenen.
- En el cas que entrin en el **mercat laboral**, els treballs que poden realitzar es redueixen a sectors molt específics (sector serveis) i generalment feines poc qualificades. La majoria d'aquestes dones treballen en feines relacionades amb la cura de les persones (gent gran sobretot) i de la llar (servei domèstic). Molt d'aquest treball és submergit. Tot i això, des de Via Solidària s'ha fet una formació per a la cura de persones amb dependència que pot ser molt profitosa per a les dones immigrades que treballen en el sector ja que els pot permetre avançar en l'aprenentatge de les diferències culturals en la cura de les persones.
- El **reagrupament familiar** dóna el permís de residència però no el de treball.
- En el cas de les dones magribines l'aïllament social sol ser gran, degut a factors culturals i el desconeixement de l'idioma, i pot generar dificultats en les seves vides.
- Moltes d'elles es troben en situació d'irregularitat administrativa, fet que comporta una gran precarietat.

- En el cas de les dones que han deixat la seva família, la solitud, l'absència de temps lliure i la separació del nucli familiar suposen una càrrega molt feixuga.

NUCLIS DE CONVIVÈNCIA

La família característica dels països del sud es la família extensa modificada. És a dir, la família nuclear però que manté uns lligams de relacions molt fortes amb la família extensa (relacions primàries). Això permet mantenir (quan les circumstàncies, les distàncies, etc., ho permeten) una important solidaritat entre les dones de la família per donar-se suport a l'hora de dur endavant la triple jornada (treball productiu, reproductiu i activitats associatives), en la cura de les criatures, de la gent gran, etc.

Durant les últimes dècades, i degut a causes diverses, han tingut lloc molts canvis a les formes de convivència, amb una tendència de reducció en la dimensió mitjana de les llars. Una de les qüestions més significatives i vinculades a aquest fet, té a veure amb les transformacions experimentades a la vida de les dones i a la diversificació de les formes i tipologies de les famílies.

Tot i que el model de convivència hegemònic continua sent la família nuclear formada per una parella heterosexual casada, amb els seus fills i/o filles, cada vegada ens trobem més freqüentment amb d'altres models de família que, o bé presenten formes efectivament novadores, o bé ja existien en altres èpoques però es mantenien més invisibilitzats. És el cas de les parelles gais i lesbianes, les mares solteres, entre molts d'altres.

Les dades disponibles referents a la composició de les llars i les famílies provenen dels censos de població i habitatges publicats a l'Institut d'Estadística de Catalunya i corresponents, les més recents, a l'any 2001. Per altra banda també comptem amb la informació del padró municipal relativa al tipus i estat dels habitatges del municipi.

Llars Unipersonals

Taula 3.8. Llars segons el nombre de persones. Castellar del Vallès. Sèrie temporal

Nº PERSONES	1996	%	2001	%
1 persona	574	11,3	823	13,3
2 persones	1.328	26,1	1.698	27,5
3 persones	1.178	23,1	1.511	24,5
4 persones	1.335	26,2	1.549	25,1
5 persones	477	9,4	417	6,8
6 o més	197	3,9	173	2,8
TOTAL	5.089		6.171	

Font: pàgina Web de l'Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia

L'any 2001, 823 llars de la ciutat eren unipersonals, el que significa que el **13,3% de les llars estaven formades per una sola persona**. Respecte l'any 1996, aquest tipus de llars van augmentar més del 40%, fonamentalment per l'envelliment de la població i el conseqüent augment de persones grans que viuen soles, sobretot dones, i perquè cada cop més persones solteres opten per viure soles, com es veurà a continuació.

Taula 3.9. Llars unipersonals per sexe i edat Castellar del Vallès. Any 2001.

EDAT	DONES		HOMES		TOTAL
	nº	% col.	nº	% col.	
menors de 20 anys	2	0,4	3	0,8	5
entre 20 i 29	51	11,0	64	17,8	115
entre 30 i 44	61	13,1	120	33,4	181
entre 45 i 64	80	17,2	93	25,9	173
entre 65 i 74	97	20,9	42	11,7	139
Més de 75 anys	173	37,3	37	10,3	210
TOTAL	464		359		823

Font: pàgina web de l'Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia

En la taula referent a la distribució de llars unipersonals en funció de la edat, podem observar com es ratifica la hipòtesi de la **feminització de la vellesa**, donat que a partir de 65 anys, s'inverteixen les proporcions i el nombre de dones que viuen soles supera el d'homes⁹. A més, aquesta diferència va augmentant amb la edat.

També es pot observar com el **jovent** tarda bastant de temps en marxar de casa dels pares o aconseguir una vivenda pròpia (de compra o de lloguer), ja que entre els col·lectius més joves (fins a 29 anys) el nombre de persones que viuen soles és molt petit (120).

Cal remarcar **que en totes les franges d'edat hi ha més homes que dones vivint sols**, excepte entre els col·lectius més vells, on s'inverteixen els nombres.

Les dades referents a tota la població segregades per sexe indiquen que hi ha més dones (**56,38%**) que homes (**43,62%**) vivint soles.

Taula 3.10. Llars unipersonals per sexe i estat civil. Castellar del Vallès, 2001.

ESTAT CIVIL	DONES			HOMES			TOTAL	
	nº	% col.	% del total.	nº	% col.	% del total.	nº	%files
Solter/a	126	27,2	15,3	180	50,1	21,9	306	37,2
casat/da	33	7,1	4,0	43	12,0	5,2	76	9,2
vidu/a	265	57,1	32,2	61	17,0	7,4	326	39,6
Separat/da	15	3,2	1,8	40	11,1	4,9	55	6,7
divorciat/da	25	5,4	3,0	35	9,7	4,3	60	7,3
TOTAL	464		56,4	359		43,6	823	

Font: pàgina web de l'Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia

Aquesta última taula constata també que les llars unipersonals estan formades principalment per:

- **dones vídues (32,2%): La majoria de persones que viuen soles són dones vídues de més de 65 anys.** Donada la major esperança de vida de les dones i la suposada més gran autonomia per a desenvolupar-se en l'àmbit privat quan es viu sola, la major part de les llars unipersonals de gent gran

⁹ La proporció entre sexes era major en els homes en totes les edats anteriors.

estan formades per dones. El reduït nombre d'homes vidus en llars unipersonals en comparació amb les dones es deu a què hi ha més vídues que vidus i al fet que segurament molts d'aquests homes en quedar-se vidus passen a viure amb altres familiars, molt sovint per la manca d'autonomia en l'àmbit privat, o formen altres unitats familiars.

- **homes solters (21,9%):** Les llars unipersonals d'homes en canvi es concentren entre els 20 i els 64 anys, i són homes solters principalment. El nombre d'homes solters en llars unipersonals (180) és una mica superior al de dones en la mateixa situació (126). El nombre de llars unipersonals formades per homes separats i solters és superior al de les dones, perquè en aquestes edats, al moment de la separació, les dones constitueixen, majoritàriament, llars monomarentals.
- **dones solteres (15,3%):** Cada cop podem trobar més dones en aquesta situació, reflex de l'entrada de la dona en el món laboral, els canvis en els models familiars tradicionals...

Cal mencionar l'estudi realitzat per PROGRESS sota el nom de "**Radiografia Sociosanitària i Prospecció de Necessitats d'Atenció de la Gent Gran a Castellar del Vallès**", en el qual s'aborda el tema de les formes de convivència de la gent gran de Castellar. Tot i que l'estudi és del març de l'any 2000, i comptant amb que no tenim dades actuals sobre els indicadors utilitzats en l'estudi, farem un breu resum dels aspectes més importants relacionats amb el sexe i l'edat de la gent major de 65 anys de Castellar:

- Un 60,8% d'aquest col·lectiu vivia amb la seva parella.
- Prop d'un 15% vivien amb els seus fills o filles (i joves)¹⁰.
- Un 19'4% vivien sol o soles.
- Les persones més grans són les que vivien amb els fills o filles (i joves), mentre que les persones més joves dins aquest col·lectiu vivien més habitualment soles o en parella.
- El promig d'edat de les persones que vivien exclusivament amb la parella era de 73 anys, mentre que el d'aquelles que vivien amb els familiars i sense parella, de 80 anys. Aquesta relació entre l'edat i l'estructura familiar de residència està mediatitzada pel grau d'autonomia de la persona.
- Presència majoritària de les dones en el grup de les persones que viuen soles. De cada 100 persones que viuen soles, 81 són dones i 19 homes.
- La proporció de dones que viuen soles relativa al total de dones és del 27,3%, en canvi en els homes és del 8,7%.
- **Quan la parella es mor es produeix una situació diferent en funció del sexe:** la realització del treball reproductiu i les necessitats bàsiques individuals (comprar menjar, cuinar, neteja, roba...) no representen una modificació en l'organització de la vida domèstica de les dones, ja que, en aquesta generació, hi estan habituades. No succeeix el mateix en el cas dels homes, amb la qual cosa les possibilitats de viure sols es redueixen.

Durant l'any 2005 també s'ha realitzat un **estudi sobre la dependència de la població de Castellar del Vallès major de 75 anys**. L'objectiu de l'estudi ha

---

¹⁰ En el capítol de Salut farem referència la cura de les persones dependents, entre elles la població més envellida. En aquest àmbit hi ha un biaix de gènere total, manifestant-se en la realitat en què gairebé la majoria de persones dependents són a cura d'una dona, independentment de si el lligam existent entre elles és sanguini o polític.

estat la detecció de necessitats del col·lectiu. En l'estudi s'han entrevistat a 726 persones, que suposen el 89% d'aquest col·lectiu.

Seguidament presentem algunes dades interessants de l'estudi en clau de gènere:

- A mesura que augmenta l'edat, augmenta la proporció de dones respecte homes de manera significativa quan més gran s'és.¹¹
- Una de cada cinc persones majors de 75 anys a Castellar viu sola, i de cada 100 que viuen soles, 81 són dones.
- L'economia és molt diferent segons el sexe, així de cada 100 homes, 89 tenen pensió, mentre que entre les dones el percentatge és del 37,4%.
- Un 27,3% de les dones ingressen la pensió de viduitat, mentre que entre els homes tan sols la reben un 4,9%.

Llars de més d'una persona

Entre les llars de més d'una persona podem distingir entre les llars no familiars i les familiars. Al municipi l'any 2001 hi havia comptabilitzades un total de 974 llars no familiars, xifra que ha augmentat gairebé una tercera part des de l'any 1996 (havien 619 llars d'aquest tipus). Aquestes llars són generalment unipersonals, i una minoria són persones sense cap parentiu que cohabituen (amics i amigues, entre d'altres...).

Taula 3.11. Llars segons tipus. Castellar del Vallès. Sèrie temporal.

	ANYS	
	1996	2001
SENSE NUCLI FAMILIAR	619	974
Unipersonals	574	823
Més de dues persones	45	151
AMB UN NUCLI FAMILIAR	4.340	5.056
parelles sense fills/es	1.199	1.473
parelles amb fills/es	2.778	3.126
mares soles amb fills/es	261	354
Pares sols amb fills/es	102	103
AMB MÉS D'UN NUCLI	130	141
TOTAL	5.089	6.171

Font: pàgina web de l'Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia

La tipologia de llar majoritària a Castellar del Vallès és la de parella amb fills i/o filles, en concret el 50,65% de les llars són així, mentre que en segon lloc trobem les llars que estan formades per parelles sense descendència, representant un 23,87%.

Si comparem les dades amb les de 1996, en primer lloc observem que hi ha hagut un increment en tots els tipus de llars, ara bé, en termes proporcionals podem afirmar que:

- Han augmentat en gairebé 100 les **llars monomarentals**, tot i que proporcionalment l'increment tan sols suposa un 0,6%.
- Les **llars monoparentals** gairebé no han variat, tan sols hi ha un nou cas en aquesta categoria (aquesta dada reafirma el que dèiem en l'apartat

¹¹ No tenim dades numèriques concretes de l'estudi

anterior respecte el moment de la separació, en el qual moltes més dones que homes acaben vivint amb els fills i filles a càrrec)¹²

- Les **llars amb més d'un nucli** tot i haver augmentat, ho han fet per sota de les llars en general. El 1996 suposaven un 2,55% i en el 2001 un 2,28%.

D'aquestes dades, doncs, es desprèn que **una gran part de la població adulta es troba en una etapa del seu cicle vital on les tasques reproductives giren entorn la cura i la criança dels fills i filles**. Per aquest motiu és important analitzar la dimensió dels agrupaments familiars a on es realitza la reproducció de les persones:

Taula 3.12. Tipus de llars amb un nucli familiar i fills/es menors de 16 anys. Castellar del Vallès. 2001.

Tipus de llars	Total	% col.
Amb un nucli parella/matrimoni	3126	87,2
Amb un nucli de mare sola	354	9,9
Amb un nucli de pare sol	103	2,9
Total	3.583	

Font: pàgina Web de l'Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia

Tot i que els nuclis amb parella són majoria amb diferència, també hi ha una diferència important (tan numèrica com percentual) entre els percentatges de nuclis monomarentals i monoparentals. D'aquesta manera, **respecte els nuclis amb una persona adulta sola amb fills a càrrec, el 22,5% el forma un pare sol, mentre que el 77,5% restant el conformen mares soles**, la qual cosa demostra, una volta més, que són les dones qui tenen cura de la canalla.

El Programa Interdepartamental de Renda Mínima d'Inserció (PIRMI)

El PIRMI consisteix en una renda mínima atorgada des dels poders públics i destinada a aquelles famílies o persones que es troben en una situació de pobresa o marginació. **La finalitat del programa és la integració social i la inserció laboral.**

És des de l'àrea de Sanitat i Serveis Socials que es tramiten els PIRMIs a Castellar del Vallès. Segons les dades recollides, el 30 de setembre de 2005 hi havia **30 PIRMIs en actiu i 25 expedients de PIRMI**. Aquests últims quedaven repartits de la següent manera:

- **18** expedients amb dones com a titulars:
  - ❖ 15 nacionalitat espanyola
  - ❖ 1 nacionalitat portuguesa
  - ❖ 1 nacionalitat romanesa
  - ❖ 1 nacionalitat xinesa
- **7** expedients amb homes com a titulars:
  - ❖ 5 nacionalitat espanyola
  - ❖ 2 nacionalitat equatoriana

¹² Aquesta realitat obre un debat amb la incorporació de la custòdia compartida en el moment de separació o divorci.

D'aquestes dades podem extreure que dels 25 expedients de PIRMI gestionats des de l'Ajuntament, el **72% estaven destinats a dones**, la majoria d'elles espanyoles. **El 28% restant estava destinat a homes** dos dels quals eren estrangers instal·lats al municipi. Si fem el recompte de PIRMI's destinats a **població nouvinguda, trobem que el 20% està destinat a aquest col·lectiu.**

A més a més, aquestes dades també mostren **la feminització de la pobresa** doncs, **les dones continuen tenint més problemes per incorporar-se al món laboral i accedir als recursos.**

VIOLÈNCIA FAMILIAR, VIOLÈNCIA DOMÈSTICA I DE GÈNERE

Dir que vivim en una societat violenta no és res nou, hem construït un món on la conducta violenta fonamenta moltes actituds, relacions, criteris i formes de fer i de ser. Tant les dones com els homes som preses d'aquesta **violència estructural** que fonamenta el sistema capitalista i patriarcal.

La **violència és quelcom après** en el marc d'un model sociocultural i familiar determinat que utilitza la conducta violenta com a mètode, justificat i legítim, de resolució de conflictes i que respon a una intencionalitat determinada (control, possessió, domini...). Per tant, si la conducta violenta és quelcom aprehensible, també pot ser quelcom modificable, i cal doncs, establir unes línies d'acció en aquest sentit.

La violència pot exercir-se de moltes formes, més o menys subtils: violència econòmica, jurídica, laboral, ètnica, de classe, tortura, guerra, etc. i pot estar vehiculada de moltes maneres: mitjans de comunicació, llenguatge, imaginari col·lectiu, valors, etc. però, n'hi ha una forma específica de **violència, l'exercida contra les dones**, que té com a objectiu el manteniment de les relacions jeràrquiques del model patriarcal, la dominació dels homes sobre elles i la discriminació d'aquestes pel simple fet de ser dones.

L'ONU defineix la violència contra les dones de la següent manera: *" Tot acte de violència que es basa en el fet de pertànyer a aquest sexe, que tingui o pugui tenir com a resultat un dany o patiment físic, sexual o psicològic per a les dones; inclou les amenaces, la coacció i la privació arbitrària de llibertat, tant si es produeix en la vida pública com en la privada"*¹³.

La violència envers les dones assoleix **tots els cicles vitals**: des de l'avortament selectiu en funció del sexe, l'infanticidi després del naixement, les mutilacions sexuals que responen a tradicions culturals diverses, l'ús de la violació (com a arma de guerra, de domini, de coacció quotidiana...), la pornografia o el tràfic sexual, entre d'altres. A més, aquest tipus de violència s'emmarca a **tots els àmbits de l'existència**: a la casa, sota el nom de violència domèstica, al carrer (de maneres molt diferents i estretament relacionades amb els cicles vitals esmentats anteriorment), als llocs de treball (també relacionada amb els cicles vitals: assetjament sexual, discriminació salarial), als mitjans de comunicació, en els discursos de poder...

En aquest apartat però, ens centrarem en l'anomenada **violència en l'àmbit de la llar**, la qual emmarcarem en la violència familiar però, sense desvincular-la mai de la violència estructural del sistema cap a les persones en general i cap a les dones en particular.

Per **violència domèstica o familiar** entenem tota forma de relació abusiva

¹³ Declaració de les Nacions Unides sobre l'eliminació de la violència vers les dones, 1980.

(sexual, física, psicològica, econòmica...) donada al si d'una família, entre els/les seves membres. Habitualment, les dones són les principals afectades per aquest tipus de violència tot i que també la sofreixen, en moltes ocasions, criatures i gent gran.

Malgrat l'abast del problema, no només pels alts nivells de violència que s'estan fent visibles sinó també perquè és una manifestació de la violència estructural vers les dones i d'una desigualtat entre els sexes encara molt present en la nostra societat, existeixen poques dades al respecte ja que ha estat silenciada (i sovint encara ho està) i fins fa poc no ha estat considerada una problemàtica social sinó una realitat familiar i privada.

És fonamental doncs, trencar amb moltes **creences falses** que fan que, amb massa freqüència, aquesta violència vers les dones quedi justificada. Molt sovint se l'associa i justifica en base a factors de dependències toxicològiques, també s'associen les situacions de violència amb situacions d'estrès emocional, ingressos econòmics baixos, nivell formatiu elemental o acceptació de la situació per part de la dona.

Tanmateix, **no hi ha un perfil d'agressor ni de víctima** determinats per l'adscripció social, cultural, ètnica, ideològica o similars, sinó que la violència s'aprèn: s'aprèn en els missatges socials i culturals transmesos pels més variats canals, s'aprèn jugant, violant les normes de relació establertes i pactades; s'aprèn observant la convivència familiar (del nucli o extensa); s'aprèn de la televisió i la resta del mitjans de comunicació, es pren del discursos dominants. En definitiva, s'aprèn en base a la situació d'inferioritat jeràrquica de les dones en la societat en què vivim.

Violència vers les dones a Castellar del Vallès

L'Ajuntament de Castellar **no té a hores d'ara un servei específic per a l'atenció directa a la dona que ha patit maltractament**. Fins al moment, aquesta s'ha anat **realitzant des de l'atenció primària de Sanitat i Serveis Socials**, integrant aquests casos a la resta d'intervencions dins l'àmbit de Benestar Social. Aquest treball quedava repartit entre els i les **educadores socials**, que s'encarregaven de **l'atenció dels menors** que han patit la violència a casa seva (fills i filles de dones maltractades) i **les treballadores socials** encarregades del treball amb les pròpies dones.

Amb tot, si que hi ha hagut **una persona encarregada de la coordinació, el protocol, la sensibilització, etc.** respecte aquest tema. Si bé aquest tipus de tasques s'anaven fent més per iniciativa pròpia que per decisió política, des que l'actual alcaldessa ha pres possessió del càrrec, es fan encàrrecs concrets sobre temes de gènere com sensibilització, formació... Més endavant parlarem de les accions realitzades en aquest sentit, i principalment de **les jornades de Pluràlia**, que, gràcies al seu plantejament transversal van suposar un punt de partida simbòlic per a engegar la feina en la direcció de la igualtat d'oportunitats des de totes les àrees de l'ajuntament.

Entre els serveis per a les dones en situacions de violència de gènere existeix un **Servei d'Assessoria Jurídica** (que abarca diferents temàtiques entre elles la violència) els dilluns a partir de les 15h, prèvia concertació, ja que l'assessoria la realitzen des de **l'Associació de dones Juristes** que van al municipi periòdicament en funció de la demanda. Cal afegir que és un servei que proporciona la **Diputació de Barcelona**, concretament el **Servei de Promoció de Polítiques de Igualtat Dona - Home**.

L'àmbit d'actuació per a l'atenció a dones que han patit maltractament és Castellar del Vallès, Sant Llorenç i Sentmenat (tot i que l'autobús fa poc temps que comunica Castellar amb aquest municipi i des del Servei encara no han rebut casos d'aquest municipi).

Una de les funcions o expectatives respecte aquesta auditoria és que serveixi per a valorar la situació del servei i a partir d'això dissenyar un servei adequat a les necessitats del municipi. A hores d'ara **no hi ha personal específic dedicat exclusivament a aquest tema**, per tant, la persona que s'hi ha anat dedicant ha hagut de compaginar la feina en aquest àmbit amb les seves tasques habituals en un altre àmbit, amb el qual el seguiment, creixement i millora del servei són bastant complicades de dur a terme degut a la sobrecàrrega de feina. Algunes de les **necessitats per a atendre a les dones** expressades directament des del propi personal tècnic són:

- Necessitat de **recursos econòmics, humans, infraestructures físiques** (espai concret on fer l'atenció a les dones) propis per a l'atenció a la dona.
- Manca de **personal tècnic amb formació específica com un psicòleg/a** per a fer el seguiment dels casos tractats. Ja que fins aleshores hi havia un conveni amb el Consell Comarcal per tal de rebre aquest tipus d'assistència des de l'associació de dones El Safareig, de Cerdanyola del Vallès, però la valoració d'aquesta fórmula és que no era molt còmoda.
- La casa d'acollida utilitzada a Sabadell (gestionada per les Monges de Calcuta) era un recurs que es valorava poc adequat per a respondre a les necessitats específiques de les dones en la situació d'urgència després d'haver patit maltractaments, donada la seva austeritat. Com a solució d'urgència s'han arribat a derivar casos a pensions de Sabadell. També s'ha utilitzat una casa d'acollida a Caldes de Montbui, a 15 Km. Tot i aquests inconvenients, també es valora que amb la nova llei la necessitat de cases d'acollida pot minvar, ja que amb els judicis ràpids les dones no tindran la necessitat d'abandonar el propi domicili mentre esperen la resolució de la seva situació.

Pla Integral d'Atenció a les persones (Pluràlia)

Les segones jornades de Pluràlia, realitzades el 2005, es **van dedicar íntegrament a la igualtat d'oportunitats** amb l'objectiu de reflexionar al voltant del paper de la dona a la societat actual i per establir criteris d'actuació per eradicar les desigualtats de gènere. Educadors/es, professionals de la salut i de benestar social, representants sindicals, agents i comandaments dels Mossos d'Esquadra i de la Policia, entre d'altres, van aportar la seva experiència en quatre grups de treball: violència, educació, treball i salut. Les jornades es van estructurar en **diferents eixos temàtics** que anirem abordant concretament en cada capítol de l'auditoria:

- **Violència contra les dones**
- **Dona i Salut**
- **La dona en el mercat del Treball**
- **Educació i coeducació**

En aquest capítol ens fixarem en l'apartat de violència:

En aquest eix temàtic va intervenir Rosa Mª Gubianes explicant la organització territorial dels Mossos d'Esquadra i com afectava aquesta a Castellar en relació amb la violència domèstica. També es va explicar com es treballa des del Mossos

aquesta problemàtica, com es fa l'atenció, etc. A més es van aportar nocions sobre conceptes bàsics referents a la violència domèstica, les seves fases i es va explicar breument la LO 1/2004.

Des de l'equip de treball per al protocol sobre la violència de gènere es va explicar el perquè del protocol i la tasca a fer. Una de les conclusions importants al respecte va ser la **conceptualització del protocol com a punt d'inici que permeti anar implicant cada vegada a més gent.**

Protocol

La comissió per a l'elaboració del protocol d'intervenció en les situacions de violència de gènere estava formada per un equip multidisciplinar compost per treballadores socials i educadors, metges, infermeres i diferents membres de la policia local Castellar del Vallès. **L'equip de treball el formaven cinc dones i dos homes.**

A més, en el protocol hi ha diversos agents socials implicats:

- Serveis socials d'atenció primària
- Centres d'assistència primària.
- Centres educatius i/o formatius (escoles, Instituts Ensenyament Secundari, escoles d'adults ...)
- Hospital de referència.
- Policia local.
- Cossos de seguretat de referència.
- Jutjat de Pau.
- Jutjat de Violència sobre la dona.
- Jutjat de Guàrdia.
- Fiscalia.
- Mitjans de comunicació.
- Regidories de l'Ajuntament.
- Assessoria Jurídica del programa d'Igualtat (associació Dona i Drets).

Paral·lelament a la seva elaboració, tots els professionals han rebut **formació específica**¹⁴ sobre l'àmbit de violència, **tant els que es troben implicats directament en possibles situacions i casos de violència per la seva tasca professional com altres professionals que poden actuar en el pla d'intervenció** que s'esdevingui d'aquesta atenció, com poden ser els departaments de treball, de joventut, d'ensenyament: escola de persones adultes, IES, ludoteca... experiència que ha estat molt enriquidora en tant que ha permès garantir a tots els professionals del municipi tenir un coneixement i una aproximació real a les situacions de violència i els fets que aquesta desencadena i a partir d'aquí ser un bon punt de partida per unificar actuacions.

En aquests moments, però, es valora que **el protocol està en fase de consolidació**, en el sentit que cal que cada part integrant es faci seves les tasques i aportacions al circuit, és a dir, que es passi de la teoria a la pràctica del dia a dia i es detectin possibles febleses del model o necessitats no esperades. A més, el mètode de treball transversal i en equip es valora com una novetat des de les parts implicades, i necessita el seu procés de prova i ajustament.

El protocol està plantejat posant èmfasi en el caràcter multidisciplinar i en el treball en xarxa per tal d'assegurar intervencions coordinades i eficaces. Els diferents serveis implicats en el protocol són:

---

¹⁴ En el següent apartat especificarem quin tipus de formacions s'han anat realitzant.

- **Serveis sanitaris:** Des de l'Àrea Bàsica de Salut es recullen els informes de lesions i sospites de lesions, que són enviats posteriorment a fiscalia perquè decideixi la gravetat del cas i la possible intervenció.
- **Cossos de seguretat:** La Policia local és l'únic servei municipal obert les 24 hores del dia, per tant, ha d'estar preparat per tal de rebre denúncies de violència a qualsevol hora. En aquest sentit cal dir que no tot el personal de la policia municipal té formació en gènere, tot i que tinguin nocions mínimes sobre el tema. La comunicació i traspàs d'informació amb el mossos d'esquadra és mínima, però a nivell del municipi hi ha un contacte força bo amb la Guàrdia Civil (amb qui comparteixen infraestructures), a qui se li traspassen còpies de les diligències per tal de fer un seguiment i prevenció adequats. Des de la Policia Municipal es fa una bona valoració del protocol tot i ser conscients que tot just s'acaba d'engegar.
- **Serveis Socials:** Poden fer la primera atenció a la víctima i el seu seguiment. A més, poden treballar amb dones que no hagin posat denúncia però que vulguin treballar la seva situació.
- Posteriorment intervindran el sistema judicial i els serveis hospitalaris de referència, ubicats en localitats veïnes.

El protocol també defineix diferents **nivells d'intervenció**: en el **pla preventiu** trobem la prevenció primària, basada en l'educació per a la no violència, i en el **pla reactiu** es planeja la prevenció secundària, amb la elaboració d'estratègies d'intervenció dirigides a la població més vulnerable.

El protocol defineix en el **pla d'actuació** les fases d'actuació davant d'una situació de violència i les intervencions de cada estament dels que participen en el protocol. Així, es parla dels diferents canals d'entrada, contemplant els serveis sanitaris, els cossos de policia i els serveis socials. Al nostre entendre, **les escoles poden ser un espai de detecció de violència de gènere** tan per aquells casos en què els infants viuen la situació a casa com per aquells casos (ja en l'adolescència) en els quals la violència es dona entre el propi jovent¹⁵. Aquest tipus de casos semblen no estar contemplats generalment en els protocols, però al mateix temps se sap que les escoles són dels principals punts de detecció de moltes situacions, com en aquest cas.

Pel que fa a la intervenció es té en compte la **intervenció amb la víctima** així com la **intervenció amb l'agressor**. Pel que fa a les actuacions amb la víctima es contempla la intervenció **policial**, de **serveis socials i dels equips tècnics d'assessorament dels jutjats**, i dels **advocats**. Es creu necessari que tot i que en la majoria dels casos no es considera que l'agressor pateixi una patologia específica que justifiqui la seva conducta, és important realitzar un reconeixement mèdic, psiquiàtric i psicològic.

Per tal d'evitar la victimització secundària també s'ha creat un model de **fitxa de derivació estandarditzat** on s'especifica la informació que la víctima ha de donar en el moment de fer una denúncia, acostar-se a Serveis socials, etc.

Entre els diferents agents socials que participen del protocol han establert alguns **mecanismes de coordinació per tal de fer un millor seguiment i detecció de casos**. En aquest sentit, l'equip de treball del protocol ha establert

---

¹⁵ Recordem que el perfil d'home agressor i dona maltractada no estan definits ni per edat, ni classe social. Per tant, s'ha de tenir present que la violència en parelles adolescents és també una realitat en la nostra societat que cal detectar i treballar.

que la policia municipal s'encarregarà de recollir tots els informes de lesions que hagin arribat a l'Àrea Bàsica de Salut, d'aquesta manera quan apareix un nou cas és possible saber si hi ha indicis de portar més temps en situació de violència, si hi han hagut agressions anteriors, denúncies...

Des del mes de juliol s'ofereix a totes les dones que tinguin una ordre d'allunyament en vigor, la possibilitat del servei de **teleassistència mòbil**, que possibilita l'assistència d'urgència les 24 hores del dia i 365 dies l'any. En aquest sentit hi ha certs problemes amb les limitacions de la cobertura en certs espais.

Des de l'equip de treball del protocol es creu que un cop el circuit de la violència estigui assentat, s'iniciarà una línia de treball més enllà de la resposta d'urgència, pensant sobretot en la figura d'un psicòleg que faci seguiment a les dones o fins i tot d'oferir servei psiquiàtric si fa falta.

Incidència de la violència a Castellar del Vallès

Finalment anem a fer una ullada a la **incidència de la violència a Castellar del Vallès**. Cal dir que, com ja hem comentat al principi, el servei a la dona no existeix com a tal a Castellar, ja que el tractament d'aquesta problemàtica es fa integrat en l'assistència primària de Benestar Social. Així doncs, fins fa poc no s'ha començat a tractar la informació relativa als casos de manera diferenciada, i la problemàtica de la violència de gènere quedava recollida sota altres conceptes. Les dades de la Policia Local són relatives a 2004 i 2005:

- **2004:**
  - 17 casos de violència d'homes contra dones, i dos casos de violència entre dones.
  - Dels 17 casos de violència entre parelles heterosexuales en 13 dels casos es tracta de persones nacionals, mentre que hi ha 4 casos de persones procedents d'altres països.
  - Es van tramitar 14 ordres de protecció.
- **2005:**
  - 16 casos de violència d'homes contra dones.
  - 15 casos sobre dones nacionals i 2 sobre estrangeres, i els 14 agressors eren nacionals.
  - Es van tramitar 7 ordres de protecció.

Pel que fa a les **edats de les dones que han estat víctimes de la violència** de gènere, el 2004 estava molt repartit entre totes les edats (entre 20 i més de 45 anys), tot i que es podia observar una lleugera acumulació de casos sobre dones d'entre 31 i 35 anys (28% dels casos, uns 5 casos). El 2005 el 52% dels casos (9 casos) eren sobre dones d'entre 41 i 45 anys d'edat, i el 24% (4 casos) en dones d'entre 20 i 25 anys.

Des de Benestar Social s'ha detectat algun cas de violència domèstica on l'home és la víctima i la dona l'agressora, però ens expliquen que aquests casos no es denuncien per por al rebuig social. Hem de tenir en compte que aquest tipus de casos potser no formarien part de la violència de gènere doncs, aquesta implica una situació sociocultural masclista i patriarcal, jeràrquica, on l'home i allò masculí estan al *centre* de l'estructura i per *sobre* de la dona i la feminitat, per tant, potser podríem parlar més aviat de la cultura de la violència en la que estem immersos,

basada en la normalització de les diferents formes de violència que atravessem al llarg del dia: verbal, estructural, econòmica, neoliberal...

Pel que fa a les **dones immigrades**, des de Sanitat i Serveis Socials s'ha detectat que cada vegada n'arriben més amb problemes de violència de gènere. Sobre aquest col·lectiu es considera que té **més necessitats de la xarxa social de suport i, per tant, de serveis**.

No podem acabar aquest apartat sense fer menció d'una de les formes de violència de gènere més debatudes en els últims mesos en la nostra societat; estem parlant de la **prostitució**. No entrarem a debatre si realment tots els tipus de prostitució suposen una violència de gènere o quin és el tractament correcte sobre aquesta realitat. Únicament ens centrarem en la prostitució en l'espai públic, ja que a través de les informacions qualitatives hem pogut saber que a l'estiu es podien trobar a la carretera de Sabadell dones practicant la prostitució. Segons les fonts policials del municipi, van haver moltes queixes al respecte tot i que la situació va durar poc temps. L'estratègia seguida per acabar amb la situació va ser la dissuasió per part de la policia organitzant controls de tràfic al seu costat i fins i tot demanant-los la documentació. La policia va trobar que en la majoria de casos els papers estaven en regla, fet que dificultava la seva actuació més enllà de la dissuasió dels clients potencials amb la seva presència. A més, les dones vénen de fora, i la policia municipal no pot fer un seguiment més enllà del terme municipal de Castellar. El problema principal en aquest tipus de prostitució és el perill de les màfies, que generalment sotmeten a aquestes dones a situació d'esclavatge. L'últim problema a afrontar detectat per la policia és la por de les dones a obrir-se i explicar la seva situació real o demanar ajut. En aquest sentit podem plantejar-nos quina és l'actitud que poden percebre les prostitutes respecte la policia i les administracions en general, ja que són un col·lectiu rebutjat i sotmès a una violència estructural molt gran. Potser caldria plantejar-se també si la formació del cos policial respecte les qüestions de violència de gènere i prostitució són suficients per tal de poder fer un acostament al problema més fructífer.

Formacions en gènere per al personal de l'ajuntament

- **Jornada contra la violència de gènere:**
Realitzat el 2003 a càrrec de Consuelo Barea, tractant tan el reconeixement de casos com la prevenció.

- **Violència de gènere a la parella, anàlisi i intervenció:**
Realitzat el mes d'Abril de 2005 a càrrec de l'associació TAMAIA amb el suport i promoció del Servei de Promoció de Polítiques de Igualtat Dona - Home de la Diputació de Barcelona, en cinc sessions tractant diversos eixos temàtics:
  - Conceptualització de la problemàtica
  - Dimensió universal, social i comunitària.
  - Proposta d'un model d'anàlisi ecològic.
  - Anàlisi de la Família i Cicle de la Violència.
  - Anàlisi dels elements individuals: Dona- Home- Fills/es.
  - La intervenció amb les Dones Maltractades.
  - Els recursos dels / les professionals/ agents socials.
  - Els recursos comunitaris. El treball en xarxa.

Les valoracions del personal assistent a aquest curs van ser molt positives. Entre les persones que van assistir hi havia un gran nombre de personal provinent de l'àmbit de la salut, així com de la policia municipal, i també personal d'educació, joventut, esports, promoció econòmica...

- **Llenguatge més que paraules: Cap a un llenguatge i imatges no sexistes**
Realitzat el 10 i 17 de Febrer de 2006 i dirigit al personal municipal en general, l'assistència en general va ser bona, tot i que del total de 37 persones convocades, **7 eren homes i les 30 restants dones.**

Polítiques d'igualtat, accions de sensibilització, denúncia...

Tot i que encara no s'han definit unes línies estratègiques concretes entorn el tema de la igualtat d'oportunitats i la violència de gènere, des de Benestar Social es coordina el **Punt d'Assessorament per a Dones sobre Igualtat d'Oportunitats (PADI)**. Al PADI es poden adreçar demandes d'informació, propostes per dur a terme accions per a la igualtat, o si es necessita ajuda en temes formatius, laborals o emocionals, i es compta amb la documentació i l'experiència d'altres dones per assessora.

El PADI representa un punt de partida per al tractament i desenvolupament d'accions i programes per a la igualtat, però **no és en sí un pla d'igualtat**. Cal tenir en compte que per a realitzar un treball integral per a la igualtat d'oportunitats, hi ha un consens general sobre la **necessitat d'establir un treball i caràcter transversal als programes per a la igualtat**. Així doncs, cal pensar en la forma, el contingut i la posada en pràctica dels programes per a la igualtat, i sobretot cal definir des d'on es realitzaran aquestes accions. El pla d'igualtat representa l'espai idoni per a treballar aquests temes, ja que si les polítiques d'igualtat es realitzen des dels serveis per al tractament de la violència, hi ha el perill que s'estableixi una relació directa entre violència de gènere i igualtat d'oportunitats, de manera que es pot caure en els prejudicis i la victimització secundària.

El fet que no s'hagi definit una línia estratègica concreta i un espai més ampli des d'on projectar les polítiques d'igualtat no significa que no s'hagin realitzat accions interessants de sensibilització, rebuig a la violència, etc. Anem a fer una ullada a algunes de les actuacions més significatives:

- **Mitjans de comunicació**¹⁶: Visibilització i tractament del tema des de les seves diferents manifestacions.
- **8 de març 2005**: Concert per la dona, trobada de dones castellarenques per degustar plats típics del seu lloc d'origen, lectura de manifestos, Stand Up monòlegs (espectacle amb un enfocament irònic i alhora reflexiu sobre la guerra de sexes), Gracias a la vida (interpretació de cançons de Violeta Parra a càrrec de Silvia Kigel), exposició "Tot fullejant el refranyer" (centrat en el tractament de la dona des dels refranys populars), exposició de fotografies sobre la dona...
- **25 de Novembre**: Lectura de manifestos contra la violència de gènere.
- Comunicació a Euskadi.
- **Escola de Pares**¹⁷: Conferència a càrrec de Judit Rifà sobre coeducació.

¹⁶ En el capítol d'usos del temps farem referència més explícita al tractament d'aquest tema en els mitjans de comunicació locals.

¹⁷ Val a dir que tot i que des d'aquest espai es treballin temes relacionats amb la igualtat d'oportunitats, corresponsabilitat, coeducació, conciliació de la vida laboral i familiar, etc. caldria plantejar-se el propi nom d'aquest servei ja que fa un ús sexista del llenguatge que seria bo evitar.

3.3. RESPOSTES APORTADES

SERVEIS/ PLANS/ PROGRAMES/PROJECTES	OBJECTIUS	LÍNIES D'ACTUACIÓ/ ACCIONS
<ul style="list-style-type: none"> • Punt d'Assessorament per a Dones sobre Igualtat d'Oportunitats (PADI) - Sanitat i Serveis Socials 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Al PADI es poden adreçar demandes d'informació, propostes per dur a terme accions per a la igualtat, o si es necessita ajuda en temes formatius, laborals o emocionals, i es compta amb la documentació i l'experiència d'altres dones per assessorar. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Assistència jurídica, psicològica, social, recursos d'acollida...
<ul style="list-style-type: none"> • PROTOCOL CONTRA LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE - Serveis Sanitaris - Serveis Socials - Cossos de seguretat 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Atendre la persona que demana ajut donant una resposta coordinada amb la resta de serveis de la xarxa ▪ Informar dels drets de la dona i els serveis recurrents... 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 2 nivells d'intervenció: en el pla preventiu trobem la prevenció primària, basada en la educació per a la no violència, i en el pla reactiu es planeja la prevenció secundària, amb la elaboració d'estratègies d'intervenció dirigides a la població més vulnerable. ▪ Assistència jurídica, psicològica, social recursos d'acollida, servei de teleassistència...
<ul style="list-style-type: none"> • EBASP - SERVEIS SOCIALS 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ S'ofereix informació, orientació, tramitació de documentació, tractament, seguiment i gestió de prestacions i recursos adreçats als vilatans i vilatanes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Coneixement, detecció i anàlisi de les necessitats psicosocials, propostes d'actuació i un seguiment individual i familiar de les situacions plantejades
<ul style="list-style-type: none"> • PLA INTEGRAL D'ATENCIÓ A LES PERSONES (PLURÀLIA) 	<ul style="list-style-type: none"> • L'objectiu d'aquest pla és situar, enfocar i debatre "els nous reptes socials que ha d'assumir l'administració conjuntament 	<ul style="list-style-type: none"> • Xerrades, formacions, grups de treball, taules rodones temàtiques, informacions, col·loquis...

	amb la ciutadania durant els propers anys" Pluràlia agrupa totes les polítiques socials, des de qualsevol àmbit d'actuació i franja d'edat, i a més incideix en tres vessants: l'organització interna de l'Ajuntament, els serveis que reben els castellarencs i castellarenques i la participació ciutadana.	
<ul style="list-style-type: none"> • Comissió per a la creació del Pla d'Immigració - Personal tècnic i polític de l'Ajuntament, Població de Castellar, entitats del municipi relacionades amb la immigració 	<ul style="list-style-type: none"> • Conèixer les necessitats de les persones nouvingudes amb la tasca que els nous castellarencs i castellarenques se sentin ràpidament com a casa seva. 	<ul style="list-style-type: none"> • Consell de participació • Treballs i accions amb les entitats
<ul style="list-style-type: none"> • Consell Municipal de Solidaritat i Cooperació - Ajuntament - Entitats del municipi relacionades amb la immigració 	<ul style="list-style-type: none"> • S'encarrega de la gestió del 0.7% del pressupost municipal en projectes d'aquest àmbit 	
<ul style="list-style-type: none"> • PROGRAMA MUNICIPAL SOCIOSANITARI - Totes les àrees de l'Ajuntament - Entitats - Diversos Agents Socials i Professionals del municipi 	<ul style="list-style-type: none"> • Desenvolupar i mantenir el nivell més òptim possible de qualitat de vida de la ciutadania del municipi. • És un programa global, multidisciplinar i longitudinal. • Diversos àmbits d'actuació que arriben a tots els col·lectius del municipi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Campanyes, estudis, formacions i serveis transversals per a col·lectius diversos: - Equal: disminuir la desocupació estructural (joves i dones) - Taller d'afectivitat i sexualitat: Explorar actituds respecte els rols masculí i femení, afavorir l'afectivitat... (adolescents) - Migració: elaborar l'avantprojecte del Pla Municipal de Migració (tota la població) - 8 de Març dia de la dona treballadora: sensibilització. (Tota la població)

		<ul style="list-style-type: none"> - Programa d'atenció a la dona: detecció del càncer del coll de la matriu, atenció integral a la gestació. (dona) - Arc de Sant Martí: Atenció a les persones amb trastorns emocionals. - Escola de Pares: Informació i suport psicosocial i pedagògic a les famílies. - El SAD en marxa: Servei d'atenció a domicili (població en general) - Guia de la gent gran : Divulgació de recursos i serveis existents (a partir de 65 anys) - Consell assessor de la gent gran: Afavorir la participació i influència en relació a la gent gran. - Dinamització activitats-Casal Catalunya: tallers, cursos...per a gent gran - La finestra sociosanitària: Difondre informació sobre els projectes d'aquest àmbit (població en general).
--	--	--

ALTRES RESPOSTES APORTADES

SERVEIS/ PLANS/ PROGRAMES/PROJECTES	OBJECTIUS	LÍNIES D'ACTUACIÓ/ ACCIONS
• Formacions per al personal municipal en qüestions de gènere.	▪ Fomentar el coneixement de la perspectiva de gènere en tots els àmbits municipals	▪ Tallers formatius
• Formacions per al personal municipal en qüestions d'immigració	▪ Fomentar la integració de la nova ciutadania en tots els serveis municipals.	▪ Estudis, tallers formatius...

3.4. TENDÈNCIES DE GÈNERE. PUNTS FORTS I PUNTS A MILLORAR

1. Les necessitats de la gent gran i les dones curadores

L'augment de l'esperança de vida provoca que hi hagi un nombre creixent de gent gran, el qual són majoritàriament dones. Això té algunes repercussions importants: major nombre de dones grans vivint soles, sobretot dones vídues, major volum de demandes al SAD (Servei d'Atenció Domiciliària) fetes per persones grans, desbordament i cansament de les famílies i/o persones cuidadores de la gent gran amb alt grau de dependència, entre d'altres.

Generalment, el treball reproductor (familiar-domèstic) és assumit per les dones. Això implica que moltes de les activitats que quotidianament fan falta per fer possible la reproducció biològica i social de les persones siguin realitzades per dones. Moltes de les necessitats relacionades amb la cura de la gent gran i/o dependent s'han de resoldre mitjançant l'economia familiar o bé amb la xarxa de serveis públics. Però són generalment les dones les que supleixen l'absència o insuficiència d'aquests mitjans. Així doncs, la cria dels fills i filles, la cura de la gent gran o malalta, són activitats que es duen a terme amb l'esforç i el temps de les dones. Les mancances de l'estat del benestar recauen principalment en les dones.

Algunes de les conseqüències que es poden derivar de l'augment de l'esperança de vida són les següents:

- **SOLEDAT DE LA GENT GRAN:** cada cop hi ha més persones grans, i sobretot dones, que viuen soles. I de vegades, encara que visquin en família tenen un gran sentiment d'aïllament.
- **LLARS UNIPERSONALS:** augmenta el nombre de llars d'una persona, especialment les formades per dones vídues.
- **GRAU DE DEPENDÈNCIA:** encara que ha millorat la qualitat de vida de les persones, arriba un moment en que el grau de dependència de la gent gran augmenta.
- **DONES CURADORES:** les dones continuen sent les principals responsables de la cura de les persones de la família i, per tant, de les persones grans de la mateixa. Molts cops aquesta activitat de curadora va en detriment fins i tot de la seva pròpia salut.

La nostra societat està travessada per diferents eixos de discriminació: sexe-gènere, classe social, ètnia i també edat. Cal trencar una conceptualització de vellesa en funció del lloc que ocupen les persones en l'espai productiu. L'envelliment comporta un nombre creixent de dones grans que viuen soles, amb més soledat i amb un factor de risc afegit en la feminització de la pobresa.

Punts forts

- Existència de **diversos serveis dins el Programa Municipal Sociosanitari destinats a la Gent Gran:** Servei d'atenció a domicili, Guia de la gent gran, Consell assessor de la gent gran, Dinamització activitats-Casal Catalunya
- L'estudi realitzat per PROGRESS sota el nom de "**Radiografia Sociosanitària i Prospecció de Necessitats d'Atenció de la Gent Gran a Castellar del Vallès**" (març 2000) en el qual s'aborda el tema de les formes de convivència de la gent gran de Castellar, treballa i aporta informació sobre les **diferències per raó de sexe** de la Gent Gran del municipi.

Punts a millorar

- La majoria de persones que viuen soles són dones vídues de més de 65 anys (32,2%). Les dades referents a tota la població segregades per sexe indiquen que **hi ha més dones (56,38%) que homes (43,62%) vivint soles**, per tant, entre aquest col·lectiu les dones serien més susceptibles de patir situacions de soledat i aïllament.
- **Els homes grans sols presenten mancances importants en l'autonomia** que els dificulten poder seguir vivint sols un cop la parella ha mort, i creant un vincle important de dependència amb la família i una càrrega important per a la dona encarregada de la seva cura.
- Les **llars unipersonals van augmentar més del 40% entre 1996 i 2001**.
- A partir dels 65 anys comença el fenomen de la feminització de la vellesa: baixen pels **homes fins al 42,17%** i pugen paral·lelament per a **les dones fins el 57,83%**. Aquesta tendència diferencial augmenta percentualment amb l'edat. ja que entre les persones de **80 anys i més, les dones signifiquen el 65,25% vers el 34,75% d'homes**. Per tant, **cal afegir mesures de suport (serveis) per aquest col·lectiu que segons sigui la seva situació econòmica i social pot patir risc d'exclusió**.
- Es continua delegant en les **dones**, de manera indirecta, la tasca de tenir **cura de les persones dependents**.

2. El risc d'exclusió social i de feminització de la pobresa

Les dones són les principals usuàries dels Serveis Socials, moltes vegades com a mediadores de la unitat familiar, i les principals beneficiàries dels ajuts d'inserció. Hi ha molts factors que suposen un risc d'exclusió social i d'empobriment: les llars monomarentals i monoparentals amb fills o filles menors de 16 anys, les llars unipersonals formades majoritàriament per dones vídues amb pensions mínimes, etc.

Com hem vist anteriorment, existeix un major nombre de llars amb un nucli familiar amb mare sola que amb pare sol. La qualitat de vida d'aquest tipus de llars depèn fonamentalment de la situació laboral de les persones. En general, les dones soles amb càrregues familiars són un col·lectiu important com a usuàries de Serveis Socials, la qual cosa és un indicador del risc al qual estan exposades com a col·lectiu (portar la criança dels fills/es en solitari, la dificultat per trobar feina, la dificultat de trobar una parella per compartir la vida afectiva i les despeses...). Aquest perfil d'usuària dels serveis i les prestacions està molt relacionat amb la feminització de la pobresa, que és un fenomen que existeix en la majoria de països i que significa que les borses de pobresa tant dels països desenvolupats com dels que estan en vies de desenvolupament estan formades bàsicament per dones.

Punts forts

- Existència de Serveis Socials des d'on assessorar i tramitar les ajudes per als col·lectius més desfavorits.
- La diversificació de les formes familiars són un símptoma d'un major grau de llibertat de les dones

Punts a millorar

- Entre 1996 i 2001, han augmentat en gairebé 100 les **llars monomarentals**, tot i que proporcionalment l'increment tan sols suposa un 0,6% mentre que les **llars monoparentals** gairebé no han variat (tan sols hi ha un nou cas en aquesta categoria). Aquest augment no ha anat acompanyat d'un augment de serveis que puguin facilitar la seva vida.
- **El 22,5% dels nuclis amb una persona adulta sola amb fills a càrrec està format per un pare sol, mentre que el 77,5% restant el conformen mares soles.**
- Dels 25 expedients de **PIRMI** gestionats des de l'Ajuntament l'any 2005, el **72% estaven destinats a dones**, i el **20% està destinat a població estrangera**.
- **El 89% dels homes tenen pensió de jubilació**, mentre que entre les **dones** el percentatge és del **37,4%**, la qual cosa indica la exclusió de les dones del món laboral o bé la precarietat laboral que afectava a moltes dones que avui són grans.

3. Gènere i noves migracions

La migració és una realitat demogràfica al municipi i, per tant, cal tenir present les seves repercussions en la vida quotidiana, algunes relacionades amb el gènere.

Punts forts

- El fenomen migratori en general aporta dones i homes en la mateixa proporció: **51,1% de dones per 48,9% d'homes**
- En l'**Informe sobre Ciutadania i Migració** realitzat l'any 2005 podem trobar les dades respecte l'edat i nivell d'estudis de la població estrangera. **Es tenen en compte les diferències de gènere en l'estudi.**
- **Formacions en gènere i immigració** per al personal de l'ajuntament
- **Consell de Participació:** òrgan consultiu per a temes d'**immigració** format per representació política i tècnica de l'Ajuntament, entitats i associacions del municipi, centres escolars, AMPAs, les pròpies persones immigrades i la ciutadania interessada.
- **Fort moviment d'entitats relacionades amb la immigració**, que participen juntament amb els representants dels centres escolars al **Consell Municipal de Solidaritat i Cooperació**, encarregat de la gestió del 0.7% del pressupost municipal en projectes de solidaritat i cooperació.
- S'han realitzat jornades formatives sobre cura de gent gran i persones dependents des de Càritas Parroquial que poden ser beneficioses per a les dones immigrades que treballen en aquest sector.

Punts a millorar

- La població nouvinguda s'han instal·lat en les zones dels eixamples principalment, tot i que la seva **repartició en el territori ha estat molt distribuïda**.
- Les migracions internes dels darrers anys estan tenint la particularitat de ser **migracions de residència, però no de feina**, de tal manera que la dependència del vehicle privat o el transport públic també ha anat creixent.
- Les noves migracions confereixen al municipi un nou **tarannà de poble més aviat residencial, on a la ciutadania li costa participar** de les activitats en tant que treballa majoritàriament fora i no estableix vincles relacionals a la mateixa població. **La integració es dona però és més lenta**.
- Hi ha poca informació sobre la realitat de les dones immigrades al municipi.

4. Violència de gènere i violència domèstica

Actualment, continuen sent les dones les que reben més directament la violència que existeix en el sistema social en què vivim. És una violència específica, la de gènere, que es produeix contra les dones pel simple fet de ser dones, per tal de mantenir les relacions jeràrquiques i dominats dels homes sobre elles.

Aquesta violència de gènere es mostra en àmbits molts diversos de la societat però, el cas de la tortura o violència física, psicològica o sexual per part d'homes cap a dones amb les que tenen o han tingut alguna relació, és un dels problemes més acusats en l'actualitat, que respon a tota una sèrie de valors que s'han anat consolidant al llarg del temps en la nostra societat.

Punts forts

- Conceptualització del protocol com a punt d'inici que permeti anar implicant cada vegada a més gent.
- La policia municipal s'encarrega de recollir tots els informes de lesions que hagin arribat a l'Àrea Bàsica de Salut
- Les jornades de Pluràlia de 2005, de caràcter transversal, van estar dedicades a la igualtat d'oportunitats i van suposar la difusió i sensibilització sobre les diferències de gènere en diferents àmbits al personal de l'ajuntament i a tota la població.
- El protocol d'intervenció en les situacions de violència de gènere defineix diferents **nivells d'intervenció: el pla preventiu i el pla reactiu**.
- Des de Sanitat i Serveis Socials s'ha detectat que cada vegada arriben més **dones immigrades** amb problemes de violència de gènere. Sobre aquest col·lectiu es considera que té **més necessitats de la xarxa social de suport i, per tant, més necessitat de serveis públics**.
- Es treballa amb el programa formatiu i d'inserció laboral anomenat **"Apropdona"**.

- S'han realitzat nombroses accions interessants de sensibilització, rebuig a la violència, etc.

Punts a millorar

- L'atenció directa a la dona que ha patit maltractament s'ha anat **realitzant des de l'atenció primària de Sanitat i Serveis Socials**, integrant aquests casos a la resta d'intervencions dins l'àmbit de Benestar Social.
- Necessitat de **recursos econòmics, humans, infraestructures físiques** pròpies per a l'atenció a la dona maltractada.
- Manca de **personal tècnic amb formació específica com un psicòleg/a** per a fer el seguiment dels casos de violència de gènere.
- La comissió per a l'elaboració del protocol d'intervenció en les situacions de violència de gènere estava formada per cinc dones i dos homes.
- Les escoles no estan incloses en el protocol com a **espai de detecció de relacions amb violència de gènere**.

4. EDUCACIÓ

4.1. CONTEXTUALITZACIÓ

La construcció del sistema sexe-gènere es realitza dins els diferents espais educatius on té lloc el procés de socialització de la persona. Donat que la socialització no es dóna estrictament en els espais formals creats exclusivament per a l'educació, és important tenir en compte que qualsevol àmbit social (per tant, relacional) reproduceix i transmet els valors i significats culturals de la societat. Així, trobem que tan en l'espai familiar, en el lleure, amb les amistats, a l'escola, als mitjans de comunicació, a la feina, i, en definitiva al carrer, es donen constantment intercanvis de produccions simbòliques amb significats i missatges implícits i explícits, i, per tant, la labor educativa surt fora de les aules per acompanyar la persona en cada lloc i en cada moment.

Aquest procés es duu a terme a través de canalitzacions verbals, actitudinals, gestuals... de rols, de sentiments, de responsabilitats, d'habilitats... mitjançant jocs i joguines, tasques i pràctiques, expressions diversificades segons el gènere, de l'aprenentatge imaginari de models, estereotips, esquemes i rols... En aquest procés s'assignen doncs, els diferents rols i valors i es potencien diverses capacitats en funció del sexe i el context.

Tot i aquest caràcter universal de l'educació en la vida quotidiana, els espais educatius formals tenen una doble importància i responsabilitat a l'hora de transmetre produccions simbòliques, ja que pel seu caràcter formal i exclusiu queden totalment legitimats com a transmissors de "coneixement".

El sistema educatiu ha jugat un paper fonamental en l'assignació de rols a través de l'escola segregada. Aquesta diferenciació de rols no ha quedat superada amb l'escola mixta, encara s'ha d'avançar molt en la coeducació, en la revisió curricular de continguts androcèntrics, en el llenguatge i les actituds del professorat, en la corresponsabilitat de mares i pares, etc. És necessari doncs, potenciar la coeducació com una filosofia pedagògica la qual, partint d'una anàlisi de gènere que identifiqui la realitat de dos sexes diferents, fomenti actituds, valors i capacitats que possibilitin un autèntic desenvolupament integral de cada nena i nen, de manera no enfrontada, i trencant amb les barreres de gènere.

La coeducació és doncs, un procés intencionat per mitjà del qual es diagnostica, analitza i critica la pràctica escolar i la selecció de continguts per tal de descobrir el sexisme i dur a terme accions positives que acabin amb les condicions discriminatòries entre l'alumnat i potenciïn el seu desenvolupament.

La coeducació proposa doncs, un canvi de paradigma total tant del model educatiu com del social en tant que

- suposa una experiència integral i integradora del món (de les experiències dels diferents col·lectius humans, dels "altres": dones, ètnies minoritàries, homosexuals...).
- qüestiona els discursos de saber-poder dominants (androcèntrics).
- dóna importància als processos evolutius de l'afectivitat i la sexualitat de dones i homes.
- implica la totalitat de la comunitat escolar, familiar i social.
- té en compte la preparació per a la vida en general, trencant amb les dicotomies de l'espai públic i el privat.

Aquest treball implica la sensibilitat de la comunitat escolar i també, de forma especial, de la família i la societat. Escola, família i societat, han d'avançar

en la construcció d'un sistema coeducatiu que prepari les persones per a la plena corresponsabilitat, trencant la dicotomia entre els àmbits públic i privat.

Així mateix, s'ha de treballar en el disseny de programes d'orientació que facilitin, no tan sols l'elecció d'opcions acadèmiques i professionals no estereotipades, sinó que posin els mitjans perquè dones i homes puguin ser persones plenament corresponsables. Això es fa mitjançant la potencialització en l'alumnat de la presa de decisions i del desenvolupament de l'autonomia, la dimensió afectiva i la responsabilitat a nivell personal, familiar, social i professional, des de l'autoconeixement i l'autoestima.

Tot això implica contemplar l'educació de forma integral, des de tots els seus espais de socialització, el sistema reglat i l'educació no formal.

D'altra banda, l'educació de persones adultes, dirigida a persones amb una identitat ja construïda, ha de dissenyar i planificar la seva oferta contemplant els interessos de les dones, les seves experiències i coneixements. També és essencial tenir en consideració els obstacles implícits i explícits que les impedeixen accedir a les diferents ofertes formatives o prosseguir un determinat itinerari formatiu.

4.2. ANÀLISI DE LA REALITAT

A continuació farem una anàlisi sobre diferents aspectes relacionats amb l'educació de les persones, tant pel que fa al seu nivell formatiu com al nivell de coeducació assolit al municipi i a les característiques del professorat que trobem als centres de Castellar el Vallès per tal de fer una lectura amb mirada de gènere i de les implicacions que tot això té en la vida de dones i homes.

Nivell formatiu de la població

El que presentarem en aquest apartat és la situació pel que fa a la formació de la població de Castellar el Vallès: veurem quin és el nivell formatiu mitjà del municipi, quins són els problemes més greus en relació a aquest tema, quines oportunitats s'ofereixen tant al jovent com a la gent gran per dur a terme una formació continuada, les relacions entre el nivell formatiu i la qualitat de vida, etc.

Taula 4.1. Grau d'instrucció de la població major de 10 anys per sexe (01/01/05).

	Homes	% Fila	% Columna	Dones	%Fila	%Columna	TOTAL
No sap llegir o escriure	156	49,68%	0,76%	158	50,32%	0,77%	314
Primària incompleta	885	46,45%	4,30%	1020	53,55%	4,95%	1905
EGB 1 ^a etapa	2548	47,20%	12,38%	2850	52,80%	13,85%	5398
EGB 2 ^a etapa	2034	52,35%	9,88%	1851	47,65%	8,99%	3885
FP 1 grau	552	52,37%	2,68%	502	47,63%	2,44%	1054
FP 2 grau, BUP i COU	1718	52,07%	8,35%	1581	47,93%	7,68%	3299
Títol mitjà	500	47,03%	2,43%	563	52,97%	2,73%	1063
Títol superior	485	51,81%	2,36%	451	48,19%	2,19%	936
Total població >=10 anys	1403	51,48%	6,82%	1322	48,52%	6,42%	2725
TOTAL	10281			10298			20579

Font: Padró Municipal a (01/01/05)

Les dades de la taula 4.1 ens mostren una distribució molt igualada entre dones i homes en tots els nivells formatius. És a dir, fixant-nos en la població general, no hi ha distincions significatives per raó de sexe en quant al grau d'instrucció. Tanmateix, tot i que les diferències són petites, hi ha certes particularitats destacables:

- Les dones superen en nombre als homes en els nivells d'instrucció més baixos: no saber llegir ni escriure (50,32%), primària incompleta (53,55%), EGB primera etapa (52,80%), però també en els títols mitjans (52,97%).
- Tan en el col·lectiu masculí com en el femení, el major gruix de persones s'aglutina entre aquelles persones amb un grau d'instrucció que arriba a la primera etapa de la EGB. Aquests dos grups sumats formen el 26,23% de la població. El segueixen el col·lectiu de persones amb un nivell educatiu fins a EGB 2ª etapa, sumant un 18,87% entre els dos sexes, el grup de persones amb un nivell FP 2n grau, BUP, COU, entre els dos sexes sumen 16,03%.
- Les proporcions de persones en cada nivell d'estudis és molt similar entre els dos sexes.

Per a poder realitzar una anàlisi més detallada sobre el grau d'instrucció de la població, caldria creuar les variables sexe i edat. D'aquesta manera podrien trobar diferències significatives entre generacions i fer una valoració de l'evolució d'aquesta dimensió. No comptem amb les dades del Padró municipal, però si que podem utilitzar les

dades de l'Institut d'estadística de Catalunya' (Idescat), referents a l'any 2001 i on es creuen aquestes variables (sexe i edat):

Taules 4.2. Població segons nivell d'instrucció per sexe i edat, a partir de 15 anys. Castellar del Vallès. Any 2001¹

Sense titulació					
Edat	DONES	% col	HOMES	% col	TOTAL
15-24	13	1,3%	44	6,0%	57
25-44	74	7,4%	64	8,7%	138
45-64	367	36,8%	271	36,7%	638
65 i més	542	54,4%	359	48,6%	901
Total	996	100%	738	100%	1.734

Font: Web de l'Institut d'Estadística de Catalunya, IDESCAT. Elaboració pròpia

El conjunt de persones de Castellar sense titulació suposa un **11,5% de la població major de 15 anys**. El **col·lectiu de persones més nombrós** en aquest grup és el de les **dones majors de 65 anys (60,15% respecte els homes)**, seguides per les dones d'entre 45 i 65 i pels homes de més de 65 anys. En la següent franja d'edat (45-65) hi ha també una important proporció de persones, la diferència entre sexes en aquest grup d'edat és menor tot i que es manté molt elevada (57,52% de dones). Aquestes dades fan pensar en un fenomen generacional, ja que en els grups d'edats immediatament més joves (25-44), disminueix notablement el nombre de persones **sense titulació**.

Les dones són majoria en aquest grup, tot i que en les edats més joves (25-44) els homes gairebé tripliquen les dones. Segurament perquè l'abandó en els estudis o la professionalització en oficis, entre d'altres fenòmens, té una major incidència en el col·lectiu masculí.

Primer Grau					
Edat	DONES	% col	HOMES	% col	TOTAL
15-24	195	11,6%	237	15,8%	432
25-44	340	20,3%	407	27,2%	747
45-64	610	36,4%	482	32,2%	1.092
65 i més	531	31,7%	372	24,8%	903
Total	1.676	100%	1.498	100%	3.174

Font: Web de l'Institut d'Estadística de Catalunya, IDESCAT. Elaboració pròpia

En aquest nivell d'estudis trobem més persones, en tots els grups d'edat, que en el nivell anterior, i els augments més importants es donen entre els col·lectius més joves². El conjunt de població major de 15 anys amb aquest nivell d'estudis suposa un **21,06% del total de població major de 15 anys**.

En aquest nivell d'estudis, **les dones entre 45 i 64 anys són el col·lectiu més nombrós**. Entre el col·lectiu masculí, també és en aquesta franja d'edat on es troben més homes amb estudis de primer grau. La franja d'edat superior, de 65 anys cap amunt, aglutina també un percentatge important de població.

¹ **Sense Titulació:** no sap llegir o escriure i primària incompleta.

Primer Grau: Certificat d'Estudis Primaris, ESO, EGB 1ª etapa, Batxillerat Elemental.

Segon Grau: Batxillerat Superior, FP grau mitjà i superior.

Tercer Grau: Diplomatura, llicenciatura i doctorat.

² No tenim més informació sobre aquest segment de població, però resultaria molt interessant poder tenir informació més concreta sobre aquest col·lectiu, cara a buscar correlacions entre sexe, nacionalitats... i esbrinar quines són les causes de l'abandó dels estudis després de l'educació primària i en quins col·lectius incideix més aquest fenomen.

Els homes són més en les edats més joves i en canvi, les dones superen els homes en les edats més avançades. De manera que tornem a veure com la edat de 45 anys marca un punt d'inflexió en la relació entre els dos sexes, i ens tornem a trobar amb un fenomen generacional: les dones grans tenen nivells d'estudis més baixos que els home, però també els homes més joves en relació a les dones.

Segon grau

Edat	DONES	% col	HOMES	% col	TOTAL
15-24	825	21,3%	915	21,3%	1.740
25-44	2075	53,5%	2145	50,0%	4.220
45-64	833	21,5%	1035	24,1%	1.868
65 i més	147	3,8%	199	4,6%	346
Total	3.880	100%	4.294	100%	8.174

Font: Web de l'Institut d'Estadística de Catalunya, IDESCAT. Elaboració pròpia

Aquest és el nivell d'estudis on podem trobar a més persones del municipi, en total, un **54,23% de la població major de 15 anys**. Més de la meitat de persones d'aquest grup es troben en la franja d'edat compresa entre els 25 i 44 anys. Els homes superen en nombre a les dones en totes les franges d'edat amb aquest nivell d'estudis.

En els dos sexes, les franges d'edat entre 45 i 64 anys i la de 15 a 24 anys, representen la meitat de persones que el grup més nombrós. I, finalment, hi ha poques persones majors de 65 anys amb aquest nivell d'estudis (2,3% de la població major de 15 anys).

Tercer grau

Edat	DONES	% col	HOMES	% col	TOTAL
15-24	127	12,5%	82	8,4%	209
25-44	747	73,6%	570	58,5%	1.317
45-64	129	12,7%	277	28,4%	406
65 i més	12	1,2%	45	4,6%	57
Total	1.015	100%	974	100%	1.989

Font: Web de l'Institut d'Estadística de Catalunya, IDESCAT. Elaboració pròpia

Les persones amb un nivell d'instrucció de tercer grau a Castellar del Vallès suposen un **13,20% de la població major de 15 anys**.

Si observem la taula podem veure com els homes majors de 45 anys superen en nombre a les dones amb aquest nivell d'instrucció. Però hi ha un canvi generacional important en la població menor de 45 anys que es manifesta amb un major nombre de dones amb aquest nivell d'instrucció.

El grup d'edat que aglutina més gent és el que comprèn aquelles persones entre 25 i 44 anys, i en ell podem trobar-hi més dones.

Així doncs, un cop analitzades les taules anteriors podem concloure que tot i que no hi ha grans diferències entre sexes pel que fa al nivell d'estudis, si que podem trobar diferències generacionals. Per una banda les dones majors de 45 anys són, a grans trets, el col·lectiu amb un nivell d'estudis més baix, però en les edats més joves són els homes els que mostren nivells més baixos. Finalment, el gruix més important de població el trobem en els estudis de segon grau, amb un 54,23% de la població, i amb una gran concentració en la franja d'edat entre 25 i 44 anys, on es troba un 28% de la població. Les diferències entre sexes no són molt importants.

Oferta formativa

En els últims anys Castellar del Vallès ha anat donant múltiples respostes a les necessitats d'infraestructures educatives. L'any 2003, des de la Regidoria d'Ensenyament, es va **realitzar l'estudi "Projecció de la població escolar de Castellar del Vallès. Horitzó 2013"**, ja que donats els processos migratoris dels últims anys, es temia que Castellar no pogués absorbir la població escolar en les escoles del municipi. Així doncs, es va realitzar l'estudi fent una projecció de la població escolar fins l'any 2013, cara a construir o ampliar els centres educatius. Des d'aleshores s'han realitzat diverses accions, entre les que cal destacar la construcció i ampliació de centres escolars. Després d'aquest procés d'estudi i posterior construcció d'escoles, l'oferta de centres d'ensenyament públic i privat a Castellar és la següent:

Il·lars d'infants

Totes les il·lars d'infants del municipi són de titularitat privada excepte una d'inversió pública i funcionament assembleari, tot i que la població compta, des de l'octubre de 1999, amb un **recurs municipal adreçat a la infància i a les seves famílies** on els infants poden relacionar-se i jugar alhora que les famílies intercanvien experiències i poden resoldre aquells dubtes relacionats amb el desenvolupament dels infants. El departament d'ensenyament facilita una subvenció universal de 150 € anual per aquelles famílies que han portat els seus infants un mínim de dos mesos a la llar d'infants.

El servei municipal per a infants de 0 a 3 anys és **La Casa de les tres moreres**, i compta amb el suport i l'orientació de professionals del camp sanitari, social, educatiu i psicològic que ajuden a resoldre qualsevol dubte sobre les necessitats dels nens, nenes i persones adultes. En aquest espai també es realitzen sessions de massatge infantil i narració de contes.

L'horari d'aquest servei és de dilluns a dijous de 9.30 a 11.30 hores i dijous de 16 a 18 hores. Cal tenir present que tot i oferir un servei per a les famílies, **l'horari establert no té en compte les necessitats reals d'aquestes, ja que no permet compaginar el treball i la criança amb l'ús del servei**. Sabem que les dones són les més perjudicades per la no existència de serveis adequats a la infància, ja que si no s'aconsegueix compaginar la criança amb els serveis o les xarxes socials de suport, **són les dones majoritàriament les que acaben renunciant a la seva carrera professional**.

Ja que, en general, no tenim dades sobre el professorat dels serveis i escoles del municipi, tan sols podem anar comentant aquelles informacions aïllades que hem pogut anar recollint. Per exemple, en aquest servei, **l'equip de treball està format per tres dones: una educadora i dues psicòlogues, fet que correlaciona totalment amb la feminització del sector educatiu**, més accentuada com més joves són els infants amb qui tractar. En aquest sentit seria positiu oferir models masculins de relació amb la infància, de cara a normalitzar aquest model de relació.

Des de l'Ajuntament s'ofereixen també altres serveis a les famílies i a la infància:

- **Ludoteca les tres moreres**: Espai d'educació a través del joc que ofereix diversos serveis:

- *Joc lliure i activitats programades* per a nens i nenes des d'13 fins a 6è de primària: funciona de dilluns a dimecres de 17 a 19:30 i els dijous de 18 a 19:30.
- *Espai familiar*: joc lliure per a nens i nenes acompanyats d'almenys una persona adulta: divendres a la tarda de les 17 a les 19:30 i dos dissabtes al mes al matí de 10 a 13 hores³.

- *Servei de préstec de joguines / Informació i assessorament sobre jocs i joguines / Campanyes d'intercanvi de joguines*: En aquest espai s'intenta facilitar l'intercanvi de joguines a través de diferents fórmules, amb l'objectiu de fer perdre el valor possessiu de les joguines (i de totes les coses, per extensió) i potenciant-ne l'ús per sobre de tot. Entre altres coses, es fan campanyes informatives sobre tipus de joguines i característiques, i cal destacar l'atenció dedicada a les **joguines sexistes**. Des d'aquest espai es declara **tenir un paper important per a treballar per la igualtat de gènere a través del joc**. Seguint aquesta premissa, es reflexiona sobre la transmissió de valors sexistes a través del joc i les joguines, explicant diferents mecanismes a través dels quals es perpetua el sexisme a través de les joguines: presentant els personatges masculins molt més actius que les imatges femenines que apareixen, els textos de la caixa o les mateixes instruccions apareixen en masculí, mentre que determinades joguines considerades de nenes tenen el text fent referència exclusivament al sexe femení... **Si es detecta que alguna joguina transmet valors sexistes, ja no s'ofereix a la ludoteca**, a més la igualtat de gènere es treballa també en altres activitats: a través dels diferents espais de joc simbòlic, on es reproduïen espais reals com la cuina, l'hospital, l'ordinador, el racó de construccions... sense marcar la seva utilització en funció del sexe de l'infant, a través de l'activitat dirigida del dia de la dona, que fa referència a la igualtat de gènere a través d'un conte o un joc.

Finalment, **des de la ludoteca es fa referència al biaix androcèntric existent en l'àmbit educatiu**, fent reflexions entorn el concepte d'educar i criticant-ne una concepció molt basada en els resultats, la competitivitat, la relació entre l'educació i el mercat laboral, l'eficiència dels infants... afegint que l'educació traspasa aquestes barreres i integra la totalitat de la persona, des de les relacions humanes, l'emotivitat, els sentiments, la presa de decisions, l'autoestima, el respecte per les diferències... Tot aquest treball es realitza des del concepte de la **coeducació**, tenint en compte la responsabilitat que l'exemple que s'ofereixi serveixi per a transmetre valors més igualitaris. En aquest sentit caldria apuntar que aquest servei no ofereix l'exemple d'una figura masculina encarregada de la cura dels infants, donat que el personal del servei és totalment femení.

• **"Escola de Pares"**: Aquest es realitza la XIIIena edició d'aquest servei, amb l'objectiu de facilitar informació i suport psicosocial i pedagògic que faciliti eines a la família per a garantir el benestar dels fills i filles. El treball amb les famílies es realitza a través de sessions de treball, taules rodones, conferències i seminaris-tallers, i es té en compte els diferents grups d'edat (fins a tres anys, alumnat de primària i adolescència). Es tracten varietat de temes, des dels relacionats amb la salut dels infants com estils educatius, temes socials... Cal destacar que la **coeducació i corresponsabilitat** han anat apareixent en aquest espai com a temes importants a posar damunt la taula.

Tot i que aquest espai pot ser molt fructífer i és molt idoni per a reflexionar sobre la igualtat d'oportunitats en el sí de la família, el mateix títol del servei té un biaix sexista important, ja que es refereix als pares i les mares amb el masculí

---

³ Tenim constància que l'elecció d'aquest horari segueix el criteri de possibilitar a les famílies l'assistència i acompanyament al servei.

genèric, quan es pot considerar que en aquest cas la utilització del **llenguatge sexista** està invisibilitzant el fet que a la pràctica han estat i segueixen sent les dones les principals encarregades de la criança de fills i filles.

A nivell d'iniciatives privades, aquesta és la llista de les Llars d'infants que hi ha al municipi, que aquest any ofereixen 295 places:

- Casamada
- El Casal
- El Coral
- La Baldufa
- El Niu
- El Picarol

La Llar d'infants **El Coral**, amb 59 places, té una estructura i funcionament particulars. És una cooperativa que gestiona l'AMPA (que alhora és la direcció del centre), i que es gestiona amb subvencions del Departament d'Educació de la Generalitat i les quotes de les famílies. L'ajuntament aporta l'edifici i el seu manteniment. La filosofia del centre és d'escola bressol pública, té una ratio molt estricta de 16-18 infants per aula, té els mateixos criteris d'accés que les llars d'infants públiques, i compta amb el servei d'aparcament de 8h a 9h del matí. A nivell d'igualtat d'oportunitats, la idiosincràsia d'aquesta llar d'infants té certes potencialitats per a treballar el tema de la corresponsabilitat en la parella, ja que si la família participa de la gestió de l'escola es produeix un acostament per part del col·lectiu masculí cap a la criança dels més petits, alhora que es poden oferir models més igualitaris. Tot i això no disposem de dades que puguin aclarir si s'aprofita o no aquesta oportunitat.

Quan parlem de les llars d'infants, hem de tenir clar que és una etapa **d'educació no obligatòria**, i per tant, les administracions no tenen l'obligatorietat d'oferir serveis públics a la ciutadania en aquest camp. Tot i això, el fet de no comptar amb serveis per a la infància repercuteix directament sobre la organització familiar.

Castellar compta amb **sis llars d'infants privades**, de manera que aquestes poden absorbir algunes de les necessitats de la població. El que no es pot assegurar quan es parla de serveis privats és que el preu del servei sigui assequible per a tota la població, amb la qual cosa els col·lectius més desafavorits econòmicament poden ser susceptibles de no poder pagar-los. Aquest problema s'accentua a partir del segon infant⁴.

Un altre repte a superar per les famílies amb infants a càrrec és la **conciliació de la seva vida laboral, familiar, personal, formativa, lúdica...** En aquest sentit, els **serveis per a la infància i les famílies**, poden ser de gran ajut sobretot per aconseguir oferir les mateixes oportunitats a tots els membres de la família. El **rol tradicional femení està intrínsecament lligat al món privat, a la cura i criança de fills i filles, a les tasques domèstiques...**, però avui en dia vivim un moment de canvi en el qual la dona està entrant cada vegada més en el món laboral, i la solució als problemes per a conciliar la carrera professional i mantenir la funció de mare passen per la **corresponsabilitat en la criança dels fills i filles amb la parella**, amb els serveis a la infància, la família extensa, xarxa social de suport...

Les famílies nouvingudes a Castellar no compten amb el **suport directe de les àvies i avis en la criança dels néts i nètes**, ja que no viuen al municipi,

---

⁴ Pensem en les famílies monoparentals, en la població estrangera...

això suposa la pèrdua d'un dels grans suports que encara avui en dia tenen les famílies per a la criança⁵, que moltes vegades permeten coordinar les entrades i sortides de l'escola amb els horaris laborals del pare i la mare.

Els problemes derivats de la situació de no corresponsabilitat i de manca de serveis adequats a les famílies que estem vivint actualment en el nostre país es veu reflectit en l'augment de l'edat mitjana de les dones que tenen el primer fill, el descens de la natalitat⁶. En l'àmbit laboral són les dones qui acostumen a abandonar la feina per a dedicar-se a la criança, amb els conseqüents problemes que pot suposar el llarg parèntesi laboral per a la posterior reinserció, per a les aspiracions en la carrera laboral de les dones, la pensió futura, drets laborals...

Les dades sobre el percentatge d'escolarització a les llars d'infants a Castellar ens ajudaran a visualitzar el percentatge de famílies que assumeix la criança en els primers anys de vida del nadó. Tot i que no tenim dades més específiques sobre la situació laboral dels membres d'aquestes famílies ni sobre la corresponsabilitat o no dels membres en la criança, hem de suposar que són les dones en la majoria dels casos les que assumeixen la criança renunciant a la pròpia carrera professional, formativa, etc.

Les dades de la següent taula són extretes de l'estudi anteriorment mencionat sobre la projecció de la població escolar, i daten de l'any 2003:

Taula 4.3 Percentatge d'escolarització a les llars d'infants a Castellar del Vallès (2000-2003)

Població	Percentatge d'escolarització			Llindar mínim d'escolarització	Llindar desitjable d'escolarització
	2000-2001	2001-2002	2002-2003		
0-1 Anys	10%	9%	12%	10%	20%
1-2 Anys	31%	33%	33%	25%	50%
2-3 Anys	50%	72%	63%	50%	80%
Total 0-3 Anys	29%	37%	36%	28%	50%

FONTS: Padró continu de Castellar del Vallès 2003, Estudi sobre serveis a la infància, Diputació de Barcelona 1999.

Els valors relatius als llindars mínim i desitjable d'escolarització van ser establerts fruit d'un estudi elaborat per la Diputació de Barcelona el juny de 1999: "L'educació dels meus petits". Aquest estudi acabava definint un mínim per sota del qual s'haurien d'iniciar mesures d'intervenció municipal per a millorar els serveis infantils. No tenim més informació sobre aquest estudi que ens permeti saber si es té en compte la perspectiva de gènere o la major repercussió que té per al col·lectiu femení la qualitat dels serveis a la infància.

Les dades de la taula 4.3, indiquen que a Castellar se superen els mínims d'escolarització acceptables, tot i que el curs 2000-2001, els percentatges estaven molt al límit dels llindars establerts. **Cada any ha anat creixent el percentatge d'escolarització**, així com també s'observa que **a mida que els infants es van fent grans, va disminuint el nombre d'infants no escolaritzats**.

Tot i que aquests percentatges suposen una situació teòricament correcta dels serveis a la infància, si tenim en compte que la resta de població d'aquesta edat no està escolaritzada, haurem de suposar que aquesta **s'educa a casa (un 71 % el curs 2000-2001, 63% el 2001-2002, i el 64% durant el curs 2002-2003⁷)**, amb el conseqüent **biaix de gènere** existent que suposa un dels

⁵ Quan mencionem els avis i àvies hem de posar èmfasi en les àvies, ja que són elles qui majoritàriament s'encarreguen del suport a la criança.

⁶ Aquest descens es produeix entre la població autòctona, ja que la població immigrada acostuma a tenir més fills i suposant un fre per aquest descens de natalitat.

⁷ Estudi sobre serveis a la infància, Diputació de Barcelona 1999. "L'educació dels meus petits".

majors reptes per a la nostra societat en el camí cap a la igualtat de gènere. Com ja hem comentat abans, **la falta de família extensa de suport, els problemes de mobilitat en les carteres de Castellar, i un rol tradicional femení encarregat de la cura i criança dels infants, fan suposar que moltes dones del municipi han anat assumint la criança dels infants sense possibilitats de compaginar-la amb la seva vida professional.**

- Castellar del Vallès compta per al curs 2005-06 amb 1973⁸ alumnes d'Educació Infantil i Primària, i amb els següents centres escolars:

Públics

- CEIP Bonavista.
- CEIP Emili Carles Tolrà.
- CEIP Joan Blanquer⁹.
- CEIP Sant Esteve¹⁰.
- CEIP Mestre Pla (ampliat a dues línies l'any 2003).

Concertats

- Col·legi El Casal (+ ESO).
- Col·legi La Immaculada.

Des del departament d'Ensenyament de l'ajuntament, es comenta que la coeducació és present en tots els centres i a totes les edats de manera implícita, i que és més fàcil aplicar-la en els primers cursos (parvulari), ja que com més gran es fa l'alumnat sembla més difícil fer un treball coeducatiu.

Tot i que no podem comptar amb la informació qualitativa de les escoles del municipi, hi ha hagut una escola que ha estat l'excepció: l'escola concertada "La Immaculada". Aquesta escola és d'una congregació religiosa femenina, i el personal és gairebé tot femení. En l'actualitat s'ha incorporat personal docent masculí: el secretari i el professor d'educació física, però les 16 persones restants són dones. L'escola és mixta, i tot i descriure's com una escola on es treballa la igualtat de condicions, **no es treballa la coeducació de manera explícita**. L'única activitat en la que es separa l'alumnat per sexes és en unes **xerrades d'educació sexual a sisè de primària**, aquesta separació es fa per intentar facilitar l'exteriorització de les inquietuds de nens i nenes (i va ser proposada pel mateix psicòleg que realitza el taller). L'escola compta amb alguns serveis que faciliten la conciliació treball-família: servei de guarderia, menjador, activitats extraescolars, adaptabilitat horària per a les reunions amb les famílies. Pel que fa a les diferències respecte les actituds, activitats, realitzades per nens i nenes, l'escola comenta que tot i que els nens juguen més a pilota, les nenes s'han anat incorporant últimament a aquesta pràctica. A més, a l'escola es promou el **Dia Sense Pilotes** per intentar fomentar altres iniciatives de joc comú. També es comenta que les noies són més sensibles emocionalment a l'hora de resoldre conflictes, mostrant més estratègies per al diàleg, en contraposició als nois, que tenen més dificultats per expressar els sentiments. Aquesta realitat ens serveix per valorar la **diferència entre escola mixta i coeducació**, ja que en general es té la sensació que l'escola mixta ja inclou per definició la igualtat d'oportunitats, però tal com s'autoddefineix la coeducació, cal anar més enllà per arribar a

---

⁸ Font de la dada: Web de l'Ajuntament de Castellar del Vallès.

⁹ El funcionament d'aquest centre es va posar en marxa el curs 2003-04, tot i que l'alumnat es va repartir entre altres centres mentre s'acabava la construcció del nou centre.

¹⁰ Aquest any ha ampliat les seves places per a parvulari, amb tres noves aules d'educació infantil

transmetre una educació realment equitativa. En aquest sentit, les mestres de l'escola han realitzat un **curs d'educació emocional** per intentar treballar el tema amb els alumnes.

Per acabar amb les aportacions de l'escola La Immaculada, farem referència als aspectes de corresponsabilitat en l'educació per part de les famílies, ja que s'han observat certes tendències:

- **Participació gairebé exclusiva de les mares** en el taller per famílies de suport a l'escola, on s'ajuda en diferents treballs per a l'escola.
- **Tan pares com mares porten els fills i filles a l'escola, també ho fan els avis i àvies.** (El servei d'acolliment ajuda molt en aquest aspecte).
- **En la majoria dels casos és la mare qui parla amb la tutora,** tot i que cada vegada més hi assisteix la parella.
- **A l'escola de pares¹¹ assisteixen sempre mares** i en alguna ocasió un parell de pares.
- Cada vegada més els infants exterioritzen la **participació dels pares en les tasques domèstiques.**

Les dades extretes de l'estudi sobre la projecció de la població en edat escolar realitzat l'any 2003, mostren la distribució de l'alumnat entre els centres públics (73,5%) i els concertats (26,5%). A més, l'evolució any rere any sembla indicar que els centres públics van augmentant molt més el nombre de matriculacions que els concertats.

Tot i que no disposem de dades segregades per sexe sobre la població escolaritzada al municipi, la següent taula ens mostra l'alumnat en nombres per cursos:

Taula 4.4 Nombre de matriculacions, percentatge d'escolarització i índex d'autocontenció als centres escolars del municipi per al curs 2002-03.

	P3	P4	P5	Cicle Inicial		Cicle Mitjà		Cicle Superior	
Matriculacions	189	191	194	188	160	168	170	172	203
Autocontenció¹²	86,70%	88,40%	90,23%	90,40%	80,40%	78,50%	78,30%	75,40%	89,80%

Font: Estudi sobre la projecció de la població escolar de Castellar del Vallès. Horitzó 2013

Tal com podem observar a les dades d'**autocontenció**, els percentatges de **població en edat escolar que estudien en centres del municipi és molt elevat**, trobant el seu índex més alt al primer curs del cicle inicial (90,4%), i l'índex més baix el primer curs del cicle superior amb un 75,4%. No tenim més dades per poder saber a què es deu el descens en l'autocontenció en el cicle mitjà i inicis del superior, però sembla ser¹³ que els casos més generalitzats serien aquells en què la família treballa fora i els va millor acompanyar-los prop d'on treballen, o bé perquè han immigrat a Castellar tot i que continuen anant a l'escola on vivien anteriorment. Veiem que les raons exposades són relatives a la conciliació entre la vida familiar i laboral, de manera que queda pal·lesa la importància que té per a les famílies comptar amb els serveis educatius adequats tan pel que fa a la educació dels infants, nois, noies i adolescents, com per a la igualtat d'oportunitats.

¹¹ Fixar-se en la utilització del masculí genèric i de l'efecte d'invisibilitzar la realitat, que en aquest cas seria una escola de mares.

¹² Índex que mostra la capacitat d'un municipi per a retenir (en aquest cas) la població en edat escolar a les escoles del municipi.

¹³ Segons les explicacions de l'estudi sobre la població escolar ja esmentat

Podem considerar aquests percentatges prou elevats i positius, ja que significa que existeix certa **proximitat entre l'escola i la llar, de manera que es facilita l'organització familiar per a portar i recollir els infants a l'escola (facilitant una millor conciliació entre la vida familiar i laboral)**, i al mateix temps, els més grans també poden anar-hi sols. Tot i que no tenim dades concretes del municipi, avui en dia són encara les dones les que s'ocupen principalment de la criança, de manera que podem afirmar que l'alta autocontenció en la població en edat escolar afavoreix més a les dones, ja que els permet disposar de més temps per organitzar les seves activitats, ja siguin aquestes personals, familiars o laborals. Ja hem anat comentant que en general són les dones les que acaben renunciant a la seva carrera professional en cas de no poder combinar treball i família, amb les conseqüències a nivell de projecció a la feina, precarietat laboral, **jornada contínua**.

Educació Secundària, Batxillerat i Cicles Formatius. (1084 alumnes)

- IES de Castellar
- IES Puig de la Creu¹⁴
- Col·legi El Casal (+ ESO)¹⁵

Des de la regidoria d'ensenyament s'està intentant oferir formació ocupacional, PGS's. a l'alumnat de 3r d'ESO a mode de tastig d'oficis per a plantejar-se la possibilitat de cursar un grau mig quan acabin l'ESO i no abandonin així els estudis. La intenció seria poder oferir unes pràctiques on l'alumnat descobris el sector pel qual s'interessa i pugui fer una millor elecció en els seus estudis. **Ens falta informació quantitativa per saber de quina manera es dona la segregació per sexes en les eleccions formatives de l'alumnat.**

Una altra proposta per a tractar la coeducació seria la prova pilot en l'activitat extraescolar d'esports en el lleure.

A l'IES Castellar es va realitzar un estudi de gènere bastant complert, del qual tan sols explicitem les dades més rellevants, ja que no podem contrastar els resultats amb els dels altres instituts, que aquests no van realitzar l'estudi:

- El 60% dels càrrecs directius són dones i el 40% restant homes. Cal destacar que el director i cap d'estudis són homes, mentre que la cap d'estudis de primària és una dona. **(segregació vertical)**
- Es dona una **gran segregació per sexes en les 4 modalitats de Batxillerat ofertes**: Ciències naturals i de Salut (90%noies), Tecnològic (80% nois), Humanitats i Ciències Socials (80% noies)
- No es treballa el biaix de gènere en la orientació professional.
- **El Pla d'Acció Tutorial específica** per a cada curs el tipus de treball a realitzar en matèria de **coeducació**.
- La violència de gènere no és freqüent entre els adolescents del centre perquè les relacions que es donen són curtes i superficials.
- **Fracàs escolar**: Es dona una major tendència a suspendre entre els nois, però les diferències tampoc són clarament diferenciades¹⁶.
- Accions i activitats realitzades entorn la igualtat d'oportunitats, etc.: commemoració del Dia de la Dona, Dia contra la violència

¹⁴ Aquest centre va posar-se en funcionament el curs 2003-04, amb 3 línies d' ESO i 2 línies de Batxillerat.

¹⁵ Aquest centre no ofereix Batxillerat.

¹⁶ Segurament hi ha més variables en joc que el sexe, ja que les proporcions d'aprovat i suspensos varien sensiblement en funció del curs, l'any.

contra les dones, tutories temàtiques per a la igualtat entre homes i dones,...

- Des de l'any 1998 es realitza l'activitat **"Esport a l'esbarjo"**, de caràcter coeducatiu i que intenta suprimir la competitivitat i la violència en l'esport i propiciar que les noies també participin de la pràctica esportiva.

Tot i que **no disposem de dades referents a l'alumnat de cada centre, ni de les dades segregades per sexe**, sí que disposem de l'alumnat matriculat a educació secundària per al curs 2002-2003. Les dades segregades per sexe són especialment importants en aquest nivell de l'educació ja que visibilitzen perfectament la segregació per sexes en les diferents opcions educatives. A la llarga aquesta segregació arriba al món laboral, molt lligada a la valoració i prestigi de les diferents professions de tal manera que, al final trobem baixos econòmics importants a nivell de remuneracions d'homes i dones.

També comptem amb les dades referents a l'índex d'autocontenció de la població de 3 a 16 anys i de 16 a 18 anys, que ens permetran fer una lectura similar a la realitzada amb els nivells educatius anteriors. Les següents taules ens mostren aquestes informacions:

Taula 4.5. Nombre de matriculacions, percentatge d'escolarització i índex d'autocontenció als centres escolars del municipi per al curs 2002-03.

	ESO				Batxillerat		Cicle	TOTAL
	1r	2n	3r	4t	1r	2n	Grau Mitjà	
Matriculacions								
%Escolarització	86,85%	85,40%	96,62%	92,56%	53,90%	42,23%	10,80%	56,60%
Autocontenció	86,80%	85,40%	96,60%	92,50%	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.

Font: Estudi sobre la projecció de la població escolar de Castellar del Vallès. Horitzó 2013

Els nivells d'escolarització al municipi són elevats tot i que dins l'ensenyament obligatori trobem diferències importants entre els dos primers i els dos últims cursos sobre els quals no tenim suficient informació per analitzar. En relació al Batxillerat hi ha una caiguda de gairebé la meitat de la població escolar, deguda principalment per la no obligatorietat de l'educació en aquest nivell. És important fer èmfasi en aquesta davallada, ja que en termes generals l'abandó en aquesta franja és un fenomen més masculí que femení, **però no tenim dades segregades per sexe per a analitzar aquesta realitat.**

Pel que fa a l'índex d'autocontenció es manté en nivells semblants als cicles educatius anteriors, per tant confirmem les valoracions sobre la capacitat del municipi a escolaritzar l'alumnat en les escoles del municipi i les repercussions positives que aquest factor pot tenir per a les famílies i per a les dones en particular.

Disposem de molt poques dades sobre l'**alumnat nouvingut**, tot i que des de la regodoria d'Ensenyament s'afirma que l'índex és baix. El CEIP Joan Blanquer absorbeix la major part d'aquest alumnat, ja que, al ser una escola de nova creació, ha tingut més places disponibles que s'han anat omplint al llarg del curs amb molt alumnat nouvingut: el 17% del seu alumnat. La pròpia escola ha demanat que es revisi aquesta situació per intentar fer un repartiment més paritari, la comissió de matrícules s'encarregarà d'aquest tema.

Per altra banda cal comentar que no hi ha aula d'acollida per a les noves incorporacions, tan sols es fa reforç escolar i reforç de català. Cada escola té el seu propi protocol d'actuació.

AMPAS

Tampoc ens ha arribat informació de totes les AMPAs del municipi, per tant és difícil extrapolar les idiosincràsies de cadascuna en un àmbit més general. De totes maneres el que ha quedat clar és que la coeducació no és un tema treballat a no ser de l'Escola de Pares¹⁷, on alguna xerrada es pot dedicar a aquest tema. Per altra banda la participació és diferent en cada AMPA: al CEIP Bonavista, per exemple, participen 9 mares i 2 pares, al CEIP Sant Esteve la proporció per sexes en la junta està igualada, però quan es realitzen activitats del Taller de Pares¹⁸ la participació és gairebé exclusivament femenina.

Finalment comentar que a les AMPAs de Castellar estan coordinades en la Interampa, que serveix d'òrgan representatiu de totes elles.

Algunes de les accions realitzades per les AMPAs per a una millor compatibilitat entre la vida laboral de les famílies i l'escola són: Camins escolars, Servei Bon Dia, Servei de Menjador...

Escola Municipal d'Adults

En primer lloc no podem parlar de l'escola per a persones adultes sense fer menció al **llenguatge utilitzat per a donar nom a l'escola**. S'utilitza un masculí genèric evitable, per tant seria recomanable trobar una fórmula lingüística més neutra (escola de persones adultes, per exemple).

L'escola es va crear el curs 1986-87, en un moment en què les persones que volien rebre una formació d'aquestes característiques s'havien de desplaçar a Sabadell. Després de 20 anys l'oferta s'ha diversificat, i actualment s'ofereixen els següents cursos:

- *Formació instrumental*: és el grup de les "senyores", hi ha **2 grups de 10 dones cadascun** que porten des del principi de l'escola.
- *Ensenyaments inicials*: català, castellà, anglès, iniciació a la informàtica
- *GES*: (pendent d'aprovació).
- *Preparació per a les provés d'accés a la Universitat per a majors de 25 anys*: **Des de fa tres o quatre anys en el temari d'història s'incorpora el feminisme.**
- *Preparació per a les provés de cicles formatius de grau mig/superior.*
- *Necessitats educatives especials*: Hi ha un grup de persones amb discapacitats psíquiques que s'integren en el funcionament normalitzat de l'escola.
- *Reforç escolar 12-16.*
- *Transició escola-treball.*
- *Tallers mensuals de dinamització sociocultural.*
- *Taller de literatura per al casal d'avis*¹⁹.

El professorat ha estat sempre femení, però l'any passat es va incorporar un home i aquest any un altre, de manera que actualment els **dos professors es dediquen a fer classes de llengua (català, castellà i anglès), i les quatre dones a matèries més relacionades amb les ciències socials i les ciències**:

¹⁷ veiem que la utilització de llenguatge sexista en aquest cas concret es va repetint des de diferents àmbits del municipi.

¹⁸ Llenguatge sexista que torna a invisibilitzar la realitat de la participació totalment femenina.

¹⁹ Una proposta alternativa a l'ús del llenguatge sexista podria ser: casal de gent gran.

matemàtiques, informàtica, alfabetització... Les professores realitzen més hores de classes a la setmana, ja que, segons comenta la direcció de l'escola, han estat més flexibles a l'hora d'assumir noves classes de matèries diferents a les seves.

En quant a recursos de l'escola, es troba a faltar la figura d'una persona encarregada de les tasques administratives. A més, a vegades costa trobar professionals que vulguin oferir certes matèries, donat que els sous que es poden pagar des de l'escola no són equiparables amb els d'una escola, un institut...

El curs passat l'escola tenia **135 alumnes, 107 dones i 28 homes**, i la seva participació i camps d'estudi mantenien certes tendències diferenciades:

- Els **homes** utilitzen més l'escola per a realitzar **cursos que els puguin aportar algun reconeixement oficial**, com ara la **prova d'accés a la Universitat** per a majors de 25 anys, o proves d'accés a graus mitjos o superiors. En 14 anys tan sols hi han hagut dos homes que anessin a l'escola a aprendre a llegir o escriure, segons valoracions del personal municipal, els homes del poble que no saben llegir ni escriure no van a l'escola perquè se sentirien ridículs, en canvi sí que hi ha dones que hi van sense cap mena de problema.
- El personal de l'escola ens comenta que com que hi ha moltes més dones, **els temes que es tracten a classe o als tallers...acaben sent temes que interessin més a les dones.**
- Els cursos de preparació per a l'accés a la universitat o a graus mitjos i superiors estan clarament masculinitzats, a més, el caràcter del curs està molt marcat per la importància de l'examen. D'alguna manera hi ha una validació final de la persona que en els altres cursos no existeix. El teòric prestigi que aporta el superar l'examen és una motivació per als homes, mentre que sembla que per a les dones l'única motivació es aprendre alguna cosa que a elles els interessa.

L'alumnat estranger s'intenta integrar dins els cursos, amb la intenció de normalitzar al màxim la seva presència i situació. L'escola també compta amb un **Curs d'Acolliment**, pensat per a aquelles persones que no coneixen cap dels dos idiomes oficials de Catalunya i que a més d'aprendre un vocabulari bàsic amb el qual poder desenvolupar-se amb un mínim de garanties, intenta que els nousvinguts puguin relacionar-se, intercanviar experiències...

Els horaris dels cursos es decideixen en funció dels grups i la demanda, intentant adaptar-se a les necessitats del grup, de manera que entre les 15h i les 17h és un horari on van més dones grans, mentre que la resta fa classes de 19h a 22h. Tot i això cada any hi ha dones que ho deixen perquè no poden compaginar l'escola amb la criança dels seus fills i filles.

L'escola realitza **activitats per al dia de la dona i també en el dia contra la violència vers les dones**: "Tot fullejant el refranyer", "Deesses", "Poesia i art femení", contes no sexistes, tertúlia radiofònica "Dia contra la violència de gènere", lectura del Manifest, espectacle a l'Escola d'Adults titulat "Stand up monòlegs"...

També es realitzen altres **activitats durant l'any relacionades amb el gènere** i la igualtat d'oportunitats com: "El mite de la Ventafocs", "II jornades de Pluràlia" sota el títol "Igualtat d'oportunitats, oportunitats per a la igualtat". Participació de l'escola amb la Comunicació "Dones i formació continuada"...

Escola Municipal de Música Torre Balada

Les dades que hem obtingut sobre l'escola municipal de música no estan segregades per sexe (però sí per edat), amb la qual cosa no podem fer una anàlisi per a poder esbrinar si es dona algun tipus de segregació entre l'alumnat en funció del seu sexe. El que sí hem obtingut han estat les dades del professorat, que consta de 14 professionals entre els que hi ha 5 homes i 9 dones. Tot i que entre el professorat de música acostuma a haver més igualtat numèrica entre sexes que entre el professorat dels centres escolars, podem observar que la feminització continua present.

Intervenció socioeducativa per a nenes i nenes de 8 a 16 anys amb dificultats socials

Des de les Regidories de Joventut, Benestar Social i Ensenyament, s'ofereixen les següents propostes amb la finalitat d'oferir una atenció socioeducativa des de diferents vessants (lúdica i formativa) a un grup d'infants i adolescents en situació de dificultat social o susceptibles de presentar-la:

- **Projecte Tria:** Acompanyament individualitzat en el temps de lleure.
- **Projecte de suport Socioeducatiu:** Des de l'any 1993 es porta a terme el projecte de Centre Obert, amb un treball de prevenció, amb continguts educatius i reforçament del procés de socialització.
- **Projecte de transició Escola-Treball:** Adreçat a adolescents de 15-16 anys amb dificultats per la seva integració en els centres educatius.

Projecte TRIA

Destinat a infants i jovent tipificat com a grup de risc social per intentar afavorir el desenvolupament de la seva personalitat i fomentar valors de respecte i comprensió vers el medi social. Les derivacions poden venir de la pròpia Ludoteca, de Benestar Social, de l'escola o l'EAP es treballaran 4 àmbits que influeixen en el desenvolupament integral de l'individu: individual, familiar, comunitari i social.

El projecte diferencia dues franges d'edat: de 8 a 12 anys (integrats a la Ludoteca) i de 12 a 16 (integrats al Casal de Joves). El grup dels més petits realitza les activitats bàsicament a la ludoteca, tot i que hi ha altres espais com el Casal de Joves, el Casal Catalunya... Pel que fa al grup dels més grans, els tallers es realitzen els dies entre setmana de 17h a 20h i de setembre a juny en grups de 8 a 10 persones.

En el grup d'edat de 12 a 16, trobem 9 nois que realitzen el taller motos i 7 noies al taller de perruqueria, tots de nacionalitat espanyola. S'utilitzen aquests tallers "ganxo" per a què després participin en altres activitats. **L'oferta té un clar biaix de gènere, utilitzat com a eina per apropar el jovent però reproduint al mateix temps les construccions socials que determinen els rols de gènere.**

Projecte de suport Socioeducatiu (Projecte d'absentisme escolar)

Aquest servei també es divideix en dos grups d'edat. El suport socioeducatiu també es divideix en dos subprojectes: un de caràcter més acadèmic per intentar prevenir i tractar el **fracàs escolar i un altre de reforç de català** per a nens i nenes que acaben d'arribar al municipi i provenen de països extracomunitaris. Durant el curs es fan tasques compensatòries de les carències educatives i en el reforç dels hàbits d'estudi, de treball, llenguatge, raonament, socialització... a través de la realització dels deures escolars i la programació individualitzada que se'n deriva.

L'alumnat segregat per sexes en aquest curs és el següent: 30 nois i 19 noies. Entre aquests es troben 7 noies i 6 nois provinents de països llatinoamericans i 2 noies marroquís.

En el reforç de català hi ha 4 nois i 13 noies, provinents, la majoria (tots els nois i 11 noies), de països llatinoamericans.

Projecte de transició Escola-Treball

Destinat a aquella part de l'alumnat que té greus dificultats per avançar en l'ESO i aquells que presenten absentisme total o parcial. Al mateix temps al municipi es constata un dèficit important de recursos pre-laborals i formatius per al jovent.

L'objectiu del projecte és oferir a aquest col·lectiu **un disseny curricular flexible i adaptat que permeti l'acreditació de l'etapa de l'ESO, amb una orientació professional.**

El Febrer de 2004 es va portar a terme una experiència conjunta entre el Departament de Promoció Econòmica, Benestar Social i l'IES Castellar dins el programa EQUAL, en la qual es va realitzar un taller de soldadura amb 8 alumnes i metodologies més properes al món del treball que a l'escolar.

Els tallers que es realitzen són: jardineria, soldadura i cuina a càrrec de personal expert.

Pluràlia

Com ja hem explicat en el capítol anterior, les segones jornades de Pluràlia, realitzades el 2005 sota el títol **Igualtat d'oportunitats: Oportunitats per a la igualtat**, es **van dedicar íntegrament a la igualtat d'oportunitats** amb l'objectiu de reflexionar al voltant del paper de la dona a la societat actual i per establir criteris d'actuació per eradicar les desigualtats de gènere. En aquestes jornades es van tractar diferents eixos temàtics tots centrats en les desigualtats de gènere. La **coeducació** va ser un dels eixos tractats, i les principals conclusions de la taula d'educació van ser els següents:

- Els centres escolars haurien de **replantejar la organització dels seus espais d'esbarjo** per poder treballar el tema de la igualtat.
- **Necessitat d'una metodologia de treball** per a possibilitar la coeducació a de l'escola
- Redefinir els **continguts escolars adaptant-los al coneixement de les tasques quotidianes** associant-les a un valor positiu. (En oposició al model androcèntric caracteritzat per la competitivitat, l'individualisme, l'èxit social...)
- Fer pal·lès que des dels **mitjans de comunicació** finançats amb fons públics, s'utilitza un **llenguatge sexista**.
- **Necessitat de fer un treball transversal** per a treballar la igualtat d'oportunitats.
- Els educadors representen els **agents de canvi** en el procés de la igualtat.
- **Necessitat d'adaptar els currículums escolars a la coeducació**, amb continguts com "la química a la cuina" o activitats amb teixits...

4.3. RESPOSTES APORTADES

En aquest apartat fem un breu recull d'alguns dels plans, programes i/o projectes que es duen a terme al municipi des d'una perspectiva de gènere o als quals se'ls podria introduir aquesta mirada en el moment de dur endavant un possible pla d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes.

PROGRAMES/PROJECTES	OBJECTIUS	ACCIONS
"Parlem de..." Seminari per a pares i mares d'infants de 0-3 anys. CAP	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Oferir a pares i mares un espai on rebre informació, crear debats, i assessorar sobre la criança dels seus infants. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Xerrades sobre alimentació, desenvolupament neurològic, "el meu fill no em fa cas"...
Salut a l'escola Escoles del municipi	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sensibilitzar i informar sobre la importància de la salut i prevenir problemes de salut a la població escolar i llars d'infants. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Alimentació, Sida, àlbum de la salut, vacunacions, conte de les vacunes, drogodependències, fluoritzacions, medi ambient...
Ensenya'l a menjar CAP Psicovallès Escoles	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Millorar els hàbits alimentaris dels infants i donar eines a les famílies per aquests propòsits. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Distribució de tríptics, xerrades informatives, materials...
Prevalença de la problemàtica en salut emocional infanto-juvenil Psicovallès CAP CSMIJ del Consorci Hospitalari Parc Taulí	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Desenvolupar propostes de formació adreçades a pares, mares i mestres, segons els temes prioritzats. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sessions de formació per al professorat i les famílies en educació socioemocional.
QKK Ràdio Castellar Ludoteca	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Apropar els mitjans de comunicació als nens i nenes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Realització d'un programa de ràdio amb preguntes culturals i proves d'habilitat.
Agenda Escolar Consell Comarcal del V.O. Regidoria d'Ensenyament	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Localitzar i difondre recursos de la comarca, conèixer diferents temes de la vida social...sobre el tema a tractar 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Agenda escolar temàtica amb activitats a realitzar sobre un tema en concret.
Projecte Educatiu de Ciutat.	<ul style="list-style-type: none"> • Està en fase de preparació. 	

4.4. TENDÈNCIES DE GÈNERE: PUNTS FORTS I PUNTS A MILLORAR

1. Nivell Formatiu de la Població

A principis del segle XX les dones encara tenien un accés força limitat als ensenyaments reglats, a principis del segle XXI la situació ha canviat radicalment i les dones joves tenen, en línies generals, un nivell formatiu més elevat que els homes.

Així doncs a partir de les dades disponibles podem visualitzar aquesta realitat dual: mentre que les dones grans tenen cotes d'analfabetisme elevades i el seu nivell formatiu és molt més baix, les dones joves tenen una forta presència en els estudis superiors. Es dona doncs, una concentració polaritzada de les dones en els nivells formatius més baixos i més alts.

PUNTS FORTS:

- No hi ha distincions significatives per raó de sexe en quant al grau d'instrucció de la població general.
- Les dones joves (de 25 a 44 anys) són el col·lectiu amb millor formació del municipi. Alhora que les dones grans són les menys formades, amb un 60% respecte el 40% restant d'homes.
- Es produeixen canvis generacionals en el nivell formatiu de la població en la direcció d'un nivell més elevat per a les noies joves, i un nivell inferior per als nois joves. D'aquesta manera, s'inverteix la relació entre el nivell formatiu d'ambdós sexes que existia en generacions anteriors.
- L'**Escola de Persones Adultes** funciona com a espai d'aprenentatge, de relació, integració social i de posta en comú de moltes dones del municipi.

PUNTS A MILLORAR:

- **Les dones són majoria en el col·lectiu de persones sense titulació**, tot i que en les edats més joves els homes gairebé tripliquen les dones. Segurament perquè l'abandó en els estudis o la professionalització en oficis, entre d'altres fenòmens, té una major incidència en el col·lectiu masculí.

2. Oferta formativa

La possibilitat d'accés dels nens i nenes de 0 a 3 anys als centres educatius públics és molt important ja que és un espai educatiu i de socialització i un servei clau en la compaginació de la vida laboral i familiar en l'etapa de criança, sobretot per les dones perquè aquestes encara són les principals responsables de les tasques familiars domèstiques.

PUNTS FORTS:

- Realització de l'estudi "Projecció de la població escolar de Castellar del Vallès. Horitzó 2013", per tal de detectar les necessitats reals de centres educatius al municipi donats els fenòmens migratoris dels últims anys.
- Construcció de nous centres escolars i ampliacions de centres ja existents en els últims anys
- Existència de varietat de serveis per als infants de 0 a 3 anys i les seves famílies des d'on es tracten diversitat de temes de gènere.
- L'estructura organitzativa de la llar d'infants La Coral té moltes possibilitats per a poder fer participar el col·lectiu masculí en la criança i educació dels més petits.
- Els percentatges de població en edat escolar que estudien en centres del municipi és molt elevat, facilitant la conciliació entre la vida familiar i laboral de mares i pares.

PUNTS A MILLORAR:

- Els horaris dels serveis municipals que s'ofereixen a les famílies amb fills entre 0 i 3 anys no faciliten la conciliació de la vida familiar i laboral de pares i mares.
- El personal municipal que treballa amb el col·lectiu infantil (0 a 3 anys) és tot femení, de manera que no s'ofereix un model d'home corresponsable en la criança.
- Totes les llars d'infants del municipi són de titularitat privada.
- Al municipi es constata un dèficit important de recursos pre-laborals i formatius per al jovent.
- Necessitat de **trencar amb estereotips i patrons culturals** que provoquen una menor participació dels homes en les tasques formatives de l'Escola de Persones Adultes (en concret, de l'alfabetització).
- S'ha detectat la utilització de llenguatge sexista per a designar alguns serveis educatius del municipi: Escola de Pares i Escola Municipal d'Adults

3. Coeducació i Gènere

El fet que als centres **no es treballi explícitament des d'una perspectiva coeducativa** implica, d'alguna manera, que es mantinguin i perpetuïn les estructures de gènere existents car, la no acció és una manera de donar per vàlid l'estat de coses vigent.

PUNTS FORTS:

- S'ha detectat que mica en mica els pares participen més en les tasques domèstiques així com en la representació de la família a l'escola (reunions amb el professorat...).
- Cada centre educatiu del municipi realitza alguna activitat en relació a la igualtat d'oportunitats.

PUNTS A MILLORAR:

- No hi ha dades sobre corresponsabilitat en la criança en els primers anys de vida dels nadons (suposem que les dones acaben renunciant més que els homes a la seva carrera professional, formativa...).
- A les escoles pràcticament **no es treballa de manera explícitament coeducativa**, ni amb activitats específiques ni de forma transversal. Cal treballar de manera transversal a més de fer activitats concretes sobre temes diversos enfocats des d'una perspectiva coeducativa i de gènere.
- S'han detectat nivells baixos de corresponsabilitat vers l'educació dels infants, de manera que són les mares qui més participen i donen suport a les activitats de les AMPAS i les escoles, alhora que són elles qui majoritàriament van a parlar amb les tutores.
- No hi ha dades segregades per sexe sobre les eleccions optatives a l'ESO i Batxillerat.
- No s'han obtingut dades referents a l'alumnat de cada centre, ni de les dades segregades per sexe.

5.ACTIVITATS ECONÒMIQUES I USOS DEL TEMPS

TREBALL REPRODUCTIU I PRODUCTIU

5.1.1. CONTEXTUALITZACIÓ

L'anàlisi tradicional del mercat de treball i l'activitat productiva desvincula les activitats econòmiques dels treballs de l'esfera reproductiva, familiar-domèstica i de cura de la llar i de les persones. En aquest capítol pretenem fer visible, seguint la línia d'alguns estudis de gènere de les Ciències Socials que qüestionen aquesta desvinculació, el **lligam existent entre el treball productiu i el treball reproductiu**, per mostrar les profundes desigualtats de gènere que hi perviuen, i per poder realitzar una anàlisi més integrada de les activitats econòmiques.

Amb aquest nou enfocament es pretén fer emergir com hem dit la desigualtat de sexe/gènere, fer veure que el treball reproductor no tan sols genera càrregues de treball, sinó que es concep com una activitat privada que la família i les dones per tradició encara avui han d'assumir. Per tant, encara existeix l'anomenada divisió sexual del treball.

La divisió sexual del treball s'expressa, entre d'altres coses, en la linealitat de la vida masculina i la doble presència / absència femenina. És a dir, **el cicle vital dels homes** majoritàriament es configura de manera lineal i successiva (**és diacrònic**): un temps per treballar, un temps per l'oci o altres activitats. **El cicle vital de la majoria de les dones es caracteritza**, en canvi, no per l'anomenada doble jornada, que suposaria una successivitat treball remunerat/tr treball no remunerat, sinó **per la sincronia**; d'una banda per la **doble presència**, que afecta a les dones quan treballen fora de la llar i significa que aquestes, malgrat desenvolupar un treball assalariat, segueixen ocupant-se de la major part del treball reproductor (familiar-domèstic) que, en la quotidianitat, es tradueix en fer simultàniament el rol d'assalariada i el rol de mestressa de casa en un mateix espai de temps i jornada; i de l'altra, per la **presència / absència**, és a dir, per les entrades i sortides del mercat laboral, motivades normalment pel cicle vital (casament, maternitat, cura de persones grans, etc.) i les polítiques empresarials que s'activen en circumstàncies determinades com no contractar dones en edat fèrtil o acomiadar-les quan es troben en estat de gestació.

Algunes de les conseqüències que aquesta situació genera –si tenim en compte a més la valoració secundària dels rols tradicionals de les dones- són:

- La sortida del món laboral de forma voluntària/involuntària que pot ser transitòria o de llarga durada. Això provoca pèrdues a nivell de cotització, jubilació...
- Dificultats per a incorporar-se o reincorporar-se al mercat de treball.
- Reducció de les possibilitats de reciclatge professional o de promoció laboral.
- Major presència de dones en els treballs productius que són una extensió dels seus rols socialment establerts i que, per tant, estan menys valorats (treballs productius relacionats amb la cura i l'atenció a les persones...).
- Manca de dones en aquelles professions i càrrecs que requereixen una dedicació molt alta.
- Reducció del temps de lleure i temps per a sí mateixes que repercuteix en el desenvolupament vital i professional de les dones.

Es calcula que **les dones treballen unes 30 hores setmanals més que els homes**, i que la jornada de treball de les dones que fan treball reproductiu no remunerat a temps complet està entre les 56 i les 80 hores setmanals. Malgrat això a les Enquestes

de la Població Activa, als censos i als padrons, se les classifica com a població inactiva¹, la qual cosa és una mostra clara de la centralitat del món productiu en l'organització de la vida i de la no valoració social del treball reproductiu no remunerat. Nosaltres continuarem fent servir aquesta terminologia per no crear confusions, però tenint en compte el nostre qüestionament tant d'aquest concepte d'activitat com de que l'organització social giri entorn el món productiu.

L'enfocament que vincula les esferes productiva i reproductiva (familiar domèstica) ha desmitificat una sèrie de problemàtiques entorn a les dones (donar prioritat a la família, no voler treballar en qualsevol lloc, etc...). De la mateixa forma ha evidenciat que la societat i el món empresarial, al concebre-les de forma separada, transmeten la idea que el treball reproductor és aliè i intransferible a la societat, ja que pertany a l'àmbit privat. Així doncs, també ha mostrat que la suposada independència entre una esfera i l'altra és impossible en tant que allò relacionat amb el món considerat productiu no es podria dur a terme sense totes les tasques que es fan al reproductiu.

Cal fer visible el fort nexa que uneix ambdós espais per poder assolir les transformacions socials, econòmiques i culturals necessàries². Algunes de les mesures que es proposen són les reduccions de jornada laboral, el repartiment del treball, etc. Però el problema és més de fons. Cal intentar un nou pacte social en el que l'objectiu central sigui la qualitat de vida i que per tant contempli la diversitat de les vides. Representa assumir que el centre és aquest, i no el sistema productiu, i per tant ajustar les polítiques d'ocupació al cicle de la vida i no a un cicle lineal totalment artificial, sustentable només perquè hi ha unes persones al darrera que s'ocupen de les altres tasques.

La invisibilitat del treball de cura de les persones i de la llar té una síndrome associada: la *síndrome de la mestressa de la llar*. Seguint a Galvin, podem dir que es comença a patir entre els 35 i els 44 anys. Els primers símptomes són malestar general i apatia. Després es dona l'insomni, abatiment, mal de cap, desinterès sexual, canvis d'humor. Al darrera hi ha la sensació de soledat, la necessitat de ser reconegudes i valorades, i el fet d'adonar-se que ha viscut per a altres persones, que les seves satisfaccions i problemes eren de les altres persones (el treball del marit, els estudis dels/les fills/es, etc.) i els ha mancat una vida per a elles mateixes. Aquesta situació coincideix normalment amb la marxa de les filles i fills de la llar materna, amb el que les seves tasques es veuen reduïdes. De fet, i com veurem al següent capítol, els índexs de depressió entre les dones són molt alts, i no només entre les que realitzen treball reproductiu no remunerat a temps complert.

En raó d'això, la finalitat d'aquesta anàlisi és mostrar de forma conjunta la interrelació d'ambdues esferes per així fer una lectura de gènere d'alguns fets que afecten amb més intensitat a les dones, com l'atur, la contractació a temps parcial, la temporalitat dels contractes i l'escassa presència de dones en càrrecs tècnics i polítics que requereixen dedicació i competitivitat.

---

¹ Galvin, Virginia F. "Gladiadoras del Hogar", a El País Semanal, 3 de Desembre del 2000.

² Carrasco, C. Ponència presentada al pannell "L'estructura del mercat laboral. Participació d'homes i dones (perspectiva de futur)". Institut Català de la Dona, compartir és sumar, Jornades per a la Igualtat d'Oportunitats i responsabilitats a la vida familiar i professional, Barcelona, 27 i 28 d'octubre de 2000.

5.1.2. ANÀLISI DE LA REALITAT

Aquest apartat té com a objectiu destacar alguns indicadors particularment significatius fer una lectura dels mateixos des de la perspectiva de gènere, amb la finalitat de proporcionar elements que facin possible dur a terme una aproximació diferent a les dades referents a les activitats econòmiques del municipi de Castellar del Vallès.

ASPECTES RELLEVANTS DE L'ECONOMIA

Castellar del Vallès dins la comarca del Vallès Occidental

Tal i com hem assenyalat al llarg del present estudi, la realitat del Vallès Occidental es troba força influenciada pels processos de transformació que comporta l'actual globalització econòmica. En aquest sentit, la seva proximitat respecte Barcelona hi juga un paper clau en la realitat comarcal i té també una transcendència fonamental en Castellar del Vallès. Aquest fet, ha permès que la comarca es convertís en un important espai de suport de gran part de la xarxa de comunicacions, d'equipaments, d'infraestructures i de serveis de Catalunya.

La població del Vallès Occidental creix any rere any; una sòlida xarxa de comunicacions respecte a Barcelona determina de forma important aquest creixement. No obstant, cal assenyalar també que algunes de les comunicacions interurbanes són deficitàries. **En el cas de Castellar, el problema de l'accessibilitat al municipi i la congestió de les vies d'accés és un problema especialment difícil de solucionar, que s'està convertint en un dels grans reptes de Castellar dels últims anys.**

Tot i que l'agricultura i la ramaderia continuen tenint certa importància a la comarca, és innegable que la seva implantació al territori ha anat disminuint progressivament al llarg del s.XX. **Actualment, la indústria i la construcció són el fonament principal de l'economia.** Aquest desenvolupament industrial ha comportat una important activitat urbanitzadora, tant per la construcció de grans polígons industrials i ciutats dormitori, com per la construcció de segones residències.

Actualment la comarca suporta les tensions que li suposa tenir una taxa d'atur una mica superior a la mitjana de Catalunya, tot i tenir un índex de noves inversions superior.

Tal i com ha passat a la comarca, les activitats econòmiques de la vila actualment estan lluny de les que caracteritzaven el Castellar de principis de segle, etapa en la que l'agricultura i en menor mesura la ramaderia, eren més importants que ara.

Fins a principis de la dècada dels noranta, una important font d'ocupació al municipi eren les tres fàbriques tèxtils presents al terme municipal. La crisi del sector va provocar el tancament d'aquestes empreses (la fàbrica Tolrà tenia més de 1.500 persones en plantilla, entre les quals hi havia moltes dones). Va ser en aquest moment que, des de l'Ajuntament, es va crear el Departament de promoció Econòmica i es van començar a planejar i desenvolupar les zones industrials. Les zones industrials han diversificat l'activitat productiva del municipi, hi ha cinc o sis empreses d'entre 150 i 200 persones en plantilla i la resta tenen menys de 10 persones treballant.

Actualment, l'estructura econòmica de Castellar del Vallès es basa en el pes de les activitats industrials i constructives i un menor desenvolupament en

activitats terciàries. Tot i haver desenvolupat un polígon industrial i comptar amb un altre en procés de desenvolupament, hi ha certs limitadors importants com: els problemes d'accessibilitat i comunicacions, la concentració de la propietat del sòl, l'escassa oferta de naus per a PIMEs, mancances en noves tecnologies (79% d'empreses amb un nivell tecnològic baix³), un 43% de les empreses instal·lades al municipi realitzen tan sols una part del procés productiu del producte amb el qual treballen, tenint una forta dependència del cicle econòmic, amb el perill que comporta sobre el nivell d'ocupació i potencials processos de deslocalització.

El sector de la construcció, que suposa majoritàriament ocupació masculina, viu un moment d'expansió creixent a Castellar. Tot i que conté la major part de la seva activitat al municipi, les característiques del PGOU vigent (que està esgotant el percentatge de terreny per a noves construccions) fan que les empreses locals comencin a plantejar-se el redireccionament d'aquesta activitat econòmica, i algunes comencen a sortir del municipi per poder mantenir la seva activitat.

Pel que fa al **comerç, si bé Castellar pot oferir una oferta de comerç quotidià suficient per a cobrir la demanda, l'oferta especialitzada queda eclipsada per les ofertes de municipis veïns (especialment Sabadell)**, reforçant aquesta mancança la mobilitat obligada present al municipi. La concentració de mitjanes superfícies comercials no està donant resposta a aquest problema. El comerç és viscut com un problema important al municipi ja que la majoria de la població sol anar a comprar a altres llocs (principalment a Sabadell, ja que per proximitat i accessibilitat esdevé un punt de pas gairebé obligat per accedir a la xarxa de comunicacions de la comarca). La manca d'un centre urbà clarament definit, pot explicar parcialment aquest fenomen. Així, des del departament de Promoció Econòmica i treball es té la intenció de potenciar el comerç a nivell municipal, realitzant activitats que aconseguixin involucrar a ciutadanes i ciutadans. El projecte de la Plaça Major i de dinamització del comerç de la vila pretenen ser elements de suport per al comerç del municipi.

---

³ Font: Pla estratègic de Castellar del Vallès Pla d'acció

LA POBLACIÓ 'ACTIVA' I 'INACTIVA'

Com ja s'ha mencionat, generalment es parla de "treball" com aquell que és remunerat, ignorant així la fonamental contribució social i econòmica del treball reproductiu no remunerat. Des de la nostra perspectiva, **el treball és tota aquella activitat humana realitzada amb la finalitat d'obtenir els béns i serveis necessaris per assolir la satisfacció de les necessitats de les persones**. Això inclou les tasques domèstiques, l'atenció i cura de persones dependents, l'economia submergida, el voluntariat, etc.

Aquestes consideracions han de tenir-se en compte per a la lectura de les següents dades:

Taula 5.1.1. Població per relació amb l'activitat i sexe. Castellar del Vallès, 2001⁴.

	DONES	%FILES	HOMES	%FILES	TOTAL
P. Ocupades	3.484	40,15%	5.192	59,85%	8.676
P. Aturades	550	61,72%	341	38,28%	891
P. Actives	4.034	42,16%	5.533	57,84%	9.567
P. No Actives	5.003	58,26%	3.583	41,74%	8.586
Població 16 anys i més	7.457	50,24%	7.386	49,76%	14.843
Total població	9.037	49,78%	9.116	50,22%	18.153

Font: Web de l'Institut d'Estadística de Catalunya, IDESCAT. Elaboració pròpia.

Com es pot observar, a Castellar del Vallès hi havia una **total de 9.567 persones actives⁵ l'any 2001, de les quals el 42,16% eren dones front el 57,84% d'homes**. En relació a la població considerada com a 'no activa', **podem dir que el 58,26% són dones i el 41,74% homes**. Si observem la població major de 16 anys segregada per sexes, podem observar com el repartiment és gairebé del 50%, però, en canvi, en totes les altres files les dones representen el col·lectiu amb menys persones ocupades i més persones no actives (i per tant, amb menys persones 'actives' i més aturades). Totes les proporcions presenten cert equilibri (valors entre el 40 i el 60%), però molt a prop dels límits del desequilibri. Segons les dades, doncs, podem dir que les dones viuen una situació pitjor que els homes respecte el mercat laboral.

L'única excepció la trobem en el percentatge de persones aturades, on els valors presenten un clar biaix de gènere. Cal especificar que d'aquestes 550 dones aturades, 486 (88,36%) representen dones desocupades que han tingut una ocupació anterior, mentre que entre els homes trobem gairebé la meitat de persones en aquesta situació (243), i entre les persones que cerquen feina per primera vegada la diferència és de tan sols deu persones. Així doncs, cal analitzar les causes de l'atur femení, que moltes vegades és un atur obligat per les intermitències que marca la vida laboral femenina. Una vegada superada l'etapa formativa de les persones (la qual, tal com veiem en el capítol d'educació, s'allarga més en el cas de les dones al tenir a Castellar una preparació formativa més complerta), les dones es troben amb situacions que faciliten el seu abandó i intermitència del món laboral: el rol de curadores així com el rol de mares associats a la feminitat en la nostra cultura, fan que siguin elles qui renuncien a la pròpia carrera

⁴ Treballarem principalment amb dades de l'any 2001 de l'IDESCAT al no estar disponibles dades més recents.

⁵ Persones entre els 16 i 64 anys que, estant en condicions de treballar, estan ocupades o buscant feina.

professional o, simplement al lloc de treball, per a cuidar els fills i filles o a les persones grans o dependents dins la família extensa o política⁶.

Quan es parla de població inactiva es fa referència a sectors de la població que no declaren la disposició de treball en l'esfera laboral. És el cas de persones pensionistes, estudiants, que es dediquen a les feines de la llar, cura de persones dependents, etc., les quals sí realitzen o poden estar realitzant aportacions fonamentals per al manteniment social i que tenen un valor econòmic. Aquesta aportació de riquesa i serveis a la comunitat no es remunera i resta normalment invisibilitzada. A més a més, estem treballant amb dades oficials que no contempen l'economia submergida, la qual afecta més a les dones. La següent taula ens mostra els col·lectius considerats no actius:

Taula 5.1.2. Tipologies de persones oficialment considerades no actives. Castellar del Vallès, 2001

	Jubilades i Pensionistes	Incapacitades Permanents	Escolars i estudiants	Feines de la Llar	Altres situacions	TOTAL
Homes	991	233	1.883	14	462	3.583
Dones	1.165	204	1.847	1.352	435	5.003
Total	2.156	437	3.730	1.366	897	8.586

Font: Web de l'Institut d'Estadística de Catalunya, IDESCAT. Elaboració pròpia.

Si observem les dades de la taula 5.1.2 segregades per sexe, podem apreciar que en totes les tipologies de població considerada no activa es dona cert equilibri entre sexes, excepte en l'apartat de les persones que es dediquen a realitzar **les feines de la llar, on la desproporció és tan elevada que la participació masculina en aquesta activitat resulta gairebé nul·la (1,03%)**. La realització de les feines de la llar és totalment indispensable per a possibilitar el treball productiu, ja que, donada l'estructura social heretada, si les dones no haguessin realitzant aquestes tasques, els homes no podrien haver dedicat el temps que han dedicat al treball productiu, ja que una bona part l'haurien d'haver dedicat a cobrir les necessitats bàsiques com comprar i cuinar el menjar, netejar l'habitable, netejar, estendre, planxar i guardar la roba. Tanmateix, els homes comencen abans a treballar fora de casa que les dones i a més treballen fins més tard. Aquesta tendència ha propiciat que, a l'hora de la jubilació la situació entre dones i homes sigui diferent, ja que les dones es troben amb certa freqüència amb pensions precàries degut entre altres motius a les entrades i sortides del món laboral.

La progressiva entrada de les dones al món del treball, ha anat transformant l'estructura tradicional familiar, basada en la segregació per sexes entre treball productiu i treball reproductiu, de manera que actualment s'està diversificant el concepte i les formes familiars. Cada vegada podem trobar més famílies en les quals treballen l'home i la dona, i la **corresponsabilitat** en les tasques reproductives, criança dels fills i filles, etc. esdevé cada cop més, l'element clau que permet una veritable igualtat d'oportunitats dins el nucli familiar.

⁶ A través de les entrevistes hem detectat el gran biaix de gènere en les tasques de cura a persones dependents. Aquest biaix es dona fins a tal punt que moltes vegades les dones renuncien a la seva vida privada per a cuidar persones amb qui tenen una relació política, mentre que els homes que hi mantenen una relació de consanguinitat no assumeixen la responsabilitat de tenir-ne cura. Anant encara més enllà, són elles les que acaben fent de mediadores familiars amb el conseqüent desgast físic, psíquic i emocional. Aquesta situació es dona en un context en el que aquesta realitat queda invisibilitzada i en el qual, a més no es remunera ni es té en compte en cap àmbit el treball realitzat per aquestes dones.

Quan la corresponsabilitat dins l'àmbit familiar no es dona, la dona es veu abocada al treball de mitja jornada, a l'anomenada jornada contínua o triple jornada⁷, ja que la societat tampoc ofereix, de moment, igualtat d'oportunitats en la majoria d'àmbits.

L'ocupació

Del total de la població de Castellar del Vallès, un 47,8% és ocupada. Hi ha més homes ocupats que dones: el 40,15% de les persones ocupades són dones, vers el 59,85%, que són homes.

Taula 5.1.3. Ocupació per grans sectors d'activitat i sexe. Castellar del Vallès, 2001.

SECTOR D'OCUPACIÓ	SEXE				TOTAL
	DONES	% col.	HOMES	% col.	
Agricultura	11	0,3%	56	1,1%	67
Indústria	867	24,9%	2.057	39,6%	2.924
Construcció	90	2,6%	769	14,8%	859
Serveis	2.515	72,2%	2.306	44,4%	4.821
TOTAL	3.483	100,0%	5.188	100,0%	8.671

Font: pàgina web de l'Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia.

D'aquestes dades sobre l'ocupació a Castellar del Vallès es desprèn el següent:

- El sector serveis ocupa el major nombre de persones (55,59% del total), seguit per la indústria, que ocupa el 33,72% de la població.
- En tots els sectors hi ha majoria de personal masculí ocupat, excepte en el sector serveis en el qual les dones representen el 52,16% del personal.
- El 72,2% de les dones ocupades de Castellar del Vallès treballa en el sector serveis. Aquest sector engloba activitats econòmiques molt diverses, que van del turisme, el comerç, el transport, les activitats informàtiques, sanitàries, de sanejament públic, fins als serveis a les persones, etc. Tot i que no tenim dades més concretes sobre la distribució d'aquestes persones dins les diferents ocupacions del sector, cal tenir en compte la situació del comerç al municipi explicada anteriorment, de manera que segurament aquest no serà el que creï més ocupació. En canvi, cal tenir més en compte els serveis i cura de les persones, que generen gairebé un 100% d'inserció laboral entre aquelles persones que han realitzat cursos formatius als serveis municipals de formació i ocupació de Castellar del Vallès. Recordem que Castellar del Vallès compta amb diversos centres geriàtrics.
- El 24,9% de les dones treballa a la indústria. Les dones representen un 30% de les persones del sector.
- L'àmbit de la construcció és un sector que contribueix especialment a la desigualtat de gènere en el mercat de treball, ja que ocupa només un 10,47% de dones envers

⁷ "Malauradament, la incorporació de les dones a l'espai públic, no ha anat acompanyada de la incorporació dels homes a l'espai domèstic, ja que, segons la cultura patriarcal, les dones eren les responsables de les tasques domèstiques i de la cura de persones dependents, infants i persones majors i això ha suposat per a moltes dones, Desenvolupar una **doble i a vegades triple jornada, amb conseqüències negatives d'estrès i esgotament físic i psíquic.**" Font: <http://www.stei-i.org/datos/publicacions/pissarra119a.pdf>
Altres autores han anomenat aquesta situació la **jornada contínua, triple jornada o doble presència**, amb un intent de posar èmfasi en la presència constant de les dones treballadores en els dos àmbits, productiu i reproductiu, i en la disponibilitat temporal total cap aquests dos àmbits.

un 89,53% d'homes. El sector, dona feina a un 2,6% de les dones i al 14,8% dels homes.

- Tot i que tan sols suposa el 0,77% de la població ocupada, en el sector agrari, el 83,58% de les persones ocupades són homes.

Quan parlem de **segregació de l'ocupació** fem referència a la concentració de les dones en determinades ocupacions i/o famílies professionals que, generalment, es caracteritzen per tenir condicions poc satisfactòries, baixos salaris i poques oportunitats de formació continuada i adquisició de qualificacions afegides. Són, per tant, feines feminitzades, font de desigualtats en el mercat laboral, donat que el valor associat a elles i la seva remuneració són menors. **La segregació pot ser horitzontal**, quan la concentració es produeix en determinades ocupacions/famílies professionals; i **vertical**, quan les dones es concentren en llocs de baixa responsabilitat.

A Castellar del Vallès, la segregació horitzontal es pot observar en tant que hi ha un clar predomini de l'ocupació masculina en els sectors de la indústria, la construcció i l'agricultura, i per la importància de l'ocupació femenina en el sector serveis.

Taula 5.1.4. Població ocupada per branques d'activitat i sexe. Castellar del Vallès, 2001.

Branques d'activitat	Dones	% fila	Homes	% fila	Total
Agricultura i ramaderia	9	14,76%	52	85,24%	61
Pesca	2	33,3%	4	66,6%	6
Indústries extractives	1	10%	9	90%	10
Indústries manufactureres	851	29,74%	2.011	70,26%	2.862
Electricitat, gas i aigua	15	28,85%	37	71,15%	52
Construcció	90	10,48%	769	89,52%	859
Comerç i reparació	681	50,86%	658	49,14%	1.339
Hostaleria	152	54,1%	129	45,9%	281
Transport i comunicacions	124	27,62%	325	72,38%	449
Mediació financera	142	42,91%	189	57,09%	331
Immob, lloguers i ser. emp.	296	43,92%	378	56,08%	674
Adm.pública, defensa i SS	182	48,15%	196	51,85%	378
Educació	359	68,38%	166	31,62%	525
Sanitat i serveis socials	346	72,69%	130	27,31%	476
Altres serveis	150	53,96%	128	46,04%	278
Personal domèstic	83	92,2%	7	7,8%	90
Total	3.483	40,17%	5.188	59,83%	8.671

Font: Web de l'Institut d'Estadística de Catalunya, IDESCAT. Elaboració pròpia.

De la taula anterior podem treure'n algunes conclusions bàsiques:

- **Les branques d'activitat més feminitzades** són: en primer lloc l'àmbit del Personal Domèstic (amb un 92,2% de dones), seguit de Sanitat i Serveis Socials (amb un 72,69% de dones) i, finalment, Educació (amb un 68,38% de dones). Els àmbits més feminitzats són aquells més relacionats directament amb el rol atorgat a les dones de cura de la llar i de les persones.

- **Les branques d'activitat més masculinitzades** són: Indústries extractives (90% d'homes), Construcció (89,52% d'homes), Agricultura i ramaderia (85,24% d'homes), Transport i Comunicacions (72,38% d'homes), Electricitat, gas i aigua (71,15% d'homes), Indústries Manufactureres (70,26% d'homes) i Pesca (amb un 66,6% d'homes)⁸.
- **La indústria manufacturera dóna feina a 2.862 persones, 2.011 homes i 851 dones, i representa el sector que dóna més llocs de treball al municipi (33% dels llocs de treball). La construcció representa la segona font de llocs de treball del municipi, amb un 9,9% dels llocs de treball i una masculinització de gairebé el 90%. La masculinització d'aquests sectors suposa una major oportunitat per als homes a l'hora de trobar feina en el municipi.** Caldria proposar treballs de sensibilització respecte la igualtat d'oportunitats en aquest sector com ara propostes per a la motivació de la inserció femenina en aquest sector, tenir en compte el llenguatge utilitzat en les ofertes per tal que no es produeixin discriminacions directes de gènere que puguin perpetuar els prejudicis segregacionistes...)
- La resta de branques d'activitat mostren percentatges més equilibrats. Cal destacar **Comerç i Reparació** (amb uns percentatges de gairebé el 50%), que és la segona font de llocs de treball al municipi amb un 15,44% dels llocs de treball, i representa una de les branques que ofereix major igualtat d'oportunitats laborals a dones i homes.

Taula 5.1.5. Persones ocupades per sexe i professió. Castellar del Vallès, 2001.

PROFESSIÓ	DONES	% files	HOMES	% files	TOTAL
Artesans/es i treballadors/es qualificats/des en indústria, constr.	224	13%	1.504	87%	1.728
Direcció d'empreses i adm. Públiques	261	28,4%	659	71,6%	920
Emplats/des de tipus administratiu	594	62%	363	38%	957
Forces armades	2	22,2%	7	77,8%	9
Operadors/es d'instal·lacions i maquinària, montadors/es	296	26,3%	829	73,7%	1.125
Tècnics i professionals científics i intel·lectuals	549	54,8%	453	45,2%	1.002
Tècnics i professionals de suport	622	48,52%	660	51,48%	1.282
Treb. de restauració, serv.personals, protecció, comerç	653	64,2%	364	35,8%	1.017
Treballadors/es qualificats/des en agricultura i pesca	10	14,3%	60	85,7%	70
Treballadors/res no qualificats/des	272	48,49%	289	51,51%	561
TOTAL	3.483	40,17%	5.188	59,83%	8.671

Font: pàgina web de l'Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia.

- **La segregació vertical** és una realitat a Castellar del Vallès, ja que entre aquelles persones que ocupen **càrrecs directius tan sols es troba un 28,4% de dones**.
- Hi ha **dues famílies de professions feminitzades al municipi**: empleades administratives i treballadores de restauració, serveis personals, protecció i comerç. Aquestes professions suposen la sisena i quarta posició en quant a nombre de llocs de treball.
- Hi ha **cinc famílies de professions masculinitzades**: Artesans i treballadors qualificats en indústria i construcció, direcció d'empreses i administracions públiques⁹,

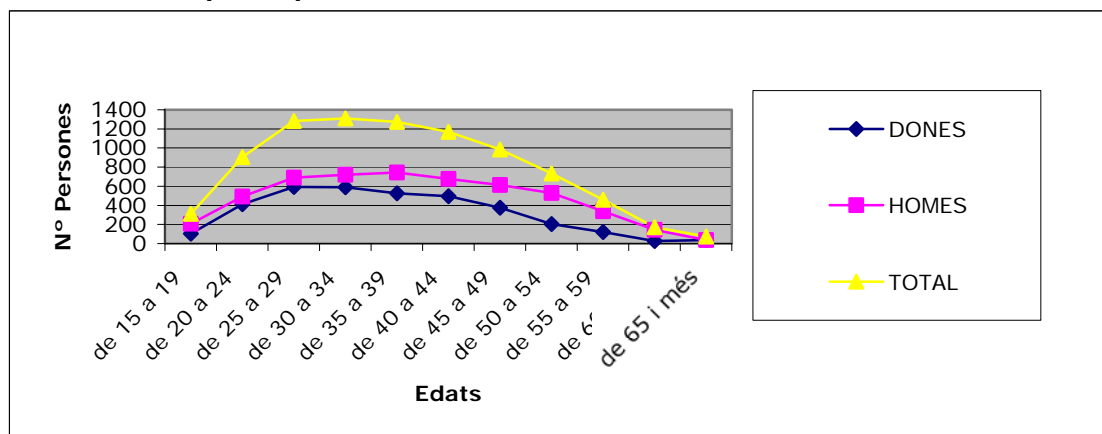
⁸ Cal dir que les activitats de Pesca i Indústries extractives, tot i estar masculinitzades en la composició percentual per sexes, en nombres absoluts representen molt poques persones, per tant aquesta segregació no tindria grans repercussions en aquest context.

⁹ Aquesta realitat materialitza el que teòricament s'ha anomenat el "sostre de vidre", que representa aquell límit en la carrera laboral d'una dona que no li permet o li dificulta enormement ascendir a llocs de treball de direcció i presa de decisions.

forces armades (amb tan sols set homes en tot Castellar), operadors d'instal·lacions i maquinària, muntadors, i finalment, treballadors qualificats en agricultura i pesca (amb 60 homes treballant). Pel que fa al nombre de llocs de treball que ofereixen aquestes famílies professionals a la vila, els casos anteriors suposen el primer, setè, desè, tercer i novè lloc.

- Les famílies professionals que presenten proporcions més equilibrades d'homes i dones són: Tècnics/es i professionals científics/ques i intel·lectuals, Tècnics/es i professionals de suport i Treballadors/res no qualificats/des.
- El percentatge d'homes i dones ocupats al municipi, tot i trobar-se dins un equilibri numèric teòric, es troba en els seus límits, ja que està en els marges del 60 i 40%. El fet que hi hagi més famílies professionals masculinitzades que feminitzades ajuda a que es reproduïxi la segregació per sexes en el món laboral i la diferència en les oportunitats per accedir a un lloc de treball.¹⁰

Gràfic 5.1.1. Ocupació per sexe i edat. Castellar del Vallès, 2001.

Font: pàgina web de l'Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia.

Si observem l'ocupació de dones i homes per edats, es pot afirmar que:

- En totes les franges d'edat **les dones tenen una menor participació que els homes en el mercat del treball.**
- Fins als 29 anys aproximadament, l'augment de l'ocupació en els dos sexes es manté paral·lela, però a partir d'aquest moment, el col·lectiu femení pateix una davallada més accentuada que el col·lectiu masculí. Aquesta diferència es pot explicar des de la perspectiva de gènere per la **discontinuitat de la dona en el món laboral relacionada amb la maternitat, la cura d'altres persones i per les tasques reproductives atribuïdes cultural i socialment a les dones.**
- La major ocupació femenina la trobem en la franja d'edat que va dels 25 als 44 anys, mentre que entre els homes es troba entre els 25 i 54 anys. De manera que **la vida laboral dels homes és en general més llarga que la de les dones.**

¹⁰ Les resistències en el món laboral per trencar la segregació horitzontal es donen per les dues bandes, tan des de la persona que busca feina com des de la persona que necessita gent per a treballar. Les accions positives en aquest àmbit poden ajudar a trencar les primeres resistències. Un cop es normalitza una nova situació, les resistències van desapareixent.

- **A partir de certa edat es produeix una relació inversament proporcional entre l'edat i l'ocupació:** a mesura que augmenta l'edat, hi han menys persones ocupades. L'edat en que això succeeix és diferent en funció del sexe: el punt d'inflexió es dona **en les dones a partir de la franja de 25 a 29 anys, en la població total a partir del segment de 30 a 34 anys, i finalment, entre els homes es comença a donar a partir de la franja de 35 a 39 anys.**
- Les dones amb menys participació al mercat laboral són les dones més grans (més grans de 59 anys) i les més joves (de 16 a 19 anys).
- Els homes amb menys participació en el mercat laboral són els majors de 65 anys (només 38).
- Podem afirmar que quantitativament, els homes comencen abans a treballar fora de casa que les dones i a més treballen fins més tard.

Un fet que acompanya la major presència femenina en el mercat de treball és **l'augment de les discriminacions laborals indirectes.** Segons la sociòloga Teresa Torns, un cop desaparegudes les discriminacions directes, com a resultat immediat de l'aplicació de polítiques d'igualtat d'oportunitats, persisteixen i augmenten les discriminacions que l'aplicació de la llei no aconsegueix fer complir.

En tota Europa **els salaris femenins presenten diferències properes al 30% en relació als salaris masculins equivalents.** Degut a la segregació del mercat de treball, la vella consigna 'a igual treball, igual salari' no funciona. Així, la reivindicació actual, tenint en compte la realitat del mercat de treball, ha de ser: 'igual retribució per un treball d'igual valor'. **Això ens obligaria a revisar necessàriament algunes categories laborals, en moltes ocasions obsoletes i caracteritzades pel biaix de gènere.**

És freqüent que les dones tinguin dificultats per accedir a treballs a jornada completa degut, entre altres causes, a la **manca de corresponsabilitat en les responsabilitats familiars i domèstiques.** Així, sovint es decanten per treballs a temps parcial, la qual cosa pot fer compatible el treball remunerat amb les tasques familiars-domèstiques. Però si bé els contractes a temps parcial tenen alguns avantatges (ofereixen la possibilitat de compaginar el treball amb altres activitats, ja siguin reproductives, formatives, d'oci...) també presenten certs desavantatges: els salaris són més reduïts i aquesta situació significa que el salari de les dones és un salari complementari a l'economia familiar o al salari masculí amb la qual cosa continuen estant en pitjors condicions que el col·lectiu masculí. Actualment també hi ha una alta correlació entre treball a temps parcial i precarietat laboral, i, en general, amb un treball a temps parcial és molt difícil accedir a llocs de responsabilitat i presa de decisions, per tant, **el treball a temps parcial també pot ser un element que potencia la segregació vertical.**

L'assetjament sexual i psicològic

Finalment, volem fer un breu apunt sobre l'assetjament sexual i psicològic, donat que respon a una de les discriminacions laborals més antigues i a la vegada més silenciades. Tant l'assetjament sexual com el psicològic a la feina són una manifestació de la violència de gènere, la violència contra les dones que té el seu origen en les relacions de poder entre homes i dones. Tot i que no tenim gaire informació sobre el seu impacte a Castellar del Vallès, volem dedicar un apartat a aquest fenomen perquè el considerem un tema rellevant quan parlem de mercat de treball i gènere.

Sabem, per estudis que s'han fet des de sindicats, que moltes treballadores de l'estat espanyol pateixen situacions en les quals els seus caps o col·legues envaeixen el seu espai físic amb insinuacions sexuals no desitjades o són objecte de xantatge, que condiciona el seu futur a la feina, a l'acceptació d'una relació sexual.

L'assetjament sexual presenta les següents característiques:

- Sempre és el resultat d'una relació de poder.
- Les condicions de precarietat laboral afavoreixen la seva presència.
- Pot donar-se per persones de tot el ventall laboral.
- És molt difícil la seva denúncia, tant per qüestions culturals com per la situació de dependència de la dona treballadora, quan es tracta d'una persona que ocupa un càrrec jeràrquicament superior.
- És una problemàtica que els sindicats han incorporat a la seva acció sindical
- Els casos denunciats signifiquen la punta de l'iceberg d'un fenomen àmpliament estès.

El treball reproductiu

Per treball reproductiu s'entén aquelles **activitats familiars i domèstiques que fan possible la reproducció de les persones a nivell biològic i social**. Així doncs, la cura i educació de fills i filles i de la gent gran, així com les tasques necessàries per a cobrir les necessitats bàsiques i la higiene de les persones, requereixen grans dosis d'inversió de temps i energies. Però aquest tipus d'activitat no s'ha considerat com a treball remunerable, sinó com a deures socials i morals associats a la feminitat.

Aquest nou enfocament conceptual (treball reproductiu) pretén, entre altres coses, fer visible que aquesta activitat és treball, no remunerat, però treball. I aquest treball també contribueix a l'esfera productiva, ja que li proporciona persones treballadores que han estat criades, educades i formades mitjançant el treball de les dones, de les famílies i dels recursos socials (serveis de proximitat, escoles, escoles bressol, etc.). Per altra banda, el fet que algú realitzi aquestes tasques, permet que una altra persona es pugui dedicar al treball productiu. Actualment, amb l'entrada de les dones al món laboral, apareix el fenomen de la **triple jornada**, degut a la manca de corresponsabilitat entre l'home i la dona en el treball reproductiu. Si bé hi ha homes sensibilitzats en aquestes qüestions, la situació general resta lluny de la corresponsabilitat, passant per davant, moltes vegades, la contractació d'una tercera persona (dona) per a realitzar aquestes tasques abans d'implicar-se en la seva realització.

Taula 5.1.6. Treball reproductiu per sexes. Castellar del Vallès, 2001.

	Nº	%
DONES	1.352	98,97%
HOMES	14	1,03%
TOTAL	1.366	100%

Font: Web de l'Institut d'Estadística de Catalunya, IDESCAT. Elaboració pròpia.

Com es veu a la taula, **de les persones de Castellar del Vallès que es dediquen exclusivament al treball reproductiu, el 98,97% són dones, i els homes representen només l'1,03%**. El treball familiar domèstic és una activitat desenvolupada per les dones i la corresponsabilitat en aquest àmbit és quelcom que està molt lluny d'aconseguir-se.

La conciliació entre la vida laboral i personal s'ha de dissenyar i implementar trencant els estereotips de gènere i implicant als homes com a protagonistes fonamentals, ja que si no és així el seu efecte és pervers: consolida la precarietat de les dones en l'espai productiu, la doble presència i no avança en la corresponsabilitat d'homes i dones en la cura de les persones. No obstant, la dedicació de les dones al treball familiar domèstic ha implicat que altres àmbits de la seva vida quedin desplaçats, com per exemple la seva **vida professional i formativa i el temps per a sí mateixes**.

Des dels estudis de gènere s'han desenvolupat línies d'investigació per fer emergir aquesta desigualtat entre homes i dones remarcant que aquest treball ha d'estar compartit per ambdós sexes. Però també pel conjunt de la societat (serveis de suport als nuclis familiars) i així reduir els obstacles en la incorporació de les dones al món laboral o bé, eliminar del col·lectiu femení l'anomenada **doble presència** que significa desenvolupar, paral·lelament, dos rols en una mateixa jornada quotidiana (fer de mare curadora i principal responsable del treball familiar domèstic i complir com assalariada en la seva feina).

Una de les conseqüències de la conceptualització **del treball reproductiu com a "no treball" és que l'Economia tradicional no l'inclou a les estadístiques**, fet que resulta un gran obstacle per poder mesurar la seva aportació¹¹. L'informe de Nacions Unides sobre el Desenvolupament Humà (2000) afirma que el valor de la producció no registrada (treball domèstic) als comptes nacionals dels països industrialitzats, representa al menys la meitat del Producte Interior Brut i més de la meitat del consum privat.

Al marge del seu valor econòmic, aquestes tasques formen part de la vida i tenen el mateix valor, o potser més, que la resta d'activitats desenvolupades per les persones. Les tasques domèstiques que realitzen les dones són aquelles que requereixen una major quantitat de treball i una periodicitat major, així com menor qualificació. A més, es realitzen en l'àmbit privat i tancat de la llar o en el seu entorn més immediat: compres d'aliments, dur els infants a l'escola, etc. Els homes, en canvi, realitzen més habitualment tasques com: les relacions amb la comunitat de veïnes i veïns, amb els bancs, el manteniment de l'automòbil, la conducció del cotxe, la reparació d'electrodomèstics, etc. Les tasques que es fan conjuntament de manera més habitual són: la compra de béns duradors, la compra de roba i calçat i ajuda als nens i nenes en les tasques escolars. Per tant, les activitats que realitzen els homes són més esporàdiques, suposen una quantitat menor de treball i una major qualificació, són més obertes i exteriors i més pròximes als diners¹².

L'augment de l'activitat i l'ocupació femenina i donada la manca de corresponsabilitat entre dones i homes que es dona a moltes llars, provoca que les dones amb uns nivells econòmics més alts derivin tot o part del treball reproductiu en altres dones socioeconòmicament menys afavorides, com poden ser les dones immigrants extracomunitàries, amb el treball submergit en la neteja de llars i cura de persones dependents.

---

¹¹ El sistema econòmic capitalista classifica el treball en *productiu* i *reproductiu*. Si tenim en compte que un dels principis econòmics per excel·lència és: "a mínim cost, màxim benefici", ens trobem que el treball reproductiu, en la mesura que no genera cap cost i que permet que es creïn els màxims beneficis econòmics, és, paradoxalment, el més productiu de tots.

¹² Tobío, C. Movilidad y género en el espacio urbano. Article basat en l'Enquesta Formes de Vida, realitzada a Madrid el 1989.

L'atur un fenomen femení

Respecte a la **taxa d'atur** registrat l'any 2005, queda palès que la **taxa d'atur de les dones (14,35%) té un valor superior al doble de la taxa masculina (6,20%)**. La taxa global d'atur a Castellar del Vallès en aquest any se situa en el 9,64%.

Taula 5.1.7. Taxa d'atur per sexe. Castellar del Vallès, 2005.

TAXA HOMES	TAXA DONES	TAXA TOTAL
6,20%	14,35%	9,64%

Font: Diputació de Barcelona. Elaboració pròpia.

Taula 5.1.8. Atur registrat per sexe. Castellar del Vallès, 1998- 2004.

ANY	SEXE				TOTAL
	DONES	% files	HOMES	% files	
2004	422	62,6	252	37,4	674
2003	413	59,9	277	40,1	690
2002	365	62,5	219	37,5	584
2001	335	67,3	163	32,7	498
2000	334	67,9	158	32,1	492
1999	378	68,9	171	31,1	549
1998	379	63,2	221	36,8	600

Font: pàgina Web de l'Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia

Per a realitzar l'anàlisi de la taula 5.1.7 ens fixarem primer en la evolució de l'atur per a cada sexe, i seguidament observarem l'evolució de les diferències entre els dos sexes:

- L'any 1998 **el nombre d'homes** aturats era de 221. Aquesta xifra va descendre els següents dos anys, fins arribar a 158 homes l'any 2000. Després el nombre de persones aturades torna a augmentar arribant al màxim el 2003 (277 aturats) i patint un descens fins a 252 aturats el següent any. El resultat de tot el període és negatiu en el sentit en què ha augmentat el nombre d'aturats. Tot i això cal tenir en compte que aquests valors són absoluts, i per tant, no tenen en compte la evolució del nombre d'habitants en el municipi. Si tenim en compte el creixement de la població, el percentatge d'homes aturats es reduiria, per tant la valoració seria positiva.
- Pel que fa a **les dones**, la progressió és semblant a la dels homes, només es diferencien en l'últim any, en el qual la taxa femenina continua augmentant mentre la masculina pateix un descens.
- En nombres absoluts la el nombre d'homes aturats ha augmentat en 31 persones en tot el període, mentre entre les dones podem trobar 43 casos més.
- També en nombres absoluts, en la majoria d'anys trobem un nombre de dones aturades proper al doble que el nombre d'homes.
- En tots els anys el nombre de dones aturades és superior al d'homes. Les diferències oscil·len entre 136 (l'any 2003) i 207 (l'any 1999) casos.

- Només hi ha un any en el qual les diferències es puguin considerar equilibrades: l'any 2003 les dones suposen el 59,9% de la població aturada. Tot i ser numèricament una proporció equilibrada, es troba en els seus marges i en un context de no equitat.

Els valors referents a les persones aturades han augmentat i disminuït segons els períodes, a més, la proporció d'homes i dones pot patir variacions important d'any a any. Per tant, cal tenir en compte que mentre no es realitzin accions que aconseguixin fer de l'àmbit laboral un àmbit no segregat i que ofereixi una igualtat real d'oportunitats a homes i dones s'anirà repetint un patró diferenciat per a dones i homes.

Taula 5.1.9. Atur registrat per sexe i edat. Castellar del Vallès, 2004.

EDAT	SEXE		TOTAL		
	DONES	%	HOMES	%	
De 16 a 19 anys	4	40%	6	60%	10
De 20 a 24 anys	23	50%	23	50%	46
De 25 a 29 anys	46	56,8%	35	43,2%	81
De 30 a 34 anys	59	60,8%	38	39,2%	97
De 35 a 39 anys	48	64,9%	26	35,1%	74
De 40 a 44 anys	68	73,1%	25	26,9%	93
De 45 a 49 anys	46	70,76%	19	29,24%	65
De 50 a 54 anys	59	69,41%	26	30,59%	85
De 55 a 59 anys	56	64,37%	31	35,63%	87
De 60 anys i més	13	36,1%	23	63,9%	36
TOTAL	422	62,62%	252	37,38%	674

Font: pàgina web de l'Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia

L'atur, és major entre les dones que entre els homes excepte en la franja d'edat de menys de 19 anys i majors de 60. **La diferència més gran es troba en les persones de 40 a 44 anys, a on les dones aturades representen el 73,1% enfront el 26,9% d'homes.**

En la franja d'edat inferior als **30 anys** tot i que les dones representen una proporció major d'atur que els homes, els percentatges per sexe són més equilibrats, però **a partir d'aquest moment van augmentant les diferències fins els 40-45 anys**, després es mantenen en proporcions molt elevades fins a l'última franja d'edat on els homes superen les dones.

En el primer període fins als 30 anys, les diferències en el cicle vital d'homes i dones són menors, però **a l'arribar a la maternitat i paternitat es comencen a produir diferenciacions basades en la construcció de les relacions de gènere**. El context social i cultural facilita que les dones estiguin més predisposades que els homes a renunciar a la seva vida laboral (total o parcialment) i responsabilitzar-se de la criança. **Les estadístiques mostren com és en aquest moment on l'atur femení és més punyent**. La construcció social de la maternitat i paternitat, així com un sistema social i cultural amb una clara segregació de rols, responsabilitats, identitats i fins i tot objectius i expectatives de vida, són els factors que faciliten la reproducció d'un esquema amb clares desigualtats de gènere. Una de les conseqüències més notables de la dificultat que suposa per a les dones poder mantenir el seu projecte vital un cop són mares la trobem en el retard de la edat mitjana en què es tenen els fills i filles¹³, les mares catalanes han anat retardant la maternitat paral·lelament a la seva entrada al món laboral.

¹³ La edat mitjana de les noves mares l'any 2004 es trobava en 30,8 anys, xifra que significa un lleuger descens respecte períodes anteriors. Font: <http://www.ced.uab.es/news/notapremsanatalitat2004.pdf>

Per a les dones d'entre 35 a 45 anys que després de ser mares i abandonar el mercat laboral, per poder realitzar les tasques reproductives, volen incorporar-se al mercat de treball, la conciliació laboral suposa un problema important, per poder combinar els horaris i tasques del treball productiu i reproductiu.

Pel que fa a les persones desocupades majors de 45 anys, hi ha una presència important de dones amb poca experiència laboral i un nivell formatiu mig- baix. Es tracta d'un col·lectiu amb el qual és difícil aconseguir la inserció per les reticències que hi ha al mercat laboral de contractar a persones més grans de 40 anys.

Donada la situació en relació a l'atur, manifestada amb unes taxes femenines al voltant del doble de la masculina, anem a fer un cop d'ull a la contractació registrada al municipi en els últims anys:

Taula 5.1.10. Contractació registrada. Castellar del Vallès, 2000- 2005.

	2000	%	2001	%	2002	%	2003	%	2004	%	2005	%
Homes	192	71,64%	253	69,32%	279	77,07%	233	73,50%	203	71,23%	256	47,32%
Dones	76	28,36%	112	30,68%	83	22,93%	84	26,50%	82	28,77%	285	52,68%
Total	268		365		362		317		285		541	

Font: Departament de Treball de la Generalitat

Observant la taula anterior podem veure com l'evolució de la contractació registrada any a any és molt irregular. Si ens fixem en les dades segregades per sexe veiem que, excepte en l'any 2005, les proporcions es mantenen entre el 69,32% i 77,07% de contractes a homes. L'any 2005 es dona una situació excepcional, però no tenim suficient informació per a analitzar les possibles causes d'aquest augment tan gran de nombre de contractes ni del canvi també pel que fa a les proporcions de contractes realitzats a homes i a dones.

Si afegim a aquestes dades el fet que l'atur afecta molt més a les dones, ens trobem en que la situació de les dones que cerquen feina, especialment aquelles que necessiten conciliar la seva vida laboral i familiar, és bastant més difícil que la dels homes.

Les persones usuàries de Promoció Econòmica i Ocupació OPEiO

L'Ajuntament de Castellar del Vallès estructura els seus serveis per a les persones que busquen feina o formació laboral des de la regidoria d'Economia, i dintre del departament de Promoció econòmica. Els serveis centralitzats i oferts des de cal Botafoc són:

- 1) **Borsa de treball:** Es poden consultar al Club de la Feina les ofertes de treball recollides al DPEiO de les empreses de Castellar del Vallès, i d'altres municipis del voltant com ara Sant Llorenç Savall i Sentmenat.
- 2) **Formació ocupacional:** El Departament de Promoció Econòmica i Ocupació col·labora amb la Generalitat de Catalunya per realitzar cursos de formació professional. El servei de recursos formatius possibilita que les persones interessades presentin les demandes de formació en què els agradaria participar, sempre però, relacionada amb el lloc de treball a què es vulgui accedir. A partir de totes les demandes recollides i en base als requisits de les ofertes que rep el DPEiO, es fa la programació de sol·licituds de formació de cara a tot l'any.

- 3) **Persones emprenedores:** El servei ofereix suport per a l'elaboració del Pla d'empresa i tot l'acompanyament i la informació en els àmbits econòmic-financer, legal, jurídic, comercial i màrqueting, estudis de mercats, llistat d'empreses, ajuts i subvencions,... per tal d'aconseguir iniciar l'activitat.

Anem a observar les valoracions i la informació recollida en les entrevistes al personal d'aquest departament:

- 1) **Borsa de treball:** Segons el personal de l'àrea, des d'aquest servei es gestionen ofertes de treball generalment poc valorades, però fruit de l'oferta i la demanda existents. Pel que fa al tipus d'ofertes rebudes, existeix una segregació per raó de sexe que genera la inserció laboral de les dones en el sector serveis (amb un gran pes dels serveis geriàtrics) i els homes en la construcció i la indústria (específicament en el metall), tot i que les feines manipulatives en les empreses no estan tan segregades. També es comenta que hi ha més ofertes per a homes.

Des del Club de feina es va realitzar una tasca de conscienciació a les empreses durant el procés de legalització¹⁴ de les persones extracomunitàries. Creiem important afegir que seria molt interessant comptar amb les dades segregades per sexe d'aquest procés, ja que la regularització d'aquestes persones segurament ha estat atravesada per un biaix de gènere, ja que la majoria de persones regularitzades des de les empreses són homes, mentre que les dones es dediquen més a la cura de persones dependents i als serveis domèstics, sectors molt més difícils de regularitzar perquè acostumen a ser serveis no declarats i amb moltes dificultats i resistències per a fer-ho.

Des del servei d'orientació laboral es comenta que en general tots els programes d'orientació laboral tenen en compte el biaix de gènere en aquest àmbit, i que per això es realitza un treball de sensibilització amb les empreses per intentar trencar prejudicis. La sensibilització es més fàcil en empreses mitjanes i grans que en petites empreses.

També es valora que amb l'arribada generalitzada d'immigració s'ha fet un pas enrere en les discriminacions i la segregació.

En general, el perfil de dones usuàries té un nivell formatiu superior que els homes. El nivell formatiu de les dones va augmentant, i les seves demandes venen més motivades per la dificultat de conciliar la seva feina amb les responsabilitats reproductives. Pel que fa als homes, els perfils més usuals són el de perfil formatiu baix, homes grans l'empresa en la qual treballaven ha tancat, homes amb problemàtiques específiques o homes que busquen un canvi de feina.

De les 265 entrevistes realitzades l'any 2005 per a la intermediació laboral, 148 eren dones (55,84%). **Les dades d'aquest servei, però no s'acostumen a segregar per sexe.**

- 2) **Formació ocupacional:** Es comenta que, com a precedent en temes de formació laboral, al municipi mai hi ha hagut un centre per a cursar l'antic FP, i que la gent havia de marxar del municipi per a poder cursar-lo. Pel que fa als **cicles formatius** oferts actualment destaquen el d'administració i el de comunicacions. El programa de **Transició escola-treball**¹⁵ està totalment

---

¹⁴ No utilitzem el terme normalització ja que valorem que la situació d'aquestes persones no era d'irregularitat, tal com es denominava eufemísticament, sinó d'il·legalitat, donada la consideració i les conseqüències de la seva situació en el nostre país.

¹⁵ Per a una descripció més detallada del servei consultar el capítol d'educació d'aquesta mateixa auditoria.

masculinitzat, i el **TRIA**¹⁵ compta amb una majoria de nois. Es comenta que també hi ha noies conflictives o amb les condicions per a formar part d'aquests projectes però que no s'escullen per a formar-hi part.

A nivell de gènere es creu que hi ha una relació inversa entre nivell formatiu i ofertes de treball, ja que les dones són les més formades però les menys demanades per a treballar. El personal del servei creu que les persones empresàries no s'han adonat d'aquest factor tan important.

L'oferta dels Cursos de Formació Ocupacional per al curs 2005-2006 subvencionats pel Servei d'Ocupació de Catalunya i el Fons Social Europeu, adreçats només a persones en situació d'atur és la següent:

Cursos per a menors de 25 anys:

- **Ajustador mecànic:** grup format per 15 nois de 17 anys
- **Informàtica al teu abast:** grup mixt amb majoria de dones

Cursos per a dones:

- **Internet:** grup format per 15 dones
- **Cuïnera:** Grup format per 15 dones i 1 home.
- **Aplicacions informàtiques de gestió:** grup format per 15 dones
- **Geriatría (ILOSER):** El municipi té una gran capacitat d'inserció de persones formades per a la cura de gent gran ja que hi ha diverses residències.

La formació ocupacional pateix una forta feminització a Castellar de Vallès, ja que del total de cursos realitzats en els últims deu anys, dos tercers parts de les persones usuàries han estat dones¹⁶: 300 homes, 632 dones, d'un total de 932 persones usuàries. Es dona també una gran segregació en funció de l'especialitat ofertada, es donen casos de segregació total, és a dir, cursos en els quals només s'apunten dones o homes. Caldria treballar en aquest sentit per tal de fomentar l'entrada de persones del sexe oposat a la segregació. Per últim cal destacar els dos programes **Equal** dels anys 2003 i 2004, i **I'LO-SER 3** d'enguany.

- 3) Les dades del **Servei d'assessorament a emprenedors**¹⁷ referents a l'any 2005 indiquen que de les 35 persones promotores dels 30 projectes assessorats, 15 són dones, xifra que suposa el 42,85% del total. De les 7 empreses creades, dos són regentades per dones, una és un establiment d'alimentació al detall de llegums i la segona és de distribució i instal·lació de maquinària de refrigeració per a establiments de restauració i alimentació. Tot i comptar amb aquestes dades, **el servei no treballa normalment amb dades segregades per sexe.**

El personal del servei defineix dos perfils diferenciats de dones i homes que acudeixen al servei per a emprendre un nou negoci:

- **Dones:** Acostumen a utilitzar el servei a partir de les 9:15 del matí, quan els infants ja han entrat a l'escola. En general són dones que no treballen remuneradament. Moltes busquen poder reincorporar-se al món laboral després de la maternitat, les que es troben treballant, en general, són dones que no s'han acabat de reincorporar prou bé, de manera que aquesta realitat no deixa de ser un reflex de la dificultat de conciliar la vida familiar i laboral. Els tipus de

---

¹⁵ BIS

¹⁶ Per veure el quadre específic dels cursos realitzats en els últims 10 anys, veure l'annex 1.

¹⁷ Fixem-nos en la utilització del llenguatge sexista en la denominació dels serveis municipals.

comerços que presenten amb més freqüència són comercials o relacionats amb els serveis a les persones. També es valora que les dones acudeixen perquè tenen més dificultats en el món laboral, sobretot per aconseguir càrrecs importants.

· **Homes:** Acudeixen al servei a la tarda, després de la jornada laboral. Generalment són homes que ja treballen en algun ofici i que es volen independitzar, fer-se autònoms. El tipus de negoci que plantegen acostuma a estar relacionat amb la construcció, el transport o els oficis.

Finalment, el personal tècnic del departament ens informa de que les dones acostumen a ser més constants i persistents en el procés de planificació i creació de la nova empresa, realitzant el pla d'empresa, en canvi els homes vénen amb més ganes de treballar i sense ganes de fer les tasques més burocràtiques. Hi ha més homes que no tornen després de la primera visita.

Pel que fa a l'ús del servei per part de la població immigrada, se'ns comenta que les dones acostumen a venir acompanyades pel marit, i que hi ha hagut un cas d'una dona àrab que ha creat la seva pròpia empresa, la resta de persones usuàries extracomunitàries són homes sud-americans.

Pluràlia

En les jornades de Pluràlia dedicades a la igualtat d'oportunitats, des del Departament de Promoció Econòmica i Ocupació departament es va presentar la taula de Treball, de la qual van sorgir les següents conclusions¹⁸:

➤ **“La situació de la dona en el mercat laboral”:**

- La mobilitat és un factor de discriminació. D'una banda, només un 38% de les dones tenen carnet de conduir i, d'altre, no totes les dones que tenen carnet de conduir poden disposar de cotxe particular. El trasllat de grans empreses es realitza sense garantir un transport col·lectiu, amb la qual cosa la major part de persones que han de renunciar al seu lloc de treball per impossibilitat d'arribar-hi són dones.
- El salari mig de les dones és entre el 25 i el 30% més baix que el salari dels homes.
- Un 16% de les dones ocupades tenen un contracte a temps parcial, quan parlem d'homes això només passa en un 3%.
- La dona té un nivell més alt de formació.
- La taxa d'atur femení és superior a la taxa d'atur masculí.
- La taxa d'atur de llarga durada és majoritàriament femení.
- La segregació del mercat laboral sovint situa a les dones en aquelles professions amb tasques habitualment desenvolupades per dones a l'àmbit privat: serveis domèstics, hosteleria, geriatria, ... Cal remarcar, a més, que aquestes professions estan mal remunerades.
- La reducció de jornada després de la maternitat continua sent demanada per la dona. Aquest fet limita enormement les seves possibilitats de ser promocionada.

➤ **“El mercat laboral i la borsa de treball de Castellar del Vallès”**

- L'atur continua sent un problema majoritàriament femení. L'any 2004, el 62% de les persones que es van entrevistar al Departament de Promoció Econòmica i Ocupació eren dones.

---

¹⁸ A continuació presentem aquestes conclusions tal i com figuren a la Memòria de les Jornades Pluràlia celebrades a Castellar del Vallès l'any 2005.

- La dona té més problemes de mobilitat per accedir al lloc de treball.
- La dona necessita més formació en el moment d'entrar en el mercat laboral.
- La dona té més dificultats per accedir al mercat laboral i se li ofereixen feines de menys responsabilitat i poques possibilitats de promoció respecte a l'home.
- Al Departament de Promoció Econòmica i Ocupació de manera sistemàtica s'han format més dones que homes.
- La major part de professions no són neutres, sinó que porten adjudicat un gènere. Per exemple, el 70% d'ofertes de personal de neteja demanaven específicament dones, front el 68% d'ofertes de peó en general que volien homes.
- Les professions tradicionalment lligades al gènere femení (netejadora/a, administratiu/a, dependent/a, auxiliar de geriatrica) es caracteritzen per uns pitjors salaris i condicions laborals.
- Les dones ateses al servei han mostrat bona predisposició a formar-se en especialitats d'un sector tradicionalment considerat masculí. Per contra la seva inserció no ha estat reeixida en aquest sector .
- En situació d'atur els homes tenen més tendència a formar-se en especialitats professionalitzadores, i són més reticents a formacions de caire instrumental com la informàtica.
- Si no es treballa l'ocupació des d'una perspectiva de gènere ambdós sexes tendeixen a professions tradicionalment lligades al seu gènere.
- És important tenir en compte que per aconseguir una inserció no sexista s'ha de treballar molt directament amb les empreses. No s'aconseguirà un índex més elevat de dones en professions on estan sub-representades si les empreses no es mostren disposades a contractar-les.

Les conclusions d'aquestes dues taules de treball ens indiquen la dona es troba en una situació d'inferioritat al mercat de treball en general i que Castellar del Vallès no representa cap excepció.

La dona necessita més formació per tenir opció a desenvolupar tasques de menys responsabilitat. A igual responsabilitat, cobra un salari més baix.

Sobre la dona continuen recaient les tasques de cura de fills/es i persones grans. La manca de serveis que supleixin aquestes funcions i els elevats preus fan que sovint resulti econòmicament més rendible deixar de treballar que combinar ambdues feines.

La desigualtat al mercat de treball és reflex d'una societat poc igualitària i caldria un canvi de valors i d'actituds per solucionar aquest problema. **Administració i agents socials han de contribuir a aquest canvi vetllant pel compliment de les lleis vigents i potenciant una educació en valors no sexistes.**

En aquestes mateixes jornades, el DPEIO va donar a conèixer sota el nom de "*El Mercat laboral i la borsa de treball de Castellar del Vallès*" les dades de les persones usuàries dels seus serveis en els últims anys i segregades per sexe, els resultats presentats més destacats són:

- En el període 2002-04 van utilitzar el servei 1994 dones (62%) i 1.226 homes (38%). En tots els anys el nombre de dones va ser superior al d'homes.
- El col·lectiu de dones d'entre 25 i 44 anys va representar el 57% de les dones usuàries del servei, convertint-se en el col·lectiu que aporta més usuàries al servei.
- Les professions continuen tenint gènere, tres quartes parts de les demandes de les empreses especifiquen el sexe dels candidats/es per a ocupar el lloc de treball.

Taula 5.1.11. Preferència de sexe en les demandes de personal de les empreses. Castellar del Vallès, 2004

OCUPACIONS	DONES	HOMES	INDIFERENT
Netejador/a	26	5	6
Aprenent/a	0	33	2
Peonatge	2	19	7
Mosso/a magatzem	0	17	7
Aux.Administratiu/va	14	1	9
Dependent/a	18	0	2
Empaquetador/a	13	1	4
Comercial	0	1	16
TOTAL	73 (36%)	77 (38%)	53 (26%)

Font: Presentació del DPEiO a les jornades de Pluràlia 2005. Elaboració Pròpia

- Durant l'any 2004 es van rebre 465 ofertes de treball, de les quals, el 38% estaven dirigides a homes, el 34% no especificaven el sexe i el 28% estaven dirigides a les dones.
- El 2004 van trobar feina a través del servei un 54% de dones i un 46% d'homes, és a dir, que les ofertes en les quals no s'especificava el sexe tendeixen a ser cobertes per dones.
- Pel que fa a les tasques formatives del DPEiO, durant els cursos 2002, 2003 i 2004 s'han format un total de 248 persones, 36 el primer any, 66 el següent i 146 l'últim any. Les següents taules ens permeten veure la segregació horitzontal per sexe en l'àmbit formatiu:

Taula 5.1.12. Alumnat dels cursos oferts pel DPEiO segregat per sexes. Castellar del Vallès, 2004

Nom del Curs	Dones	% Dones	Homes	% Homes
Atenció al client	14	78%	4	22%
Internet	14	93%	1	7%
Metall (2002) ¹⁹	8	42%	11	58%
Metall 2003 ²⁰	19	51%	18	49%
Metall 2004 ²¹	1	10%	9	90%
Aux.Geriatria 2003	18	100%	0	0%
Aux.Geriatria 2004	15	100%	0	0%
Ofimàtica 2003	29	100%	0	0%
Ofimàtica 2004	37	100%	0	0%
Cuina	14	82%	3	18%
Cambrer/a	14	70%	6	30%
TOTAL	183	77,87%	52	22,13%

Font: Presentació del DPEiO a les jornades de Pluràlia 2005. Elaboració Pròpia

- Finalment, l'any 2004 es van realitzar 34 assessoraments a persones que volien engregar un negoci al municipi, dels quals 12 eren dones i 22 homes, representant el 35,3% i el 64,7% respectivament.

¹⁹ Aquesta elevada participació femenina en aquesta especialitat formativa s'explica pel funcionament d'un programa "Equal" a través del qual es va fer una àmplia difusió a les dones participants.

²⁰ Continuava funcionant el programa Equal.

²¹ Aquest curs anava adreçat a joves de 16 a 25 anys i no estava emmarcat dins el programa Equal.

5.1.3. RESPOSTES APORTADES

SERVEIS/ PLANS/ PROGRAMES/PROJECTES	OBJECTIUS	LÍNIES D'ACTUACIÓ/ ACCIONS
ILO-SER 3 (Iniciativa local d'ocupació): <ul style="list-style-type: none"> • Diputació de Barcelona • Promoció econòmica • Benestar Social 	Pretén millorar l'ocupació en el sector serveis a les persones i s'adreça principalment a dones majors de 25 anys que estan en situació d'atur.	Els cursos faciliten informació teòrica i pràctica, i estan dedicats a : <ul style="list-style-type: none"> · Auxiliar de geriatría · Malalties degeneratives · Atenció a la infància i adolescència
Projecte EQUAL, pacte per l'ocupació del Vallès Occidental: <ul style="list-style-type: none"> • Consell Comarcal del Vallès Occidental • 16 ajuntaments de la comarca • Agents socials • Entitats del tercer sector • Fons Social Europeu • Diputació de Barcelona • Socis transnacionals 	L'objectiu general es disminuir la desocupació estructural concentrada en els col·lectius més desfavorits, incrementar la presència de grups subrepresentats en el mercat laboral, i contribuir a l'augment de la taxa d'activitat femenina, detectant noves alternatives ocupacionals.	<ul style="list-style-type: none"> • Qualificació de recursos tècnics • Capacitació directa de persones beneficiàries en el seu entorns • Atenció interdepartamental individualitzada • Tallers modulars d'atenció a la diversitat • Actuació integral de professionalització • Recursos pont al mercat de treball • L'empresa com a agent d'inserció • Serveis complementaris • Coordinació de les accions en el territori • Xarxa Transnacional E-NET
Servei de Formació del DPEiO	<ul style="list-style-type: none"> • El servei de recursos formatius és el que possibilita que les persones interessades presentin les demandes de formació en què els agradaria participar, sempre però, relacionada amb el lloc de treball a què es vulgui accedir. A partir de totes les demandes recollides i en base als requisits de les ofertes que rep el DPEiO, es fa la programació de sol·licituds de formació de cara a tot l'any. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bàsicament, el DPEiO oferta cursos de formació professional especialitzats en temes administratius, geriatría, sector de metall i informàtica. Les persones interessades poden accedir però, també, a cursos que no s'imparteixin a Castellar. Per això, des del DPEiO se'ls donarà orientació i informació del/s centre/s on podran participar en aquest curs concret.

<p>Projecte ocupacional DPEiO</p>	<ul style="list-style-type: none"> · Cada any es programa l'oferta atenent la demanda i propostes de convenis de col·laboració amb altres administracions. 	<p>El Departament de Promoció Econòmica (DPEiO) ofereix diverses propostes per a majors de 16 anys:</p> <ul style="list-style-type: none"> · la formació ocupacional: accions formatives destinades a persones en edat laboral que estiguin a l'atur. Els objectius són qualificar, perfeccionar i reciclar als participants amb una formació teòrico-pràctica que els permeti una inserció laboral qualificada. · L'Escola Taller: projecte formatiu per a joves aturats que necessiten obtenir una qualificació personal amb poca o cap qualificació professional, amb edats compreses entre els 16 i els 24 anys. L'objectiu és ensenyar un ofici als participants del programa i dotar-los dels recursos personals necessaris perquè s'insereixin positivament en el món laboral. · Programes de Garantia Social: L'objectiu general és facilitar la integració dels joves amb edats compreses entre els 16 i els 20 anys, amb una baixa formació (Certificats d'Estudis Primaris). El projecte és dotar als alumnes de les tècniques i coneixements bàsics que es fan servir en les diferents categories professionals (segons especialització del curs) i de l'ampliació dels aprenentatges tècnics sobre un ofici.
<p>Servei d'ocupació del DPEiO</p>	<ul style="list-style-type: none"> · Es poden consultar al Club de la Feina les ofertes de treball recollides al DPEiO de les empreses de Castellar del Vallès, i d'altres municipis del voltant com ara Sant Llorenç Savall i Sentmenat. 	<ul style="list-style-type: none"> · Borsa de Treball de la Xarxa Xaloc: Entrevistes personals, gestió d'oferta, club feina, informació sobre formació: professional / reglada /contínua · Club de feina · Accions informatives: sessions informatives: PTT, IES · Programes ocupacionals per a col·lectius específics
<p>Servei d'assessorament a emprenedors:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ DPEiO 	<p>Servei destinat a l'assessorament de persones que tenen la voluntat de posar en marxa una nova empresa.</p>	<p>El servei ofereix suport per a l'elaboració del Pla d'Empresa i tot l'acompanyament i la informació en els àmbits econòmic-financer, legal, jurídic, comercial i màrqueting, estudis de mercats, llistat d'empreses, ajuts i subvencions,... per tal d'aconseguir iniciar l'activitat. A més, el servei també és punt d'informació del Servei Autoempresa de la Generalitat de Catalunya</p>
<p>Projecte de transició Escola-Treball, adequació curricular per a alumnat amb dificultats d'adaptació escolar:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ IES Castellar ▪ IES Puig de la Creu ▪ Ajuntament de Castellar del Vallès 	<p>Servei adreçat a adolescents de 15-16 anys que tot i haver d'estar escolaritzats als centres d'educació secundària del municipi, és molt difícil la seva integració dins els centres.</p>	<p>El servei ofereix un recurs complementari a l'escolarització obligatòria on l'alumnat pugui sortir de l'aula en horari escolar a desenvolupar activitats relacionades amb l'aprenentatge d'oficis.</p>

5. ALTRES RESPOSTES APORTADES

SERVEIS/ PLANS/ PROGRAMES/PROJECTES	OBJECTIUS	LÍNIES D'ACTUACIÓ/ ACCIONS
<p>Pla local de joventut</p> <p>Polítiques d'accés al món laboral</p>	<ul style="list-style-type: none"> · Potenciar els mecanismes per a la conciliació i l'equilibri entre la vida familiar i laboral · Concebre la sintonia entre l'àmbit laboral, acadèmic i familiar com a base per al desenvolupament del projecte de vida propi. Concebre aquesta sintonia com a política de suport a la família i com a aprofundiment en la igualtat entre gèneres. 	
<p>Pacte per a l'ocupació juvenil</p>	<ul style="list-style-type: none"> · Prendre plena consciència de la situació específica del jovent en el mercat de treball. · Potenciar el paper protagonista del jovent en la definició de les polítiques laborals 	<ul style="list-style-type: none"> · Establir un pacte per a l'ocupació juvenil
<p>Ludoteca Les Tres Moreres i Projectes de 0-3 anys</p> <p>A.S.P</p>	<ul style="list-style-type: none"> · Ajudar a la conciliació laboral, acadèmica i familiar 	<ul style="list-style-type: none"> · Diferents serveis per a les famílies amb infants de 0 a 3 anys.
<p>Visita al DPEiO per a l'alumnat de 4t d'ESO</p>	<p>Donar a conèixer el servei de la borsa de treball i el club de feina i saber l'oferta del DPEiO pel que fa a la formació.</p>	<p>Visita a l'edifici i explicació dels serveis oferts, la seva finalitat i el procediment d'ús.</p> <p>Aquesta visita està dirigida a l'alumnat de 4t d'ESO perquè una part d'aquest està a punt d'incorporar-se al món laboral</p>

5.1.4. TENDÈNCIES DE GÈNERE EN L'ACTIVITAT ECONÒMICA I EL MERCAT DE TREBALL. PUNTS FORTS I PUNTS A MILLORAR.

1. Atur femení i mercat de treball

El fenomen de l'atur a Castellar del Vallès segueix la tendència que afecta a tota Catalunya i Espanya. Un nivell d'atur femení més alt que el masculí, concentrat a més en determinats grups d'edat. La borsa de persones aturades és majoritàriament femenina, i les empreses presenten de vegades resistències per ocupar dones, especialment en edat reproductiva. Per altra banda, és difícil la compaginació de la vida laboral i familiar, cosa que afecta fonamentalment a les dones perquè són elles les encarregades de dur a terme el treball familiar- domèstic.

La problemàtica de l'atur femení requereix d'actuacions públiques que integrin els àmbits laboral, familiar i públic.

Punts forts:

- Les dones que utilitzen els serveis municipals d'ocupació i formació laboral tenen un bon nivell formatiu, moltes vegades superior al dels homes.
- L'Ajuntament de Castellar del Vallès ofereix des del DPEiO, serveis per a les persones que busquen feina o formació laboral. Els serveis oferts són: Borsa de treball, Formació ocupacional i Servei d'assessorament per a Persones emprenedores.
- El personal dels serveis d'orientació laboral tenen en compte el biaix de gènere en aquest àmbit, i per això es realitza un treball de sensibilització amb les empreses per intentar trencar prejudicis.
- En la franja d'edat inferior als 30 anys tot i que les dones representen una proporció major d'atur que els homes, els percentatges per sexe són més equilibrats que en altres franges d'edat.

Punts a millorar:

- Es dona una relació inversa entre nivell formatiu i les ofertes de treball, ja que les dones són les més formades però les menys demanades per a treballar.
- El nivell formatiu de les dones va augmentant, i les seves necessitats venen més motivades per la dificultat de conciliar la seva feina amb les responsabilitats reproductives.
- L'atur és major entre les dones que entre els homes excepte en la franja d'edat de menys de 19 anys i majors de 60. La diferència més gran es troba en les persones de 40 a 44 anys, a on les dones aturades representen el 73,1% enfront el 26,9% d'homes.
- Hi ha una presència important de dones majors de 45 anys amb poca experiència laboral i un nivell formatiu mig- baix. Es tracta d'un col·lectiu amb el qual és difícil aconseguir la inserció per les reticències que hi ha al mercat laboral de contractar a persones més grans de 40 anys.

- Les dades de contractació registrada segregades per sexe, mostren proporcions entre el 69,32% i 77,07% de contractes a homes (en el període 2000-05).
- Pel que fa al tipus d'ofertes rebudes a la Borsa de treball de gestió municipal, existeix una segregació per raó de sexe que genera la inserció laboral de les dones en el sector serveis (amb un gran pes dels serveis geriàtrics) i els homes en la construcció i la indústria (específicament en el metall), tot i que les feines manipulatives en les empreses no estan tan segregades, en general hi ha més ofertes per a homes.
- La proporció de persones actives al municipi té un important biaix de gènere (l'any 2001 l'any 2001 el 42,16% eren dones front el 57,84% d'homes). De la població considerada com a 'no activa', podem dir que el 58,26% són dones i el 41,74% homes. Les dones representen el col·lectiu amb menys persones ocupades i més persones no actives (i per tant, amb menys persones 'actives' i més aturades).
- Del total de la població de Castellar del Vallès, un 47,8% és ocupada. Hi ha més homes ocupats que dones: el 40,15% de les persones ocupades són dones, vers el 59,85%, que són homes.
- La taxa d'atur de les dones (14,35%) l'any 2005, té un valor superior al doble de la taxa masculina (6,20%) En tots els anys el nombre de dones aturades és superior al d'homes. Les diferències oscil·len entre 136 (l'any 2003) i 207 (l'any 1999) casos.

2. Treball reproductiu i mercat de treball

Dins la població considerada com a 'inactiva' les feines de la llar és una activitat desenvolupada pràcticament en la seva totalitat per dones. Aquesta població no es té en compte a l'hora de comptabilitzar l'atur femení (si es fes augmentaria el nombre de dones aturades).

Punts forts

- Des del DPEiO s'han realitzat dos programes EQUAL en els darrers anys, i enguany hi ha un programa ILO-SER en marxa. Tots aquests programes tenen en compte a la dona com a col·lectiu desafavorit dins el mercat de treball.

Punts a millorar

- La major part de les dones aturades del municipi han tingut una ocupació anterior, i la seva situació ve definida per la realització de les tasques reproductives. Les dones que volen reincorporar-se al mercat laboral després de la maternitat i/o criança tenen dificultats per a la reinserció, a més, les responsabilitats reproductives defineixen les seves possibilitats de treballar remuneradament.
- La manca de corresponsabilitat en les feines de la llar, és tan elevada que la participació masculina en aquesta activitat resulta gairebé nul·la (1,03%) El treball familiar domèstic és una activitat desenvolupada per les dones molt allunyada de l'equitat.

- Fins als 29 anys aproximadament, l'augment de l'ocupació en els dos sexes es dona en paral·lel, però a partir d'aquest moment, el col·lectiu femení pateix una davallada més accentuada que el col·lectiu masculí. Aquesta diferència es pot explicar des de la perspectiva de gènere per la discontinuïtat de la dona en el món laboral relacionada amb la maternitat, la cura d'altres persones i per les tasques reproductives atribuïdes cultural i socialment a les dones.

3. Segregació Ocupacional

La segregació ocupacional, tant vertical com horitzontal, és una realitat a Castellar del Vallès. Les ofertes de treball que es generen tenen un caràcter de gènere molt marcat i són professions que tradicionalment han estat ocupades per homes i encara hi ha resistències per a la incorporació de dones. Les professions a les quals accedeixen les dones són aquelles relacionades amb els serveis de cura de les persones i la neteja, vinculades als rols de gènere.

Punts forts

- El Comerç i Reparació amb uns percentatges de gairebé el 50% de dones i homes ocupats, és la segona font de llocs de treball al municipi amb un 15,44% dels llocs de treball, i representa una de les branques que ofereix major igualtat d'oportunitats laborals a dones i homes.
- Els serveis i cura de les persones generen gairebé un 100% d'inserció laboral entre les persones que s'han format als serveis municipals de formació ocupacional.
- Les famílies professionals que presenten proporcions més equilibrades d'homes i dones són: Tècnics/es i professionals científics/ques i intel·lectuals, Tècnics/es i professionals de suport i Treballadors/res no qualificats/des.

Punts a millorar

- Els serveis municipals d'ocupació, formació ocupacional, emprenedors, etc. no treballen amb dades segregades per sexe en el seu treball diari, tot i que les jornades de Pluràlia van suposar el tractament i difusió de dades segregades per sexe des de cada servei.
- Es pot observar la segregació horitzontal al municipi, en tant que hi ha un clar predomini de l'ocupació masculina en els sectors de la indústria, la construcció i l'agricultura, i per la importància de l'ocupació femenina en el sector serveis.
- Les branques d'activitat més feminitzades el servei domèstic (amb un 92,2% de dones), seguit de Sanitat i Serveis Socials (amb un 72,69% de dones) i, Educació (amb un 68,38% de dones). Els àmbits més feminitzats són aquells més relacionats directament amb el rol atorgat a les dones de cura de la llar i de les persones.
- Les branques d'activitat més masculinitzades són: Indústries extractives (90% d'homes), Construcció (89,52% d'homes), Agricultura i ramaderia (85,24% d'homes), Transport i Comunicacions (72,38% d'homes), Electricitat, gas i aigua (71,15% d'homes), Indústries Manufactureres (70,26% d'homes) i Pesca (amb un 66,6% d'homes).

- La segregació vertical és una realitat a Castellar del Vallès, ja que entre aquelles persones que ocupen càrrecs directius tan sols es troba un 28,4% de dones.
- La segregació també es dona en la formació ocupacional, donant-se masculinització o feminització en funció de l'especialitat. També es dona en el projecte de transició escola-treball, que està masculinitzat, i en els TRIA, on hi ha una majoria de nois.
- La formació ocupacional al DPEiO pateix una forta feminització, ja que del total de cursos realitzats en els últims deu anys, dos tercers parts de les persones usuàries han estat dones.

4. Dones migrades i mercat de treball

Sabem que el col·lectiu de persones nouvingut és un col·lectiu amb dificultats a l'hora d'accedir al món laboral, bé per la situació d'irregularitat en la que es troben o per altres motius. Sovint necessiten un acompanyament individualitzat degut a la dificultat de l'idioma o al desconeixement de la manera de funcionar de la societat d'acollida. En els serveis de promoció econòmica reben més demandes d'homes que de dones, però les dones nouvingudes són un col·lectiu de difícil inserció ja que, per exemple, el problema de l'idioma és encara més accentuat, donat que molts cops es troben aïllades en les tasques domèstiques i això dificulta l'aprenentatge.

Punts forts

- Des del Club de feina es va realitzar una tasca de conscienciació a les empreses durant el procés de legalització de les persones extracomunitàries. Tot i que no hi ha dades segregades per sexe d'aquest procés.

Punts a millorar

- Les dones immigrades en general es dediquen a la cura de persones dependents i als serveis domèstics (i també en altres ocupacions del sector serveis), sectors molt difícils de regular perquè acostumen a representar treball submergit que presenta moltes dificultats i resistències per a la regulació.

5.2. ALTRES USOS DEL TEMPS

5.2.1. CONTEXTUALITZACIÓ

Quan parlem, en el marc d'aquest capítol, d'usos del temps, volem donar rellevància als lligams en l'organització de la vida del treball productiu, el treball reproductiu, el temps relacional, personal i d'oci. Uns temps condicionen inevitablement els altres i ens preguntem què passaria si la vida i l'economia girassin al voltant dels temps personal i reproductiu i no a la inversa.

La majoria de vegades, el temps de lleure, d'oci i de participació està dissenyat i estructurat en funció del treball productiu de la societat i el temps masculí, i gairebé mai es tenen en compte els horaris del treball reproductiu, que estan menys definits però més presents en diferents espais i moments.

Dins d'aquest epígraf incloem temes tant importants com la cultura, els espais de dones, la xarxa associativa, el voluntariat, els esports, els mitjans de comunicació, etc. No es pot menysprear la seva importància, ni el paper que desenvolupen d'enriquiment en la vida de les persones. Els situem aquí amb la voluntat de copsar una visió transversal de la vida, del temps i dels seus usos, i per veure la realitat des de la construcció del temps social que creem i patim els éssers humans.

5.2.2. ANÀLISI DE LA REALITAT

LA CULTURA

Els costums, els coneixements, la creació, les manifestacions artístiques, que constitueixen allò que entenem per cultura en un sentit ampli, tenen també un paper fonamental en el canvi de mentalitat que possibiliti la construcció d'una nova cultura d'igualtat, no condicionada pels estereotips de gènere.

La cultura significa la creació i recreació del món i significa un eix d'identitat comunitària. És molt important visibilitzar en el patrimoni cultural les aportacions que han fet les dones al llarg de la història, no només per un fet de justícia, sinó pel seu efecte de mirall i de referència com a col·lectiu.

La **participació activa de les dones** en els fets i la creació cultural requereix dels mecanismes que possibilitin la seva participació. Hem de contemplar un altre cop la mobilitat i el temps, i la seva implicació en el disseny i la planificació de les activitats culturals. Suposa la incorporació de valors, sabers i experiències que tradicionalment han estat invisibles a la cultura i és necessari que formin part del patrimoni cultural de cada poble.

És una tendència general intentar atraure la població cap a una determinada oferta cultural i lúdica que es considera adequada i que moltes vegades presenta un biaix de gènere. Col·lectius de totes les edats queden fora d'aquesta oferta perquè no té en compte les seves necessitats i vivències. És per això que de vegades cal incorporar altres maneres de viure i de veure la cultura, la participació i l'oci per anar teixint una ciutat vital i dinàmica, que respecti els diferents espais i modes de vida a la vegada que es mou per evitar desigualtats i transformar la realitat.

La Programació cultural i l'equitat

La programació cultural a Castellar del Vallès es projecta des de l'Àrea de Cultura, mitjançant el desenvolupament d'activitats culturals adreçades al conjunt de la població. L'Ajuntament ha creat una xarxa d'equipaments culturals per consolidar, d'una banda, una oferta d'activitats culturals i, de l'altra, generar recursos per facilitar l'accés de la ciutadania a la cultura. Des de l'àrea es fa el seguiment i la coordinació de diferents equipaments i serveis municipals, així com es realitzen diferents programacions culturals.

El municipi compta amb els següents espais municipals destinats a la realització d'activitats culturals:

- Ateneu Castellarenc
- Arxiu d'Història de Castellar
- Arxiu Municipal
- Biblioteca Municipal Antoni Tort
- Ludoteca Les Tres Moreres
- Casal Catalunya
- Casal d'Avis
- Casal de joves
- Casal d'entitats
- Auditori Municipal Miquel Pont

Tot i l'existència d'aquests espais municipals, **una de les demandes recollides durant el taller participatiu i també recollida com a necessitat durant la realització de les entrevistes, fou la manca d'espais d'oci i de lleure al municipi**, ja que la oferta municipal té els seus límits d'horaris, activitats, etc. i la oferta privada és molt limitada. Per exemple, a Castellar no hi ha oferta d'oci nocturn, tampoc hi ha cinema, i la gent s'ha de desplaçar a Sabadell per a poder trobar ofertes en aquests àmbits. Tot i això, hi ha algunes iniciatives privades i espais d'entitats del municipi en relació a la cultura i l'oci:

- Centre Feliuenc: Amb un cafè-bar i un espai per a les activitats de l'associació del Centre.
- Exposició i museu de pessebristes
- Bar Calissó Art: amb recitals de piano, concerts...

Els principals esdeveniments culturals i festes que tenen lloc a Castellar són:

- Festa Major de Castellar del Vallès
- Festa Major de Sant Feliu del Racó
- Certamen literari Joan Arús
- Programació estable de Teatre i Música
- Mesos temàtics a la Ludoteca i a la Biblioteca Antoni Tort
- Hora del conte infantil
- Exposicions.
- Activitats nadalenques
- Activitats als casals d'avis per a gent gran i per a la població en general
- Xerrades
- Mostra d'oficis artesans
- Firart
- Trobada anual de puntaires
- Aplec de Castellar Vell

No disposem de les dades del grau de participació d'homes i dones en aquestes festes i activitats, però precisament per la importància que aquestes tenen en la vida cultural del municipi, seria un bon lloc on treballar per una cultura de la igualtat d'oportunitats entre dones i homes.

Tot i que la celebració de diades com el dia dels Drets Humans, la diada de Sant Jordi, etc. s'organitzen des de l'Àrea de Cultura, pel que fa a la organització de les activitats entorn la commemoració de la Diada Internacional de les Dones (**8 de març**) i la Diada contra la violència vers les dones (**25 de novembre**), aquesta es realitza des del Programa Municipal Sociosanitari, l'organisme desenvolupat per l'ajuntament per a realitzar projectes transversals. L'equip de treball del projecte que organitza i gestiona les accions del 8 de març, està format per personal de Benestar Social, la Biblioteca i de Ràdio Castellar.

Des de l'Àrea de Cultura **no es treballa amb la perspectiva de gènere de forma explícita, tot i que el personal tècnic creu que de manera implícita i informal si que s'intenten oferir produccions de dones**. Fent un cop d'ull a al programació cultural de la vila podem veure com **les produccions artístiques femenines tenen el seu lloc**, a través de muntatges dirigits per dones, presència d'artistes femenines. Un aspecte important a tenir en compte és que aquestes (les produccions femenines), apareixen dins els circuits culturals normalitzats, no com a fet excepcional sinó dins la programació estable:

- Dins el mes temàtic dedicat a Àfrica, es presenta una xerrada amb diapositives sobre un projecte de cooperació per a infants sord-muts a Camerun amb l'escriptora i especialista en tradicions orals i cuina africana **Natàlia Lagunas**.
- També dins el mes temàtic dedicat a Àfrica: Contes d'Àfrica a la Ludoteca per **Agnés Agboton**.
- Concert del Cor Madrigal, sota la direcció de **Mireia Barrera**.
- Teatre: El Mètode Grönholm, sota la direcció de **Rosa Grané**.
- Teatre: El dOndedOndónde, sota la direcció de **Raquel Capdet**.
- Teatre: Diumenge tarda, sota la direcció d'**Erika Magem**.
- Teatre: T de teatre, quintet femení de teatre.
- Música: Quartet Albada i **Mireia Pintó**
- Poesia: **M.Mercè Marçal** "El meu amor sense casa"
- **Denominació de nous carrers del municipi:** entre els criteris per a l'elecció del nom de dos nous carrers, es decideix que s'esculli un nom d'una dona i el d'un home. La dona escollida ha estat **M.Aurèlia Capmany** i l'home Miquel Martí i Pol. Paral·lelament a aquesta acció es van realitzar activitats relacionades amb els dos personatges a la Biblioteca Municipal Antoni Tort.

Des de l'Àrea de Cultura també es va participar en les reunions de **Puràlia** per a organitzar les jornades de l'any 2005 dedicades a la igualtat d'oportunitats.

Dins els tríptics "Viu la Cultura", editats per l'Àrea de Cultura, van apareixent programacions de **l'Escola de Pares**, des de la qual es fan xerrades informatives i debats entorn temes relacionats amb la criança. Aquest **espai és força interessant cara a introduir la perspectiva de gènere**, ja que és un espai que permet treballar de manera implícita i continuada la coeducació i la corresponsabilitat en l'àmbit familiar.

Un dels aspectes a tenir en compte a l'hora d'establir els horaris de les activitats culturals són les responsabilitats familiars i la possible compatibilitat d'aquestes amb el consum de produccions culturals i artístiques. Normalment aquest tipus d'activitats es programen a la nit, de manera que les famílies amb infants a càrrec tenen dificultats per a poder organitzar-se, depenent totalment de la família o la xarxa social de suport. En aquest sentit hi ha diferents accions per a facilitar la possibilitat d'accés a la cultura de les famílies amb descendència, algunes de les experiències que han tingut èxit en altres municipis passen per la programació paral·lela d'activitats per a adults i per a infants, el servei de ludoteca o llar d'infants paral·lel a les activitats culturals, l'habilitació d'espais per a la canalla o, fins i tot la programació d'activitats que permetin la participació dels espectadors i espectadores a diferents nivells, de manera que una mateixa activitat es pugui gaudir des de les diferents edats. En aquest sentit, no s'han detectat accions dirigides a aquests objectius. Aquest tipus d'accions podrien facilitar sobretot la integració de la població nouvinguda, amb una part important en edat de tenir fills i filles i sense família de suport a la mateixa vila, amb la conseqüent dificultat per a la integració en la vida de la vila.

Finalment, pel que fa a la integració de la població nouvinguda procedent d'altres països en la vida cultural del municipi, hem recollit les valoracions del personal de l'ajuntament, que creu que no s'integren gaire en aquest sentit. Les accions més destacades realitzades per aquest col·lectiu es realitzen generalment des de la Parròquia amb col·laboració amb l'entitat Via Solidària – Càritas, amb el sopar al carrer com a activitat més emblemàtica.

Associacions a Castellar del Vallès

La participació organitzada és un eix vertebrador del territori i la vida social de la vila, i és absolutament necessari per l'elaboració i implementació de polítiques i per la qualitat de vida dels municipis. A Castellar del Vallès hi ha un teixit d'associacions força nombrós i divers. La següent taula ens mostra la participació de dones i homes en les entitats del municipi:

Taula 5.2.1. Participació per sexes en les entitats del municipi

ÀMBIT	Nº entitats	Membres amb Càrrecs a l'entitat			
		Homes	% homes	Dones	%dones
Culturals	33	90	69%	40	31%
AMPA's	11	25	38%	41	62%
Esportives	25	75	86%	12	14%
Sanitat i Benestar Social	4	10	43%	13	57%
Joventut i Lleure	4	5	71%	2	29%
Cooperació i solidaritat	8	13	59%	9	41%
Medi ambient	3	9	100%	0	0%
Política	8	16	84%	3	16%
AAVV	10	18	95%	1	5%
TOTAL	106	261	68%	121	32%

Font: Fitxes municipals de les entitats del municipi

Cal tenir en compte que les dades de la taula fan referència a les persones inscrites amb càrrecs a les fitxes municipals, de manera que la taula no reflecteix tant la realitat i composició total de cada entitat com el personal que ha assumit responsabilitats amb continuïtat. De les dades anteriors podem extreure les següents conclusions:

- **Les dones tenen menys presència en els càrrecs de gestió i direcció de les entitats i associacions del municipi.** Tan sols un 32% dels càrrecs han estat assumits per dones.
- La **participació masculina en els càrrecs de les entitats és molt elevada**, amb percentatges de participació en funció de l'àmbit, però amb un rang del 38% al 100% de presència en càrrecs.
- Els únics àmbits associatius en els que hi ha **més càrrecs femenins són les AMPA's (62% de dones) i Sanitat i Benestar Social (57% de dones), àmbits directament relacionats amb les tasques reproductives** tradicionalment realitzades per les dones (i que encara avui en dia segueixen assumint gairebé totalment) com la criança i la cura de les persones dependents.
- Les associacions culturals, de joventut i lleure i de cooperació i solidaritat són els àmbits en els quals també hi ha certa presència femenina tot i que els percentatges no siguin molt elevats: 31%, 29% i 41% respectivament.
- Les associacions relacionades amb el **Medi ambient, les associacions de veïns i els partits polítics són els àmbits més masculinitzats**, amb un 100%, un 95% i un 84% de personal masculí en els càrrecs de les diferents entitats.

La tradició i els rols sexuals estan presents en la majoria d'entitats, donat que **aquelles activitats relacionades amb la funció reproductiva, principalment els àmbits social, educatiu i sanitari, són realitzades quasi exclusivament per dones, mentre que altres de caràcter més competitiu o que requereixen més representació institucional (esports, AAVV, etc.) són realitzades en major grau per homes.** També s'observa com les dones no acostumen a ocupar càrrecs de representativitat a les juntes d'associacions tant com els homes, però sabem que sí agafen d'altres responsabilitats i participen molt activament en la vida associativa, fins i tot més que els homes. Aquest és un indicador clarament lligat a una socialització diferenciada home- dona que crea dificultats per situar-se en el món públic amb protagonisme.

Espais de dones

Fa ja uns anys, escrivia una dona que sortir de casa amb altres dones ha estat l'estratègia que han protagonitzat aquestes per prendre la ciutat al llarg dels segles. De fet, els espais de dones tenen gairebé tanta història com elles: espais de trobada creats per voluntat pròpia o forçada per l'estat de les coses, de manera pública o clandestina, que han permès la relació, la solidaritat entre elles, el diàleg, la discussió política, teòrica i intel·lectual, l'autoconeixement...

El **moviment feminista** pot dir-se que ha protagonitzat la més important revolució, silenciosa en unes ocasions i no tant en d'altres, del segle XX. La seva acció ha estat imprescindible per mostrar la necessitat de transformar les estructures socials patriarcals i capitalistes, i d'establir relacions més igualitàries entre les persones.

Els **grups de dones**, feministes o no, compleixen una tasca fonamental com a grup de suport i de relació i en ocasions es converteixen en referents importants. Poden ser molt diversos: grups de dones caracteritzats per una pluralitat de matisos ideològics i de motivacions personals, on no totes les seves participants es defineixin com a feministes, o fins i tot, cap d'elles se'n considera; o grups de dones feministes on el feminisme com a ideologia i pràctica sociopolítica és un tret identitari, entre d'altres.

A Castellar no hi ha cap associació de dones, tot i això, tal com hem pogut veure a l'apartat d'entitats del municipi, algunes entitats presenten una feminització en la seva composició. En les associacions relacionades amb la cura de persones malaltes les dones són majoria, i a Castellar ofereixen l'únic espai de suport per a compartir una realitat que incideix molt específicament en elles: el rol de curadores de les persones dependents (**l'associació Suport Castellar organitza el Grup d'Ajuda Mútua**, espai on es comparteixen les vivències, problemàtiques, i necessitats del col·lectiu).

ELS ESPORTS

En general, el nombre de dones que actualment decideixen dedicar part del seu temps d'oci a les pràctiques esportives i recreatives és molt superior a èpoques anteriors.

Tot i així, l'esport de competició continua sent, en termes generals, un espai de participació preferentment masculina, tant en la seva pràctica com en les tasques tècniques de gestió del sistema esportiu. La taula següent ens mostra el nombre de persones que realitzen alguna activitat esportiva en entitats de Castellar del Vallès:

Taula 5.2.2. Entitats esportives i persones que hi practiquen esports segregades per sexe 2005

Entitat Esportiva	Persones Usuàries i Practicants			
	HOMES	% Homes	DONES	% Dones
Societat Castellarenca (Pesca, caça, casting)	270	83,6%	53	16,4%
Ass.FairPlay Golf Club Catalonia	170	65,4%	90	34,6%
Club Domino Castellar	22	100,0%	0	0,0%
Club Bàsquet Castellar	201	76,7%	61	23,3%
Unió Esportiva Castellar (Futbol)	303	93,2%	22	6,8%
Hoquei Club Castellar	128	79,5%	33	20,5%
Club Patinatge artístic Castellar	8	7,9%	78	92,1%
Club Gimnàstica Castellar	14	58,3%	10	41,7%
Club futbol sala Castellar	231	100,0%	0	0,0%
Club Tennis Castellar	168	75,0%	56	25,0%
Club d'escacs Castellar	239	91,9%	21	8,1%
Club Athletic Castellar	226	66,7%	113	33,3%
Centre excursionista Castellar	N.S.	N.S.	N.S.	N.S.
Casino del Racó (piscina, tennis i pista poliesportiva)	200	78,7%	54	21,3%
Athletico Castellar Club Esportiu (futbol sala)	11	100,0%	0	0,0%
Club Tae Kwon-do World	77	86,5%	12	13,5%
Aeri Model Club Castellar	102	94,4%	6	5,6%
UBAE (gimnàs, piscina...)		41,2%		58,8%
TOTAL	2370	79,5%	609	20,5%

Font: Fitxes municipals de les entitats esportives del municipi.

Les dades de la taula ens mostren que:

- El 79,5% de les persones que realitzen algun esport en el seu temps d'oci són homes, per tant, podem afirmar que la pràctica de l'esport pateix un gran biaix de gènere.
- Tan sols hi ha dues activitats més practicades per dones que homes: el patinatge artístic (92% de dones) i les activitats esportives realitzades al gimnàs (58,8% de dones).
- Les activitats on podem trobar percentatges més igualats entre homes i dones practicants són la gimnàstica (41,7% de dones), el golf (34,6% de dones) i l'atletisme (33,3% de dones).

- Hi ha certes activitats que tot i estar masculinitzades presenten percentatges importants de practicants femenines: el hoquei (20,5%), el bàsquet (23,3%/21,3%) i el tenis (25% de dones¹).
- Les activitats esportives més masculinitzades són: el domino (100% d'homes), el futbol sala (100% d'homes) el modelisme aeri (94,4% d'homes), el futbol (93,2%), els escacs (91,9%), el Tae Kwon-do (86,5% d'homes) i la caça, i la pesca (83,6% d'homes).
- Mentre les activitats esportives masculinitzades gaudeixen, en general, d'espais propis adequats, la majoria d'activitats feminitzades es concentren en el gimnàs. És interessant reflexionar sobre aquest fet i sobre la consideració d'aquestes activitats físiques i/o esportives, per tal d'evitar la seva discriminació respecte la resta, i evitar que l'aportació municipal a les activitats esportives es centri en les activitats masculinitzades.

Pel que fa a la **direcció i participació en les juntes de les entitats esportives**, les dades mostren com també és un **espai masculinitzat: 69 Homes i 9 Dones**. La participació de les dones en aquest àmbit és realment baixa, a més es concentra en el patinatge, on la junta està formada únicament per dones (n'hi ha 4), la gimnàstica, on hi ha dues dones de quatre membres de la junta, i les tres restants es troben cadascuna en la junta d'alguna altra entitat esportiva. En relació a aquesta masculinització, des del Club de Patinatge Artístic Castellar del Vallès, es comenta que a la seva junta només hi ha un home, i que les obligacions domèstiques i familiars limiten les seves possibilitats de participació.

Una altra dada interessant en relació a l'esport i el gènere és el nombre d'equips femenins del municipi, que en el cas de Castellar podem trobar-los en els següents esports:

- **Voleibol:** L'equip femení va sorgir a partir de la demanda explícita del col·lectiu femení.
- **Futbol:** Hi ha un equip femení senior (a partir de 8 anys)
- **Bàsquet:** Hi ha noies a tots els equips.
- **Hoquei patins:** Hi ha un equip femení que juga amb els senior.
- **Patinatge artístic:** és una pràctica feminitzada.
- **Futbol i hoquei:** Hi ha equips mixtes federats fins als 10 anys.

---

¹ Els percentatges es refereixen a la proporció de dones que realitzen l'activitat en les entitats que porten el nom de la pròpia pràctica esportiva. Per tant, ja que no tenim dades més concretes, només podrem donar les dades parcials d'aquells esports que es realitzin també en altres entitats.

ACTIVITATS PER A LES PERSONES

Gent Gran

Des del Casal Catalunya s'organitzen activitats dins d'una programació estable, la següent taula mostra les dades respecte el nombre de persones usuàries d'aquests cursos segregades per sexe:

Taula 5.2.3. Persones usuàries dels cursos del Casal Catalunya segregades per sexe (curs 2004-05)

CURSOS	HOMES	DONES
Manualitats	0	16
Pintura	2	9
loga-Gimnàstica	3	43
Entrenament de la memòria	6	35
Informàtica	21	17
Total	32	120

Font: Ajuntament de Castellar del Vallès.

La taula anterior ens mostra la realitat de la participació en activitats de la gent gran del municipi. Tot i que no tenim dades de l'alumnat de tots els cursos, podem veure com els cursos municipals són molt més utilitzats per les dones. Els homes tan sols tenen una presència notable en el curs d'informàtica, on, a més, són majoria.

Podríem dir que l'ús dels equipaments i serveis municipals per part de la gent gran té una diferenciació per raó de sexe, ja que, així com les dones participen activament en cursos i tallers, i fins i tot participen activament en la elecció dels cursos que desitgen fer (com és el cas del curs "cosir en blanc"), els homes fan un major ús del bar, la plaça del poble, el billar...

Joventut

L'any 2005 es va realitzar un **estudi sociològic per a conèixer la realitat del jovent al municipi**, emmarcat dins el Pla Local de Joventut 2003-07. L'estudi dedicava una part al temps de lleure del jovent, i de la seva anàlisi en podem extreure les següents conclusions:

- Castellar compta amb una àmplia oferta esportiva però de caràcter privat.
- El municipi té un ric teixit associatiu.
- Existeix un dèficit en equipaments d'entreteniment, lúdic, espais per ballar, cinemes, etc. que provoca que el jovent es desplaci a Sabadell per a realitzar aquest tipus de consum.
- El lleure més habitual del jovent és el lleure estandarditzat per la oferta de les indústries d'oci.
- A Castellar podem trobar una segmentació del lleure: per una banda hi hauria un grup més abocat al lleure més estandarditzat i massiu protagonitzat pel desplaçament a Sabadell, per altra banda hi hauria un segment més minoritari que faria ús de l'oferta de lleure de les entitats de la vila. Finalment, un tercer grup no tindria uns paràmetres de lleure gaire definits i bascaria entre el lleure estàndard i el trobar-se al carrer amb el grup d'amistats. Entre aquest grup podem estètiques neonazis i caps rapats, amb la seva lògica d'actuació. **Les valoracions del personal municipal**

respecte les diferències de gènere entre els components d'aquest grup es basaria en el fet que els nois es dediquen més a la intimidació i poden agredir verbal i físicament, mentre que les noies es dediquen més a promoure la violència d'una manera més subtil.

Tot i la situació definida per l'estudi, i ratificada pel personal de l'ajuntament i pel taller participatiu realitzat durant el procés de recollida de dades, basada en la manca d'oferta d'oci al municipi, l'ajuntament ha anat desenvolupant espais i accions destinades a aquest col·lectiu. Els espais municipals específics per a aquest col·lectiu són:

- **Punt d'Informació Juvenil:** projecte de trasllat a l'Espai Tolrà. Des d'aquest servei es realitza la programació estable de música jove i altres iniciatives juvenils.
- **Casal de Joves**

Aquests espais realitzen activitats pròpies al mateix temps que són els espais de referència i ús per a entitats juvenils del municipi. **No comptem amb dades sobre l'ús dels serveis destinats al jovent, i per tant, no podem valorar les possibles diferències de gènere en el seu ús.**

La participació del jovent en la vida social del municipi està basada en l'oci, segons fonts municipals, les seves principals demandes van en aquesta direcció. També es comenta que el Casal de Joves funciona per als més petits, però que a partir de certa edat ja no té tant d'èxit. Per altra banda, però, hi ha certs col·lectius juvenils no formalitzats al municipi:

- **Els Quatre Bancs:** Grup d'amics que participa en la organització d'activitats espontànies (Festa Major, Barraques, baixada de carros, concerts...) i que mica en mica es va consolidant.
- **Assemblea de Joves:** comencen a demanar locals i a participar en la coorganització d'activitats i accions per al col·lectiu jove.
- **Acció Jam:** és l'únic legalment constituït, es dediquen a la promoció musical i està format per joves del municipi que es dediquen a la música dins d'algun grup. No tenen molta relació amb l'administració perquè la consideren molt lenta per a donar resposta a les seves necessitats.

Finalment el Pla Local de Joventut preveu una sèrie d'instruments per a promoure la participació jove:

- El fòrum temàtic local de joves
- El fòrum virtual
- El fòrum mediàtic
- Altres instruments: cafès tertúlia, jornades de formació i d'intercanvis d'experiències, nits de debat jove, debats i taules rodones amb experts...

Finalment, cal comentar el projecte de l'Espai Tolrà, nau d'una antiga fàbrica del municipi que s'adequarà i s'obrirà a l'ús. Dins d'aquest projecte està planificada la creació i construcció d'una zona d'oci privat, el disseny d'una programació municipal de lleure alternatiu diürn i nocturn, la creació de bucs d'assaig per als grups de música locals gestionats per la entitat juvenil Acció Jam...

ELS MITJANS DE COMUNICACIÓ

Els mitjans de comunicació, per la seva capacitat de transmissió d'idees i de creació de corrents d'opinió, poden exercir una influència fonamental en el foment de la cultura de la igualtat d'oportunitats. En la seva funció d'informar, formar i entretenir, els mitjans de comunicació **poden mantenir i perpetuar els estereotips sexistes que limiten el desenvolupament integral de les persones o bé poden ajudar a difondre un model de relació igualitària.**

Igualment l'ús que es fa del llenguatge tindrà una importància fonamental en la construcció d'un referencial simbòlic on tant les dones com els homes tinguin reconeixement. En aquest sentit, el personal del departament de Comunicació va realitzar el mes de febrer de 2006, un curs formatiu sobre l'ús no sexista del llenguatge.

Pel que fa als mitjans de comunicació a Castellar del Vallès, destaquem els següents:

- **Publicacions:** Des del departament de comunicació es fan notes de premsa per als mitjans de comunicació locals com el Setmanari Parroquial o el 7 dies Vallès.
- **Ràdio Castellar (90.1 FM):** La seva programació es pot escoltar a través de l'aparell convencional o des d'internet utilitzant el servei de ràdio on line. A més, des de la pàgina Web de l'ajuntament es pot accedir a *la programació, les notícies més destacades de l'activitat de l'emissora, del Departament de Publicitat...*
- **Web:** Des de l'any 2003
- **Casa de la Vila:** aquesta revista municipal es distribueix gratuïtament a totes les llars de Castellar. Anualment, surten editats una mitjana de 8-10 números. Inclou notícies de les regidories, entrevistes, informació de serveis i entitats, monogràfics,...

Tot i que entre les persones que treballen en l'àrea de comunicació hi ha poques dones, la presència de notícies i espais dedicats a les dones o a les seves produccions, a la difusió de la seva realitat, etc. és cada vegada és major.

En els últims anys s'han anat incrementant les notícies i comunicacions relacionades amb la dona, la igualtat d'oportunitats, la violència de gènere, etc. Segons fonts municipals, fins l'any 1998 apareixien un parell de notícies anuals, però des d'aquest any hi ha hagut un augment considerable arribant a superar les 25 comunicacions l'any 2005. Aquest increment ha suposat una major visibilització de la problemàtica de les desigualtats de gènere en els mitjans locals. Si analitzem el tipus d'informació ens trobem amb què la majoria són comunicacions sobre les commemoracions del dia de la dona (o el mes dedicat a la dona), el dia contra la violència de gènere, etc. també apareixen informacions sobre els serveis municipals dedicats a la dona o a la igualtat d'oportunitats, o resums sobre els actes o accions realitzats entorn aquesta temàtica. Entenem que aquest augment de comunicacions correlaciona amb un augment d'accions municipals per a treballar les discriminacions per raó de gènere. Mica en mica, sembla que la presència de notícies entorn aquesta temàtica es va normalitzant en els mitjans de comunicació. Per tal de portar més enllà la visibilització i la promoció de la igualtat d'oportunitats en tots els àmbits, estaria bé que des dels mitjans es poguessin oferir xerrades i debats oberts a la ciutadania, i dedicar una major diversitat d'espais i formes de difusió.

CONCILIACIÓ: TEMPS PRODUCTIU, REPRODUCTIU, PERSONAL I COMUNITARI

A la nostra societat sembla que hem superat relativament l'accés diferencial a l'educació, dones i homes ens podem preparar gairebé per igual per accedir a una feina remunerada. Malgrat això, encara en aquests moments l'accés al món del treball està molt lluny de la igualtat d'oportunitats, la qual cosa es pot observar en els contractes temporals –que es realitzen en major mida a dones-, en la dificultat de les dones majors de 40 anys i els col·lectius de dones immigrades a trobar una feina i en la segregació horitzontal (concentració de les dones en determinades professions: en aquelles activitats que estan menys valorades i reconegudes socialment com administratives... o en activitats de servei, atenció i cura a les persones vinculades als rols tradicionalment femenins) i vertical (escassa presència de dones en càrrecs de responsabilitat i direcció).

Al llarg de l'anàlisi que hem fet de les activitats productiva i reproductiva, així com dels usos del temps, hem pogut comprovar la completa interdependència entre unes i altres i la necessitat de visibilitzar la seva vinculació i la relació que s'ha de donar per mantindre-les doncs es condicionen mútuament i condicionen la possibilitat de gaudir d'un temps personal i d'acció comunitària.

És evident que existeix una diferència clau entre els treballs respecte al sexe de qui els realitza. Considerem que hi ha **tres tipus de treballs**: l'ocupació o treball productiu/remunerat, el treball domèstic i el treball comunitari o de participació social.

- A) l'**ocupació** - o treball productiu- ha estat assignada socialment als homes, és l'únic treball remunerat i d'aquí que habitualment sigui l'únic considerat i comptabilitzat per l'economia;
- B) el **treball domèstic** té com a objectiu el manteniment de la vida humana i ha estat tradicionalment realitzat per les dones;
- C) el **treball comunitari** de participació social és voluntari i inclou activitats molt variades, realitzades en diferents espais socials i amb un paper significatiu en la cohesió i el desenvolupament social.

Una de les grans diferències entre el treball domèstic/reproductiu - assignat tradicionalment a les dones- i el remunerat/productiu - l'assignat als homes- radica en la possibilitat o no de disposar d'un sou i una regularització dels horaris, del temps de descans i de vacances, del reconeixement de la pràctica professional, dels drets a jubilació, atur, etc. Allò que implica la realització de les tasques de manteniment de la llar i la família no té cap regularització i es defineix a més a més, per un baix valor social i un protagonisme bàsicament femení.

La divisió sexual del treball i la seva relació amb l'ús del temps s'expressa, entre d'altres coses, en la linealitat de la vida masculina. És a dir, el cycle vital dels homes majoritàriament es configura de manera lineal i successiva (és diacrònic): un temps per a treballar, un temps per l'oci o altres activitats, un temps per a la família... etc. En el cas de les dones observem que la sincronia protagonitza les seves vides, ja sigui per l'efecte del que es coneix com a *dobla presència* (responsabilitzar-se de la vida professional i familiar-domèstica al mateix temps) o de la presència/absència (entrades i sortides del mercat laboral que estan molt relacionades amb el cycle vital: maternitat, cura de persones dependents... etc.). Aquesta sincronia dificulta una carrera professional estable ja que es troba condicionada per les necessitats familiars.

Així, el **temps de les dones** és continu, els dies i les hores es repeteixen, pràcticament no hi ha diferència entre els dies laborables/feiners i els festius. Per tant, resulta difícil discernir entre oci/lleure i treball. Així mateix, el temps de les dones no es ven (però sí s'utilitza), no s'intercanvia com a mercaderia, és heterònom (s'organitza en funció de les necessitats de la resta de la família), no està valorat socialment i és quelcom regalat en tant que no es remunera, malgrat l'aportació que suposa a les famílies i a l'estat.

En canvi, el **temps dels homes** es caracteritza perquè és discontinu, es ven a canvi d'un salari, està delimitat clarament –treball, lleure i oci- i és autònom, ja que és un mateix qui organitza el seu propi temps doncs 'l'ús del temps dels homes és constant i no depèn del seu estat civil ni del nombre fills o filles².

Es calcula que **les dones treballen unes 30 hores setmanals més que els homes**, i que **la jornada de treball de les dones que fan treball reproductiu no remunerat a temps complet està entre les 56 i les 80 hores setmanals**. Malgrat això, a les Enquestes de la Població Activa, als censos i als padrons, se les classifica com a població inactiva, la qual cosa és una mostra clara de la centralitat del món productiu en l'organització de la vida i de la no valoració social del treball reproductiu no remunerat però, amb un valor tant emotiu i privat com material i econòmic.

A més a més, l'interès de les dones per l'espai públic remunerat no s'ha correspost amb un apropament dels homes a les tasques familiars i domèstiques: segons dades que ja hem vist abans, del total de la població considerada no activa que es dediquen a aquestes tasques a Castellar del Vallès més del 95% **són dones**. Són tasques no reconegudes i les persones que les desenvolupen són considerades com a població 'no activa' des del punt de vista productiu.

Tot i això, hi ha moltes dones que reivindiquen desenvolupar-se en el món laboral i familiar en *corresponsabilitat* amb els seus companys i companyes i en igualtat d'oportunitats. Situació que evidencia la necessitat d'un compromís per part de tots i totes (ciutadania, serveis municipals, teixit empresarial i comercial) per facilitar una nova distribució dels temps més racional, on les responsabilitats estiguin millor repartides i la conciliació de la vida personal, familiar i laboral sigui possible per a dones i homes i amb qualitat de vida.

En definitiva, podem concloure que:

- L'augment de la participació de les dones en l'activitat laboral remunerada no ha suposat la incorporació dels homes al treball familiar-domèstic i això genera desigualtats evidents entre dones i homes.
- Les dones treballen més hores que els homes, descansen menys i fan tasques més diverses.
- Les dones organitzen el seu temps en funció del moment vital en què es troben, de les persones del seu voltant i del seu treball remunerat. Això significa una important manca d'autonomia personal per distribuir-se lliurement el seu dia a dia.

És difícil quantificar aquests temes a nivell local perquè no existeixen dades estadístiques però, així i tot, la informació existent a nivells més *macro* ens mostren que

---

² Extret del llibre *El mito de la vida privada, de la entrega al tiempo propio*, de Soledad Murillo.

aquesta és una tendència generalitzada arreu del món i a més a més, que és fàcilment còpsable de manera empírica si s'observa quin ús fan dones i homes dels espais públics, a quines franges horàries, quines tasques duen a terme, quins recorreguts segueixen, amb quin tipus de transport, acompanyant a qui, etc.

Per les entrevistes fetes durant el treball de camp podem sostenir que també a Castellar del Vallès continuen sent les dones qui s'ocupen d'allò relacionat amb el món reproductiu i domèstic, sense excepció de nivell educatiu o de poder adquisitiu doncs, aquests rols de gènere han travessat els nostres cossos i les nostres vides en tots els sentits i en tots els àmbits.

5.2.3. RESPOSTES APORTADES

SERVEIS/ PLANS/ PROGRAMES/PROJECTES	OBJECTIUS	LÍNIES D'ACTUACIÓ/ ACCIONS
<ul style="list-style-type: none"> ESPAI FAMILIAR A LA LUDOTECA LES TRES MORERES <p>Ludoteca Les Tres Moreres</p>	<ul style="list-style-type: none"> Afavorir l'activitat lúdica compartida entre els diferents membres de la família. Orientar les famílies en l'ús, la elecció i la compra de joguines tenint en compte el seu valor educatiu. Que els infants ajudin els pares i les mares a recuperar les ganes de jugar i relacionar-se amb el seu entorn d'una manera més lúdica i divertida. 	<ul style="list-style-type: none"> Joc lliure cada divendres a la tarda i dos dissabtes al mes. Préstec de joguines Campanya d'informació per la compra i l'ús de joguines. Servei d'intercanvi de joguines: a l'hivern i a la primavera.
<ul style="list-style-type: none"> PROJECTE TRIA, Acompanyament individualitzat en el temps de lleure. <p>Regidoria Joventut Benestar Social Ensenyament</p>	<p>Destinat a infants i jovent tipificat com a grup de risc social per intentar afavorir el desenvolupament de la seva personalitat i fomentar valors de respecte i comprensió vers el medi social. Es treballaran 4 àmbits que influeixen en el desenvolupament integral de l'individu: individual, familiar, comunitari i social.</p>	<p>El projecte diferencia dues franges d'edat: de 8 a 12 anys (integrats a la Ludoteca) i de 12 a 16 (integrats al Casal de Joves).</p> <p>El grup d'edat de 12 a 16, realitza taller de motos i de perruqueria, i amb el grup d'edats més petites es realitza un acompanyament en el joc.</p>
<ul style="list-style-type: none"> PLA INTEGRAL D'ATENCIÓ A LES PERSONES (PLURÀLIA) 	<p>L'objectiu d'aquest pla és situar, enfocar i debatre "els nous reptes socials que ha d'assumir l'administració conjuntament amb la ciutadania durant els propers anys" Pluràlia agrupa totes les polítiques socials, des de qualsevol àmbit d'actuació i franja d'edat, i a més incideix en tres vessants: l'organització interna de l'Ajuntament, els serveis que reben els castellarencs i castellarenques i la participació ciutadana.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Xerrades, formacions, grups de treball, taules rodones temàtiques, informacions, col·loquis...

SERVEIS/ PLANS/ PROGRAMES/PROJECTES	OBJECTIUS	LÍNIES D'ACTUACIÓ/ ACCIONS
<ul style="list-style-type: none"> PROGRAMA MUNICIPAL SOCIOSANITARI <p>Totes les àrees de l'Ajuntament Entitats Diversos Agents Socials i Professionals del municipi</p>	<ul style="list-style-type: none"> Desenvolupar i mantenir el nivell més òptim possible de qualitat de vida de la ciutadania del municipi. És un programa global, multidisciplinar i longitudinal. Diversos àmbits d'actuació que arriben a tots els col·lectius del municipi. 	<ul style="list-style-type: none"> Campanyes, estudis, formacions i serveis transversals per a col·lectius diversos: <ul style="list-style-type: none"> - Taller d'afectivitat i sexualitat 'sex and seny': Explorar actituds respecte els rols masculí i femení, afavorir l'afectivitat...(adolescents) - Punt de consulta jove: educar i informar el jovent sobre sexualitat, drogues, Sida... - 8 de Març dia de la dona treballadora: sensibilització. (Tota la població) - Guia de la gent gran : Divulgació de recursos i serveis existents (a partir de 65 anys) - Consell assessor de la gent gran: Afavorir la participació i influència en relació a la gent gran. - Dinamització activitats Casal Catalunya: tallers, cursos...per a gent gran
<ul style="list-style-type: none"> QKK <p>Ràdio Castellar Ludoteca</p>	<ul style="list-style-type: none"> Apropar els infants als mitjans de comunicació en general i a la ràdio en concret, així com a altres serveis municipals com la ludoteca i la biblioteca. Participar en un programa de ràdio Estimular el desenvolupament de l'infant, la seva personalitat la seva relació amb el medi social. Estimular la curiositat per aprendre coses noves. 	<ul style="list-style-type: none"> Programa radiofònic de preguntes culturals i proves d'habilitat

SERVEIS/ PLANS/ PROGRAMES/PROJECTES	OBJECTIUS	LÍNIES D'ACTUACIÓ/ ACCIONS
<ul style="list-style-type: none"> CASALS DE VACANCES <p>Regidoria de Benestar Social Regidoria de Cultura Regidoria de Esports Regidoria de Joventut</p>	<ul style="list-style-type: none"> Oferir el marc i els recursos lúdics adequats perquè els infants puguin desenvolupar activitats lúdiques i d'esbarjo 	<ul style="list-style-type: none"> Activitats lúdiques i esportives en col·laboració amb diferents entitats del municipi
<ul style="list-style-type: none"> ESTUDI SOCIOLÒGIC SOBRE ELS I LES ADOLESCENTS DE CASTELLAR DEL VALLÈS <p>Col·legi de Doctors i Llicenciats en Ciències Polítiques i Sociologia de Catalunya Diputació de Barcelona Ajuntament de Castellar del Vallès</p>	<ul style="list-style-type: none"> Conèixer la realitat del col·lectiu Detectar les necessitats del col·lectiu Detectar estratègies i projectes d'intervenció municipal per al desenvolupament de la política de benestar adreçada ala família i a la infància. 	<ul style="list-style-type: none"> Anàlisi documental, sociodemogràfica, entrevistes i grups de discussió.
<ul style="list-style-type: none"> PROGRAMACIÓ ESTABLE DE MÚSICA JOVE <p>Acció Jam Regidoria de Joventut Altres entitats segons el tema a realitzar (El Col·lectiu, Assamblea de joves...)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Col·laborar amb els grups castellarencs Disposar d'una programació estable de joventut que permeti aglutinar tots els serveis que ofereix l'Ajuntament de Castellar el Vallès. Ofertar activitats en el temps de lleure per al jovent Dinamitzar la participació dels grups locals en certàmens musicals a nivell comarcal i nacional 	<ul style="list-style-type: none"> Cicle de música jove: programació anual de concerts Participació en el cicle de CONNEXIÓ V.O. a nivell comarcal Festa Major Dinamització d'entitats juvenils de caire musical

SERVEIS/ PLANS/ PROGRAMES/PROJECTES	OBJECTIUS	LÍNIES D'ACTUACIÓ/ ACCIONS
<ul style="list-style-type: none"> NITS D'ESTIU <p>Regidoria d'Esports Regidoria de Joventut Entitats esportives i culturals del municipi</p>	<ul style="list-style-type: none"> Donar una alternativa a l'oci nocturn del jovent. 	<ul style="list-style-type: none"> Conjunt d'activitats que es porten a terme durant les nits del mes de juliol, de dilluns a divendres a partir de les 20h.
<ul style="list-style-type: none"> PROGRAMA DE RECOLZAMENT AL DESENVOLUPAMENT CULTURAL DE LA CIUTADANIA <p>Biblioteca Antoni Tort</p>	<ul style="list-style-type: none"> Crear i fomentar hàbits de lectura des dels primers anys Donar oportunitats al desenvolupament personal i creatiu ... 	<ul style="list-style-type: none"> En aquest programa es recullen totes aquelles activitats realitzades dins el servei de dinamització cultural que porta a terme la Biblioteca Antoni Tort.

5.2.4. TENDÈNCIES DE GÈNERE. PUNTS FORTS I PUNTS A MILLORAR

1. Cultura i igualtat d'oportunitats

La cultura ha de tenir un paper fonamental en el canvi de mentalitat que possibiliti la construcció d'una nova cultura d'igualtat, no condicionada pels estereotips de gènere. Per això, és important visibilitzar el patrimoni cultural de les aportacions que han fet les dones al llarg de la història i establir els mecanismes que possibilitin la participació activa de les dones en els fets i la creació cultural.

Punts forts

- Al voltant de les Diades Internacionals com 8 de març i el 25 de novembre s'organitzen moltes activitats.
- La Regidoria de Cultura compta amb una programació estable i esporàdica a través dels diversos equipaments culturals del municipi: auditori, biblioteca, ludoteca, etc.
- Des de la Regidoria de Cultura es programen activitats culturals produïdes i protagonitzades per dones, donant suport a la creació femenina en els circuits normalitzats.

Punts a millorar

- Les dades de participació en les activitats culturals i en les biblioteques no es troben disgregades per sexe.
- Actualment no es disposa d'un servei de guarderia en paral·lel a les activitats municipals.

2. El dret a la participació ciutadana de les dones

La participació ciutadana és un element clau de qualsevol societat democràtica i és necessari tenir en compte la participació en l'associacionisme de tots els col·lectius de població, incloent aquells que es situen al marge de l'activitat pública, per potenciar una participació ciutadana en condicions d'igualtat.

Però la conciliació de la vida laboral, familiar i personal és difícil per al col·lectiu, femení sobretot quan les tasques familiars domèstiques, com és habitual, no són compartides. En aquest sentit, la participació de les dones en altres activitats públiques pot ser reduïda especialment en tasques que requereixen no només temps sinó organització per assistir a reunions, realització d'actes...

Punts forts

- Les dones tenen una participació més alta en determinades associacions. En concret, la seva presència és majoritària en entitats l'activitat de la qual està relacionada amb el treball reproductiu: criança, cura de persones dependents. Per tant, la seva

presència en aquests àmbits és motivada per les seves necessitats i pressions quotidianes, algunes de caràcter greu com fer la cura de la gent gran amb greu pèrdua d'autonomia o que pateixen greus malalties com l' Alzheimer i el parkinson.

Punts a millorar

- Trobem una presència molt baixa de dones en determinades entitats: esportives, culturals, Veïnals, etc. En aquest darrer cas, val a dir que no hi ha cap de les 13 Associacions Veïnals presidida per una dona al municipi, tot i que aquest fet no implica que les dones participin menys en aquestes associacions, ans el contrari. El que succeeix és que elles acostumen a participar molt activament en la vida de les associacions veïnals però que després no figuren en els càrrecs de més responsabilitat.
- Les dones no acostumen a tenir la responsabilitat de les associacions, potser per manca de temps per dedicar-s'hi o per la socialització rebuda que les ha acostumat a estar en un segon terme.

3. El gènere en la pràctica esportiva i en les activitats de lleure i d'oci

L'activitat esportiva i la pràctica de l'activitat física és encara un espai que presenta notables diferències de participació entre els sexes, malgrat que en els darrers anys s'ha incrementat la incorporació de les nenes i noies a diversos esports reglamentats. Per tant, la igualtat en participació encara és un objectiu per aconseguir. A Castellar del Vallès es perceben diferències en la pràctica de diversos esports.

D'altra banda, les activitats de lleure i d'oci són absolutament necessàries pel desenvolupament de les persones i la possibilitat de disposar de temps lliure per a un/a mateix/a és, per moltes dones, una tasca difícil i que moltes vegades es sacrifica en benefici de les tasques familiars- domèstiques, de cura de les persones...

Punts forts

- Existeixen equips femenins en alguns esports.

Punts a millorar

- Les dones, en general, practiquen menys esport reglamentat que els homes.
- La participació de dones en entitats esportives locals és inferior que la dels homes, fet que també es reflexa en l'ocupació femenina de càrrecs de responsabilitat en les mateixes.
- Moltes dones adultes tenen poques possibilitats d'oci i de lleure, donat que han de compaginar aquestes activitats amb les responsabilitats familiars i/o laborals. No s'estableixen mesures que permetin conciliar la vida familiar i personal de les dones, per a que puguin gaudir de l'oci i el lleure en igualtat de condicions.
- L'oferta d'oci i lleure pel jovent al municipi és insuficient.

4. Els mitjans de comunicació municipals i la igualtat d'oportunitats

Els mitjans de comunicació municipals arriben a molta gent i contribueixen a la transmissió d'idees i valors de manera molt important.

Un dels aspectes prioritaris per assolir un canvi social que garanteixi les mateixes oportunitats a dones i a homes, la redistribució de tasques, l'eliminació de la violència vers les dones, el reconeixement i visibilització de les aportacions de les dones, etc... i que tingui en compte els seus interessos i necessitats diferencials és la sensibilització i informació de la ciutadania. Per això és bàsic que a través dels mitjans de comunicació es vetlli per no reproduir estereotips sexistes (tenint cura del llenguatge, les imatges, els missatges), rebutjar qualsevol mena de discriminació, i difondre missatges dirigits a fomentar la igualtat d'oportunitats entre dones i homes.

Punts forts

- El personal dels mitjans de comunicació municipal ha realitzat un curs sobre l'ús no sexista del llenguatge.

Punts a millorar

- La direcció de tots els mitjans de comunicació municipals és ocupada per homes.
- Caldria realitzar per a tots els departaments de l'Ajuntament un llibre d'estil dels que existeixen en altres municipis de Catalunya.

6. SALUT

PREJUCIOS SOBRE LA MATERNIDAD

¿Es la única?
Me pregunta la mujer en el parque
contemplando los juegos de Adriana.
Tengo cuatro, le respondo.
No tarda mucho en preguntarme sus edades
Y en mirarme, incrédula, cuando se las digo.
-Se ve usted muy joven para todo eso- comentan.
Es un halago
pero siempre me hace pensar
en los tristes perfiles, las asociaciones,
de la maternidad.
Más vida dan las mujeres,
-sostiene la popular sabiduría-
más vida pierden.
Los partos las destiñen.
Engordan. Se agotan. Envejecen.
Cuatro hijos tendrían que haber terminado con la sensualidad
o el deseo.
Como si cada hijo mágicamente redujera la libido,
y no fuera la realidad exactamente lo contrario:
Cada hijo dejándonos más cerca de la vida
más proclives a la ternura,
la piel más suave y el sexo más acogedor.
Es la falta de pan, de amor, la que desgasta.
No el parto.

Gioconda Belli
"El ojo de la mujer"

6.1. CONTEXTUALITZACIÓ

És força important tenir present que el concepte de salut no és quelcom estàtic i atemporal sinó dinàmic, es redefineix en cada moment històric. En un intent de superar la perspectiva purament biologicista, l'enfocament que ha servit de marc de referència en l'anàlisi de la salut de la població de Castellar del Vallès és el que contempla la salut com una entitat integral on la salut física i mental estan estretament vinculades, i a més, condicionades per la realitat social, política, laboral i cultural.

En aquest sentit, ens fem ressò de les directrius establertes per la IV Conferència Mundial sobre les Dones celebrada a Pequín (1995), on es va atorgar gran importància al **concepte de salut definit no sols com absència de malaltia i dolença sinó com benestar físic, emocional i social.**

Al llarg de la seva història, la ciència i la pràctica mèdica ortodoxes, no han tractat de forma diferencial els problemes de salut de les dones i els homes. A partir d'un model pretesament neutre, s'ha homogeneïtzat el conjunt de la població, sense tenir en compte la morbiditat diferencial de les dones i els homes. Donat que s'ha tractat d'un model estrictament biologicista, la salut diferencial de les dones ha estat tant sols associada a l'aparell reproductor.

Si entenem el concepte de salut des d'una perspectiva integral, el context social, polític i cultural esdevé un dels elements més importants a tenir en compte. Un context que és el que moltes vegades dificulta que les dones puguin gaudir d'una bona salut física i emocional.

Els grups i classes socials més desfavorides tenen el risc de patir un pitjor estat de salut. En aquest cas, les dones com a col·lectiu més afectat per l'atur, el treball precari i les baixes pensions (a banda de la situació de desigualtat social que pateixen) es perfilen com un col·lectiu vulnerable. Aquesta situació és encara més greu si tenim en compte la doble jornada i la doble presència a les que es veuen abocades moltes dones.

En raó d'això, és necessari establir una coordinació entre diversos àmbits com l'educatiu, sanitari i serveis socials, per així perfilar línies d'actuació encaminades a la prevenció que es complementin amb les actuacions sanitàries en l'àmbit municipal. En aquest sentit, la informació i divulgació de les problemàtiques de salut més recurrents que afecten a homes i dones de forma diferencial i per grups d'edat, pot ser una bona estratègia per treballar la dimensió preventiva.

En aquesta línia, l'educació sexual i afectiva és un dels àmbits que requereix ser abordat des d'una àmplia perspectiva, ja que la sexualitat és un espai vital on conflueixen els nivells biològic, psíquic i social. De la mateixa manera, la salut reproductiva (embaràs, part i post part) és un procés que té una dimensió social en la qual s'ha de treballar i aprofundir.

Però també existeixen altres problemàtiques de salut de marcat caràcter psicosocial com les drogodependències, els trastorns alimentaris (l'anorèxia, la bulímia, etc.), els accidents de trànsit i la violència familiar que cal situar en un context sociocultural actual ja que afecten de forma diferenciada a dones i homes.

L'anàlisi de l'àmbit de la salut de la població té com a finalitat recollir la informació més rellevant i útil per la implementació de les polítiques sanitàries ja que, des dels serveis municipals es poden configurar accions preventives i informatives que es complementin amb els serveis sanitaris municipals.

L'obtenció de dades de l'àmbit sanitari és molt complicada, en gran part degut a la manca d'estudis existents a nivell municipal, per la manca de dades segregades per

sexe, però en part també per una certa opacitat informativa de les institucions sanitàries i el seu llenguatge tant específic, que fa que sigui un àrea tancada.

El nostre objectiu és fer una anàlisi que ens permeti detectar les tendències de gènere, és a dir, les malalties o trastorns que afecten de forma diferenciada a dones i homes, per després suggerir accions pal·liatives i preventives. La manca de dades sobre l'estat de salut de la població a nivell local fa que ens haguem de remetre al **Pla de Salut de la Regió Sanitària Centre**, del qual en forma part **Castellar del Vallès**. Aquesta Regió Sanitària comprèn les comarques centrals del territori català: Bages, Berguedà, Cerdanya, Osona, Solsonès, **Vallès Occidental** i Vallès Oriental.

6.2. ANÀLISI DE LA REALITAT

LA SALUT DE LA POBLACIÓ A CASTELLAR DEL VALLÈS LA REGIÓ SANITÀRIA CENTRE

El nostre objectiu és fer una anàlisi que ens permeti detectar tendències de gènere, és a dir, quines malalties o trastorns afecten de forma diferenciada a homes i dones, per després suggerir accions preventives en un futur pla d'igualtat. En moltes ocasions la manca de dades sobre l'estat de salut de la població a nivell local farà que ens haguem de remetre a les dades de la **Regió Sanitària Centre** (RSC), en concret el Pla de Salut de la Regió Sanitària Centre 2002-2005 com a document base. Aquesta Regió Sanitària comprèn les comarques centrals del territori de català, Bages, Berguedà, Cerdanya, Osona, Solsonès, Vallès Occidental i Vallès Oriental. Altres fonts utilitzades són l'Enquesta Nacional de Salut (2003), el Pla de Salut de Catalunya (2002-2005) i la memòria del 2004 del Servei d'atenció Primària Sabadell, Rubí, Sant Cugat i Terrassa.

Trets més característics de la mortalitat a la Regió

La mortalitat és un indicador de l'estat de salut de la població. Les causes que la produeixen estan relacionades amb factors sociodemogràfics, laborals i socials que cal tenir en compte per poder desenvolupar accions preventives eficaces. Segons dades del Pla de Salut de la Regió 2002-2005, la **taxa bruta de mortalitat** a la Regió l'any 2000 va ser de **7,73 defuncions per 1.000 habitants**, mentre que el valor per Catalunya és del 8,96 per mil durant el mateix període. Aquestes dades assenyalen que aquesta regió té un índex de mortalitat inferior de la tendència general de Catalunya.

En les **dones a Catalunya la primera causa de mort són les malalties de l'aparell circulatori** (un 39,6% del total de defuncions), seguides dels **tumors** (21,4%). Entre els homes, en canvi, els tumors causen el 33,1% de totes les defuncions i les malalties de l'aparell circulatori el 29,8%.

Igualment, **a la Regió Sanitària Centre les malalties de l'aparell circulatori constitueixen la primera causa de mort en dones**, amb una taxa de 297,42 morts per cada 100.000 habitants, la segona causa en dones també són els tumors amb 160,94 morts per cada 100.000 habitants. Per als homes els tumors suposen 285,01 defuncions cada 100.000 habitants, mentre que les malalties relacionades amb l'aparell circulatori suposen 256,68 defuncions / 100.000 habitants.

Taula 6.1. Principals causes de defunció, per grup d'edat a Catalunya, 1997-1998.

EDAT	CAUSES	TAXA ANUAL PER 100.000 dones	TAXA ANUAL PER 100.000 homes
< 1 any	Causes perinatales	139,55	160,72
	Anomalies congènites	98,51	68,88
	Altres malalties del cor i la circ. Pulmonar	49,25	30,61
1 a 4 anys	Anomalies congènites	4,07	9,70
	M. Sistema Nerviós i òrgans dels sentits	4,07	1,94
	Tm d'altres localitzacions	4,07	1,94
	Leucèmia	2,03	3,88
	Altres malalties del cor i la circ. Pulmonar	4,07	1,94
5 a 14 anys	Tm d'altres localitzacions	2,80	2,00
	Leucèmia	2,10	0,67
	Accidents de trànsit	0,70	1,33
15 a 24 anys	Accidents de trànsit	9,39	37,14
	Resta de causes externes	7,04	12,23
	Suïcidi i autolesions	1,41	5,89
25 a 34 anys	Accidents de trànsit	4,74	21,83
	Resta de causes externes	1,42	21,37
	Endocrines, nutrició i immunitat	5,69	12,54
35 a 44 anys	Endocrines, nutrició i immunitat	3,60	17,84
	Resta de causes externes	3,60	17,84
	Tm tràquea, bronquis i pulmó	1,54	16,31
	Altres malalties del cor i la circ. Pulmonar	5,14	11,73
	Accidents de trànsit	3,60	13,26
	M. isquèmiques del cor	1,03	14,78
	Tm mama femenina	12,84	0
	Suïcidi i autolesions	1,54	11,22
45 a 54 anys	Tm tràquea, bronquis i pulmó	3,20	71,30
	M. isquèmiques del cor	3,84	40,03
	Tm mama femenina	38,43	0
	Tm d'altres localitzacions	16,65	20,02
55 a 64 anys	Tm tràquea, bronquis i pulmó	9,15	165,05
	M. isquèmiques del cor	19,83	93,63
	Tm d'altres localitzacions	37,37	53,17
	Altres malalties del cor i la circ. Pulmonar	23,64	53,17
	M. cerebrovasculars	16,78	51,58
	Tm de localització no especificada	15,25	42,06
	Tm mama femenina	51,10	0
65 a 74 anys	M. isquèmiques del cor	123,77	333,26
	Tm tràquea, bronquis i pulmó	17,33	341,92
	Altres malalties del cor i la circ. Pulmonar	103,97	173,37
>74 anys	M. cerebrovasculars	1089,98	1028,82
	Altres malalties del cor i la circ. Pulmonar	1027,88	851,63
	M. isquèmiques del cor	769,84	1117,42

Font: Pla de Salut de Catalunya 2002-2005.

Taula 6.2. Evolució de la mortalitat global per 17 grans grups de causes i sexe. Regió Sanitària Centre (RSC). Taxes / 1.000 habitants.

Causes	1994 – 1996			1997-1998		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
Aparell circulatori	255.13	295.04	275.35	256.68	297.42	277.30
Tumors	262.07	154.23	207.44	285.01	160.94	222.19
Aparell respiratori	82.35	48.86	65.38	95.75	60.31	77.81
Trastorns mentals	22.44	42.25	32.48	30.27	57.22	43.91
Causes externes	56.68	24.59	40.42	58.98	26.65	42.61
Aparell digestiu	41.88	34.02	37.90	42.42	37.52	39.94
Endocrines, nutrició i immunitat	36.22	29.93	33.04	25.00	30.19	27.63
Sistema nerviós i òrgans dels sentits	16.74	17.98	17.37	18.35	22.34	20.37
Signes, símptomes mal definits	13.29	11.85	12.56	14.09	15.78	14.94
Aparell genitourinari	14.05	13.73	13.89	13.24	15.40	14.33
Malalties infeccioses i parasitàries	7.21	5.45	6.32	8.21	6.87	7.53
Osteomuscular i del teixit connectiu	3.82	7.97	5.92	4.18	9.44	6.84
Sang i òrgans hematopoètics	4.14	3.51	3.82	4.03	4.83	4.43
Anomalies congènites	2.91	2.67	2.79	2.63	2.72	2.68
Afeccions del període perinatal	1.67	1.31	1.49	1.63	1.36	1.49
Pell i teixit cel·lular subcutani	0.75	1.78	1.27	0.77	1.51	1.15
Embaràs, part i puerperi	0.00	0.005	0.03	0.00	0.15	0.08

Font: Pla de Salut de Catalunya 2002-2005.

De les dades presentades destaquem el següent:

- En el grup d'edat de **menys d'un any** les causes són molt específiques, destacant les afeccions perinatals, i les anomalies congènites, que representen el 85,41% del total.
- Les taxes de mortalitat en la franja **d'1 a 14 anys** disminueixen respecte l'anterior grup. Pels **nens** hi influeixen anomalies congènites i la leucèmia, mentre que en les **nenes** predominen per igual les anomalies congènites, les malalties del sistema nerviós i dels sentits, tumors malignes d'altres localitzacions. Tant en nens com nenes d'entre 5 i 14 anys els tumors malignes d'altres localitzacions són la principal causa de mortalitat; d'altra banda, els accidents de trànsit són també una causa de mortalitat important.
- Entre els **15 i 34 anys** destaquem, en ambdós sexes, **els accidents de trànsit com a primera causa de mortalitat**, tot i que **entre els homes la dada és molt més alta**. Aquesta diferenciació tan gran per sexes en la casuística no la podem deslligar dels valors i construccions socials associades al sexe: en aquest cas ens trobem davant d'una important etapa en el procés de construcció de la identitat. Procés de socialització estretament lligat a la pubertat i l'adolescència i amb formes molt diferenciades per a cada sexe; així com podem parlar de la gran importància del cos per al sexe femení a nivell social, que es converteix en una de les màximes pressions a les que les adolescents s'enfronten (amb perills per a la salut tan propis del sexe femení com l'anorèxia, la bulímia, i altres

problemes ja siguin conductuals o relacionals), els adolescents reben les pressions més fortes en la exteriorització dels sentiments propis i la pressió del grup per a ser sempre el més fort, el més vàlid... Podem relacionar clarament l'aspecte social manifestat en la pressió que el grup exerceix sobre l'adolescent a manera de control i validació social, de manera que finalment s'arriben a interioritzar conductes de risc relacionades amb la competitivitat i l'agressivitat tals com la velocitat i conduccions de risc, drogodependències, etc.

A tots dos grups tenim les causes externes com a segona causa. Entre els 15 i els 24 els suïcidis i autolesions es constitueix com la tercera causa de mortalitat, essent molt més elevada aquesta entre nois que entre les noies (quatre vegades més segons el Pla de Salut de la Regió Sanitària Centre 2002-2005).

- Entre els 25 i 34 les malalties endocrines, de nutrició i immunitat, són les més elevades entre nois mentre que entre les noies apareix **els tumors malignes de mama** femenina com a causa destacada entre la resta. També podem veure com dels 35 als 44 en l'home les malalties endocrines, de nutrició i immunitat, junt amb la resta de causes externes, els tumors malignes de tràquea, bronquis i pulmó i les malalties isquèmiques del cor es constitueixen com les primeres causes de mortalitat. Mentre que per les dones la causa més destacada, amb diferència, són els **tumors malignes de mama**¹ femenina.
- **Dels 44 als 64 anys** en les dones es manté la presència de tumors de mama, i altres tumors malignes com a principal causa de la mort, a l'hora que s'afegeixen altres malalties del cor i la circulació pulmonar. En els homes, destaquen els tumors malignes pulmonars, de tràquea i bronquis.
- **Entre els 65 i 74 anys** hi ha una agudesa en els homes pel que fa als problemes de l'aparell respiratori, i es mantenen els problemes d'isquèmies, mentre que entre les dones s'afegeixen aquests últims i continuen els tumors de mama i les malalties cerebrovasculars.
- **A partir dels 75 anys**, entre les dones els tumors de mama desapareixen per donar pas les malalties cerebrovasculars i altres malalties del cor i la circulació pulmonar. En el cas dels homes es mantenen les qüestions isquèmiques i cerebrovasculars.

L'Estat de salut de la població

La **salut** és quelcom que depèn de factors molt diversos relacionats tant amb l'**estil de vida i de cura de si**, com amb les condicions geogràfiques, laborals, relacionals/afectives o amb la **cosmovisió cultural** que es té del cos i per tant, de la malaltia.

L'Enquesta Nacional de Salut (2002) recull dades sobre l'estat de salut percebut de la població, hàbits i estils de vida, utilització dels serveis sanitaris i activitats preventives, així com característiques personals i sociodemogràfiques, a nivell de Catalunya i de la RSC on s'ubica Castellar del Vallès. Dels resultats d'aquesta enquesta destaquem el següent:

- El **70.9%** de la població espanyola considera que la seva salut és bona o molt bona. Per sexes, el **66.8% de les dones** i el **75.3% dels homes** la consideren **bona o molt bona**, mentre que el **10% de les dones** i el **6% dels homes** la consideren **dolenta o molt dolenta**. D'altra banda, el

---

¹ Cal dir els tumors malignes de mama van ser els responsables del 3,5 % de les defuncions de les dones de la Regió en el període 1997-1998.

percentatge de persones que perceben la seva salut com bona o molt bona baixa amb l'edat.

- **Les dones emmalalteixen més que els homes** (22.4% envers 19.7%) en tots els grups d'edat.
- **Les dones consulten als professionals sanitaris en major mesura que els homes** (el 31.6% envers el 23.4%). I, en general, les persones majors de 65 anys són les que més consulten. Si hi ha problemes de salut a la família, qui sol plantejar la demanda és la dona i són elles les que fan de curadores i, per tant, acompanyen sovint a familiars i això les fa més freqüentadores dels centres sanitaris. A més a més, les dones són les consulten malalties psicosomatitzades.
- El 53.4% de la població va consumir algun medicament en les dues setmanes prèvies a l'enquesta, **proporció major entre les dones que entre els homes** (60.1% i 46.4% respectivament).

La salut a Castellar

A través de les entrevistes hem pogut saber pel que fa a la **població immigrada**, que des de l'Àrea Bàsica de Salut s'han detectat diferents patrons de conducta en relació a l'ús dels serveis sanitaris i a la pròpia gestió de la salut:

- Les persones provinents dels països de l'est no utilitzen molt els serveis sanitaris, i si ho fan normalment vénen acompanyades d'alguna persona local que les ajuda en totes les gestions.
- El col·lectiu de persones provinents d'Amèrica llatina mostren una actitud positiva i van aprenent el català. Pel que fa a les dones d'aquest col·lectiu, mostren una concepció de la parella, la família i la salut sexual i reproductiva molt diferent de les concepcions més generalitzades en la nostra societat. En general no utilitzen mètodes anticonceptius, però tampoc es preocupen en quedar-se embarassades. A mida que el col·lectiu es va integrant en la nostra societat es va començant la planificació familiar.

L'**Àrea Bàsica de Salut Castellar** inclou tres CAPs, el de Castellar, el de Sant Llorenç i el de Sentmenat, en els quals s'ofereixen serveis de medicina general, pediatria, odontologia, treball social, atenció a l'usuari/ària i atenció a la salut Sexual i Reproductiva. Segons les dades de la Memòria del Servei d'Atenció Primària Sabadell-Rubí- Sant Cugat- Terrasa per a l'any 2004, hi ha un total de 29889 persones, 14978 homes i 14911 dones, adscrites a aquests tres CAPs:

Taula 6.3. Distribució de la població per sexe i grup d'edats, 2004. ABS Castellar.

	Homes	Dones	Població Total	Població atesa
CAP Castellar	10281	10298	20579	18.080
CAP St.Llorenç	1135	1102	2237	2055
CAP Sentmenat	3562	3511	7073	5242
TOTAL	14978	14911	29889	25.377

Font: Memòria 2004 Servei d'Atenció Primària Sabadell-Rubí-St. Cugat-Terrassa.

Tot i que les dades de les persones ateses **no están segregades per sexe** podem dir que l'ABS Castellar atén a un 85% de la població, i el CAP de Castellar un 87,85% de la població.

Tot i que, tal i com podem veure a la taula 6.3 el nombre d'homes és superior al de dones, és important no oblidar que les dones són les que habitualment assumeixen

el **rol de curadores** i en la immensa majoria dels casos són elles les encarregades de **gestionar, no sols la seva pròpia salut, sinó també la de les persones de la seva família**. Així, les persones majors moltes vegades necessiten ajuda per anar al metge; per altra banda, les i els menors també van sempre acompanyats d'una persona adulta que en la majoria dels casos és una dona. Altre cop els rols de gènere força tradicionals juguen un paper fonamental en els patrons de comportament de la gent.

L'equip de treball del CAP de Castellar del Vallès està format per: metges i metgesses,, infermers/es, administratius/ves, treballadors/es socials, llevadors/es i ofereix una atenció permanent les 24 hores del dia, els 365 dies a l'any, ja sigui de caràcter ambulatori o domiciliari.

Els serveis que s'ofereixen es distribueixen de la següent manera:

- Medicina general
- Pediatria
- Atenció continuada
- Assistència social
- Odontostomatologia
- Ginecologia-obstetrícia
- Psiquiatria
- Atenció a l'usuari/ària.

A més, la Web de l'ajuntament permet sol·licitar dia i hora per a visites al Cap a través d'un link amb l'Institut Català de la Salut.

Des de l'Àrea Bàsica de Salut, es treballa també de manera coordinada en el marc del **Programa Municipal Sociosanitari (PMS)** des del qual es realitza un **treball interdisciplinari i transversal amb altres àrees de l'ajuntament i actors socials del municipi**. Aquest programa és el resultat d'una línia de treball iniciada l'any 1994 i que s'ha anat desenvolupant al llarg dels darrers anys. Les accions del programa intenten detectar i conèixer les necessitats sociosanitàries del municipi, així com donar respostes globals i continuades. Des de l'inici del programa, els àmbits de treball s'han anat ampliant, el Programa municipal de prevenció de les drogodependències va ser un punt de partida que s'ha anat ampliant a la salut en general, salut mental, infància adolescència i joventut, accidents, medi ambient, gent gran, salut ambiental... **De les diferents accions realitzades en el marc del programa cal destacar que n'hi ha que, o bé incorporen la perspectiva de gènere, o bé ofereixen moltes possibilitats per a incorporar-la².**

Castellar també compta amb el Servei Ordinari d'Urgències des de l'any 1983.

L'impacte de la violència³ en la salut de les dones

La societat actual, com ja hem comentat al capítol de població, està fonamentada sobre uns pilars que permeten i legitimen, directament o indirecta, certs tipus de violència. Aquesta violència té un impacte molt significatiu en la vida de les dones, impacte que provoca tota una sèrie de conseqüències en la salut tant física com psicològica d'aquestes. Des del moment en què s'invisibilitza la relació

---

² En l'apartat de respostes aportades concretarem les accions més significatives de s de la perspectiva de gènere.

³ Aquí entenem la violència masclista i patriarcal en les seves tres vessants: estructural, vers les dones i en l'àmbit de la llar.

entre la situació socioeconòmica de les dones i el seu benestar físic i emocional, s'està dificultant l'anàlisi d'una realitat que emergeix cada cop amb més força. Això és ben evident si observem les dades de fibromiàlgia, contractures musculars, trastorns mentals, depressions, etc. que sofreixen les dones a causa de l'estat de coses muntat, que les situa en una posició de discriminació en la societat actual.

Seguint aquesta dinàmica d'ocultació, també la medicina ha estat impregnada dels valors patriarcals, d'un discurs i una pràctica que atenent als dictàmens pretesament objectius de l'anomenat saber mèdic, han obviat les diferències entre les dones i els homes en l'àmbit de la salut, diferències derivades tant d'una fisiologia distinta com d'una història i un tractament social diferenciats i discriminatoris.

En aquest sentit, és interessant dir també que, depenent de la cosmovisió del cos i de la salut que es té en una comunitat cultural, el tracte que es fa dels *problemes* és un o altre. Així doncs, en tant que vivim en una societat capitalista i patriarcal, la forma de diagnosticar les malalties femenines respon als patrons d'aquesta forma d'organitzar-se. **L'excessiva prescripció de psicofàrmacs** a les dones, n'és un exemple, car molts cops s'està tractant un problema de rols i assignacions socials de manera mèdica, sense cap acció socioeconòmica conjunta, la qual cosa mai solucionarà l'arrel del problema, mostrant un cop més, la desigualtat existent entre dones i homes en tots els àmbits de la vida quotidiana. L'embaràs n'és altre exemple paradigmàtic car, el fet de medicalitzar-lo i problematitzar-lo així com de tractar-lo en l'entorn hospitalari –i no en espais de maternitat o a casa, com es fa en alguns països europeus com Àustria o Holanda -, diuen molt de com està organitzat el sistema mèdic actual.

En aquesta línia, alguns dels factors de risc per a la salut integral de les dones derivats de l'estructura socioeconòmica en què vivim són els següents:

- Les **discriminacions socials** que comporten la dependència econòmica i jurídica. Aquestes discriminacions indueixen a una infravaloració constant i perillosa per a un bon equilibri mental, a més a més, obliguen a desenvolupar més feines per poder obtenir recursos econòmics, amb les conseqüències físiques que això comporta, i amb l'aïllament social que fàcilment pot significar.
- El **desajust entre els ideals socials (estereotips) i els propis valors personals**. La necessitat de cenyir-se a aquests ideals (ser bona mare, bona esposa, bona treballadora, bona amiga... al mateix temps, per exemple) implica sovint renúncies importants, cosa que pot produir insatisfacció, rebeldia i fins i tot sentiments de culpabilitat que porten les dones a l'aïllament, al símptoma i a la malaltia.
- El **rol social d'assistentes** que habitualment exerceixen les dones, les col·loca en una relació de **dependència**. Existeixen en relació als altres i tenen una gran dificultat a existir per elles mateixes. Quan durant molts anys hi ha hagut una adaptació a aquests rols, els canvis en la vida familiar (els fills/es se'n van de casa, separació de la parella, mort de la mare i pare...) generen un buit i la necessitat de readaptar-se a la nova situació.
- La **dedicació exclusiva als treballs familiars i domèstics**, sovint monòtons i inacabables, a més de poc reconeguts, impedeix l'accés a la independència econòmica i al reconeixement personal de les dones, al mateix temps que provoca tota una sèrie de conseqüències en la salut de les dones, tant a nivell físic com psicològic.

Per tots aquests motius i per altres més, n'hi ha una sèrie de malalties, dolences i/o trastorns físics i psíquics que són més freqüents entre les dones que entre els homes, com serien exemple la fibromiàlgia, l'ansietat o la depressió, les quals es troben entre les primeres raons de consulta als serveis sanitaris per part de les dones adultes en l'actualitat.

Salut Mental

“La salut mental és essencial per desenvolupar una vida activa, mantenir relacions socials, tenir la capacitat per adaptar-se als canvis i fer front a les adversitats. Des de la infància i l'adolescència fins al final de la vida, la salut mental és un element imprescindible per desenvolupar el pensament, les habilitats per la comunicació, l'aprenentatge, el creixement emocional, la capacitat de resposta i l'autoestima.

Els trastorns mentals (TM) són alteracions del pensament, de l'estat d'ànim o del comportament (o una combinació d'aquests) que tenen un important impacte en la vida familiar, laboral i social. (...) L'Organització Mundial de la Salut ressalta la importància de la prevalença dels TM en la població i preveu que un de cada quatre habitants del planeta patirà alguna forma de trastorn mental o neurològic al llarg de la seva vida. També assenyala que dues terceres parts de les persones afectades no arriben a demanar ajuda a cap professional de la sanitat.

L'alta prevalença dels TM es relaciona amb les ràpides transformacions socials que s'estan produint. L'envelliment de la població i les transformacions socioeconòmiques, polítiques i ètniques, l'atur, la pobresa, les migracions, la manca de suport familiar i social, la soledat i la ruptura de les xarxes socials són circumstàncies que contribueixen a augmentar la prevalença del suïcidi, conductes antisocials, violència, l'ús del tabac, alcohol i altres drogues, depressió i altres problemes de salut mental”⁴.

Els problemes de salut mental que afecten les dones, els homes, la infància, la joventut o la gent gran són diferents. **La probabilitat de patir problemes de salut mental és major entre les dones que entre els homes.** Alguns dels **factors de risc psicosocial** per a la salut mental de les dones són els següents:

- Les discriminacions socials objectives que comporten la dependència econòmica i jurídica. Aquestes discriminacions indueixen a una infravaloració constant i perillosa per a un bon equilibri mental.
- El desajust entre els ideals socials i els propis valors personals. La necessitat de cenyir-se a aquests ideals (ser bona mare, bona esposa...) implica sovint renúncies personals importants, cosa que pot produir insatisfacció, rebel·lia i fins i tot sentiments de culpabilitat que porten les dones a l'aïllament, al símptoma i a la malaltia.
- El rol social d'assistents que habitualment exerceixen les dones, les col·loca en una relació de dependència. Existeixen en relació als altres i tenen una gran dificultat a existir per elles mateixes. Quan durant molts anys hi ha hagut una adaptació a aquests rols, els canvis en la vida familiar (els fills/es se'n van de casa, separació de la parella...) generen un buit i la necessitat de readaptar-se a la nova situació.
- La dedicació exclusiva als treballs domèstics, sovint monòtons i inacabables, a més de poc reconeguts, impedeixen l'accés a la independència econòmica i al

---

⁴ Pla de salut de Catalunya 2002-2005, pàg. 260.

reconeixement personal de les dones. El seu rol de curadores de persones dependents també suposa un risc donat que sovint es cuiden poc a sí mateixes, prioritzant les necessitats dels i les altres i tenen poc recolzament en les seves tasques.

- Les dobles i triples jornades de les dones fa que la sobrecàrrega de tasques productives, reproductives i la conciliació entre aquestes i el temps personal i associatiu, tinguin efectes també sobre la salut mental.
- L'ansietat i la depressió són trastorns més freqüents entre les dones que entre els homes per motius tant socioeconòmics com socials, i es troben entre els primers motius de consulta als serveis sanitaris per part de les dones adultes.

A la Regió Sanitària Centre hi ha un total de 38 centres de salut mental, dels quals 9 són centres de salut mental específics per la infància i joventut (CSMIJ). Tal i com hem assenyalat anteriorment, les dades que apareixen al Pla general de Salut de la regió indiquen que les dones són les principals usuàries d'aquests serveis. Així el Pla General (2002-2005) assenjala que **el 64,6% són dones, front a un 35.4% d'homes**.

A Castellar no hi ha cap Centre de Salut Mental i la ciutadania amb problemes mentals és derivada, per proximitat, a l'hospital "El Taulí", a Sabadell. Tot i això Castellar compta amb diverses associacions de suport a col·lectius afectats per problemes de salut mental:

- **PSICOVALLÈS**: Entitat d'ajuda i suport psicològic a persones adultes i infants amb necessitats de recolzament psicològic. Està formada per 6 dones però no es treballa el gènere de forma específica. Des de l'entitat s'han detectat necessitats comunes de dones entre les usuàries: aconseguir un treball a mitja jornada, horaris flexibles, llars d'infants municipals.
- **ADIPS**: associació de disminuïts psíquics
- **SUPORT CASTELLAR –Ass. Familiars de Malalts Mentals-**: Associació creada l'any 1999 amb els objectius de donar a conèixer les problemàtiques en la salut mental, millorar la qualitat dels serveis socials i sanitaris per a salut mental i defensar els drets de les persones que pateixen una malaltia mental. La junta directiva està formada per **deu persones, dos homes**, dels quals un és el president de l'associació i l'altre vocal, les **8 dones** restants ocupen els càrrecs de gerent, secretaria, coordinadora social i vocalies. **Cal fixar-se que tot i la gran inferioritat numèrica del col·lectiu masculí, la presidència de l'associació està portada per un home**.

L'associació realitza diverses activitats i serveis tan adreçades a les persones malaltes (Club Social), com a les seves famílies (Servei d'acollida familiar, **Grup d'ajuda Mútua**) o la població en general (conferències i xerrades informatives i formatives).

Des de Suport Castellar s'han detectat **diferències de gènere entre la població malalta i els seus familiars**:

- Les dones han estat educades per a servir els demés.
- La cura i l'acompanyament diari a les persones malaltes les realitzen les dones.
- Han detectat conseqüències per a la salut de les dones que realitzen la tasca de curadores: estrès, esgotament, ansietat, desmotivació, sobrecàrrega i malalties psicossomàtiques. També s'han detectat conseqüències en altres àmbits com: limitacions a la vida laboral, manca de temps que influeix en la vida relacional, privada, familiar... És per això que des de l'associació es porten grups d'ajuda mútua durant tot l'any.

- Les dones malaltes continuen fent mentre poden les tasques domèstiques, mentre que la majoria d'homes malalts continuen sense fer-ho.

L'any 1996 es va realitzar un estudi sobre l'estat de salut al municipi els resultats del qual van portar a l'ajuntament a treballar més a fons la salut mental de la població. Es van anar realitzant diferents accions que, a l'any 2001 van concretar-se i aglutinar-se en el **projecte d'atenció psicosocial Arc de St. Martí**. Aquest projecte intenta promoure la rehabilitació i reinserció psicosocial, fomentar l'oci, creativitat i motivació del malalt, afavorir la reinserció, i intenta també evitar l'aïllament de les persones amb problemes de salut mental. El projecte va començar el curs 1996-97 amb 5 persones, però any rere any ha anat creixent fins a establir-se al voltant de les 60 persones. Les persones usuàries es reparteixen en tres grups en funció de la seva problemàtica i necessitats, i realitzen activitats com: relaxació a la piscina, manualitats, entrenament en habilitats socials, expressió corporal, taller de ràdio, dinàmica de grups...

Cal destacar que les professionals d'aquest projecte són una psicòloga i una monitora de manualitats. Tot i que només són dues persones, les dues són dones, de manera que podem dir que es reproduïx la construcció social que atribueix a les dones la cura de les persones (ja sigui en l'àmbit privat/familiar o laboral).

També cal destacar que el 90% de les usuàries són dones entre 24 i 74 anys. Algunes de les necessitats detectades pel propi servei són:

- Aconseguir una implicació més activa de les famílies de les persones afectades així com de la població en general per facilitar la integració i inserció psicosocial del col·lectiu. Per al que es valora que serà molt important la propera inauguració del **Club Social de l'Associació Suport Castellar**.
- Aconseguir habilitar grups d'usuaris masculins en diferents activitats, ja que els grups mixtos no funcionen en algunes activitats.

Des del **Programa Municipal Sociosanitari** s'han realitzat diverses accions relacionades amb la salut mental:

- Sala Puigverd, destinat a persones amb necessitats especials a nivell motriu, bàsicament d'origen neurològic.
- Arc de Sant Martí, per a persones que pateixen un trastorn emocional
- Sensibilització a la població general, commemoració de l'any europeu de les persones amb disminució.
- Servei d'atenció a domicili (SAD)

Tal i com podem veure a les dades, s'ha produït un increment de les taxes de mortalitat per malalties mentals a la regió (sanitària centre), més accentuant en el cas de les dones.

Taula 6.4 Taxes de mortalitat per malalties mentals (cada 100.000 hab.) 1994-98

	DONES	HOMES
1994-1996	42.25	22.44
1997-1998	57.22	30.27

Font : Pla de la Regió Sanitària Centre

El creixement poblacional de la zona no pot explicar per si sol aquest augment. Tal i com hem assenyalat, la precarització de l'existència i la pèrdua de la xarxa social juga un paper fonamental en aquest sentit. La vida de les dones està especialment exposada a aquest deteriorament de l'existència. La doble i triple jornada i el seu paper de curadora són, tal i com hem assenyalat més amunt, factors clau a l'hora d'entendre aquest fenomen.

Cal dir que les malalties mentals són la quarta causa de mortalitat en les dones i la sisena en els homes. Entre les causes de mortalitat relacionades amb la salut mental cal considerar, pel seu impacte, els suïcidis i les autolesions. Aquest és un dels motius que té més incidència i l'any 2000 es van produir 452 casos a Catalunya, any en què la taxa crua de mortalitat per aquests motius va ser de 7,3 per 100.000 habitants (11 en homes i 3,9 en dones). En la Regió Sanitària Centre aquesta taxa és una mica inferior, situant-se en un 6,8 per 100.000 habitants. En general, s'observa un augment progressiu de les taxes de suïcidi a mesura que augmenta l'edat. Destacar que les majors taxes s'observen entre les persones de més de 74 anys i entre el jovent (entre els i les joves és la segona causa de mort amb 43 morts en els grups de 15 a 24 anys, darrere dels accidents de trànsit). **Cal dir que per a tots els grups d'edats la mortalitat per suïcidi és gairebé quatre vegades més freqüent en els homes que en les dones.**

En els Centres de salut mental especialitzats en infància i joventut, s'observen algunes diferències o peculiaritats importants. En primer lloc hem de dir que l'increment de casos atesos és molt superior. Així, en els CSMIJ (centres de salut mental per infància i joventut) de la regió sanitària Centre el nombre de casos l'any 2000 va augmentar un 59% respecte l'any 1998. És curiós observar com en aquests centres, la tendència de gènere general s'inverteix havent-hi un 60,8% d'homes. En general existeix una gran tendència a la medicalització a l'hora d'abordar aquest tipus de problemes, amb la generalització de les receptes de medicaments per les persones pacients. En aquest context és important considerar els factors psicosocials i les característiques diferencials entre dones i homes a l'hora d'abordar les problemàtiques, així com potenciar en major mesura altres formes d'abordar el tema (per exemple, l'escolta activa).

Pla Municipal d'atenció a les persones amb disminució

El Pla Municipal d'atenció a les persones amb disminució té l'objectiu de promoure l'exercici de drets i deures de les persones amb disminució per aconseguir una igualtat d'oportunitats respecte la resta de la població. Totes les accions que actualment s'estan desenvolupant vers les persones amb disminució són treballades de manera integral i coordinada amb diverses àrees de l'Ajuntament i des de la **Comissió de Disminució**, existent des de l'any 2000. La comissió està formada per professionals de diverses disciplines (sanitari i social) i

les associacions municipals que tenen contacte directe amb les persones amb disminució: ADIPS, DISMÒBIL i Suport Castellar. En el Pla podem trobar dades sobre la població amb disminució al municipi⁵:

- A Castellar hi ha un total de 567 persones reconegudes amb el certificat de disminució, representant el 2,88% de la població.
- Tipologies de disminució i prevalença: físiques (66,66%), mentals (13,58%), psicopsíquiques (7,93%), psíquiques (6,87%), visuals (2,99%), auditives (1,94%).
- **Dades segregades per sexe:** en totes les tipologies el percentatge d'homes i dones és similar, excepte en el cas de les persones amb malaltia mental, on el percentatge d'homes és lleugerament més elevat (60%) el mateix passa en el cas de la discapacitat psíquica (62% d'homes), en canvi, en les discapacitats visuals és el percentatge femení el que és superior (65%).

El Pla defineix accions específiques en els següents àmbits: accessibilitat i eliminació de barreres arquitectòniques, educació, habitatge, treball (plans d'ocupació, serveis de suport a la integració laboral de les persones amb disminució, formació ocupacional...), lleure i participació ciutadana, salut, ..

Les Drogodependències

Els problemes de drogodependències a Castellar del Vallès han estat abordats des de fa anys. En la dècada dels vuitanta, quan els problemes relacionats amb les drogodependències estaven directament relacionats amb col·lectius marginats per la societat, ja es va començar a treballar amb les addiccions a l'heroïna, tot i els problemes de rebuig inicial de part de la població. Avui en dia la realitat és molt diferent, les drogues han arribat a tots els estaments socials, i el consum ha diversificat les seves formes, intensitats, significacions, valor social...

A l'informe publicat l'any 2003 per l'Observatori Europeu de la Droga i les Toxicomanies (OEDT) es constata que l'Estat Espanyol es troba al capdavant dels països europeus en el consum de cannabis i de cocaïna. Pel que fa a l'abús de drogues al conjunt de la Unió Europea més Noruega, el mateix informe assenyala que durant l'any 2000 van morir un total de 8.756 persones a conseqüència de la utilització de substàncies psicoactives, entre les quals l'alcohol és la més consumida per la joventut⁶.

---

⁵ Dades referents a 2004 i extretes del Padró Municipal i el Departament de Benestar i Família

⁶ Article 'Drogues i consumidors' d'Eulàlia Solé, al n° 7 de la revista 'L'Espai' del 2004.

A la Regió Sanitària Centre l'any 2001 hi havia 11 centres d'atenció i seguiment de drogodependències.

Taula 6.5 Distribució de pacients que han iniciat tractament de desintoxicació en un centre d'atenció i seguiment a les drogodependències (CAS), segons droga principal. Regió Sanitària Centre.

DROGA PRINCIPAL	2001	
	nº	%
Alcohol	1.182	51,48%
Cànnabis	57	2,48%
Cocaïna	342	14,90%
Heroïna	422	18,38%
Tabac	221	9,63%
Altres	72	3,14%
TOTAL	2.296	

Font: Pla de Salut de la Regió Sanitària Centre 2002-2005.

S'observa que l'any 2001 **l'alcohol és la droga que ha motivat més inicis de tractament** a la regió sanitària Centre, seguit per l'heroïna i la cocaïna.

El consum excessiu d'alcohol

El consum excessiu d'alcohol, malgrat ser una droga legal en la nostra societat, comporta alts nivells de mortalitat i morbiditat prevenibles: múltiples problemes de salut físics, psíquics i la síndrome alcohòlica fetal quan hi ha consum durant l'embaràs. Gran part dels accidents de trànsit tenen a veure amb l'abús de l'alcohol i també alguns accidents laborals.

Més enllà de la mortalitat i morbiditat produïdes pel consum excessiu d'alcohol, cal tenir en compte que existeixen patrons de consum que, malgrat no tenir conseqüències sobre la salut a curt i mig termini, no deixen de ser problemàtics i en molts casos tenen greus conseqüències sobre la vida familiar, social i laboral de les persones. Tanmateix, el fet que l'alcohol sigui una droga legal i el seu consum tolerat socialment invisibilitza molts d'aquests problemes.

Diversos estudis europeus i espanyols mostren que els **nivells de consum** en el nostre país **entre els nois i les noies** són alts i cada cop a edats més joves. Tanmateix, el patró de consum podria estar canviant en aquest col·lectiu, passant del patró mediterrani (consum abusiu continuat durant tota la setmana, sovint sense borratxera o esporàdica) al nordeuropeu (caps de setmana i en excés, arribant a la borratxera, sovint buscada). També s'observa una tendència a la homogeneïtat conductual entre ambdós sexes⁷.

Es calcula que al nostre país uns 3 milions d'homes i unes 235.000 dones tenen problemes amb l'alcohol. Tot i que aquest problema és més freqüent entre

⁷ Fernández S, Nebot N, Jané M. Evaluación de la efectividad de los programas escolares de prevención del consumo de tabaco, alcohol y cannabis: ¿qué nos dicen los metaanálisis?. Revista Española de Salud Pública 2002; 76 (3): 175-187.

els homes, cal tenir en compte també les víctimes indirectes (fills i filles, per exemple).

Per altra banda, tot i que la mortalitat atribuïble a l'alcohol és difícil de quantificar per la manca de consens en les fraccions atribuïbles en determinades malalties, un estudi fet a Catalunya estableix que durant el període 1988-1997 un total de 28.788 morts, que representa un 5,5% del total, van ser atribuïbles directa o indirectament a l'alcohol. Altres estudis li atribueixen fins a un 6,6% de la mortalitat anual. Les darreres dades de què es disposa, estableixen que entre un 4,5% (6,6% en homes i 2,5% en dones) i un 6,4% (8,7% els homes i 4% les dones) de la població catalana d'entre 15 i 65 anys són bevedores de risc, és a dir, **consumeixen més de 280 g d'alcohol setmanals en el cas dels homes i més de 168 g en el cas de les dones**. També l'accidentalitat ajuda a quantificar el problema de l'alcohol, i no només en els accidents de trànsit, sinó que també se li atribueix un terç dels accidents laborals⁸.

L'hàbit tabàquic

A Catalunya, s'ha estimat que es van produir unes 8.931 **morts atribuïbles a l'hàbit tabàquic** l'any 1997, que representen un 16,4% de totes les morts d'aquell any. D'aquestes, **7.484 es van donar en homes i 1.447 en dones**, que va correspondre al 27,4% i 5,7% respectivament, de totes les morts produïdes en homes i dones de més de 35 anys a la població catalana.⁹

L'any 2002, la prevalença de persones fumadores majors de 15 anys o més és del 32,1% (38% homes i 26,6% dones). Aquestes xifres deixen encara molt lluny l'objectiu de la OMS de reduir al 20% la proporció de persones fumadores l'any 2000¹⁰.

Taula 6.6 Consum de tabac per sexe i grup d'edat en majors de 14 anys.

SEXE	14-44 Anys	45-64 Anys	Majors de 64 Anys	TOTAL
Homes	35,4	34,8	11,9	31,9
Dones	34,8	12,5	2	23,1
TOTAL	35,1	23,6	6,3	27,4

Font: Pla de Salut de la Regió Sanitària Centre 2002-2005.

Tal i com podem veure al quadre anterior, les dones tenen un índex de consum de tabac inferior al dels homes; tanmateix, si parem l'atenció en els grups de menor edat les taxes tendeixen a equiparar-se. La influència dels patrons culturals i el canvis produïts en els models de gènere tenen un paper important en aquestes dades. Fa alguns anys fumar era considerat una activitat masculina; per a les últimes generacions però, s'ha transformat de forma radical afectant a tots dos sexes.

⁸ Pla de Salut de la Regió Sanitària Centre, 2002-2005.

⁹ Pla de Salut de Catalunya 2002-2005, Pág. 131.

¹⁰ Pla de Salut de Catalunya 2002-2005, Pág. 131.

El consum d'altres drogues entre el jovent

A través del treball de camp realitzat a diversos municipis de la província de Barcelona fruit de l'anàlisi de les auditories de gènere, podem apuntar els següents trets del consum de drogues entre la població jove:

- Respecte el **cannabis i l'haixix**, s'observa un consum elevat i normalitzat entre aquesta població. Els nois i noies sovint tenen la percepció de què el seu consum no és perjudicial per a la salut (per exemple, en molts casos justifiquen el seu consum dient que, al contrari que el tabac, el cannabis és una droga innòcua i fins i tot terapèutica). Associat a aquesta normalització social del consum i a la relativa iniquitat de la substància, hi ha pocs inicis de tractament per consum o abús de cannabis.
- El consum de **cocaïna** sembla estar relativament estès entre la població adulta i es té la percepció que el jovent comença a tastar-la entre els 17-18 anys, donada la facilitat d'accés.
- Per altra banda, sembla que el consum d'**heroïna** s'ha reduït en els darrers anys, com a la resta de Catalunya. Tanmateix, és interessant veure com, seguint les dades de la Regió Sanitària Centre, representa un 18,2 % ocupant el segon lloc en els tractaments iniciats.
El consum de **drogues de síntesi** està estès en alguns ambients i, excepte quan es produeix algun accident associat a ell (cop de calor o parada cardíaca, per exemple), sol passar molt desapercbut.

Cal dir també que **el fet de què el jovent de Castellar no tingui una oferta d'oci adient al seu propi municipi, provoca un cert desconeixement de la situació real**, ja que els ambients associats més directament al consum d'aquestes drogues es troben fora del municipi.

Programa Municipal de Prevenció de drogodependències (PMPD)

Aquest programa es va crear el 1994, i va ser el primer programa estructurat que es va formular per a treballar de manera integral per un equip multiprofessional. Això va suposar l'inici d'una manera de treballar que s'ha acabat materialitzant en el Programa Municipal Sociosanitari (PMS).

El programa té diferents projectes:

- Prevenció a l'escola
- Prevenció a joves
- Prevenció sanitària
- Prevenció a la població general
- És millor prevenir

El programa **no inclou la perspectiva de gènere ni fa un treball diferenciat amb nois i noies**. A més, **tampoc hi ha dades sobre la prevalença en drogodependències segregades per sexe**, les quals podrien facilitar l'aproximació específica als col·lectius de risc. Si bé cada vegada les actituds de nois i noies van prenent noves formes i les noies també estan adoptant formes fins ara molt masculinitzades relacionades amb l'agressivitat, el passotisme, haver de demostrar ser el més valent, el més fort, el més rebel... l'acostament i la relació amb les substàncies psicoactives continua sent diferent.

Per tal de conèixer la situació real de la població del municipi es va realitzar, durant el curs escolar 2002-03, un treball amb l'alumnat de 2n d'ESO (13-14 anys) sobre conceptes de prevenció, així com de les eines més habituals per a fer front a situacions de risc. També es va realitzar una enquesta a l'alumnat d'aquest curs de la qual destaquem les següents dades:

- El 65% de l'alumnat creu que el jovent pren alguna d'aquestes substàncies. Però el 85% nega rotundament consumir-ne.
- Aproximadament la meitat fumen tabac, una quarta part alcohol i porros. És habitual que aquests últims també consumeixin tabac, alcohol i esporàdicament pastilles.

Finalment, farem una breu ressenya sobre els projectes d'actuació d'aquest programa:

- SERVEIS: Seguiment i valoració de casos i suport informatiu.
- CAMPANYES: prevenció a la població en general, "Preserva't", Obra de teatre "No em ratllis", agenda escolar, programa estable de música, proposta alternativa de lleure "Nits d'Estiu".
- Estudis: Actualització de l'estudi sobre hàbits i conductes sobre les drogodependències.
- Formació: Taller de prevenció en el medi educatiu (2n ESO, 3r d'ESO), taller preventiu Control-meter adreçat a joves entre 16 i 25 anys, formació per a professionals de diferents àmbits, formació per a les famílies (escola de pares), formació per a joves majors de 16 anys (inserció laboral a través el programa EQUAL)

L'alimentació i la nutrició

Uns hàbits alimentaris saludables i satisfactoris poden prevenir l'aparició de problemes de salut com ara tensió arterial elevada, sobrepès i obesitat, diabetis, càncer, osteoporosis, etc. Per contra, uns hàbits alimentaris inadequats poden facilitar el desenvolupament d'aquests trastorns. En el marc de la prevenció i promoció de la salut aquest és un tema important que cal treballar, ja que adquireix rellevància des de la infància.

En general, actualment **es detecten pitjors hàbits alimentaris** a les famílies, degut a la manca de temps per comprar i cuinar els aliments, la qual podem relacionar amb una manca de corresponsabilitat entre les mares i els pares a l'hora d'organitzar-se. En aquest sentit, s'observa una tendència a utilitzar aliments precuinats i pre-elaborats, amb una disminució de l'ús d'aliments frescos. Certament, l'absoluta irracionalitat dels horaris laborals fa impossible combinar les necessitats i les realitats personals i familiars.

S'observa que l'alimentació infantil és massa tova i infantilitzada. En aquest sentit, cada cop més són els propis nens i nenes els que escullen la seva pròpia alimentació, amb un menú molt restringit i un rebuig als aliments més difícils de menjar. D'altra banda, es consumeixen en excés dolços, llaminadures i productes amb excés d'hidrats de carboni (per exemple brioixeria industrial).

Els **trastorns del comportament alimentari** es consideren problemes de salut emergents propis dels països desenvolupats i que tenen un fort component sociocultural. L'anorèxia i la bulímia nerviosa són trastorns que **afecten majoritàriament dones joves** (generalment entre 14 i 18 anys) i que es caracteritzen per alteracions importants en la ingesta d'aliments amb conseqüències nutricionals, psíquiques, socials i biològiques.

L'**anorèxia** es caracteritza per una pèrdua important de pes, la qual cosa s'aconsegueix reduint o suprimint el consum d'aliments i utilitzant altres recursos com vòmits voluntaris, l'ús de laxants, diürètics o exercici físic desmesurat.

La **bulímia nerviosa** es caracteritza per l'aparició d'episodis d'afartaments que s'intenten compensar amb vòmits, etc. Cal assenyalar que l'evolució de la bulímia sol ser de millor pronòstic que la de l'anorèxia.

Tot i que no es disposa de dades globals sobre la magnitud del problema a Catalunya ni a Castellar, la incidència i la prevalença d'aquests trastorns han augmentat durant les últimes dues dècades en els països industrialitzats. S'estima que a nivell mundial entre un 0,5% i un 1,5% de les noies joves pateixen anorèxia i entre un 2 i un 3% de noies pateixen bulímia nerviosa.

Per prevenir futurs problemes d'aquest tipus és fonamental treballar sobre els hàbits d'alimentació dels nens i nenes i persones adolescents, sobre la seva valoració personal i l'autoimatge i sobre la influència de la publicitat. Sobretot respecte els últims temes, per les atribucions de gènere patides per les dones, aquestes es veuen més abocades a sofrir aquest tipus de trastorns en tant que la societat projecta en elles un model de dona inexistent i impossible.

Salut laboral, treball domèstic i sobrecàrrega invisible

Fins fa pocs anys, els estudis sobre la influència del treball en la salut incloïen exclusivament els homes en canvi, en l'actualitat la tendència és analitzar poblacions mixtes però assumint que els riscos laborals, o els comportaments relacionats amb la salut, afecten de la mateixa manera ambdós sexes i limitant el concepte de treball només al treball remunerat. En aquest sentit parlar de salut laboral de les dones és insuficient, ja que les dones fan moltes feines que no són remunerades i que les poden fer tenir certes malalties amb més facilitat.

El que es proposa des de l'anàlisi de gènere en salut laboral és estudiar el patró diferencial d'emmalaltiment degut a les diferències biològiques, culturals i socials d'homes o dones, considerant no només l'ambient laboral, sinó també l'extra laboral, no només les conseqüències sobre la salut biològica, sinó també sobre la psicològica i social.

Al nostre país el terme de salut laboral s'entén com a sinònim de la prevenció d'accidents de treball o de les anomenades malalties professionals, alteracions de l'esfera biològica de la salut, conseqüència de l'exposició a riscos tangibles. S'han produït en els darrers anys canvis en el mercat de treball que fan necessària una revisió d'aquest concepte: han augmentat els problemes de salut relacionats amb l'estrès per la diversitat de tipus de treballs, la flexibilitat horària, la precarietat i qualitat del treball...

És necessari també revisar el tradicional discurs de la salut de la dona treballadora centrat en la salut reproductiva (sovint més preocupat per protegir el fetus que la mare) i que moltes vegades ha facilitat situacions discriminatòries emparades en la suposada reducció de riscos per l'embaràs.

Per altra banda, cal tenir en compte els riscos que les tasques domèstiques comporten per a la salut de les persones que les fan i que són fonamentalment dones. El treball domèstic i de cura suposa per a les dones una càrrega física, mental i emocional. Una dificultat d'accés al món laboral i als òrgans de gestió i participació social, una renúncia del temps propi, una limitació del seu desenvolupament personal, una rutina i un aïllament.

Totes aquestes circumstàncies, lligades a la falta de reconeixement de la seva tasca, comporten una disminució de la qualitat de vida de les dones i de la seva autoestima. Això repercuteix en la salut física i mental i són freqüents les manifestacions d'ansietat, depressió, angoixa i altres alteracions psicossomàtiques com ara problemes digestius, d'insomni, migranyes, dolors musculars... que sovint tenen com a conseqüència el consum d'analgèsics, psicofàrmacs i la freqüentació de les consultes mèdiques.

Una de les feines més feminitzades és la **cura de persones dependents** (gent gran, persones amb problemes de mobilitat, infància...). Actualment aquestes tasques són realitzades en gran mesura per dones immigrants que troben en aquest sector una sortida econòmica a la seva situació de precarietat. Les legislacions actuals no permeten convalidar els títols i formacions de països extracomunitaris, de manera que moltes dones es veuen abocades a realitzar les feines menys valorades i remunerades en condicions d'il·legalitat, amb la conseqüent manca de drets laborals, subsidis... Les ofertes de feina d'aquestes característiques que arriben als serveis municipals no es poden gestionar per la via normalitzada, ja que formen part de l'economia submergida, però al mateix temps, obviar-les és abocar a l'abandó un col·lectiu amb necessitats imperants. De manera

aquestes ofertes s'acaben penjant de manera informal en els plafons d'ofertes i demandes, sense ser gestionats directament per l'administració.

Les diferències culturals en la cura de les persones poden ser molt grans: diferents tractaments, diferents problemàtiques i malalties, diferent alimentació, diferent concepte d'higiene i salut, i un llarg etcètera. Des dels serveis municipals s'ha detectat que ha anat apareixent cert descontentament respecte les persones que realitzen aquestes tasques, descontentament moltes vegades generat per aquestes diferències culturals. Des de **Via Solidària** (Càritas), s'han realitzat unes jornades informatives per a famílies i persones immigrades que tinguin cura de persones dependents, per tal de donar a conèixer conceptes bàsics i criteris de salut i higiene en la nostra cultura, així com amb l'objectiu de facilitar l'enteniment entre les parts implicades en el problema i suavitzar l'impacte cultural per ambdues parts.

Per altra banda, des del servei d'atenció domiciliària es té molt present la situació i necessitats de les persones curadores, de manera que es valora per igual les seves necessitats i les de la persona dependent. Així, es poden donar casos en els quals la necessitat real de la persona dependent no és tanta, però es realitza el servei per tal d'oferir un espai de temps de descans a la persona curadora.

Salut de la gent gran

El consistori compta amb un estudi realitzat l'any 2000 anomenat: **"Radiografia Sociosanitària i prospecció de necessitats d'atenció de la gent gran a Castellar del Vallès, març 2000"**.

Tot i que l'estudi no parteix de la perspectiva de gènere, si que apareix informació segregada i diferenciada per sexes. Per exemple, es reafirma el fet que **les dones grans continuen realitzant mentre poden les tasques domèstiques, i aquestes es converteixen per als homes en elements que impedeixen la seva autonomia**, ja que culturalment, almenys en les generacions a les que ens referim, les dones han assumit totalment aquestes tasques. La majoria de la gent gran del municipi vivia en parella en el moment de l'estudi, però quan mor un dels membres de la parella, l'altre pot viure sol si és suficientment autònom física i funcionalment, i les feines de la llar prenen un paper important en la definició d'aquesta autonomia. Les tasques de neteja de la llar van ser considerades les activitats més exigents en ajuda.

L'estudi també detectava uns nivells de medicació elevats en aquest col·lectiu: gairebé una quarta part de les persones entrevistades consumien algun relaxant o anti depressiu, un 6,2% utilitzava pròtesi per a l'audició i únicament un 10,9% no havia utilitzat mai ulleres.

Una altra diferència detectada entre homes i dones majors de 65 anys es referia al consum de tabac i alcohol: **els homes consumien més alcohol i tabac que les dones. El consum d'alcohol era més elevat que el de tabac, tan entre els homes com entre les dones, on el consum de tabac era pràcticament nul.**

Pel que fa al coneixement dels recursos i serveis disponibles, es va detectar que **aquelles persones que havien anat a viure amb familiars, delegaven en la dona que en tenia cura les tasques d'informació respecte els recursos existents**. Aquest és un bon exemple per visibilitzar el caràcter transversal de les tasques que realitzen les dones curadores, i l'amplitud de temes que aquestes han d'abastar. **L'estudi, tot i que no parla de la feminització de la tasca de les**

curadores, si que feia referència a la necessitat de tenir cura del col·lectiu de persones que realitza aquestes tasques.

En aquest sentit l'ajuntament ha creat, dins el Programa Municipal Sociosanitari, la **Guia de la Gent Gran**, que ofereix informació dels serveis públics i privats del municipi destinats al col·lectiu de gent gran. En la guia hi ha diferents eixos temàtics amb els serveis relacionats. Pel que fa als centres i serveis relacionats amb la salut, la oferta és la següent:

- **Servei d'ajuda domiciliària (SAD)**
- **Servei de telealarma i teleassistència:** Benestar Social/Creu Roja
- **Institut Català de la Salut (ABS)**
- **Mutuam (Montepio Tèxtil):** Per a la població pensionista del tèxtil i persones beneficiàries.
- **Centre de Rehabilitació (CRR):** en conveni amb el Servei Català de la Salut.
- **Centres de Dia:** N'hi ha dos, un de titularitat privada i l'altre d'una entitat d'iniciativa social.
- **Residències:** N'hi ha sis, cinc privades i una d'iniciativa social.
- **Habitatges tutelats:** Obra Social Benèfica.

Finalment l'estudi posava de manifest que les mancances en serveis destinats a gent gran que més notava el mateix col·lectiu en el municipi eren les places en residències públiques i, en general, els recursos residencials.

Des del **Casal Catalunya**, espai on es realitzen activitats per a la gent gran, s'han anat oferint activitats relacionades amb la salut de la gent gran, per tal de millorar la seva qualitat de vida al mateix temps que gaudeixen d'una activitat programada. Les dues activitats més relacionades amb la salut han estat el **curs d'entrenament de la memòria i el curs de ioga-gimnàstica**. Les dones són les principals usuàries d'aquests cursos, i representen un percentatge entre el 85% i el 93,5% del total de persones usuàries¹¹.

Pluràlia

Dins les jornades de Pluràlia realitzades l'any 2005 amb el tema de la igualtat d'oportunitats, es va dedicar una taula a la salut i les dones, des d'on es van tractar diversos temes.

Per una banda es va presentar el **PASSIR- Castellar del Vallès** (Programa d'Atenció a la Salut Sexual i Reproductiva), ubicat a l'ABS de Castellar des de l'any 2000 i al CAP II de Sabadell, i que ofereix serveis de:

- 20 Ginecòlegs/es
- 19 Llevadors/es
- 20 Auxiliars d'infermeria, administratius/ves,
- 1 Psicòleg

També es va oferir informació dels serveis que es realitzen des del PASSIR, i sobre l'ús dels serveis, consells pràctics de prevenció i detecció de patologies pròpies de les dones en cada edat (com el càncer de mama, anorèxia, bulímia...), també es van tractar els factors socioculturals que poden afectar la salut de les dones, els programes existents d'atenció a la dona (PASSIR i PSAD¹²), etc.

---

¹¹ Dades referents als cursos realitzats els cursos 2004/05 i 2005/06

¹² Programa Sanitari d'atenció a la dona

6.3. RESPOSTES APORTADES

PLANS/PROJECTES	OBJECTIUS	Accions
<p>PROGRAMA MUNICIPAL SOCIOSANITARI (PMSC)</p> <p>ABS Escoles AMPAs Centres d'atenció a la gent gran ...</p>	<p>Treballar aspectes socials i de salut de la població de manera coordinada entre el conjunt de personal tècnic de diferents àrees i departaments de l'Ajuntament, així com altres agents socials del municipi.</p>	<p>Campanyes, estudis, formacions, serveis i programes per a diferents edats, en un ampli espectre de temes en l'àmbit sociosanitari: drogodependències, higiene alimentària, Sida...</p>
<p>PROGRAMA MUNICIPAL DE PREVENCIÓ DE DROGODEPENDÈNCIES (PMPD) DE CASTELLAR DEL VALLÈS</p> <p>Inclòs en el PMSC</p>	<p>Sensibilitzat i educar la comunitat enfront les drogodependències, reduir la oferta i la demanda de drogues a la població general, detectar de forma precoç i derivar als centres de referència...</p>	<p>Diferents projectes amb serveis, campanyes, estudis i formacions destinats a població escolar, jovent i població general.</p>
<p>PROJECTE D'ATENCIÓ PSICOSOCIAL ARC DE ST. MARTÍ</p> <p>Regidoria de Sanitat de l'Ajuntament ABS Serveis especialitzats en salut mental de Sabadell</p>	<p>Promoure la rehabilitació i reinserció psicosocial del malalt mental en el temps lliure, fomentar l'oci, la creativitat i la motivació de la persona malalta, afavorir la reinserció i evitar l'aïllament.</p>	<p>Sessions de relaxació a la piscina, manualitats, entrenament en habilitats socials, expressió corporal, taller de ràdio, dinàmica de grups...</p>

ALTRES RESPOSTES APORTADES

PLANS/PROJECTES	OBJECTIUS	Accions
GUIA DE LA GENT GRAN	Guia de recursos i serveis per a la gent gran	Inclou informació sobre participació a la vila, activitats en cultura i lleure, esports, serveis municipals, xarxa bàsica de serveis socials, SAD, serveis de telealarma i teleassistència, recursos sanitaris, habitatges tutelats...
PRESENTACIÓ DE LA TAULA DE SALUT EN LES JORNADES DE PLURÀLIA DEDICADES A LA IGUALTAT D'OPORTUNITATS PASSIR – CASTELLAR DEL VALLÈS	Donar a conèixer aspectes de gènere en temes relacionats en la salut, així com aspectes diferencials per a la salut de les dones i els homes.	Presentació de la taula de salut, ponències, xerrades i discussions.
TALLER FORMATIU PER A PERSONAL TÈCNIC a càrrec de Consuelo Barea : "Violència de gènere: detecció i intervenció en sanitat i atenció social primària"	Formar el personal del municipi que haurà de tractar amb el col·lectiu de dones que han estat en situacions de violència de gènere.	Aspectes teòrics: Violència de Gènere, les seves causes, etapes i dinàmica de la VG en l'àmbit domèstic, alguns aspectes sobre l'agressor. Aspectes pràctics: detecció precoç, informe i part de lesions, valoració del risc i ordre de protecció, derivacions i seguiment, peritatge en judicis.
ADIPS, PSICOVALLÈS, DISMÒBIL, Associació Espanyola Contra el Càncer, Ass. Disminuïts Psíquics Castellar, Suport Castellar del Vallès A.F.M.M.	Entitats de la vila de suport a diferents col·lectius amb necessitats especials en salut.	Participació en organismes municipals, així com treball i suport a col·lectius amb necessitats en salut.
RADIOGRAFIA SOCIO SANITÀRIA I PROSPECCIÓ DE NECESSITATS D'ATENCIÓ DE LA GENT GRAN A CASTELLAR DEL VALLÈS Progress	Conèixer la situació de la gent gran al municipi per tal de poder prendre decisions i propostes de planificació en aquest sector de població.	Estudi de la situació i necessitats de la gent gran del municipi

PLANS/PROJECTES	OBJECTIUS	Accions
PLA MUNICIPAL D'ATENCIÓ A LES PERSONES AMB DISMINUCIÓ	Promoure accions que facilitin l'autonomia de les persones amb disminució, impulsar la creació de recursos per aquest col·lectiu...	Creació d'una Comissió Municipal, una comissió tècnica i una comissió de coordinació. Accions específiques en els següents àmbits: accessibilitat i eliminació de barreres arquitectòniques, educació, habitatge, treball (plans d'ocupació, serveis de suport a la integració laboral de les persones amb disminució, formació ocupacional...), lleure i participació ciutadana, salut,...

6.4. TENDÈNCIES DE GÈNERE. PUNTS FORTS I PUNTS A MILLORAR

1. Les dones i la salut

Tradicionalment, la salut de dones i homes no s'ha estudiat de forma diferenciada, a excepció de la salut reproductiva, ni s'han tingut en compte els impactes diferencials que poden tenir els tractaments, els medicaments, l'atenció sanitària o altres qüestions en unes i en altres. En moltes ocasions, tampoc s'han tingut en compte els aspectes psicològics i socials a l'hora de donar resposta als problemes de salut de les dones.

L'autonomia personal és el gran repte a assolir per aconseguir una millor salut en les dones. La història de la dona ha estat una llarga cadena de dependències econòmiques, socials, afectives, biològiques i originades per concepció social que es té de la reproducció. La manca d'espais propis i, en moltes ocasions, la poca autoestima, han fet possible que la dona es deixi manipular massa sovint. Aconseguir un coneixement cada cop millor de les seves dependències i dels recursos per sortir-se'n és el gran repte que tenen les dones per poder ser protagonistes de la seva salut.¹

A més, les dones solen tenir una actitud i una percepció de la salut pròpia i de les persones del voltant diferent que la dels homes, i tradicionalment han ocupat el rol de curadores a la comunitat.

Punts forts

- Les dones són les principals usuàries dels serveis sanitaris, més que els homes, i segueixen en major mesura els controls sanitaris pertinents. Aquesta realitat facilita la prevenció, detecció i tractament de malalties.
- Les dones tenen una actitud més activa i responsable envers la pròpia salut i la de les persones del seu entorn proper.
- Les dones consulten més malalties somatitzades.
- Des del Programa Municipal Sociosanitari (PMS) es realitzen accions relacionades amb la salut de les persones que, o bé incorporen la perspectiva de gènere, o bé ofereixen moltes possibilitats per a incorporar-la
- Dins les jornades de Pluràlia dedicades a la igualtat d'oportunitats, es va presentar una taula de salut i dona.

Punts a millorar

- Manquen indicadors de la salut de la població a nivell local i segregats per sexe.
- Són les dones qui acompanya majoritàriament les persones malaltes o dependents als serveis mèdics.
- Les dones emmalalteixen més que els homes en tots els grups d'edat.
- Les persones provinents dels països de l'est no utilitzen molt els serveis sanitaris, i si ho fan normalment vénen acompanyades d'alguna persona local que les ajuda en totes les gestions.
- L'ABS Castellar atén a un 85% de la població, i el CAP de Castellar un 87,85%, tot i que **no sen segreguen per sexe** les dades de les persones ateses

---

¹ 'Apunts sobre "La salut de les dones: de la invisibilitat a una atenció de qualitat", *Reflexions en femení*, núm. 4. Secció Tècnica del Pla d'Igualtat, Maig 2000.

2. L'envelliment de la població

Com a conseqüència de l'envelliment de la població, els problemes de salut crònics i degeneratius van en augment, el que representa una càrrega important per als pacients, les seves famílies i societats. Val a dir, que la dona és qui exerceix principalment el rol de curadora de les persones de 65 anys o més, de les persones amb discapacitat o dels menors de 15 anys.¹⁴

Més dones que homes tenen una vida més llarga però no sempre lliure de discapacitats. Hi ha més dones grans que homes, però també més dones grans que necessiten suport.

El col·lectiu femení, donades les circumstàncies demogràfiques i socioeconòmiques que l'envolten (més atur femení, entrades i sortides del mercat de treball i menys possibilitats de promoció sociolaboral...), té més risc d'arribar a la vellesa en situació de precarietat (pensions baixes¹⁵) o de pobresa, cosa que repercuteix en la seva qualitat de vida que es pot veure deteriorada. En l'àmbit de la salut, l'envelliment de la població significa atendre trastorns que afecten a la gent gran com l'Alzheimer o altres discapacitats que generen necessitats relacionades amb els/les malalts/es i càrregues de treball a la seva família.

Punts forts

- A Serveis Socials hi ha servei d'atenció domiciliària que atén sobretot la gent gran, però cada vegada es tenen més en compte les persones que realitzen la tasca de curadores.
- Des de **Via Solidària** (Càritas), s'han realitzat unes jornades informatives per a famílies i persones immigrades que tinguin cura de persones dependents.
- Des del Casal Catalunya es realitzen cursos per a fomentar la salut en el col·lectiu de gent gran.
- Entre les dones de més de 65 anys gairebé no hi ha fumadores.
- L'ajuntament ha editat la Guia de la Gent Gran, amb informació dels serveis adreçats a aquest col·lectiu.

Punts a millorar

- Les dades respecte les persones usuàries del SAD no se segreguen per sexe.
- Les dones són les que fan les tasques de curadores de les persones grans, malaltes i/o dependents. Aquesta manca de corresponsabilitat entre homes i dones suposa una càrrega de treball per a les dones que té conseqüències importants sobre la seva salut.
- A l'atenció primària cada cop hi ha més consultes de persones curadores, dones que, en la seva majoria, que necessiten suport psicològic.
- Les dones grans continuen realitzant les tasques domèstiques mentre poden, mentre que per als homes, aquestes es converteixen en elements que impedeixen la seva autonomia.
- La majoria d'usuàries dels cursos relacionats amb la salut de la gent gran són dones.

---

¹⁴ Cicle de conferències: dona i salut, 30 de maig de 2005. Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya.

¹⁵ De fet, segons diferents estudis, la mitjana de pensions de les dones és la meitat que la dels homes.

3. La salut mental de les dones i els homes

En l'àmbit sanitari es detecta un augment dels trastorns mentals en el conjunt de la població. Tot i que la mortalitat per causes relacionades amb trastorns mentals és molt més alta entre els homes que en les dones, la morbiditat atesa per problemes de salut mental és més alta en les dones i en els centres de salut mental de persones adultes les dones són les principals usuàries.

D'acord amb l'ESCA 2002, la prevalença de trastorns mentals era del 17,9% en la població de 15 anys i més (20% en les dones i 15,6% en els homes). Per grups d'edat i sexe, la probabilitat de patir trastorns mentals és més elevada en les dones de tots grups d'edat. Un dels trastorns més prevalents en les nenes i les adolescents són els trastorns alimentaris. En canvi, en les dones adultes, els trastorns més prevalents són: els trastorns neuròtics, les reaccions d'adaptació, les psicosis afectives, els trastorns de personalitat, altres trastorns depressius i els estats paranoides.

Punts forts

- Castellar compta amb diverses associacions de suport a col·lectius afectats per malalties mentals que també donen suport a les persones curadores.
- Existència del Projecte d'atenció Psicosocial Arc de Sant Martí, destinat a la rehabilitació i reinserció psicosocial de les persones que pateixen problemes de salut mental
- El Pla Municipal d'Atenció a les Persones amb Disminució ofereix dades segregades per sexe.

Punts a millorar

- Les dones tenen més tendència a patir trastorns de tipus psicològic, com ara la depressió o l'ansietat per motius psicosocials.
- Els tractaments dispensats són la majoria de les vegades farmacològics sense tenir en compte la salut d'una manera integral.
- La manca de teixit social i veïnal (sobretot entre la població catalana i espanyola de recent arribada al municipi) incideix directament en la salut mental de les dones del municipi.
- El 90% de les usuàries del Projecte d'Atenció Psicosocial Arc de Sant Martí són dones entre 24 i 74 anys.

4. Els problemes de salut de les dones joves

L'adolescència és una etapa evolutiva de pas de la infància a l'edat adulta que comporta transformacions en el funcionament mental, relacional i social. Hi apareixen canvis en el cos i en la imatge corporal, que obliguen a les i els adolescents a destriar aquelles emocions i afectes que tindran com a finalitat la satisfacció sexual.

Un dels trastorns més prevalents en les nenes i les adolescents són els trastorns alimentaris. En concret, l'anorèxia nerviosa i altres trastorns alimentaris són els més importants.

Un altre aspecte que afecta a les dones joves són les malalties de transmissió sexual així com el tabaquisme. L'any 2002, la prevalença de persones fumadores entre la població de 15 i més anys a Catalunya era del 32%, de les que el 26,6% eren dones i el 38% eren homes). Encara que l'hàbit de fumar és més freqüent en els homes, cal destacar l'augment espectacular entre les dones de 15 a 24 anys, que fins i tot fumen més que els nois de la mateixa edat.

Tanmateix, pràcticament no disposem de dades de la incidència que tenen al municipi ni a la comarca.

Punts forts

- Des del Programa Municipal Sociosanitari es desenvolupen diverses actuacions de promoció de la salut del jovent com diferents cursos i/o xerrades informatives als centres educatius.

Punts a millorar

- Els nivells de consum d'alcohol en el nostre país entre els nois i les noies són alts i cada cop a edats més joves. Això afecta més els homes que les dones, tot i que en aquestes s'ha produït un fort augment. No existeixen dades locals sobre aquest fenomen.
- A la RSC l'evolució de l'hàbit tabàquic mostra una tendència ascendent pel que fa al jovent i les dones. En el grup de 15 a 24 anys la prevalença de fumadores és més alta que la de fumadors.
- No disposem de dades locals relatives al consum d'altres substàncies per part del jovent segregades per sexe.
- Sabem que l'anorèxia i la bulímia són trastorns del comportament alimentari i que la seva incidència ha augmentat durant les últimes dècades en els països industrialitzats, afectant majoritàriament a dones joves. Però falten dades sobre la seva incidència entre la població jove de Castellar i de la comarca.

5. La salut reproductiva de les dones i el paper masculí en la reproducció social

La reproducció biològica no és només l'embaràs i el part, sinó que hi ha d'altres tasques indispensables que la fan possible. En el postpart, per exemple, es donen diversos factors com la recuperació de la mare, la lactància, el desconeixement de l'experiència de la cura del nadó per part de les mares primerenques... Davant aquesta realitat s'han desenvolupat en els darrers anys dispositius per donar suport a les tasques de maternitat com els cursos de prepart, postpart, d'alletament matern, etc. amb la finalitat de proporcionar coneixement, informació i acompanyament a les dones. Però malgrat l'èxit d'aquestes iniciatives, els homes segueixen molt allunyats de determinades tasques com la lactància o la cura dels nadons.

Les diferències entre cultures comporten formes diverses d'entendre la vida, i la manera d'afrontar la maternitat n'és un exemple. En el nostre entorn, es considera que s'ha d'evitar l'embaràs en edats molt joves pel que suposa en quant a la immaduresa física, intel·lectual i emocional de l'adolescent. Les dades recollides a Catalunya fins a l'any 2003 mostren increments dels percentatges d'embarassos en adolescents i d'interrupcions voluntàries de l'embaràs. La taxa d'embarassos en les

adolescents, d'entre 14 i 17 anys, a Catalunya, s'ha doblat en els darrers 10 anys, ja que ha passat d'un 4,2 per mil, l'any 1993, a un 9,8 per mil, el 2003.

Punts forts

- L'existència d'un servei (**PASSIR**) de salut sexual i reproductiva al mateix municipi especialment dedicat a dones en edat reproductiva, tot i que també s'atén a la resta de dones del municipi.
- El col·lectiu de persones provinents d'Amèrica llatina mostren una concepció de la parella, la família i la salut sexual i reproductiva molt diferents que les concepcions més generalitzades en la nostra societat. En general no utilitzen mètodes anticonceptius, però tampoc es preocupen quedar-se embarassades. A mida que el col·lectiu es va integrant en la nostra societat es va començant la planificació familiar.

Punts a millorar

- S'observa una manca de corresponsabilitat dels homes sobre la salut sexual i reproductiva de la parella.
- La sobrecàrrega de feina degut a la doble jornada laboral (remunerada i reproductiva) de les dones, la manca de suport i de reconeixement, el pes de les responsabilitats familiars, etc. provoquen problemes de salut en les dones que no són del tot reconeguts en l'àmbit sanitari o, si ho són, moltes vegades es relacionen amb altres causes.
- Les dones tenen problemes laborals de salut vinculats amb el seu procés reproductiu. La política i l'horari de moltes empreses són difícilment compatibles amb el treball reproductiu.

6. Gènere i drogodependències

Respecte les drogodependències, a la Regió Sanitària Central les principals addiccions que motiven l'inici de tractament. L'any 2001, eren l'alcohol amb 1182 casos, i l'heroïna amb 442 casos. Tanmateix, ja hem vist que les estadístiques disponibles sobre mortalitat o inicis de tractament cal interpretar-les amb una certa prudència.

Punts Forts

- El curs 2002-03 es va realitzar un estudi sobre drogues amb l'alumnat de 2n d'ESO.
- Des del Programa Municipal Sociosanitari realitzen tallers de prevenció de drogodependències i xerrades informatives als centres educatius.

Punts a millorar

- El Programa Municipal de Prevenció de Drogodependències (PMPD) no inclou la perspectiva de gènere ni fa un treball diferenciat entre nois i noies, tampoc hi ha dades segregades per sexe sobre hàbits de consum en el municipi.

- No disposem de dades sobre la incidència del consum de drogues entre la població del municipi o de la comarca, només tenim informació a nivell de Regió Sanitària.

FONTS D'INFORMACIÓ
Ajuntament de Castellar del Vallès

- Actes del Consell de la Gent Gran 2004.
- Activitats Casal Catalunya curs 2004 – 2005
- Activitats del Casal de Gent Gran 2005 - 2006-04-19
- Agenda Esportiva 2005.
- Calendari Escolar 2005 – 2006.
- Dades laborals sobre permisos per maternitat i altres mesures de conciliació de la vida laboral i familiar a l'ajuntament
- Declaració ambiental
- Estudi de gènere al centre docent IES Castellar, Generalitat de Catalunya, Departament d'Educació.
- Estudi de Mobilitat del nucli antic, Ajuntament de Castellar del Vallès, Fundació ONCE, Consorci de Recursos per a la Integració de la Diversitat (CRID), RACC.
- Estudi per una projecció de serveis d'ajuda a domicili a Castellar del Vallès 2004.
- Estudi Sociològic sobre els i les adolescents de Castellar del Vallès, març 2005, resum executiu.
- Fitxa d'avaluació dels Serveis Socials d'atenció Primària 2002 – 2003
- Fitxes Municipals de les entitats esportives del municipi.
- Fulletons varis de serveis, equipaments, programes, projectes, etc.
- Guia didàctica de Castellar del Vallès
- Guia Municipal d'entitats
- Informe sobre el Servei d'Assessorament a emprenedors, 2005.
- Llista de les candidatures dels diferents partits polítics per a les eleccions locals 2003
- Llistat d'activitats realitzades entorn el dia 8 de Març de 2005.
- Llistat de cursos realitzats per DPEiO des de 1995 fins 2005.
- Llistats de l'assistència al curs sobre Violència de Gènere, Abril 2005.
- Llistats del personal de l'ajuntament per àrees i sexe
- Materials de les presentacions realitzades en les jornades de Pluràlia 2005.
- Memòria 2004 – 2005.
- Memòria de Cultura i Lleure, Setembre 2004 – Agost 2005.
- Memòria del Programa Municipal Sociosanitari, Castellar del Vallès 2004.
- Memòria Pla Municipal Sociosanitari 2004

- Memòries DPEiO 2005
- Memòries Pedagògiques curs 2004/2005, EMM Torre Balada.
- Organigrama de l'ajuntament
- Padró Municipal (2005) Dades estadístiques de població.
- Pla acció 2004-2007
- Pla Concertat de Prestacions Bàsiques de Serveis Socials de les corporacions locals.
- Pla d'accessibilitat, maig 2003
- Pla d'Acció Municipal 2004 – 2007.
- Pla estratègic de Castellar del Vallès
- Pla General d'Ordenació Urbana, Castellar del Vallès
- Pla Local de Joventut, Castellar del Vallès, Març 2005.
- Pla municipal d'atenció a les persones amb disminució, Castellar del Vallès, desembre 2004.
- Prevalença de la problemàtica en Salut Mental de la població de 12 a 16 anys a Castellar del Vallès, maig 2005
- Programa de la Formació especialitzada sobre violència de gènere a la parella realitzat per Tamaia l'Abril de 2005.
- Programa Gent Gran, Juliol 2000.
- Programa Municipal de Prevenció de Drogodependències de Castellar del Vallès, proposta d'intervenció període 2003-2006.
- Programacions de les activitats del Casal d'Estiu 2005.
- Projecció de la població escolar de Castellar del Vallès. Horitzó 2013. Agost de 2003.
- Projecte Casal de Joves.
- Projecte d'atenció Psicosocial Arc de Sant Martí, memòria 2004.
- Projecte del Pla de Migració de Castellar del Vallès, Desembre de 2004.
- Projecte Ludoteca 2005 – 2006.
- Projecte TRIA, fitxa resum del projecte l'any 2005.
- Projecte TRIA, Intervenció Socioeducativa per a nens i nenes de 8 a 16 anys, juliol 2005.
- Proposta d'Intervenció Socioeducativa per als Infants i Joves de Castellar del Vallès i Llurs Famílies
- Proposta d'intervenció socioeducativa amb joves de 8 a 16 anys amb situació de dificultat social: projecte TRIA, Projecte de Suport Socioeducatiu, projecte de Transició Escola Treball.
- Protocol d'intervenció en les situacions de violència de gènere, juliol 2005.

- Radiografia Sociosanitària i Prospecció de Necessitats d'Atenció de la Gent Gran a Castellar del Vallès, Març de 2000.
- Recull anual de dades de Serveis socials a efectes estadístics i de planificació 2002.
- Registre de Consultes del Punt d'Informació Juvenil 2004.
- Relació de l'evolució dels serveis i projectes existents de la Regidoria de Benestar Social de l'Ajuntament adreçats a la Població Major de 65 anys del municipi de Castellar del Vallès, a partir de 1996 fins a l'actualitat.
- Resum visites professionals EBASP 2003.
- Seguiment d'activitats dels serveis bàsics d'atenció social primària 2002.
- Textos i notícies publicades a la pàgina Web de l'Ajuntament.
- Web de l'Ajuntament de Castellar del Vallès: www.castellarvalles.org
- XV Caminada Popular, Castellar del Vallès, Maig de 2002.

Altres fonts d'informació escrita

- Álvarez Degregori, Cristina *"Sobre la mutilación femenina y otros demonios"*, Publicacions d'Antropologia, Universitat Autònoma de Barcelona, Bellaterra, 2001.
- "Apunts sobre La salut de les dones: de la invisibilitat a una atenció de qualitat", *Reflexions en femení*, núm. 4. Secció Tècnica del Pla d'Igualtat, Maig 2000
- Associació de Dones Periodistes de Catalunya (2004) Jornada de Debat: bones pràctiques igualitàries a la xarxa?
- Carrasco, C. (2000) Ponència presentada al pannel "L'Estructura del mercat laboral".
- Declaració 48/104 Assemblea General de Nacions Unides, 1995.
- Departament de Sanitat i Seguretat Social de la Generalitat de Catalunya (2001) "Dona i Tabac. Informe sobre l'Hàbit Tabàquic Femení a Catalunya".
- "Diagnòstic sobre la situació de l'Exclusió Social a Espanya". Ministeri de Treball i Afers Socials. Anuari d'Estadístiques Laborals i d'Afers Socials 1999. Ministeri de Treball i Afers Socials. 2000.
- Díez E, Villalbí JR, Nebot M, Aubà J, Sanz F. (1998) "El Inicio del Consumo de Tabaco en Escolares: Estudio Transversal y Longitudinal de los Factores Predictivos". Med Clín.
- Fernández S, Nebot N, Jané M. (2002) "Evaluación de la Efectividad de los Programas Escolares de Prevención del Consumo de Tabaco, Alcohol y

Cannabis: ¿Qué nos Dicen los Metaanálisis?". Revista Española de Salud Pública 2002; 76 (3): 175-187.

- Flaquer, Ll. (2000) "Les Polítiques Familiars en una Perspectiva Comparada". Fundació La Caixa.
- Fòrum Global d'Educació (2003) "Las Tareas del Hogar Serán una Asignatura Escolar para Fomentar la Igualdad de los Sexos".
- Gala, Carolina. "Biaixos de gènere en la normativa laboral"
- Galvin, V. (2000) "Gladiadoras del Hogar" a: El País Semanal, 3 de Desembre del 2000.
- Generalitat de Catalunya (2002) "Guia per l'Abordatge de Maltractament de Gènere a l'Atenció Primària".
- Generalitat de Catalunya, Departament de Benestar Social, Direcció General d'Acció Cívica. Dones avui, per a la igualtat d'oportunitats.
- [Generalitat de Catalunya, Web de la Generalitat de Catalunya \(www.gencat.es\)](http://www.gencat.es).
- Generalitat de Catalunya. Departament de Salut. Resum del cicle de conferències: Dona i Salut, 30 de maig de 2005.
- Generalitat Valenciana, Conselleria de Benestar Social (2002) "Abuso de Alcohol y Violencia Doméstica. Interacción, Problemas y Sugerencias para la Intervención".
- Institut Català de la Dona (2004) Les dones en els governs locals catalans.
- Instituto de la Mujer (1996). "Mujer y urbanismo: una recreación del espacio: claves para pensar en la ciudad y el urbanismo desde una perspectiva de género". Madrid: Federación Española de Municipios y provincias.
- Instituto de la Mujer e Instituto Nacional de Administraciones Públicas (2004). "La situación profesional de las mujeres en las Administraciones Públicas".
- [Instituto Nacional de Estadística \(INE\) Datos del Censo 2001 \(www.ine.es\)](http://www.ine.es).
- Jordi Guillot (dir.), Antoni Salvadó [et al.] 2003. "Immigració i poders locals: ciutats i persones. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials".
- [Llei 10/2004, del 24 de Desembre del 2004, d'Urbanisme, Llei publicada al DOGC núm. 4291, de 30-12-2004, p. 26612.](#)
- Llei 6/2002, de 25 d'Abril, de Mesures Relatives a la Conciliació del Treball amb la Vida Familiar del Personal de les Administracions Públiques Catalanes.

- Mendoza R, Batista JM, Sánchez M, Carrasco AM. (1998) "El Consumo de Tabaco, Alcohol y Otras Drogas en los Adolescentes Escolarizados Españoles". Gac Sanit.
- Ministerio de Sanidad y Consumo (1996) "Encuesta Sobre Drogas a la Población Escolar en Plan Nacional sobre Drogas".
- Morón Martín, Maria "El torn de les alcaldesses. Gènere i poder polític local", desembre del 2000
- Nacions Unides (2000) Informe sobre Desenvolupament Humà.
- Oficina Tècnica del Pla d'Igualtat de la Diputació de Barcelona. Reflexions en Femení.
- Palabras para la Igualdad. Biblioteca Básica Vecinal
- Participació d'homes i dones (perspectives de futur)'. Institut Català de la Dona, Compartir és sumar, Jornades per a la Igualtat d'Oportunitats i responsabilitats a la vida familiar i professional. Barcelona, 27 i 28 d'Octubre del 2000/1999 PNB.
- [Red Feminista \(www.redfeminista.com\)](http://www.redfeminista.com).
- Reflexions en femení "Gènere i Educació", Diputació de Barcelona.
- Sampedro, J. (1996) "Valorar el Trabajo Doméstico Aumentaría el PIB Español en un 126%", a El País, 11/07/1996.
- Secretaria de la Dona de CGT, FE.CCOO, FETE- UGT, USTEC-STES (2003) 'Manifest per la coeducació, contra la LOCE'. Revista Perspectiva Escolar no. 281.
- Servei Català de la Salut (2001). La Salut de les Dones a Catalunya: Realitats i Percepcions.
- Servei Català de la Salut (2002). Pla de Salut de la Regió Sanitària Centre 2002 – 2005.
- Simón, Elena "Democracia Vital: mujeres y hombres hacia la plena ciudadanía", 1999 Anagrama.
- Solé, Eulàlia n° 7 de la revista "L'Espai", 2004. Article 'Drogues i consumidors'.
- Suris JC., Parera N. (1999) Enquesta de Salut als Adolescents Escolaritzats de la Ciutat de Barcelona. Barcelona: Fundació Santiago Dexeus.
- Tobío, C. (1998) "Movilidad y Género en el Espacio Urbano". Article basat en l'Enquesta Formes de Vida, realitzada a Madrid 1989.
- [Web de l'Institut d'Estadística de Catalunya \(www.idescat.es\)](http://www.idescat.es).
- [Web de la Diputació de Barcelona \(www.diba.es\)](http://www.diba.es).
- [Web Hermes \(www.diba.es/hg2/menu_pre.asp\)](http://www.diba.es/hg2/menu_pre.asp).

ENTREVISTES REALITZADES

1. Alex Portolés, Cap Gabinet d'alcaldia i de Premsa.
2. AMPA CEIP Bonavista
3. AMPA CEIP Sant Esteve
4. Antònia Pérez, Directora de l'Escola d'Adults.
5. Associació Psico-Vallès
6. Carme Guirao, Tècnica d'Inserció Laboral.
7. Carme Hernández, Caporal de la Policia Local.
8. Club Atlètic Castellar.
9. Cristina Torras, Gerent de l'associació Suport Castellar – Associació de Familiars de Malalts Mentals.
10. Cristina Torres, Treballadora Social.
11. Elisabet Minguell, Tècnica d'Igualtat i de Gent Gran.
12. Escola La Immaculada
13. Eulàlia Costa, Cap de Cultura.
14. Eva Comellas, Tècnica de Recursos Humans i de Suport Jurídic.
15. Imma Brualla, Arquitecta de Territori.
16. Jaume Donat, Cap de Joventut i Esports.
17. Joan Elvira, Cap de la Unitat Sociosanitària.
18. Jordi Permanyer, Segon Tinent d'alcalde i Portaveu d'ERC.
19. Mª Teresa Riquelme, Presidenta del Club de Patinatge artístic Castellar del Vallès.
20. Mar Puig, Responsable Formació i Ocupació.
21. Marc Molins, Educador Social.
22. Margarida Gubern, Tècnica de l'Oficina de Sant Feliu.
23. Maria José Lomas, Treballadora Social.
24. Marina Muntada, Tècnica de l'Oficina XXI.
25. Montse Gatell, Alcaldessa i portaveu de CiU.
26. Núria Altimira, Cap d'Ensenyament.
27. Núria Vicente, Educadora Social.
28. Pep Llop, Tècnic de Participació Ciutadana.
29. Plàcida López, Treballadora Social ABS.
30. Representant PSC.
31. Ricard García, Cap d'unitat de Comerç i Indústria.
32. Rita Huybens, Presidenta de la Lliga dels Drets dels Pobles.
33. Salva Serra, Tècnic d'Esports
34. Sandra Roig, Portaveu PP.
35. Xavier García, Portaveu IC.